รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

Innovative Knowledge Management Model for Elderly Public Interest Organization: A Case Study of Songkhla Province

สมกมล สังขรัตน์

Somgamol Sangkarat

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education in Educational Leadership and Innovation
Prince of Songkla University
2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

Innovative Knowledge Management Model for Elderly Public Interest Organization: A Case Study of Songkhla Province

สมกมล สังขรัตน์

Somgamol Sangkarat

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education in Educational Leadership and Innovation
Prince of Songkla University
2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผู้เขียน นางสาวสมกมล สังขรัตน์

สาขาวิชา ภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

..... (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

..... (รองศาสตราจารย์ ดร.ชิดชนก เชิงเชาว์)

..... (รองศาสตราจารย์ ดร.ภก.กร ศรเลิศล้ำวาณิช)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ (รองศาสตราจารย์ ดร.วัน เดชพิชัย)

.....กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์)

.....กรรมการ (รองศาสตราจารย์ ดร.ชิดชนก เชิงเชาว์)

.....กรรมการ (รองศาสตราจารย์ ดร.ภก.กร ศรเลิศล้ำวาณิช)

.....กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักรินทร์ ชนประชา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา

.....

(ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟ้ารุ่งสาง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ .....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ .....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภก.กร ศรเลิศล้ำวาณิช)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ลงชื่อ .....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชิดชนก เชิงเชาว์)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ลงชื่อ .....
(สมกมล สังขรัตน์)
นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติในระดับใดมาก่อน และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ .....
(สมกมล สังขรัตน์)
นักศึกษา

เรื่อง รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผู้เขียน นางสาวสมกมล สังขรัตน์

สาขาวิชา ภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา

ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุในบริบทพื้นที่ชุมชนที่อาศัย พัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กร และศึกษาประเมินความเหมาะสมการใช้รูปแบบโดยใช้กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสงขลา วิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่มีต่อสภาพการทำงานขององค์กรและการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นที่มีความสำคัญต่อการสร้าง และประเมินรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้มีส่วนร่วมในการให้บริการ สมาชิกองค์กรและผู้ใช้บริการ โดยเลือกจากองค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ที่มีกิจกรรมบริการผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 5 แห่ง คือ ชมรมผู้สูงอายุรักสุขภาพน้ำน้อย ชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่ ชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวาย และชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่ นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน และประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการศึกษา พบว่า การจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของชุมชนในพื้นที่ การศึกษาชี้ให้เห็นความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาการจัดการความรู้ให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่เนื่องจากมีปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงความรู้ที่ต้องการของผู้สูงอายุ รูปแบบการจัดการความรู้ที่ค้นพบจากการศึกษานี้ และมีความเหมาะสม คือ NHC-SPEC Model ประกอบด้วย ระบบบริการด้านพยาบาล (Nursing service, N) ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน (Home Healthcare, H) ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน (Community care, C) การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ (Skill development, S) การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ (Platform creation, P) การผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (Push to Effect, E) และการขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม (Expand to Cover, C)

รูปแบบที่ค้นพบสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน จัดเป็นนวัตกรรมเพื่อสังคมที่ตอบสนองความต้องการของสังคมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการความรู้, นวัตกรรมเพื่อสังคม, ผู้สูงอายุ, องค์กรสาธารณประโยชน์

Thesis Title Innovative Knowledge Management Model for Elderly Public Interest Organization : A Case Study of Songkhla Province

Author Miss Somgamol Sangkarat

Major Program Educational Leadership and Innovation

Academic Year 2021

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the current situation of knowledge management of public interest organizations for elderly citizen in local community context, to develop an innovative model of knowledge management for elderly, and to evaluate the feasibility of the model by using Songkhla province as a case study. Mixed method research was applied to the study as the following : a quantitative research method was undertaken; a survey questionnaire was used to collect the data of on-going knowledge management of public interest organizations in the province and challenging issues. In addition, the qualitative data was collected by interviewing with key informants to explore in-depth the critical issues for developing the innovative model effective for knowledge management in the local context. The subjects for data collection consisted of the organizational administrators, the elderly members and other stakeholders who had attended activities in knowledge management with public interest organizations. The subjects were purposive selected from 5 public interest organizations listed in Songkhla province with consistent service knowledge management for elderly for at least 2 years continuingly, namely the Healthy Elderly Club Nam Noi, the Elderly Club Baan Suan Son, the Elderly Club Hat Yai Municipality, the Elderly Club Khun Taut Wai Sub-district, and the Elderly Club Wang Yai Sub-district Administrative Organization. The data was analyzed and used to create a model of knowledge management practical for senile citizen in the according area and evaluated by the experts. The results of study showed that the knowledge management for elderly person was necessary for improving quality of life and required by the local community. The study unfolded that there were issues of how to be beneficial of existing knowledge and the obstacle in accessing the required knowledge for elderly persons. The effective model of knowledge management suitable for elderly persons found in this study is NHC-SPEC model, namely: N - Nursing service, H - Home Healthcare, C - Community care, S - Skill development,

P - Platform creation, E - Push to Effect, C - Expand to Cover. The model can facilitate community engagement and self-efficacy development in the elderly, leading to the creation of social innovation that fulfill the need of society for the elderly's quality of life.

Keywords: knowledge management model, social innovation, elderly person, public interest organization

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ชิดชนก เชิงเชาว์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ภก.กร ศรเลิศล้ำวาณิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รวมถึง รองศาสตราจารย์ ดร.วัน เดชพิชัย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักรินทร์ ชนประชา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อเติมเต็มวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาช่วยเหลือในการตรวจเครื่องมือในการวิจัย รวมทั้งให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความสมบูรณ์ของงานวิจัย นอกจากนั้นงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านประธาน และคณะกรรมการขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดสงขลาทั้ง 5 แห่ง อีกทั้งอาสาสมัคร ผู้สูงอายุ และทีมผู้ช่วยนักวิจัย ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาที่ให้ความร่วมมือในทุก ๆ ด้านสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และเป็นแบบอย่างทางด้านวิชาการให้แก่ผู้วิจัย รวมถึงขอขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามซึ่งเป็นผู้มีส่วนช่วยให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ดี ตลอดจนทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สุดท้ายนี้ ประโยชน์อันพึงได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ขอให้เป็นกตเวทิตาแด่บิดามารดา ครอบครัว ตลอดจนผู้เขียนหนังสือและบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยจนสามารถทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างการศึกษาสำหรับผู้สนใจต่อไป

สมกมล สังขรัตน์

สารบัญ

เรื่อง **หน้า**

บทคัดย่อ……...(5)
Abstract……(7)
กิตติกรรมประกาศ.....(9)
สารบัญ……....(10)
รายการตาราง.....(14)
รายการภาพประกอบ.....(15)

บทที่

1. บทที่……..1
    ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา……1
    คำถามการวิจัย…….....6
    วัตถุประสงค์ของการวิจัย……...7
    ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย……..7
    ขอบเขตของการวิจัย…….....8
    กรอบแนวคิดการวิจัย…….....12
    นิยามศัพท์เฉพาะ……13
2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง……14
    ตอนที่ 1 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ……...14
        ความหมายและความสำคัญของรูปแบบ……14
        ประเภทของรูปแบบ…….....15
        คุณลักษณะของรูปแบบ……..16
        การสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ.....17
    ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม……...18
        ความหมายของนวัตกรรม……..18

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง **หน้า**

บทที่

ประเภทของนวัตกรรม……...21
การแพร่กระจายนวัตกรรม.....23
ขั้นตอนการแพร่กระจายนวัตกรรม.....24
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ และการจัดการความรู้……26
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ในการส่งเสริมกระบวนการยอมรับ.....26
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้.....30
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรสาธารณประโยชน์……..38
ความเป็นมา บทบาท และพัฒนาการขององค์กรสาธารณประโยชน์……..38
ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีผู้สูงอายุ.....40
ความหมายของผู้สูงอายุ.....40
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ.....40
ความต้องการและการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ.....42
ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแผนผู้สูงอายุ.....43
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต.....45
ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต.....45
แนวคิดการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ.....47
ตอนที่ 6 นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ……..50
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560……50
นิยามความหมายผู้สูงอายุ……50
แนวคิดทางด้านสิทธิมนุษยชนและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.....51
ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....66

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง **หน้า**

บทที่

3. วิธีดำเนินการวิจัย.....73
การวิจัยระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้……...75
ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ
การวิจัยระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กร.....90
เพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา
การวิจัยระยะที่ 3 เพื่อศึกษาการใช้ และประเมินรูปแบบนวัตกรรม……...94
การจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :
กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา
การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล.....100
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....102
ระยะที่ 1 ผลการศึกษาบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบัน.....103
ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ
ระยะที่ 2 ผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กร.....141
เพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา
ระยะที่ 3 ผลการศึกษาการใช้ และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้.....160
องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....171
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....171
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....171
ผลการวิจัย.....172
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....183
ข้อเสนอแนะ.....185
บรรณานุกรม……187

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง **หน้า**

ภาคผนวก……..…..201
ก รายนามผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่างสำหรับใช้ในการวิจัย……202
ข รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ……...204
ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบฯ……207
ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย……..210
จ ผลการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์……...224
ฉ หนังสือเชิญ และขอความอนุเคราะห์ ……..227

ประวัติผู้เขียน……248

รายการตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิต ตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดย่อย	46
2	รายชื่อองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่ถูกคัดเลือกเป็นหน่วยตัวอย่าง	77
3	กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาเชิงปริมาณ จำแนกตามหน่วยตัวอย่าง	78
4	จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน จำแนกตามหน่วยตัวอย่าง	82
5	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษานโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ จำแนกตามหน่วยตัวอย่าง	85
6	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์ หรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ จำแนกตามหน่วยตัวอย่าง	86
7	กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders)	92
8	จำนวนและร้อยละข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	103
9	จำนวนและร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การจัดการความรู้ ความต้องการด้านการจัดการความรู้ และแหล่งที่มาของแนวคิดใหม่ ๆ ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ	105
10	แสดงภาพรวมค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้สำหรับพัฒนางานด้านผู้สูงอายุขององค์กรสาธารณประโยชน์ทั้ง 5 แห่ง	116
11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา	167

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ **หน้า**

1 กรอบแนวคิดการวิจัย....12

2 แผนภูมิขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย....74

3 ความสัมพันธ์ของการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์....147
ด้านผู้สูงอายุ

4 ร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์……...153
ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

5 รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์....159
ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

6 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ....177

7 รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์....179
ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

สังคมปัจจุบันกล่าวได้ว่าเป็น “สังคมผู้อายุ”ประชากรโลกมีอายุขัยเฉลี่ยยืนยาวเพิ่มขึ้น แต่มีอัตราการเกิด และการตายที่ลดลง องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายของคำว่า “ ผู้สูงอายุ ” หมายถึง ประชากรทั้งเพศชาย และเพศหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ในปี พ.ศ.2560 ทั่วโลกมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 962 ล้านคน และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน ในปีพ.ศ. 2561 เป็น 990 ล้านคน แนวโน้มสัดส่วนผู้สูงอายุยังมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศอาเซียน 4 ประเทศ ที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ได้แก่ สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม และมาเลเซีย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561)

สำหรับประเทศไทยถือได้ว่าก้าวสู่ยุคสังคมผู้สูงอายุเป็นที่เรียบร้อยแล้วตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ นั่นคือ ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในสัดส่วนเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว “ผู้สูงอายุ” ในประเทศตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 3 มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) การคาดการณ์ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) ในปี พ.ศ.2563 มีประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) อยู่ที่จำนวน 12 ล้านคน และเพิ่มขึ้นเป็น 20.42 ล้านคน ในปี พ.ศ.2583 หรืออนาคต 20 ปีข้างหน้า สัดส่วน 1ใน 3 ของประชากรทั้งหมดจะเป็นผู้สูงอายุ และจำนวนผู้สูงอายุวัยมากกว่า 80 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นถึง 3,500,000 คน ฉะนั้น ภาครัฐจึงได้กำหนดแผนฯ นโยบาย ฯ และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561- 2580) ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ” เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุอยู่ 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งกลยุทธ์สำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตโดยเฉพาะ“ ช่วงวัยสูงอายุ ” เน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ รวมไปถึงการสร้างเสริมสุขภาพ ฟื้นฟูสุขภาพ การจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ การมีหลักประกันทางสังคมสอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคมและ

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม ได้มุ่งเน้นการนำเอาพลังภูมิปัญญาจากภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่นมาร่วมกันขับเคลื่อนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดการจัดการตนเอง รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมของประชากรในมิติต่าง ๆ ทั้งสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้พัฒนาเป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีภาครัฐเป็นกลไกในการหนุนเสริมหลักประกันการเข้าถึงบริการ และสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562: 16)

แนวนโยบายของประเทศ และแผนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ยังมีทิศทางให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมหลายภาคส่วนทั้งรัฐและเอกชนให้เข้ามาร่วมในกิจการพัฒนาผู้สูงอายุ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560- 2564) ยังปรากฏแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545- 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 พ.ศ.2561 ซึ่งถือเป็นแผนยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ความสำเร็จของแผน คือ “ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม” และมีมาตรการอยู่หลายประการที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น มาตรการให้การศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ มาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมการรวมกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560– 2579) ที่ให้ความสำคัญแก่ องค์กร สมาคม มูลนิธิ หรือหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาร่วมวางรากฐานการจัดระบบการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้รับบริการด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต พร้อมกับส่งเสริมให้มีงานทำ และสามารถถ่ายทอดความรู้ หรือประสบการณ์เพื่อประโยชน์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2561 เห็นชอบในเรื่องสังคมผู้สูงอายุ 6 Sustainable 4 Change ได้เน้นการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเครือข่ายภาคีผู้ประกอบการนำนวัตกรรมเข้ามามีบทบาทในการสร้างและผลิตนวัตกรรมผู้สูงอายุเพื่อสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึงนวัตกรรมได้มากขึ้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) แผนนโยบายระดับชาติได้จัดสรรนโยบายสำหรับการดูแลผู้สูงอายุเสมอมา สะท้อนให้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดในการสร้างพลังให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพ (Active Aging) ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์, 2561: 38) แนวปฏิบัติเหล่านี้ล้วนแล้ว

แต่จะช่วยให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองอย่างสะดวกสบาย รวดเร็ว ง่ายยิ่งขึ้นจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม (จินตนา อาจสันเที๊ยะ และรัชณีย์ ป้อมทอง, 2561)

ข้อมูลที่มีความสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุอีกส่วนหนึ่งคือ ปัจจัยบั่นทอนคุณภาพชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะที่ต้องการทักษะความรู้ความเข้าใจในการจัดการ ประการแรกคือ ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่สูงกว่าช่วงวัยอื่น ๆ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มักจะเกิดจากอาการเจ็บป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาลที่สูง สำหรับอัตราการป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ โรคอ้วน โรคความดันโลหิตสูง โรคโลหิตจาง โรคข้ออักเสบและโรคเบาหวาน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2561) ประการที่สองคือ ปัญหาสุขภาพทางจิตที่มักพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาความวิตกกังวล โรคซึมเศร้า ภาวะสมองเสื่อม นอนไม่หลับ และปัญหาเรื่องเพศ (สำนักยุทธศาสตร์สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2560: 19) ประการที่สามคือ ปัญหาเรื่องความไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ภาระการดูแลรวมถึงสิทธิประโยชน์ทั้งเรื่องการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น และการจัดการดูแลด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี เข้าถึงบริการอย่างถ้วนหน้า และมีความเท่าเทียมกัน

การจัดหามาตรการส่งเสริม สนับสนุนให้มีความสามารถในการดูแลตนเองควบคู่กับการมีศักยภาพในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพได้อย่างเหมาะสม อาจช่วยชะลอการเข้าสู่ภาวะพึ่งพิง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา, 2562: 44) ขณะเดียวกันยังมีปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลกระทบอันเนื่องมาจากการเป็นสังคมสูงอายุ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ค่านิยมของคนในสังคม ปัญหาสุขภาพทางกายและจิต ปัญหาจากมลภาวะของสิ่งแวดล้อม อุบัติเหตุการจราจร พฤติกรรมสำส่อนทางเพศ และการไม่ออกกำลังกายเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งปัจจุบันสถานการณ์เหล่านี้มีความซับซ้อน และรุนแรงมากยิ่งขึ้น (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา, 2562: 17)

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาบริบทของสังคมไทยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า กิจกรรมของผู้สูงอายุที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่มและพัฒนาทางสังคมนั้นล้วนแล้วแต่ได้รับการสนับสนุนจากการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในชุมชนเป็นเครือข่ายรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ และอาสาสมัคร ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างพลังให้กับผู้สูงอายุ ตลอดจนสามารถพัฒนาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ (นนทยา อิทธิชินบัญชร, 2559) เช่น ความเข้มแข็งที่เกิดจากการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในลักษณะต่าง ๆ ทั้งด้านการประกอบอาชีพ กลุ่มช่าง กลุ่มทอผ้าและปักผ้า กลุ่มทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ กลุ่มศิลปวัฒนธรรม การดูแลสุขภาพ กลุ่มประกอบการค้าขาย และบริการ

เหล่านี้ช่วยหนุนเสริมให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าในตนเอง สร้างการมีส่วนร่วม และส่งเสริมโอกาสให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุจะได้ผลดีมากที่สุดนั้น คือ การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับทั้งสภาพร่างกาย ความต้องการ บริบท และสถานการณ์ในปัจจุบัน (จุฑาพร แหยมแก้ว, 2560) รวมถึงกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการดูแลสุขภาพร่างกาย และจิตใจ โดยสรุปกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับใช้สำหรับพัฒนาศักยภาพของตนเอง ตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีส่วนช่วยเสริมทักษะในด้านการดูแลตนเอง ควบคุมตนเอง และการพึ่งพาได้ ลักษณะกิจกรรมจึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้เกิดผลลัพธ์การพัฒนาผู้สูงอายุไปในหลายมิติ เช่นเดียวกับการศึกษาในต่างประเทศ Cunningham (1998) พบว่า การที่ผู้สูงอายุมีความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง หรือการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมทางสุขภาพนั้น จะส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดการประยุกต์ความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการรับผิดชอบสุขภาพทั้งของตนเอง และของกลุ่ม พร้อมกับกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆได้อีกด้วย

เห็นได้ว่าสภาพสังคมไทยที่เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุมีลักษณะปัญหาทางสังคมที่มีความจำเพาะที่ต้องใส่ใจ ได้แก่ การลดภาระที่ต้องดูแลทั้งร่างกาย และจิตใจไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงผู้สูงวัยให้มีศักยภาพเป็น Active Aging ที่ยังสร้างผลผลิตคุโณปการให้แก่สังคม หากทำได้จะก่อให้เกิดผลดีต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมอย่างยิ่ง ประเด็นคำถามอยู่ที่เราจะทำอย่างไร

ข้อมูลจากการศึกษาที่ผ่านมา แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงที่น่าสนใจเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหา และการพัฒนาผู้สูงอายุของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประการแรก การเข้าถึงผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนา (อัญชิรญา จันทรปิฎก, 2560) เนื่องจากยังไม่มีวิธีการจัดการที่ดีไม่สามารถดูแลผู้เข้าร่วมได้อย่างทั่วถึง สถานที่ไม่เอื้ออำนวย และการขาดงบประมาณสนับสนุน ประการที่สอง ข้อจำกัดในด้านบุคลากรที่มีทักษะ และจำนวนที่ยังไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมตามเป้าหมาย ขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ และภาวะผู้นำในการทำกิจกรรม อันนำมาซึ่งปัญหาในระยะยาวในการดูแลความต้องการใช้บริการของผู้สูงอายุที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (วรัตถ์ ศิริชา, 2563) ประการที่สาม ความล่าช้าในการปรับกระบวนการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการจัดการความรู้ ในปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ และการเข้าถึงความรู้ที่จะนำมาใช้พัฒนาทักษะความสามารถในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุ (เดชา สังขวรณ วรรณลักษณ์ เมียนเกิด และรุ่งนภา เทพภาพ, 2561) การมีนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและพลวัตการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ (อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี, 2560)

การขับเคลื่อนการพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุในภาพรวมของประเทศนั้น พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจบริบทเชิงลึกของสภาพสังคมและความเป็นอยู่ ยิ่งไปกว่านั้นกระบวนการดำเนินงานจำเป็นต้องทำอย่างต่อเนื่องจึงจะได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความน่าสนใจในสภาพการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เป็นพื้นที่ที่มีพัฒนาการด้านสัดส่วนประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นมาโดยตลอดในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จากจำนวน 202,796 คน คิดเป็นร้อยละ 14.24 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัดในปี พ.ศ. 2560 เป็นจำนวน 210,921 คน คิดเป็นร้อยละ 14.72 ในปี พ.ศ.2561 และเพิ่มเป็นจำนวน 219,472 คน คิดเป็นร้อยละ 15.28 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด นับเป็นจังหวัดหนึ่งที่ผู้สูงอายุมีสภาพความเป็นอยู่ที่น่าพอใจ (ฐิติมา ดวงวันทอง ,2560: 20) ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดูแลตัวเองได้ (Self-Care) พึ่งตนเองได้ (Self-Reliance) สามารถทำในสิ่งที่ปรารถนาได้ตามศักยภาพของตน รวมถึงทำประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ยังต้องการแนวทางการพัฒนาและเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีพลวัตสูงขึ้น ยังต้องการการส่งเสริมความร่วมมืออันเกิดจากการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้องค์กรภาคีเครือข่ายด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมพลังทางปัญญาและการสร้างเสริมศักยภาพไปสู่การเป็น “ สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ” (ฐาณญา สมภู่, 2560 :8) สอดคล้องกับการศึกษาของอาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2561) พบว่า ปัจจัยที่จะสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในสังคมมากขึ้น คือ การรวมตัวของผู้สูงอายุ เพื่อการมีปฏิสัมพันธ์ หรือร่วมกันทำกิจกรรมในลักษณะที่หลากหลายเพื่อสร้างคุณค่าให้กับตนเองและสังคม สิ่งนี้จะช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจที่เชื่อมโยงเป็นองค์รวมอย่างสมดุล

สภาพความพร้อมของจังหวัดสงขลาในการดูแลการพัฒนาผู้สูงอายุโดยโครงสร้างทางกายภาพ พบว่า มีองค์กรสาธารณประโยชน์ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 (รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติม) จำนวน ทั้งสิ้น 452 องค์กร แบ่งเป็นองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมในการให้บริการด้านผู้สูงอายุ จำนวน 95 องค์กร อันประกอบไปด้วย มูลนิธิ สมาคม ชมรม และอื่น ๆ (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา, 2561) องค์กรเหล่านี้มีการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการที่ได้รับคัดเลือกจากสมาชิก และปฏิบัติภารกิจด้านการจัดสวัสดิการสังคมพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม ภายใต้พระราชบัญญัติข้างต้น หากพิจารณาข้อมูลสภาพการดำเนินการเพื่อผู้สูงอายุในปัจจุบัน ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า สภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุว่าอยู่ในภาวะที่เข้มแข็ง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ดี ความคาดหวัง

ต่อนโยบายในการดูแลผู้สูงอายุตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงด้านการติดตามดูแลสุขภาพที่บ้านให้กับผู้สูงอายุ (วรัตถ์ ศิริชา, 2563) เป็นโอกาสในการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และการมีอาชีพเพื่อสร้างรายได้ในการดำรงชีพนั้น และการสร้างโอกาสการพัฒนาจากฐานความรู้ภายในตัวผู้สูงอายุเองที่เรียกว่า Tacit Knowledge หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่มากมายให้เป็นนวัตกรรม (เดชา สังขวรณ วรรณลักษณ์ เมียนเกิด และรุ่งนภา เทพภาพ, 2561) เหล่านี้น่าเป็นส่วนหนึ่งหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ให้เกิดการบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ภายในองค์กรและภายนอกองค์กร และอาจนำไปสู่การเป็นต้นแบบการจัดการความรู้ที่มีนวัตกรรม (ณิชาณัช เกศมุกดา และประไพศรี สุทัศน์ ณ อยุธยา, 2560) อย่างไรก็ตามยังไม่พบการศึกษาในเชิงสร้างสรรค์รูปแบบแนวคิดการจัดระบบการจัดการความรู้ในระดับท้องถิ่นให้แก่ผู้สูงอายุให้สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพได้อย่างต่อเนื่องตามเจตนารมย์ของสังคมยุคปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาสาขาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษาที่เน้นการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ จึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา เพื่อค้นหาแนวทางการจัดระบบการจัดการความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุที่สามารถใช้งานได้ตามบริบทปัจจัยและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบัน และสร้างเป็นตัวแบบเพื่อนำไปศึกษาความเหมาะสมในการใช้ตามสภาพจริง โดยคาดหวังว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ได้รับการดูแลที่ดี และมีความอยู่ดีมีสุข ที่สำคัญยังช่วยยกระดับขีดความสามารถให้องค์กรสาธารณประโยชน์ทุกประเภทได้ร่วมกันพัฒนาระบบ และกลไกที่ครอบคลุมปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ รวมถึงเกิดนวัตกรรมร่วมสมัยให้พร้อมรองรับการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ อีกทั้งเป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุจากการเป็นภาระทางสังคมกลายเป็นผู้ที่มีพลังสำหรับขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศต่อไป

คำถามการวิจัย

1.บริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ เป็นอย่างไร

2.รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ควรมีองค์ประกอบเป็นอย่างไร

3.การใช้งานรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

2. เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

3. เพื่อศึกษาการใช้และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติและเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ ดังนี้

1. ได้ข้อมูลบริบท รวมถึงสภาพการณ์ปัจจุบันในกระบวนการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมสำหรับการให้บริการด้านผู้สูงอายุขององค์กรสาธารณประโยชน์ประเภทต่างๆ อาทิ ด้านความมั่นคง และการมีหลักประกันในชีวิตผู้สูงอายุ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ฯลฯ ซึ่งองค์กรสาธารณประโยชน์ประเภทต่าง ๆ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงองค์กรให้มีความเข้มแข็ง มีความสามารถในระดับชุมชนที่จะส่งเสริม และพัฒนาผู้สูงอายุไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นนโยบายสำหรับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้มีความสอดคล้องกับบริบทในแต่ละพื้นที่

2. ได้พัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผน หรือการจัดทำนโยบายในระดับต่าง ๆ สำหรับเตรียมการรองรับการเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์

3. ได้สร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของสังคมผู้สูงอายุ

4. นักวิจัย หรือผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นนี้ หรือประเด็นที่ใกล้เคียงได้มีข้อมูลอ้างอิงอันจะนำไปสู่การค้นคว้าวิจัยที่กว้างขวาง และลึกลงต่อไปในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ สามารถแบ่งได้ตามระยะของการวิจัย ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การวิจัยระยะนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ซึ่งการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งตามระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ร่วมกัน คือ การใช้กลุ่มตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มีขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ ได้แก่

1) ทฤษฎีการจัดการความรู้ของ Wiig (1993) มีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ 4 ขั้นตอน คือ การสร้างความรู้ การแสวงหาความรู้ การรวบรวมความรู้ และการใช้ประโยชน์ความรู้

2) ทฤษฎีการจัดการความรู้ของ Marquardt (2002) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การวิเคราะห์และสกัดความรู้ การประยุกต์และการให้ข้อมูลถูกต้อง

3) ทฤษฎีการสร้างความรู้ของ Nonaka and Takaeuchi (1995) ได้แก่ การสร้างความรู้จากคนคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล (Socialization) การสร้างความรู้โดยการถ่ายโอนจากตัวบุคคลไปสู่ความรู้ชัดแจ้ง (Externalization) การสร้างความรู้ โดยรวบรวมความรู้ที่ชัดแจ้งมาสร้างเป็นความรู้ที่ชัดแจ้งใหม่ ๆ หรือต่อยอดความรู้เดิม (Combination) การสร้างความรู้ชัดแจ้งหรือความรู้จากการปฏิบัติมาสร้างเป็นความรู้ฝังลึกในตัวบุคคล (Internalization)

1.2 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1) การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1) ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการ และสมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุประเภทต่าง ๆ (อาทิ สมาคม มูลนิธิ และชมรม ฯลฯ) ที่มีบัญชีรายชื่ออยู่ในทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในปี พ.ศ.2561 ซึ่งในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนทั้งสิ้น 95 องค์กร (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา, 2561)

1.2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการและสมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุประเภทต่าง ๆ (อาทิ สมาคม มูลนิธิ และชมรม ฯลฯ) จำนวน 33 คน ซึ่งถูกคัดเลือกมาจากองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุแห่งละไม่น้อยกว่า 5 คน จำนวน 5 แห่ง โดยจะทำการเก็บข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาพัฒนารูปแบบ ฯ ให้สมบูรณ์

สำหรับขั้นตอนนี้ ได้ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีบัญชีรายชื่ออยู่ในทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในปี พ.ศ. 2561 เป็นหน่วยตัวอย่าง (Sampling Unit) จำนวน 5 แห่ง ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ

สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกตามประเด็นที่ทำการศึกษา ดังนี้

2.1) การศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประธานขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ซึ่งถูกคัดเลือกมาจากองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุแห่งละ 1 คน จำนวน 5 แห่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการพัฒนารูปแบบ ฯ ให้สมบูรณ์

ในขั้นตอนนี้ ได้ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยมีองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีบัญชีรายชื่ออยู่ในทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในปี พ.ศ.2561 เป็นหน่วยตัวอย่าง (Sampling Unit) จำนวน 5 แห่ง ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด

2.2) การศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้สูงอายุอาสาสมัคร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ จำนวน 41 คน ซึ่งถูกคัดเลือกมาจากองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุแห่งละไม่น้อยกว่า 6 คน จำนวน 5 แห่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลมาพัฒนารูปแบบ ฯ ให้สมบูรณ์

ในขั้นตอนนี้ ได้ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยมีองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีบัญชีรายชื่ออยู่ในทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในปี พ.ศ.2561 เป็นหน่วยตัวอย่าง (Sampling Unit) จำนวน 5 แห่ง ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด

การวิจัยระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยระยะที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยมุ่งศึกษาหาข้อสรุปเพื่อให้ได้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ที่เหมาะสมว่าเป็นอย่างไร โดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับจากการวิจัยในระยะที่ 1

2.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 2 ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งพิจารณาเลือกจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ หรืออาสาสมัคร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ หรือผู้นำชุมชน หรือแกนนำผู้ก่อตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือผู้รู้เกี่ยวกับการบริหารท้องถิ่น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ จำนวน 7คน โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงเพื่อหาข้อสรุปให้ได้ว่ารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาที่เหมาะสมนั้นควรเป็นรูปแบบใด

การวิจัยระยะที่ 3 เพื่อศึกษาการใช้และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งการดำเนินการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งตามระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ร่วมกัน คือ การใช้กลุ่มตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยระยะที่ 3 โดยผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาการใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาที่สร้างขึ้นจากการวิจัยในระยะที่ 2 และทำการรับรองรูปแบบ ฯ ที่ศึกษานี้ เพื่อเสนอสู่การใช้งานจริงต่อไป

3.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกแกนนำชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จำนวน 10 คน โดยใช้การสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงเพื่อศึกษาความเหมาะสมในการใช้งานรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา พร้อมกับหาข้อเสนอแนวทางของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบดังกล่าว

2) การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินผลและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด

กรอบแนวคิดการวิจัย

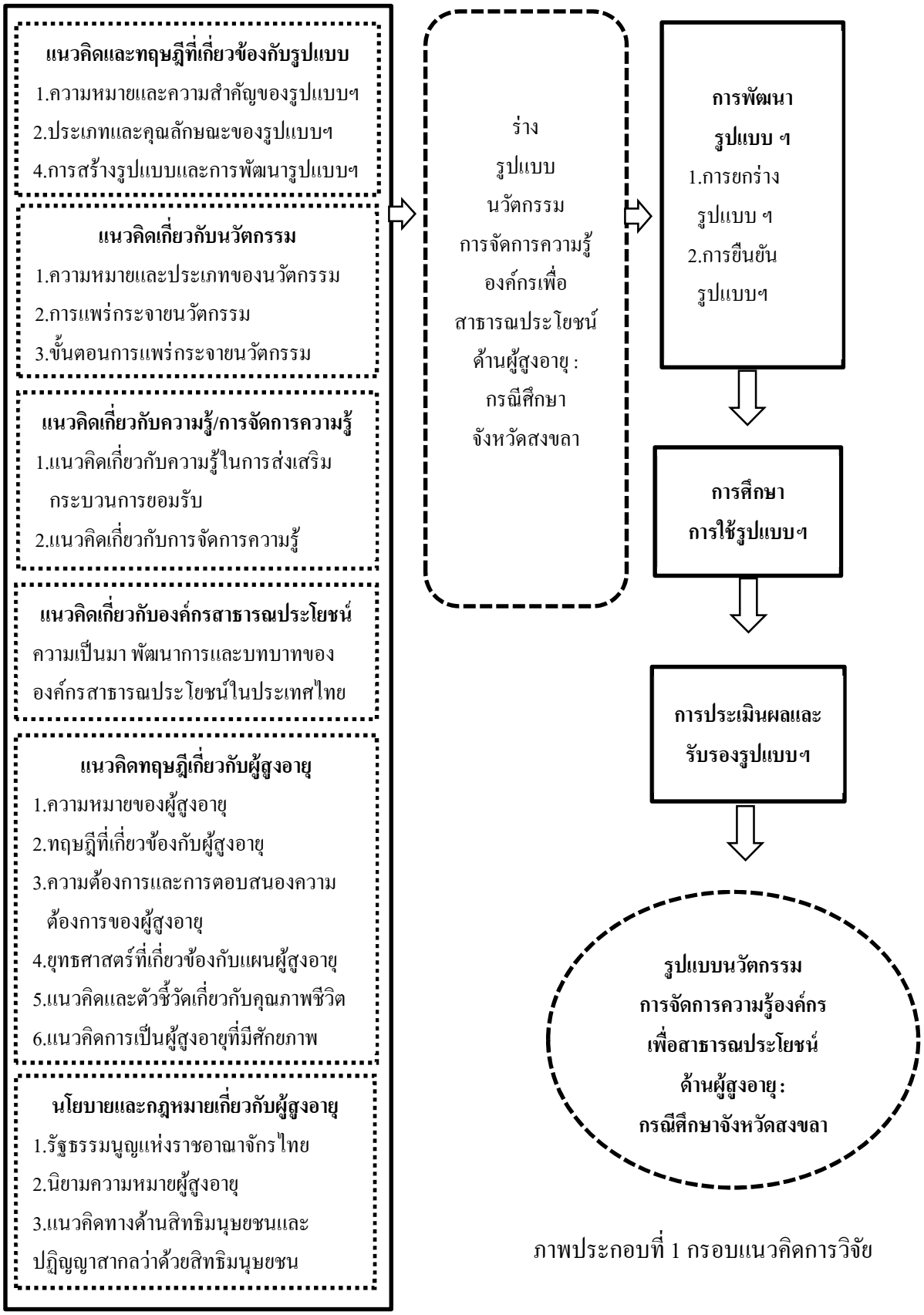

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เข้าใจในความหมายที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัยไว้ ดังนี้

1.**รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุในที่นี้** หมายถึง แนวทางและวิธีการที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ การรวบรวมข้อมูลความรู้ใหม่ ๆ เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

2.**ผู้สูงอายุ** หมายถึง บุคคลทั้งเพศชาย และเพศหญิง ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

3.**องค์กรสาธารณประโยชน์ที่ดำเนินกิจกรรมให้บริการด้านผู้สูงอายุ หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุในที่นี้** หมายถึง สถาบันหรือหน่วยงานที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนทั้งในรูปแบบภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนเพื่อก่อให้เกิดการทำกิจกรรมต่างๆ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมให้สถาบันหรือหน่วยงานสร้างประโยชน์ด้านการดูแลผู้สูงอายุให้เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ โดยไม่หวังผลตอบแทนจากการทำงานนั้น ๆ

4.**นวัตกรรมเพื่อสังคม (Social Innovation)** เป็นการประยุกต์ใช้แนวความคิดมุมมองในทิศทางใหม่ ๆ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมมาประยุกต์ให้เพื่อให้มีการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วม และเข้าถึงได้ง่าย อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันในสังคม และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 2
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินงานการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทั้งนี้การศึกษางานวิจัยดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานแนวคิดสำคัญ ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ และการจัดการความรู้

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรสาธารณประโยชน์

ตอนที่ 5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 6 นโยบาย และกฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ

1.1 ความหมายและความสำคัญของรูปแบบ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบหลากหลายด้านซึ่งสามารถสรุปความหมายของรูปแบบ ดังนี้

Kaplan (1964) กล่าวว่า รูปแบบมีความหมายคล้ายคลึงเช่นเดียวกับทฤษฎี ซึ่งรูปแบบและทฤษฎีต่างกันตรงที่การเลียนแบบหรือการย่อมรับจากความเป็นจริงโดยเฉพาะถ้าเป็นแบบข้อเสนอ ทั้งรูปแบบและทฤษฎีต่างล้วนแล้วก็เป็นการเลียนแบบหรือการย่อจากความเป็นจริงโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดระเบียบความคิดเกี่ยวกับความเป็นจริงเพื่อให้เข้าใจสาระของความเป็นจริงง่ายขึ้น

Forcese and Richer (1973) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึงการย่อ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เลียนแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการจัดระบบความคิดในเรื่องนั้นให้เข้าใจง่ายขึ้นและเป็นระบบ ระเบียบ สามารถเข้าใจลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์นั้นรูปแบบจึงมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันออกไป ยกตัวอย่างเช่น

1) การจำแนกประเภท (Typology)

2) กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

3) การแยกเป็นชนิด (Taxonomy) เป็นต้น

Smithและคณะ (1980) กล่าวว่า รูปแบบถือเป็นการย่อส่วนของจริงให้เล็กลง เพื่อให้สามารถพิจารณาและสามารถทำความเข้าใจในข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ โดยการจัดวางแบบแผนให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยอาจจะมีการเปรียบเทียบตัวแทนของความจริงแต่มิใช่ข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น การที่จะระบุว่าเป็นรูปแบบหนึ่ง ๆ ต้องมีรายละเอียดหรือองค์ประกอบ หรือปัจจัยอะไรบ้างนั้นไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัว แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น

Willer (1967) กล่าวว่า รูปแบบเป็นชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นตรง (validity)และความน่าเชื่อถือ (reliability)แล้วนอกจากนั้นยังจะสามารถระบุ และพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้อีกด้วย

พัฒนา พรหมณี (2560) กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง แบบจำลอง หรือตัวแบบอย่างง่าย หรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านการศึกษา และพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดง หรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและความเชื่อที่เกี่ยวข้อง มีเป้าหมายเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิด หรือองค์ประกอบ รวมถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ที่สำคัญยังเป็นขั้นเป็นตอนสำหรับถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบโดยใช้สื่อ หรือเครื่องมือเข้าช่วยเพื่อทำให้เกิดความรู้ เข้าใจได้ง่ายและกระชับถูกต้อง สามารถวัดตรวจสอบ และเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจได้

ในการศึกษาครั้งนี้ รูปแบบ หมายถึง แนวทาง และวิธีการที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ รวมไปถึงการรวบรวมข้อมูลความรู้ใหม่ ๆ เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการทำงานสำหรับการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ

1.2 ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่าง ๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (Keeves, 1988, pp. 561-565)

1) Analogue Modelเป็นรูปแบบที่ใช้วิธีการอุปมาอุปมัยมาเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม ยกตัวอย่างเช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอาจจะอนุมานแนวคิดมาจาก

การเปิดน้ำเข้า และปล่อยน้ำออกจากถัง โดยที่นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบนั้น เปรียบเทียบได้ดังเช่นกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ด้วยเหตุนี้ นักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

2) Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆได้ชัดเจนขึ้น เช่น รูปแบบการสอนของ Joyce and Weil (1985, p. 41) เป็นต้น

3) Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ฉะนั้น รูปแบบประเภทนี้จึงเป็นที่นิยมใช้กันทั้งศาสตร์ในด้านสาขาวิชาจิตวิทยา และด้านศึกษาศาสตร์ รวมทั้งด้านการบริหารการศึกษา

4) Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยเริ่มด้วยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา รวมถึงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น (ปิยานันท์ สิงห์โชติ, 2555)

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ใช้รูปแบบในการนำเสนอข้อมูลรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ อันประกอบด้วย รูปแบบการพรรณนาเหตุการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ และรูปแบบที่นำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุ และผลที่เกิดขึ้น

1.3 คุณลักษณะของรูปแบบ

Keeves (1988, p. 560) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) 4 ประการ คือ

1) รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวม ๆ (Associative Relationship)

2) รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ โดยผลที่จะเกิดขึ้นนั้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3) รูปแบบ ควรจะต้องระบุ หรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกเหนือไปจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้แล้ว สิ่งที่ตามมาก็คือจะต้องใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้อีกด้วย

4) รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ ๆ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ คุณลักษณะของรูปแบบ ถือเป็นการสร้างมโนทัศน์ใหม่ ๆ โดยการนำหลักธรรมาภิบาล 6 หลัก ไปปรับประยุกต์ใช้กับขอบข่ายภารกิจการบริหารองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

1.4 การสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบพบว่า การพัฒนารูปแบบนั้นอาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออกเป็นสองตอนใหญ่ ๆ คือ การสร้างรูปแบบ (Construct) และการหาความตรง (Validity) ของรูปแบบ (Willer, 1967, p.83) ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบโดยพัฒนาจากการศึกษาของ พัฒนา พรหมณี (2560) ได้กล่าวว่าการสร้างและพัฒนารูปแบบ มีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1) การศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน มีเป้าหมายหลัก ๆ เพื่อการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน หรือปัญหาจากเอกสารผลการวิจัย หรือจากการสังเกตสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดหลักการเป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน และสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ระเบียบ ซึ่งการกำหนดเป้าหมายของรูปแบบนั้นจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเลือกรูปแบบไปใช้ให้ตรงจุดมุ่งหมาย และการดำเนินงานสามารถบรรลุผลสูงสุด

3) กำหนดแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ประกอบด้วยรายละเอียดของวิธีการ และเงื่อนไขต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ใช้ดำเนินงานกับกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย เพื่อขับเคลื่อนให้การใช้รูปแบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

4) การประเมินรูปแบบเป็นการประเมินเพื่อทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยทั่วไปจะใช้วิธีการต่อไปนี้

4.1) ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะเป็นการประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

4.2) ประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการโดยการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลอง หรือกึ่งทดลอง

5) การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบเมื่อพบข้อบกพร่องแล้วต้องนำมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการปรับปรุงรูปแบบนั้น มี 2 ระยะ คือ

5.1) ระยะก่อนนำรูปแบบไปทดลองใช้ ซึ่งการปรับปรุงรูปแบบในระยะนี้ใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง

5.2) ระยะหลังการนำรูปแบบไปทดลองใช้การปรับปรุงรูปแบบในระยะนี้อาศัยข้อมูลจากการทดลองใช้เป็นตัวชี้นำในการปรับปรุง และอาจมีการนำรูปแบบไปทดลองใช้และปรับปรุงซ้ำจนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

ในการศึกษาครั้งนี้ การสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบในการศึกษาเริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องนี้ ต่อมาเมื่อได้ข้อสรุปว่าการสร้างรูปแบบ (Model)เกิดจากองค์ความรู้ (Intensive Knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบ จากนั้น จึงค้นหาสมมุติฐานและหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วท้ายที่สุดนำมาสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเหมาะสม และหาคุณภาพของรูปแบบต่อไป ส่วนการพัฒนารูปแบบมีการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ๆ คือ ขั้นการสร้างรูปแบบ และการประเมินความเหมาะสม และขั้นการหาคุณภาพของรูปแบบ

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

2.1 ความหมายของนวัตกรรม

นวัตกรรมคือ หัวใจหลักที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ และเกิดความมั่นคงที่ยั่งยืน เกิดการค้นพบบริการใหม่ ๆ หรือวิธีการทำงานแบบใหม่ที่ดีกว่าเดิม เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้รับบริการอยู่ตลอดเวลา โดยทั่วไป นวัตกรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งใหม่ หรือเกิดการปรับปรุงจากสิ่งเดิมที่เกิดจากการนำความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ไปพัฒนาให้เกิดคุณค่าต่อองค์กร รวมถึงการทำสิ่งใหม่ให้ดีกว่าเดิม ซึ่งอาจเป็นการต่อยอดจากสิ่งเดิมที่มีอยู่มาปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเพื่อให้ได้รูปแบบสำหรับการบริการใหม่ และกระบวนการทำงานใหม่ที่สามารถสร้างคุณค่าเพิ่มขึ้นได้ ทั้งนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้อย่างหลากหลาย สามารถสรุปได้ ดังนี้

นวัตกรรมเป็นความคิดใหม่ครอบคลุมไปจนถึงการกระทำ หรือวัตถุใหม่ ๆ ซึ่งถูกค้นพบ หรือมีการใช้เป็นครั้งแรก โดยที่การรับรู้ถึงความใหม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับตัวบุคคลแต่ละบุคคล หรือหน่วยงานอื่น ๆ ของการยอมรับในสังคมว่าสิ่งใดเป็นสิ่งใหม่สำหรับเขา หรืออีกนัยหนึ่งความใหม่อาจขึ้นอยู่กับห้วงเวลา เนื่องด้วยสิ่งใหม่ ๆ ตามความหมายของนวัตกรรมไม่จำเป็นจะต้องเป็นสิ่งใหม่จริง ๆ แต่อาจหมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นความคิด หรือการปฏิบัติที่เคยทำกันมา หรือแม้กระทั่งได้หยุดกระทำในระยะเวลาหนึ่ง และต่อมาภายหลังมีการรื้อฟื้นขึ้นมาทำใหม่ ด้วยเหตุว่าสามารถจัดการและแก้ไขปัญหาในสภาพการณ์ใหม่นั้นได้ ปรากฏการณ์เหล่านี้ก็นับว่าเป็นสิ่งใหม่เช่นเดียวกัน ฉะนั้น ในแง่มุมของการเป็นนวัตกรรมจึงอาจหมายถึงสิ่งใหม่ ๆ ที่มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 ประการ ดังนี้ 1) สิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน 2) สิ่งใหม่ที่เคยทำมาแล้วในอดีตแต่ได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ และ 3) สิ่งใหม่ที่มีการพัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิม (Roger,2003) ทั้งนี้ทั้งนั้น นวัตกรรมของกลุ่มบุคคลใดกลุ่มหนึ่งอาจจะไม่ใช่นวัตกรรมของบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ก็ได้ สอดคล้องกับที่ Trott (2005) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า นวัตกรรมเป็นการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาใหม่หรือเป็นการทำสิ่งที่มีอยู่ให้กลายเป็นสิ่งใหม่ โดยจุดเริ่มต้นของนวัตกรรมเกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ กระบวนการ หรือบริการใหม่ ๆ การแปลงความคิดให้เป็นรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้ ที่แตกต่างจากสิ่งที่เคยมีมาในอดีต โดยต้องมีประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และด้านทรัพยากรมนุษย์ ช่วยหนุนเสริมให้หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ มีนวัตกรรมใหม่มาใช้ประโยชน์ (Buanol, 2016) อาทิ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รวมถึงเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และบริการ หรือตลาด ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง (Adhikari, 2011) ส่วนอีกนัยหนึ่ง McKeown (2008) ได้กล่าวเสริมว่านวัตกรรมเป็นการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีใหม่ ๆ และอาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต หรือกระบวนการ โดยไม่ต้องคำนึงว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน หรือ การพัฒนาต่อยอด แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นนวัตกรรมนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ความแปลกใหม่ที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน โดยที่ความแปลกใหม่จะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก และทำให้สิ่งต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ขณะที่การศึกษาของ UNESCO (2005) ได้ให้คำจำกัดความว่านวัตกรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นตามลักษณะทางธรรมชาติ อาจรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งวิธีการปฏิบัติงาน ระบบ และกระบวนการ ตลอดจนโครงสร้าง หรือองค์กรและปรัชญาขององค์กร

ภูษณิศา เตชเถกิง (2559 : 6) ให้ความหมายว่า นวัตกรรม หมายถึง ความคิดและกระบวนการใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และเมื่อนำมาปรับใช้ก็สามารถช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กนกวรรณ ภู่ไหม (2559 : 9) กล่าวว่า นวัตกรรม คือ การพัฒนาแนวความคิดหรือการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้น รวมถึงการปรับปรุงจากสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ อาจจะมีลักษณะหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือกระบวนการทำงานแบบใหม่ ซึ่งสิ่งใหม่ๆเหล่านี้จะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจได้ด้วย

อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี (2560 : 22) อธิบายว่า นวัตกรรม คือ การคิดสิ่งใหม่ ๆ หรือปรับปรุงประยุกต์ใช้สิ่งเก่า ทั้งที่เป็นวิธีการและการทำงาน รวมถึงสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล อีกทั้งมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

สันติชัย ใจชุ่มชื่น (2561 :30) กล่าวว่า นวัตกรรม หมายถึง การทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีใหม่ ๆ หรือใช้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งทางปัญญา ความคิด วิธีการปฏิบัติ กระบวนการ โครงสร้างหรือองค์กร ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นจากการปฏิวัติโดยสิ่งที่ไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะอย่างถอนรากถอนโคน หรือการพัฒนาต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่เดิม

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2562 : 8) กล่าวว่า นวัตกรรม คือ การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อก่อให้เกิดคุณค่า ทั้งนี้ ความคิดสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดคุณค่านั้นไม่จำเป็นต้องเป็นความคิดใหม่ แต่ต้องเป็นสิ่งใหม่ ๆ ในบริบทที่สร้างสรรค์

กล่าวโดยสรุป นวัตกรรม หมายถึง การพัฒนาความคิด ปัญญา วิธีการปฏิบัติ กระบวนการ โครงสร้างหรือองค์กร ครอบคลุมไปถึงการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือการปรับปรุงจากสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพ และเมื่อนำมาใช้ส่งผลให้การทำงานดีขึ้น โดยนวัตกรรมมีรูปแบบทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือกระบวนการทำงานแบบใหม่ นอกจากนี้ นวัตกรรมนั้นยังเป็นอีกหนึ่งในสินทรัพย์ที่สำคัญขององค์กร ซึ่งองค์กรต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่า หรือคุณค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจได้ด้วยเช่นกัน

2.2 ประเภทของนวัตกรรม

Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD, Oslo Manual, 2005) กล่าวว่า การจำแนกประเภทนวัตกรรมสามารถแบ่งได้หลายประเภทตามลักษณะขอบเขต และวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ โดยทั่วไปแล้วการแบ่งประเภทของนวัตกรรมหลักจะประกอบไปด้วยนวัตกรรม 4 ประเภท ได้แก่

1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (ProductInnovation) เป็น การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริการในรูปแบบใหม่ ๆ หรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และการบริการที่มีอยู่เดิมให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เหล่านั่นมีคุณค่าและมูลค่าสูงขึ้น การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ทำได้โดยการปรับปรุงด้านเทคนิค ด้านวัสดุการประกอบซอฟต์แวร์ที่ใช้ในผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการสร้างความเป็นมิตรกับผู้ใช้ หรือลักษณะอื่น ๆ

2) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) คือ การปรับเปลี่ยนแนวทางหรือวิธีการใหม่ในการพัฒนาปรับปรุง รวมถึงการส่งมอบผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านเทคนิค การบริการ เครื่องมือและอุปกรณ์ ตลอดจนซอฟต์แวร์

3) นวัตกรรมการตลาด (Marketing Innovation) คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีการทางการตลาดรูปแบบใหม่ ได้แก่ การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การจัดวางสินค้า และการส่งเสริมการตลาด รวมถึงการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ และบริการ

4) นวัตกรรมองค์กร (Organizational Innovation) คือ การปรับแนวทางการดำเนินงานในองค์กรไปสู่รูปแบบใหม่ ทั้งการเปลี่ยนแปลงหลักปฏิบัติทางธุรกิจ การจัดสถานที่ทำงาน หรือความสัมพันธ์ภายนอกองค์กร

ภูษณิศา เตชเถกิง (2559:7) ได้ศึกษาและแบ่งประเภทนวัตกรรมโดยแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) เป็นการพัฒนาหรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นให้มีมูลค่าในเชิงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น หรือเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในตลาด ซึ่งนวัตกรรมนี้อาจเป็นของใหม่ต่อโลก ต่อประเทศ หรือแม้แต่ต่อองค์กรก็ได้

2) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) เป็นการเปลี่ยนแนวทาง แนวปฏิบัติ หรือขึ้นตอน วิธีการในการผลิตสินค้า หรือการริการให้มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิมและส่งให้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทางที่ดีขึ้น เช่น การลดต้นทุกผลิต การลดระยะเวลา การลดการใช้ทรัพยากรในด้านต่างๆ เป็นต้น

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2562 : 18- 26) ได้ศึกษามุมมองเกี่ยวกับนวัตกรรมเพื่ออนาคต โดยแบ่งประเภทของนวัตกรรมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) นวัตกรรมเพื่อสังคม (Social Innovation) เป็นการประยุกต์ใช้แนวความคิด มุมมองในทิศทางใหม่ ๆ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมมาประยุกต์ให้เพื่อให้มีการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วม และเข้าถึงได้ง่าย อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันในสังคม และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) นวัตกรรมภาครัฐ (Government Market) เป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากนวัตกรรมทางสังคม โดยภาครัฐได้ทำการศึกษาในเชิงลึกเพื่อต่อยอดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมภาครัฐขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหาสังคม อาทิเช่น การปรับเปลี่ยนเครื่องมือ อุปกรณ์ ระบบการให้บริการ รวมถึงขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ของภาครัฐให้ทันสมัย และสามารถตอบสนองความต้องการที่มากขึ้น ความรวดเร็ว และอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้ โดยนวัตกรรมภาครัฐพบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานหน้างานถือเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นกลุ่มที่ติดต่อกลับประชาชนโดยตรง ดังนั้น บุคลากรกลุ่มนี้มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ รวมถึงมีทักษะความชำนาญในงานที่รับผิดชอบ สามารถสื่อสารในเชิงบวก และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

3) นวัตกรรมที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ (Mandatory Innovation) เป็นนวัตกรรมที่สร้างผลกระทบในภาพใหญ่ต่อการเปลี่ยนแปลง และทิศทางในการบริหารประเทศในระดับสูง ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่ต้องการองค์ความรู้หลายแขนง และใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาร่วมด้วย ดังนั้น แต่ละหน่วยงานต้องมีการศึกษารอบด้านเป็นอย่างดีและได้รับการแนะนำ ปรึกษาจากนักวิชาการผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านนั้น

4) นวัตกรรมเชิงพื้นที่ (Area-based Innovation) เป็นการพัฒนาและปรับปรุงเชิงระบบนิเวศให้มีความเหมาะสมต่อการประกอบธุรกิจเป้าหมายในพื้นที่นั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อรองรับการเติบโต การขยายตัวของชุมชน และเมือง รวมถึงตอบสนองต่อนวัตกรรมเชิงธุรกิจหรือผู้ประกอบการรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

โดยสรุป ประเภทของนวัตกรรมสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งประเภทโดยทั่วไป คือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมการตลาด และนวัตกรรมองค์กร หรืออาจจะแบ่งประเภทตามนวัตกรรมเพื่ออนาคต ซึ่งประกอบด้วย นวัตกรรมเพื่อสังคม นวัตกรรมภาครัฐ นวัตกรรมที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ และนวัตกรรมเชิงพื้นที่ สำหรับในที่นี้ นวัตกรรม หมายถึง สิ่งสร้างสรรค์อันเกิดจากการมีส่วนร่วมขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมที่เกิดจากผู้สูงอายุ หรือ

นวัตกรรมที่ผู้อื่นทำให้ผู้สูงอายุ ซึ่งต่างก็มีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้สูงสุดเต็มตามศักยภาพ โดยสิ่งที่กล่าวมานี้จึงถือได้ว่าเป็นนวัตกรรม

2.3 การแพร่กระจายนวัตกรรม

การแพร่กระจายนวัตกรรม หมายถึง กระบวนการซึ่งนวัตกรรมใดนวัตกรรมหนึ่งกระจาย หรือขยายวงออกไปสู่กลุ่มบุคคลเป้าหมาย จนกระทั่งบุคคลเป้าหมายส่วนใหญ่ในกลุ่มยอมรับนวัตกรรมนั้น ๆไปปฏิบัติ ทั้งนี้ กระบวนการของการแพร่กระจายนวัตกรรมนั้นจะมุ่งเน้นไปที่การเดินทางของนวัตกรรมไปสู่ผู้รับ หรือบุคคลเป้าหมายโดยมีเงื่อนเวลาเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องที่สำคัญ

Everett Roger (1995) เป็นบุคคลที่คิดค้นและได้พิสูจน์ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) โดยทฤษฎีนี้เน้นความเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายของสิ่งใหม่ ๆ จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งและสังคมนั้นรับเข้าไปใช้สิ่งใหม่ๆ โดยเรียกสิ่งนี้ว่า “ นวัตกรรม ” ซึ่งเป็นทั้งความรู้ ความคิด เทคนิค วิธีการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ พร้อมกันนี้ยังได้อธิบายทฤษฎีกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรมนี้ว่ามีตัวแปรหรือองค์ประกอบหลัก ๆ ที่สำคัญอยู่ 4 ประการ (Four main element in the diffusion of innovations) คือ

1) นวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ที่จะแพร่กระจายไปสู่สังคม เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อนวัตกรรมมีการแพร่กระจายและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมนั้น ๆโดยทั่วไปประกอบด้วยส่วนสำคัญอยู่ 2 ส่วน อันได้แก่ (1) ส่วนที่เป็นความคิด และ (2) ส่วนที่เป็นวัตถุ ทั้งนี้ นวัตกรรมใดจะถูกยอมรับหรือไม่นั้น นอกจากจะเกี่ยวข้องกับตัวผู้รับ ระบบสังคม และรับการสื่อสารแล้วตัวของนวัตกรรมเองก็ย่อมมีความสำคัญด้วย

นวัตกรรมที่ยอมรับได้ง่ายควรจะต้องมีลักษณะ 5 ประการ โดยนวัตกรรมที่มีลักษณะตรงกันข้ามกันกับ 5 ประการ ต่อไปนี้มักจะเป็นที่ยอมรับได้ยาก

1.1) ได้ประโยชน์มากกว่าเดิมที่เข้ามาแทนที่ (Relative Advantage)

1.2) มีสอดคล้องกับวัฒนธรรมในสังคมที่จะรับ (Compatibility)

1.3) ไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก (Complexity)

1.4) สามารถแบ่งทดลองครั้งละน้อยได้ (Trialability)

1.5) สามารถมองเห็นหรือเข้าใจได้ง่าย (Observability)

2) การสื่อสารโดยผ่านสื่อทางใดทางหนึ่ง (Types of Communication) เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้ถึงระบบการสื่อสาร หรืออีกนัยหนึ่งการสื่อสาร คือ การติดต่อระหว่างผู้ส่งข่าวสารกับผู้รับข่าวสารโดยผ่านสื่อ หรือตัวกลางใดตัวกลางหนึ่งที่นวัตกรรมนั้นแพร่กระจายจากแหล่งกำเนิดไปสู่ผู้ใช้หรือผู้รับนวัตกรรมอันเป็นกระบวนการกระทำระหว่างกันของมนุษย์ โดยสรุปการสื่อสารจึงนับว่ามีความสำคัญต่อการรับนวัตกรรมเป็นอย่างมาก

3) เกิดในช่วงเวลาหนึ่ง (Time or Rate of Adoption) เพื่อให้คนในสังคมได้รู้จักนวัตกรรม แนวความคิดใหม่ หรือมีการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรมต้องอาศัยระยะเวลาและมีลำดับขั้นตอนเพื่อให้บุคคลปรับตัวและยอมรับนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ (A given time period)

4) ระบบสังคม (Social System) โดยการแพร่กระจายเข้าสู่สมาชิกของสังคม ซึ่งระบบสังคมจะมีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายและการรับนวัตกรรม กล่าวคือ สังคมสมัยใหม่ระบบของสังคมจะเอื้อต่อการรับนวัตกรรม ทั้งความรวดเร็วและปริมาณที่จะรับ (Rate of Adoption) (เอกคณิต เอี่ยมภักดี, 2556)

ในการศึกษาครั้งนี้ การแพร่กระจายนวัตกรรม หมายถึง กระบวนการนำเสนอนวัตกรรมที่ผ่านกระบวนการศึกษาคิดค้น และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาแล้วนำเสนอออกสู่สาธารณชน และบุคคลทั่วไปให้สามารถเข้าถึงได้

2.4 ขั้นตอนการแพร่กระจายนวัตกรรม

กระบวนการนี้มักจะจบลงโดยการยอมรับนวัตกรรมนั้น แต่หากมีโอกาสในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อเป็นการยืนยัน หรือสนับสนุนการตัดสินใจในการยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรมนั้น ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกระบวนการยอมรับดังกล่าว และมีการเสนอแบบจำลองของกระบวนการตัดสินใจยอมรับ หรือไม่ยอมรับนวัตกรรมแทน (Innovation Decision Process) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นความรู้ (Knowledge) ขั้นนี้บุคคลจะรับทราบเกี่ยวกับนวัตกรรม และมีความเข้าใจบางอย่างเกี่ยวกับหน้าที่การทำงานของนวัตกรรม

2) ขั้นชักชวนหรือสนใจ (Interest) บุคคลจะรู้สึกชอบหรือไม่ชอบการยอมรับนวัตกรรมนั้น เพราะมีทัศนคติที่ดี หรือไม่ดีต่อนวัตกรรมนั่นเอง

3) ขั้นตัดสินใจ (Decision) บุคคลจะเข้าไปเกี่ยวข้องในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรม

4) ขั้นยืนยัน (Confirmation) ในขั้นนี้บุคคลจะแสวงหาแรงเสริม (Reinforcement) เพื่อยอมรับการใช้นวัตกรรมต่อไป แต่อาจจะเกิดเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจได้ หากมีการพบข้อมูลขัดแย้งเกี่ยวกับนวัตกรรมภายหลังก็ได้

สำหรับการศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาในที่นี้ คำว่า “นวัตกรรม” หมายถึง วิธีการ กระบวนการ แบบการดำเนินงานที่คิดค้น หรือพัฒนาขึ้นมาใหม่เพื่อใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสิ่ง ๆ นั้น หรือประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรให้ดีขึ้น ซึ่งความคิดและกระบวนการดังกล่าวต้องเป็นสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีใครคิดค้นขึ้นมาก่อนเพื่อใช้เป็นองค์ประกอบในการสร้างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ในส่วนของขั้นตอนการแพร่กระจายนวัตกรรมถือได้ว่าเป็นกระบวนการภายหลังที่เกิดขึ้นจากการยอมรับนวัตกรรม และการนำนวัตกรรมนั้น ๆ เผยแพร่ออกสู่สาธารณชนให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ โดยช่องทางการแพร่กระจายนวัตกรรมด้วยการส่งเอกสารออนไลน์ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต และการนำเสนอข้อมูลโปรแกรมผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่นนี้จะช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ หรือการแพร่กระจายเชื้อในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรน่า-19 (COVID-19)ได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ขั้นตอนการแพร่กระจายนวัตกรรมสำหรับการศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาในครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ระยะการดำเนินการ ได้แก่ ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย การยกร่างรูปแบบ ฯ และการยืนยันรูปแบบ ฯ ก่อนที่จะเข้าสู่ระยะที่ 3 เพื่อศึกษาการใช้และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งจะเป็นการศึกษาความเหมาะสมในการใช้งานรูปแบบ ฯ รวมถึงการประเมินผล และรับรองรูปแบบ ฯ เพื่อความสมบูรณ์ก่อนนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้จริง

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ และการจัดการความรู้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ในการส่งเสริมกระบวนการยอมรับ

ความหมายของความรู้

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ให้ความหมายของคำว่า “ความรู้” (Knowledge) หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ อาทิ ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น ความรู้เรื่องสุขภาพ ความรู้เรื่องนิทานพื้นบ้าน และความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ เช่น ผู้ชายคนนี้เก่ง แต่ไม่มีความรู้เรื่องผู้หญิง ฯลฯ

บดินทร์ วิจารณ์ (2553: 35) กล่าวว่าความรู้เป็นทรัพย์สินขององค์กร อันได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรม เทคโนโลยี การปฏิบัติงาน ระบบปฏิบัติงานต่าง ๆ บนพื้นฐานของความรู้และความชำนาญ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2553: 37) กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่สะสมมาจากการศึกษา การค้นคว้า การได้ยิน การได้ฟัง การคิดหรือการปฏิบัติ ความเข้าใจ ประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติ และทักษะที่ได้รับมาจากองค์กร และครอบคลุมไปจนถึงการเรียนรู้ในแต่ละสาขาวิชาชีพ

ปวริศ เมตตา (2560) กล่าวว่า ความรู้และความเข้าใจ ถือเป็นกระบวนการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราว หรือข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริง และเหตุการณ์ รวมถึงรายละเอียดต่าง ๆ อันเกิดจากการสังเกตของแต่ละบุคคลอย่างเป็นระบบ และที่สำคัญยังสามารถลำดับขั้นตอนได้อย่างชัดเจน

พัฒนา พรหมณี (2563) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดของเรื่องราว รวมถึงการกระทำต่างๆที่บุคคลได้จากอบรม การรับฟังผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ การให้สุขศึกษา การศึกษาเล่าเรียน ค้นคว้า และประสบการณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถเก็บสะสมไว้เป็นความจำที่สามารถถ่ายทอดต่อ ๆ ไปได้ และยังสามารถวัดเป็นความรู้ได้อีกด้วย

สำนักปลัดกระทรวง (2558) กล่าวว่า ความรู้ คือ สารสนเทศเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ความคิด วิจารณญาณ ค่านิยม และปัญญาของมนุษย์มาวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้สนับสนุนการทำงาน หรือใช้ประกอบในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

นอกจากนี้ การศึกษาความหมายของความรู้ ยังมีคำสามคำที่มีความหมายใกล้กัน และมักก่อให้เกิดความสับสนระหว่างกัน คือ ข้อมูล สารสนเทศ และความรู้

ข้อมูล หมายถึง ข้อเท็จจริง

สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปที่สามารถนำมาประมวลผล วิเคราะห์ได้

ความรู้ ไม่ใช่สารสนเทศ แต่เกิดจากสารสนเทศ ความรู้เกิดจากที่บุคคลรับรู้สารสนเทศและให้ความหมายหรือทำความเข้าใจสารสนเทศนั้น เกิดเป็นความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลผู้นั้น โดยความรู้ในแต่ละคน และแต่ละองค์กรจึงมีความหมายแตกต่างกัน (ถึงแม้จะเป็นความรู้ในเรื่องเดียวกัน) นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้คือ สิ่งที่สะสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมถึงความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ รวมถึงสิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติองค์วิชาในแต่ละสาขา

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความรู้มีความหมายที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ การเข้าใจ การวิจัยครั้งนี้จึงสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อมูลที่ถูกต้องที่บุคคลหนึ่งได้รับมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ สั่งสมมาจนเกิดเป็นความเข้าใจ และนำพาไปสู่พื้นฐานของความคิด การวิเคราะห์ ตลอดจนการตัดสินใจเลือกกระทำการใดในการดำรงชีวิต โดยอาศัยการเรียนรู้เป็นส่วนช่วยเพิ่มศักยภาพของบุคคลหนึ่งไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามการพิจารณาและประเมินค่าก่อนจะแสดงความรู้ ทั้งนี้ แต่ละคนมีความรู้ที่แตกต่างกันไปตามสมรรถภาพด้านสมองและความจำ

ประเภทของการเรียนรู้

การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดย Michael J.Marquardt (2557: 5) ได้อธิบายถึงประเภทการเรียนรู้ โดยได้แบ่งประเภทของการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 ประเภท ดังนี้

1) การเรียนรู้เชิงปรับตัว(Adaptive learning) จะเกิดขึ้นเมื่อเราครุ่นคิดพิจารณาทบทวนถึงประสบการณ์ในอดีต จากนั้นก็ปรับแต่งการกระทำในอนาคต

2) การเรียนรู้เชิงคาดการณ์ (Anticipatory learning) คือ กระบวนการแสวงหาความรู้ โดยการคาดคิด จินตนาการเกี่ยวกับอนาคตในหลาย ๆ ลักษณะ (เป็นวิธีการที่พัฒนาจากวิสัยทัศน์ไปสู่การกระทำ และพิจารณาไตร่ตรอง) วิธีการเรียนรู้แบบนี้จะเป็นการหลีกเลี่ยง

ประสบการณ์ และผลลัพธ์ในทางลบที่อาจจะเกิดขึ้น โดยการวินิจฉัยแยกแยะโอกาสที่ดีที่สุดสำหรับอนาคต และกำหนดแนวทางเพื่อให้บรรลุผลผลในอนาคตนั้น

3) การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Action learning) หมายถึง การสืบหา และพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับความจริง ณ ปัจจุบัน และนำเอาความรู้นั้นไปใช้พัฒนาบุคคล กลุ่ม และองค์การ

อีกนัยหนึ่ง ความรู้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด หรือลายลักษณ์อักษรได้ง่าย ยกตัวอย่างเช่น ความรู้ในเรื่องทักษะในการทำงานงานฝีมือ หรือการคิดวิเคราะห์ บางครั้งจึงเรียกว่าเช่นนี้ว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม (Abstract) ฯลฯ

2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าความรู้แบบรูปธรรม (Concrete) ฯลฯ

จากความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทั้ง 2 ประเภท สามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปมาระหว่างกันได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแสดงได้เป็นวงจร (Model) ดังนี้

	Tacit Knowledge **to**	Explicit Knowledge
Tacit Knowledge **From**	**Socialization**	**Externalization**
Explicit Knowledge	**Internalization**	**Combination**

Socialization เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของ Tacit Knowledge ยกตัวอย่างเช่น ทักษะ แนวคิด เพื่อให้เกิดกระบวนการคิดและทักษะใหม่ ๆ ขึ้น โดยกระบวนการเหล่านี้อาจจะอยู่ในรูปแบบของการพูดคุย การฝึกปฏิบัติ การลองทำจริง เป็นต้น

Externalization เป็นกระบวนการเปลี่ยนความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของ Tacit Knowledge ให้อยู่ในรูปแบบของการถ่ายทอดให้เข้าใจง่าย และสามารถเก็บเป็นความรู้ขององค์กร (Explicit Knowledge) ได้ ยกตัวอย่างเช่น เปลี่ยนความรู้ หรือทักษะให้อยู่ในรูปแบบของรูปภาพ แผนผัง ฟังก์ชัน หรือสมการ เป็นต้น

Combination เป็นกระบวนการรวบรวมความรู้ในแขนงต่าง ๆ กันเข้าด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ประเภท Explicit Knowledge เพื่อสร้างเป็นความรู้ Explicit Knowledge ใหม่ ๆ

Internalization เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการกระทำซึ่งเป็นการเปลี่ยนความรู้ที่อยู่ในรูปของ Explicit Knowledge อาทิ เอกสาร หรือหนังสือ ให้อยู่ในรูปของทักษะหรือความสามารถของบุคคล หรือองค์กร (Tacit Knowledge) ยกตัวอย่างเช่น การนำความรู้จากที่เรียนไปใช้ เป็นต้น

นอกจากนี้ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ยังสามารถจัดแบ่งได้ตามระดับการเรียนรู้ได้เป็น 6 ระดับตามทฤษฎีของ Bloom (1956) ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างของผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล และมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ความรู้ คือ การจำได้ถึงในสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น ความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ 2) ความเข้าใจ คือ ความสามารถในการแปลความหมาย ขยายความรู้จากเดิมอย่างสมเหตุสมผล 3) การนำไปใช้ คือ ความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจ ไปใช้ได้ รวมทั้งการแปลความหมาย การสรุปหรือขยายความคิด 4) การวิเคราะห์ การแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อย การหาความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ 5) การสังเคราะห์ กระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันเพื่อสร้างรูปแบบ การใช้ความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้ และ 6) การประเมิน คือ ความสามารถในการตัดสินเนื้อหาเรื่องราวผลงานการใช้เกณฑ์ในการพิจารณา

ความรู้ (Knowledge) นับเป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ ซึ่งอาจจะโดยการนึกได้ มองเห็น ได้ยิน หรือได้ฟัง ความรู้นี้เป็นหนึ่งในขั้นตอนของการเรียนรู้ โดยประกอบไปด้วยคำจำกัดความหรือความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ไขปัญหา และมาตรฐาน เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นเรื่องของการจำอะไรได้ ระลึกได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อน หรือใช้ความสามารถของสมองมากนัก ด้วยเหตุนี้ การจำได้จึงถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญในทางจิตวิทยา และเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ ดังนั้น การนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผล จึงเป็นขั้นตอนที่ได้ใช้ความคิดและความสามารถทางสมองมากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนความเข้าใจ นั้น เป็นขั้นตอนต่อมาจากความรู้ โดยเป็นขั้นตอนที่จะต้องใช้ความสามารถของสมองและทักษะในชั้นที่สูงขึ้น จนถึงระดับของการสื่อความหมาย ซึ่งอาจเป็นไปได้ด้วยการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ โดยมักเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ ทั้งโดยการฟัง การเห็น การได้ยิน หรือการเขียน แล้วแสดงออกมาในรูปของการใช้ทักษะหรือการแปล

ความหมายต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การบรรยายข่าวสารที่ได้ยินมาโดยคำพูดของตนเอง หรือการแปลความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง โดยคงความหมายเดิมเอาไว้ หรืออาจเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อสรุปหรือการคาดคะเนก็ได้ เป็นต้น

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

ความหมายของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ คือ การจัดระบบของการบริหารจัดการความรู้ที่มีอยู่เพื่อให้ง่ายต่อการค้นหา และนำไปใช้ ซึ่งอาจจะเป็นการดำเนินการโดยบุคคลตามความต้องการส่วนตัว หรือโดยกลุ่มหรือองค์กรเพื่อสนับสนุนภารกิจและการปฏิบัติงานของกลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ มีสถาบันหลายแห่งที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรทั้งของภาครัฐและเอกชน ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไปในลักษณะเดียวกัน อย่างเช่น ก.พ.ร. มองด้านการพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ให้องค์กรมีความรู้ความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด หรือสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) ให้ความสำคัญต่อความร่วมมือของทุกฝ่ายในองค์กรเพื่อสร้างและใช้ความรู้ในการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

ปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรเสมือนหนึ่งเป็น “สินทรัพย์” ที่เกิดจากประสบการณ์ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงมานานนับหลายสิบปี ซึ่งมีความจำเป็นในโลกขององค์กรยุคใหม่ที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันรุนแรงและความต้องการใหม่ ๆ ของผู้รับบริการ Sveiby (1997) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้เป็นศิลปะของการสร้างคุณค่าจากทรัพย์สินที่แตะต้องไม่ได้ (Intangible assets) ขององค์กร

เป้าหมายความคาดหวังในการจัดการความรู้ Chait (1999) ได้เสนอนิยามผลสัมฤทธิ์ของการจัดการความรู้ออกเป็น 4 ส่วน คือ

1) การสนองตอบ ซึ่งรวมทั้งการสนองตอบความต้องการของลูกค้า สนองตอบความต้องการของเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น สนองตอบความต้องการของพนักงาน และสนองความต้องการของสังคมส่วนรวม

2) การมีนวัตกรรม ทั้งที่เป็นนวัตกรรมในการทำงาน และนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ

3) ขีดความสามารถขององค์กร และของบุคลากรที่พัฒนาขึ้น ซึ่งสะท้อนสภาพการเรียนรู้ขององค์กร

4) ประสิทธิภาพ คือ สัดส่วนระหว่างผลลัพธ์กับต้นทุนที่ลงไป การทำงานที่มีประสิทธิภาพสูง หมายถึง การทำงานที่ลงทุนลงแรงน้อย แต่ได้ผลมากหรือคุณภาพสูง

เป้าหมายสุดท้ายของการจัดการความรู้ คือ การมีชุดความรู้ที่สร้างขึ้นเองโดยกลุ่มคนที่ดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกัน อาจสร้างเพียงบางส่วน มีการทดลองเอาความรู้จากภายนอกมาปรับปรุงให้เหมาะต่อสภาพของตน และทดลองใช้งาน

ส่วนกระบวนการจัดการความรู้มีหลักคิดสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล Chait (1999) เสนอการดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการต่อความรู้ ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็น 2) การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ 3) การปรับปรุง หรือสร้างความรู้บางส่วนให้เหมาะต่อการใช้งานของตน 4) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในกิจการงานของตน 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสกัดส่วนที่เป็น " ขุมความรู้ " และ 6) การทำบันทึก " ขุมความรู้ " และ " แก่นความรู้ " เพื่อนำไปเก็บไว้สร้างฐานความรู้ให้มีความครบถ้วน ลุ่มลึก และเชื่อมโยงให้ใช้งานที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเชื่อ ค่านิยม การจัดกิจกรรม

Ruggles (1997) เสนอกระบวนการหลัก 3 กระบวนการ คือ การก่อให้เกิดความรู้ การรวบรวมความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ ในกระบวนการจะมีการนำความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาสู่ตนเอง สู่กลุ่ม หรือโลก การสร้างสรรค์จากความรู้ที่ได้เรียนมา คนในองค์กรจะสามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นมาใช้ได้ทุกเมื่อ และในที่สุดจะนำความรู้ที่มีอยู่สู่การถ่ายทอด อย่างไรก็ดีด้วยการจัดการเพียงอย่างเดียวย่อมไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดกระบวนการทั้งสามนี้ได้ แต่พลังของการบริหารจัดการความรู้ คือ สิ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและคุณค่าของกระบวนการเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร การบริหารจัดการความรู้ (Gates, 1999) ให้ความสำคัญต่อประสิทธิภาพและความรวดเร็ว การกลั่นกรองและวิเคราะห์สารสนเทศให้พร้อมที่จะไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว พร้อมที่จะไปใช้ประโยชน์ได้เสมอ การจัดการความรู้เริ่มต้นจากเป้าหมายของธุรกิจ กระบวนการ และการยอมรับถึงการต้องการในการแบ่งปันข้อมูลของคนในองค์กร การจัดการความรู้ที่ดีต้องอาศัยความสามารถในการบูรณาการความรู้ด้วย (Trapp, 1999) เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ที่คาดหวังไว้ ฉะนั้น การจัดการความรู้จึงเป็นแนวคิดองค์รวมที่จะจัดการบริหารจัดการทรัพยากรที่เป็นความรู้ในองค์กร การเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน (Hills, 1982)

Hough and Duncan (1970) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบกิจกรรมของการจัดการความรู้ที่ควรมีเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร (Curriculum) ควรตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน และเลือกเนื้อหาได้เหมาะสม สอดคล้องกับท้องถิ่น 2) ด้านการสอน ควรเลือกวิธีสอนและเทคนิคช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล (Measuring) และ 4) ด้านการประเมินผลการจัดการความรู้

Kruger and Snyman (2007) ได้คำนึงถึงการใช้เทคโนโลยี และการดำเนินการทางสังคม โดยในปัจจุบันมีการรวบรวม และจัดวิธีการจัดการความรู้ออกเป็นตัวแบบวุฒิภาวะ (Maturity Model) ต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น Software Engineering Institute (SEI) ซึ่งใช้สำหรับการพัฒนาซอฟต์แวร์ (Kulkani and Louis, 2003) Knowledge Management Framework Assessment Exercise ทั้งนี้ได้มีการคิดค้นโดย Klynveld Kraayenhof (KPMG, 1999) และ Quality Management Maturity Grid (QMMG) (Paulzen and Perc, 2002) ซึ่งใช้ดำเนินการด้านคุณภาพของการจัดการความรู้

กระบวนการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ (Lee and Kim, 2001) ได้แก่ การได้มาซึ่งความรู้การนำความรู้มาแบ่งปันเผยแพร่รวมถึงการใช้ความรู้นั้นให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และการสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเผยแพร่ความรู้ทั่วทั้งองค์กร และนำไปเป็นส่วนประกอบสำคัญของผลิตภัณฑ์ รวมถึงบริการเทคโนโลยีและระบบใหม่หรือนวัตกรรมขององค์กร (KPMG, 1999)

เสาหลักของการจัดการความรู้ (Pilar of Knowledge Management) ที่เกิดขึ้นตามลำดับ ประกอบด้วย เสาหลักที่ 1 ได้แก่ การสำรวจและแบ่งประเภทความรู้ การวิเคราะห์ความรู้และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การเรียบเรียงและนำเสนอความรู้ เสาหลักที่ 2 ได้แก่ การประเมินค่าของความรู้และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเสาหลักที่ 3 ได้แก่ การสังเคราะห์กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ การจัดการและควบคุมความรู้การเผยแพร่และทำให้ความรู้นำไปใช้ได้ง่าย ซึ่งที่จะก่อให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ คือ การสร้าง (Create) การนำเสนอ (Manifesto) การใช้ (Use) และการถ่ายทอด (Transfer) ท้ายที่สุดจึงพัฒนากลายเป็นวงจรความรู้ที่ครบถ้วนสมบูรณ์

กระบวนการจัดการความรู้ไม่เน้นการควบคุม เพราะเป็นการแบ่งปัน ร่วมมือและใช้ทรัพยากรความรู้ร่วมกัน (Ehms and Langen, 2001) แบ่งออกเป็น 4 กระบวนการ ได้แก่ (1) การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) เป็นกระบวนการที่องค์กร ปฏิบัติเพื่อให้มาซึ่งความรู้ (2) การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) เป็นกระบวนการที่บุคคล ทีมงาน และองค์กรได้สร้างความรู้ขึ้นมาเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน หรือเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนให้สูงขึ้น (3) การถ่ายโอนและใช้ความรู้ (Knowledge Transfer and Utilization) เป็นกระบวนการที่กลุ่มบุคคล หรือองค์กรถ่ายโอนความรู้ให้เกิดประโยชน์ โดยเกี่ยวข้องกับเครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์อิเลคทรอนิกส์เทคโนโลยีช่วยในการถ่ายโอนความรู้และข้อมูลข่าวสาร และ (4) การจัดเก็บความรู้ และการนำ

กลับมาใช้ใหม่ (Knowledge Storage and Retrieval) เป็นกระบวนการซึ่งนำความรู้ที่ได้มาหรือที่สร้างขึ้นมาจัดเก็บเพื่อสะดวกในการนำมาใช้ใหม่

ระบบจัดการความรู้นั้น (Lawson, 2003) เริ่มจากการผลิตความรู้ แล้วมีการจัดเก็บความรู้ที่ได้มา มีการเผยแพร่ความรู้ทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร โดยที่องค์กรมีการนำความรู้ที่ได้มานั้นไปใช้ ซึ่งในแต่ละกระบวนการมีการส่งต่อกันตลอดเวลา ระบบมีการขับเคลื่อน (Dynamic) ตลอดเวลา โดยจำแนกออกเป็น 6 กระบวนการ ได้แก่ (1) การแสวงหาความรู้ (2) การสร้างดัชนี (3) การกลั่นกรอง (4) การเชื่อมโยงจัดระบบ (5) การเผยแพร่ และ (6) การประยุกต์ใช้ความรู้

กระบวนการจัดการความรู้แบ่งเป็น 6 กระบวนการ (Lin, 2014) ได้แก่ (1) การสร้างความรู้ (2) การดักจับความรู้ (3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (4) การจัดเก็บความรู้ (5) การกระจายความรู้ และ (6) การประยุกต์ใช้ความรู้

กระบวนการจัดการความรู้แบ่งเป็น 3 กระบวนการ (Mehta et al., 2014) ได้แก่ (1) การดักจับหรือสร้างความรู้ (2) การแบ่งปันและการเผยแพร่ความรู้ และ (3) การได้มาและประยุกต์ใช้ความรู้

รูปแบบการจัดการความรู้

ปัจจุบันได้มีนักวิชาการทำการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ เช่น โครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้น เป็นต้น

การเลือกใช้รูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับองค์กรของตัวเองมีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพการจัดการความรู้ (Teah et al., 2006) แนวคิดการในการกำหนดรูปแบบการจัดการความรู้มีหลายลักษณะ โดยมากมาจากประสบการณ์การจัดการที่มากพอทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะช่วยให้การจัดการความรู้ขององค์การสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในประเทศไทยมีรูปแบบการจัดการความรู้ที่มีการเผยแพร่ ได้แก่ Tuna Model, Xerox Model หรือ i-cando Model โดยมีรายละเอียดของแต่ละรูปแบบ

Tuna Model (สคส.) เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ที่เชื่อมโยงการปฏิบัติตั้งแต่ส่วนหัวที่เป็นเป้าหมาย การกำหนดความรู้ Knowledge Identification ส่วนตัวปลาเป็นกิจกรรมมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ส่วนสุดท้าย คือการบันทึกองค์ความรู้สร้างคลังความรู้สำหรับการใช้ในอนาคต Knowledge Access เปรียบเหมือนส่วนหางปลา

Xerox Model รูปแบบที่พัฒนาโดยบริษัท Xerox Corporation ประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นการปฏิบัติการจัดการความรู้โดยคำนึงถึงพฤติกรรมของพนักงาน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวัดผล และที่สำคัญคือสร้างแรงจูงใจด้วยการยกย่อง และการให้รางวัล

I-Cando Model ใช้หลักคิดกระบวนการเรียนการสอน การจัดการการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ การเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียน การสร้างช่องทางการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย เช่น การเรียนรู้ผ่านเว็บ (Web-based Learning) การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบให้ผู้เรียนและผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างสร้างสรรค์ การดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ รู้จักการแบ่งปันความรู้ และการนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม และมีการประเมินผลลัพธ์ ทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ และด้านทักษะ

ปัจจุบันองค์กรที่ประสบความสำเร็จ สามารถแข่งขันได้ในโลกปัจจุบัน ต้องเป็นองค์กรที่มีการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ และมีการนำความรู้ไปสู่การใช้งานทั่วทั้งองค์กร รวมทั้งการนำไปใช้ในการผลิตเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ได้อย่างรวดเร็ว Grundstein (2008) และ Roseman, et al., (2001) เสนอตัวแบบ SECI ในการสร้างความรู้ใหม่โดยวิธีการแบ่งปัน (Socialization) การถ่ายทอด (Externalization) การผสมผสานกับการปฏิบัติ (Combination) และการทดลองและปรับปรุง (Internalization)

รูปแบบการจัดการความรู้ยังมีประโยชน์ใช้ในการประเมิน อันหนึ่งที่นิยมใช้ คือ ตัวแบบ Knowledge Management Maturity model (KM^3) (Marquardt et al., 1994) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

1) ระดับ Initial เป็นการจัดการความรู้ภายในองค์กรระดับริเริ่มที่ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน ไม่มีการควบคุมข้อมูลและองค์ความรู้ต่าง ๆ

2) ระดับ Repeatable องค์กรเริ่มเห็นความสำคัญมีการนำร่องปฏิบัติและเกิดองค์ความรู้ที่เป็นรูปธรรม

3) ระดับ Defined องค์กรมีการกำหนดเป็นนโยบายการจัดการความรู้และมีการเก็บรวบรวมความรู้

5) ระดับ Managed การจัดการความรู้เป็นระบบและมีแผนในระยะยาว

6) ระดับ Optimizing มีการปรับการจัดการความรู้ไปตามความเหมาะสมกับภารกิจขององค์กร และการวางแผนในอนาคต

ระดับพัฒนาการการจัดการความรู้เป็นเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จในการใช้ความรู้เพื่อการบริหารงานขององค์กร และด้วยพัฒนาการของเทคโนโลยี Kruger และ Snyman (2005) เสนอระดับการพัฒนาของการจัดการขององค์กรที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีการสื่อสาร (ICT) อย่างเหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นที่แสดงถึงพัฒนาการวุฒิภาวการณ์จัดการความรู้ที่สูงกว่าการจัดการความรู้โดยทั่วไป

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสรุปเพิ่มเติมได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึงการจัดการสารสนเทศนั้นไม่เพียงแต่ทำให้การจัดการความรู้เกิดขึ้นได้ แต่ยังพบว่า หากหน่วยงานใดที่ยังไม่ได้มีการพัฒนาทั้งในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร รวมถึงเรื่องการจัดการสารสนเทศแล้ว ย่อมส่งผลให้ความสำเร็จและประสิทธิภาพในการจัดการความรู้ภายในองค์กรนั้นลดลง

การประเมินระดับการจัดการความรู้โดยใช้วุฒิภาวะการจัดการแบบ KM^3 Kruger and Snyman (2005) ใช้วิธีการสร้างเมทริกซ์วุฒิภาวะของการจัดการความรู้ (KMM Matrix) และใช้แบบสอบถามแบบหลายตัวเลือก (Multiple Choice) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สามารถประเมินระดับวุฒิภาวะในการจัดการความรู้ทุกระดับ ความเพียงพอของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการความรู้ ทำให้การประเมินผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

หัวข้อคำถามในแบบสอบถามประเมินระดับการจัดการความรู้ (Lee and Kim, 2001) ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับระยะของการดำเนินการ ตั้งแต่ 1) การวางแผน วิสัยทัศน์ การศึกษาปัญหาและความเป็นไปได้ โครงสร้างการจัดการ การสร้างตัวชี้วัด 2) ความพร้อมในการดำเนินงาน ทีมงาน การพัฒนาศักยภาพ การจัดหาเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุน และการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อม 3) การดำเนินงาน การตรวจติดตาม การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบการสร้างแรงจูงใจ การบูรณาการระบบการทำงาน และ 4) การพัฒนาการจัดการให้มีความต่อเนื่อง การแบ่งปันความรู้ การเชื่อมโยงระบบการจัดการองค์ความรู้กับหน่วยงานภายนอก

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ข้างต้น สามารถจำแนกตัวแปรเบื้องต้นของแนวคิดการจัดการความรู้ ซึ่งผู้วิจัยสรุปตัวแบบที่นิยมนำมาประยุกต์ใช้ ดังนี้

1) ตัวแบบที่ 1 The SECI Model

ตัวแบบที่ 1 มีตัวแปรที่สำคัญ คือ การแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) การรวบรวมความรู้ (Combination) และการผนึกความรู้ (Internationalization)

2) ตัวแบบที่ 2 องค์ประกอบการจัดการความรู้ของ Probst และคณะ (Probst, Raub and Romhardt, 2000)

ในตัวแบบที่ 2 มีตัวแปรที่สำคัญ คือ การระบุความรู้ (Knowledge Identifications) การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) การพัฒนาความรู้ (Knowledge Development) การแบ่งปันความรู้/การกระจายความรู้ (Knowledge Sharing & Distribution) การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization) และการเก็บรักษา/จดจำความรู้ (Knowledge Retention)

3) ตัวแบบที่ 3 TUNA Model (Thai-UNAids Model) (ประพนธ์ ผาสุกยืด, 2550)

ในตัวแบบที่ 3 TUNA Model (Thai-UNAids Model) มีตัวแปรที่สำคัญ 3 ตัว คือ Knowledge Vision (การระบุความรู้ และการแสวงหาความรู้) Knowledge Sharing (การแบ่งปันความรู้) และ Knowledge Assets (การเก็บรักษาความรู้)

4) ตัวแบบที่ 4 The Knowledge Management Process Model (Botha et al, 2008)

ในตัวแบบที่ 4 The Knowledge Management Process Model มีตัวแปรที่สำคัญ คือ การสร้างความรู้ (Knowledge Creation & Sensing) และการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing & Dissemination)

โดยสรุปแล้วการจัดการความรู้ในยุคปัจจุบันมีด้วยกัน 4 ตัวแปรที่ครอบคลุม ดังนี้ (1) การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisitions) (2) การเก็บรักษาความรู้ (Knowledge Retention) (3)การแพร่กระจายความรู้ (Knowledge Dissemination) และ (4) การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization)

ความสำคัญของการจัดการความรู้

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548: 4-9) ได้ร่วมกันจัดทำคู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจและแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ในการศึกษาพบว่า ความรู้เกิดจากสิ่งที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ได้จากประสบการณ์และพรสรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล ในการเรียนรู้และทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ และเมื่อได้รับถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นมาแล้ว แต่ละบุคคลจะสามารถรวบรวมและถ่ายทอดผ่านวิธีการต่าง ๆ แตกต่างกัน (Explicit Knowledge) ในการบริหารองค์กรสมัยใหม่มุ่งเน้นการจัดการความรู้เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาองค์กรเนื่องจากการจัดการความรู้ช่วยให้ผู้ที่ต้องการความรู้ (Right People) สามารถเข้าถึงความรู้ที่ต้องการใช้ (Right Knowledge) ในเวลาที่ต้องการ

(Right Time) เพื่อให้บรรลุวัตถุเป้าหมายการทำงาน และที่สำคัญจะส่งผลให้การทำงานโดยรวมขององค์กรดีขึ้น โดยสามารถสรุปประโยชน์ของการจัดการความรู้ที่ดีต่อองค์กร คือ (1) ช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพ และเพิ่มผลผลิตในองค์กร (2) สร้างนวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้มีการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ได้อย่างเต็มที่ (3) เพิ่มคุณภาพและลดเวลา (4) ลดค่าใช้จ่ายด้วยการกำจัดกระบวนการที่ไม่สร้างคุณค่าให้กับงาน และ (5) ให้ความสำคัญกับความรู้ของพนักงานและให้ค่าตอบแทน/รางวัลที่เหมาะสม

การจัดการความรู้ของหน่วยงานราชการไทย

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548: 4-9) ได้จัดทำแผนการจัดการความรู้ตามพระราชกฤษฎีการว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 กำหนดให้ ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการเพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยมีแนวคิดในการจัดการความรู้ใน 2 กระบวนการหลัก คือ กระบวนการจัดการความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงต้องกำหนดให้มีการวัดผลการจัดการเรียนรู้เพื่อวัดระดับความสำเร็จในการดำเนินการด้วย

1. กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ในแผนงานที่กำหนดขึ้น ได้แก่ ขั้นตอนการชี้บ่งความรู้ ขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ ขั้นตอนการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ ขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และขั้นตอนการเรียนรู้

2. กระบวนการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process) เป็นกรอบแนวคิดของการบริหารจัดการเพื่อสร้างปัจจัยแวดล้อมในองค์กรที่สนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1) การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
2) การสื่อสาร
3) กระบวนการและเครื่องมือ
4) การเรียนรู้
5) การวัดผล
6) การยกย่องชมเชยและให้รางวัล

นอกจากนี้ การจัดการความรู้ยังมีปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ การพัฒนาคน การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การสร้างความมุ่งมั่น การขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ในองค์กร และการมีทีมงานที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการจัดการความรู้อย่างจริงจัง

เมื่อพิจารณาถึงการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน สามารถให้ความหมายได้ว่า เป็นการรวบรวมองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดแนวทางในการจัดการความรู้ที่ชัดเจน มีการวัดผลเพื่อให้ทราบถึงข้อดี และข้อที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาต่อไป นอกจากนี้ การจัดการความรู้องค์กรสำหรับผู้สูงอายุสามารถสร้างองค์ความรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้จริงของบุคคลในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนอีกด้วย โดย เรวดี ชัยเชาวรัตน์ (2558) ได้ศึกษาและพบว่า การสร้างชุมชมการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้นจำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างน้อย 5 ประการ ได้แก่ (1) มีการวางเป้าหมายร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ (2) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน้างาน หรือสถานการณ์จริงในชั้นเรียน (3) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันเรียนรู้ (4) มีการวิพากย์ เพื่อสะท้อนผลการทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ (5) มีการสร้าง HOPE ให้ทีมงานจึงจะนำไปสู่การจัดการความรู้ที่ประสบความสำเร็จ จากการศึกษานี้ ยังพบว่า คุณลักษณะสำคัญที่จะทำให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้น เรวดี ชัยเชาวรัตน์ (2558: 5-6) และแสงรุนีย์ มีพร (2563)ได้สรุปไว้ว่า การร่วมมือ รวมพลัง (Collaboration) การมีเป้าหมายเดียวกัน เป็นปัจจัยหนึ่งส่งเสริมให้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพประสบความสำเร็จ

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรสาธารณประโยชน์

ความเป็นมา บทบาทและพัฒนาการขององค์กรสาธารณประโยชน์

องค์กรสาธารณประโยชน์หรือองค์กรพัฒนาเอกชน (อพช.) ในประเทศไทย หรือที่นิยมเรียกกันว่า เอ็นจีโอ (Non-Governmental Organization) เป็นองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ เป็นกลุ่มหรือสมาคมที่ไม่แสวงผลกำไรที่ดำเนินงานอยู่ภายนอกโครงสร้างการเมืองแบบสถาบัน ในปัจจุบันพบว่า บางส่วนได้เปลี่ยนไปใช้ชื่อว่า “องค์กรอาสาสมัครเอกชน” (Private Voluntary Organization: PVO) หรือ “องค์กรพัฒนาเอกชน” (Private Development Organization: PDO) หรือคำว่า “องค์กรสาธารณประโยชน์” ซึ่งองค์กรเหล่านี้ได้รับเงินสนับสนุนส่วนหนึ่งจากภาคเอกชน จากการศึกษาการพัฒนาองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น 7 ยุคด้วยกัน (เพ็ญจันทร์ พูลศิริ, 2550: 10) ดังนี้

1) องค์กรสาธารณประโยชน์ช่วงแรก “ยุคก่อเกิดเพื่อการให้” เริ่มขึ้นในปี 2504 ในยุคนี้การพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของคนระดับสูง ซึ่งเมื่อเปลี่ยนผู้ครองอำนาจ มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐบาลส่งผลต่อการดำเนินการขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้วย กระทั่งธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ได้เข้ามาช่วยเหลือทางด้านวิชาการ โดยมีการร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 องค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งในยุคนี้ เช่น มูลนิธิปอเต็กตึ้ง ก่อตั้งในปี พ.ศ.2480 และก็ยังคงดำเนินงานมาจนถึงปัจจุบัน

2) องค์กรสาธารณประโยชน์ช่วงที่สอง “ คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน ” เกิดขึ้นในช่วงหลังปี พ.ศ. 2504 จนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 การก่อเกิดขององค์กรสาธารณประโยชน์ในช่วงนี้เป็นการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกไปสู่การปฏิบัติจริง จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาในชนบทมีถนนหลายสายตัดสู่หมู่บ้าน ทำให้เดินทางสะดวกขึ้น นับเป็นยุคทองของการทำงานแบบสังคมสงเคราะห์ ต่อมาในปีพ.ศ. 2512 มีการกำหนดหลักการทำงานเป็นแนวทางของ “ไปสู่ อยู่ด้วย ช่วยคิด จิตประสาน” หมายถึง การไปหาชาวบ้านในชนบท อยู่อาศัยกับชาวบ้าน ร่วมคิดกับชาวบ้าน และประสานให้เกิดโครงการพัฒนาในหมู่บ้านนั้น ๆ ทางด้านบุคลากรที่นำเอาแนวคิดดังกล่าวมาเป็นกระบวนการทำงาน และภาคธุรกิจเอกชนเริ่มให้ความสำคัญต่อการมีองค์กรสาธารณประโยชน์มากยิ่งขึ้น

3) องค์กรสาธารณประโยชน์ช่วงที่สาม “ ประชาธิปไตยผลิบาน ” นับตั้งแต่หลัง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนหลายกลุ่มหลายพื้นที่ โดยมักเริ่มจากวงสนทนาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ตลอดจนกระบวนการทางด้านแรงงาน ชาวนา ชาวไร่ที่เห็นความไม่เป็นธรรมว่ามีอยู่ในสังคม องค์กรสาธารณประโยชน์แรกที่ก่อตั้งขึ้นในช่วงนี้ ได้แก่ “สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ขจัดการริดรอนสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นต่าง ๆ

4) องค์กรสาธารณประโยชน์ช่วงที่สี่ “ ยุคหลับไหล ” นับตั้งแต่หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 จนถึง พ.ศ. 2522 เป็นช่วงที่องค์กรสาธารณประโยชน์ส่วนใหญ่ไม่กล้าเปิดตัวขึ้นใหม่ เรียกได้ว่าเป็นยุคของแตกสลายก็ได้ ถูกเพ่งเล็งจากอำนาจมืด และมีภัยคุกคามนานัปการที่สำคัญ คือ การประกาศกฎอัยการศึกษาที่ให้อำนาจแก่ทหาร ตำรวจ ในการจับกุมผู้ที่มีความคิดทางการเมืองแตกต่างไปจากรัฐบาล

5) องค์กรสาธารณประโยชน์ช่วงที่ห้า “ ยุคตื่นตัวพัฒนา ” ระหว่างปี พ.ศ. 2523-2526 เนื่องจากรัฐบาลได้ประกาศนโยบาย 66/2523 ที่เน้นการทำความเข้าใจกันระหว่างผู้ที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) มีการก่อตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์หลายองค์กร

6) องค์กรสาธารณประโยชน์ช่วงที่หก “ มุ่งรวมศูนย์ ” ระหว่างปี พ.ศ. 2527-2533 มีการก่อตั้ง “คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาชนบท” (กป.อพช.) เพื่อเป็นศูนย์รวมขององค์กรสาธารณประโยชน์ มีสมาชิกเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ มีสิทธิ์ในการเสนอชื่อนักพัฒนาเอกชนมาเป็นผู้บริหารในรูปแบบของคณะกรรมการ และได้เกิดรูปแบบการรวมตัวขององค์กรสาธารณประโยชน์อีกลักษณะหนึ่งที่เรียกว่า “ เครือข่าย ” ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2533

7) องค์กรสาธารณประโยชน์ช่วงที่เจ็ด “ ยุคก่อร่างสร้างเครือข่าย ” ระหว่างปี พ.ศ. 2534-2541 มีการใช้รูปแบบของเครือข่ายกันอย่างแพร่หลาย เช่น เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก เครือข่ายองค์กรประชาธิปไตย เครือข่ายผู้หญิง และเครือข่ายประชาสังคมไทย เป็นต้น

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีผู้สูงอายุ

5.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

“ ผู้สูงอายุ ” หรือ Elderly Person หมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่มีโอกาสที่ร่างกายและจิตใจอ่อนแอลง มีการเจ็บป่วยหรือความพิการเกิดมากกว่าวัยอื่น เนื่องจากความเสื่อมทางร่างกายและจิตใจ การใช้เกณฑ์การตัดสินความชรา (Cut-Off point) ที่ 60 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่จะเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในกลุ่มประเทศโลกที่สามจากการประชุม ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ในปี พ.ศ. 2525 ประเทศไทยเรากำหนดว่าผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นแล้วต้องปลดเกษียณ

5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

การพิจารณาความเป็นผู้สูงวัยอาจมองจากสภาพร่างกาย แต่ยังมีอีกมิติที่สามารถใช้อธิบายความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ได้ จากสภาพเป็นอยู่ (Being) พฤติกรรม (Behaving) และการอธิบายการเปลี่ยนแปลงกลายมาเป็น (Becoming) ความสูงอายุหรือกระบวนการแก่ตัวจึงต้องพิจารณาจากหลายปัจจัยไม่ควรอธิบายด้วยทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง

1) ทฤษฎีทางชีววิทยา ได้อธิบายถึงกระบวนการทางสรีรวิทยาและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างของอวัยวะต่าง ๆ ของทั้งการสูญเสียความสามารถในการต้านทานโรค พบว่า ทางชีววิทยาตั้งแต่เซลล์ เนื้อเยื่อ อวัยวะ ระบบต่าง ๆ ของร่างกายจะต้องมีการเสื่อม และมีการตายเกิดขึ้น

2) ทฤษฎีทางจิตวิทยา เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุนั้นเป็นการพัฒนาและปรับตัวเกี่ยวกับสติปัญญา ความนึกคิด ความจำ และการรับรู้แรงจูงใจ รวมทั้งสังคมที่อยู่อาศัย และประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคลจะผลักดันให้มีบุคลิกแตกต่างกันไป นอกจากนั้นแล้วมนุษย์ยังจะมีช่วงการเปลี่ยนแปลง คือ ช่วงต่อของชีวิต ซึ่งล้วนแต่เป็นภาวะวิกฤติ ดังนั้น การที่บุคคลสามารถผ่านช่วงวิกฤติในชีวิตแต่ละระยะได้ดีเพียงใดก็จะส่งผลถึงการพัฒนาบุคลิกภาพในอนาคตนั้น คือ การเป็นผู้สูงอายุด้วยพฤติกรรมของผู้สูงอายุย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทส่วนกลางทำให้หลงลืม สับสนได้ง่าย

3) ทฤษฎีทางสังคมวิทยา เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสถานะทางสังคมเปลี่ยนไป เพราะมนุษย์จะต้องมีการพัฒนาในแต่ละบุคคล และสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อการปรับตัว โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่า เมื่อสังคมเกิดเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแล้วจะเป็นเงื่อนไขทำให้สถานะของผู้สูงอายุต้องเปลี่ยนแปลงตามอย่างรวดเร็วด้วย ทฤษฎีที่อธิบายสถานะทางสังคมแบ่งออกเป็น ทฤษฎีไร้ภาระผูกพันที่มีสมมติฐานว่าผู้สูงอายุได้เตรียมตัวรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การละบทบาทไม่กระทบต่อการหาผู้อื่นมาทำหน้าที่แทนได้เป็นอย่างดี ทฤษฎีกิจกรรมผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่ต้องการในการเข้าร่วมต่อเนื่องจากสถานะที่ผ่านมา เป็นกิจกรรมที่มีความพึงพอใจ และทฤษฎีความต่อเนื่อง การที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขในบั้นปลายชีวิตที่แท้จริงขึ้นอยู่กับบุคลิกและรูปแบบการดำเนินชีวิต

ปัญหาทางสังคมของวัยสูงอายุเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น การสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ในช่วงชีวิต คือ การขาดคู่ชีวิต การอยู่โดยขาดคู่คิดจะทำให้จิตใจหดหู่ และเพื่อนฝูง มีผลทำให้ภาวะจิตใจของผู้สูงอายุได้รับการกระทบกระเทือน ต้องอยู่แบบเหงา ๆ ซึ่งภาระแบบนี้ผู้สูงอายุจะท้อแท้ มักมีอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธง่าย สิ้นหวัง และอาจจะเป็นเหตุให้การทำงานของระบบต่าง ๆ อ่อนล้าลงได้อีก

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของผู้สูงอายุที่น่าสนใจ ได้แก่ การสนใจตนเองมากเป็นพิเศษ แสนงอน ใจน้อย มีทิฐิ รู้สึกไวต่อคำพูด และเหตุการณ์ต่าง ๆ การไม่พูด เงียบเฉย สนใจกับบุคคลที่เอาใจ รำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต ชอบเปรียบเปรย วิตกกังวล ทุกข์ร้อน มีความห่วงใยในบุตรหลานและครอบครัวมาก กลัวถูกทอดทิ้ง

5.3 ความต้องการและการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2556) กล่าวว่า ความต้องการของผู้สูงอายุ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) ความต้องการพื้นฐานของผู้สูงอายุที่ต้องมีในการดำรงชีพไม่ว่าจะอยู่ในสังคมหรือวัฒนธรรมใด ๆ ก็ตาม ได้แก่ อายุไขของการมีชีวิตอยู่ ความต้องการการมีชีวิตอยู่ การรักษาพลังและศักยภาพทางร่างกายและทางสมองที่ยังใช้ประโยชน์ได้ และความพยายามป้องกัน และธำรงไว้ซึ่งสิทธิพิเศษที่เคยเป็นในชีวิต

2) ความต้องการขั้นสูง คือ ความต้องการซึ่งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงง่ายอาจเป็นความต้องการเฉพาะหน้า หรือระยะยาวเป็นจุดหมายปลายทางของผู้สูงอายุที่เป็นความต้องการที่สอดคล้องกับลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ และจะถูกปรุงแต่งโดยวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วยเป็นลักษณะที่เข้ากับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งเป็นผลจากการขัดเกลาของแบบแผนและบรรทัดฐานของสังคม

รูปแบบและวิธีการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุมีได้หลายลักษณะ

1) การตอบสนองทางด้านร่างกาย ปัจจัยสี่ อาหาร ที่อยู่อาศัย การตรวจสุขภาพ การแบ่งเบาภาระเรื่องงานในบ้าน การจัดหาอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก

2) การตอบสนองทางด้านจิตใจ การเอาใจใส่ พูดคุยอย่างสม่ำเสมอ การให้ความรัก ความเคารพ ยกย่อง ยอมรับนับถือ การรับฟังเรื่องราวประสบการณ์ การให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ

3) การตอบสนองทางด้านสังคม การพาผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่เหมาะสม การสร้างกิจกรรมการรวมตัวของครอบครัว และสังคมที่เหมาะสม

4) การตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ การดูแลภาระค่าใช้จ่าย การดูแลและเอาใจใส่ช่วยเหลือด้านการเงิน

กล่าวโดยสรุป ความต้องการและการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุมีความสำคัญที่ต้องใส่ใจ การดูแลอย่างเข้าใจเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีกำลังใจ ไม่ท้อแท้ต่อการดำเนินชีวิต

5.4 ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแผนผู้สูงอายุ

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) แบ่งเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก ดังนี้

1.1) มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ

1.2) มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3) มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

2) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 มาตรการหลัก ดังนี้

2.1) มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น

2.2) มาตรการส่งเสริมการอยู่รวมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ

2.3) มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ

2.4) มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

2.5) มาตรการส่งเสริม สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ

2.6) มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัย

3) ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก ดังนี้

3.1) มาตรการคุ้มครองด้านรายได้

3.2) มาตรการหลักประกันด้านสุขภาพ

3.3) มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

3.4) มาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

4) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 มาตรการหลัก ดังนี้

4.1) มาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุระดับชาติ

4.2) มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

5) ยุทธศาสตร์ด้านการประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก ดังนี้

5.1) มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

5.2) มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

5.3) มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

5.4) มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัย

ในระดับสากลองค์การสหประชาชาติได้กำหนดแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไว้ (Dupuis, Kousaie, Wittich and Spadafora, 2007: 273-292) ประกอบด้วย 1) ด้านความมีอิสรภาพของผู้สูงอายุ ในเรื่องปัจจัยสี่ การหาเลี้ยงชีพ การศึกษาเพิ่มเติม ความปลอดภัยและสิทธิเสรีภาพ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม การถ่ายทอดความรู้และทักษะ การสร้างเครือข่าย การสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคม อาสาสมัครช่วยเหลือสังคม การเคารพที่สมเกียรติ และได้รับการยอมรับในเรื่องความเชื่อ ความต้องการ และความเป็นส่วนตัว และผู้สูงอายุควรมีสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลเอาใจใส่ และคุณภาพชีวิตของตนเอง 3) ด้านการบรรลุความต้องการ การเข้าถึงแหล่งที่ให้โอกาสทำในสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการทั้งการพัฒนาตนเอง การพักผ่อน ความยุติธรรมทางด้านเพศ เชื้อชาติ ชนชาติ สภาพทางร่างกาย

สำหรับการศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ในที่นี้คำว่า “ ทฤษฎีผู้สูงอายุ ” หมายถึง กระบวนการคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุจากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

5.5 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

ความหมายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต (Butler and Ciarrochi, 2007) ตามความหมายที่องค์การอนามัยโลกได้ให้ไว้ มีลักษณะที่เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล ตามบริบทของวัฒนธรรมและระบบค่านิยม มีส่วนสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความคาดหวัง และมาตรฐานที่ตนเองตั้งใจไว้

การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่จะนำมาเป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลสามารถอธิบายได้ดีที่สุดจากความพึงพอใจที่แต่ละบุคคลได้รับ ยกตัวอย่างเช่น สภาพที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับชีวิต การจัดระบบและบริการทางสังคม รวมถึงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม (RuSkus, 1997; MockeviCineE, 2009) เป็นต้น

มีหลักฐานวิจัยแสดงให้เห็นว่าตัวแปรด้านสุขภาพ ด้านการดำเนินชีวิต และด้านการมีงานทำมีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ โดยการมีงานทำ ไม่ว่าจะเป็นแบบเต็มเวลาหรือบางเวลามีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีงานทำ (Ruchlin and Morris, 1991)

5.6 ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

Beadle-Brown et al. (2016) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตด้วยตัวชี้วัด 8 ด้านสอดคล้องกับความหมายของคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย

1) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ว่าด้วยพฤติกรรมวิถีการดำเนินชีวิตและสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในสังคม

2) ด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพ ว่าด้วยองค์ประกอบทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต

3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ว่าด้วยความสัมพันธ์ การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล

4) ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดี ว่าด้วยอาชีพการงาน สภาพทางการเงิน การเป็นเจ้าของ

5) ด้านลักษณะทางอารมณ์ ว่าด้วยความรู้สึก ความพึงพอใจในการใช้ชีวิต สุขภาพจิต มโนภาพแห่งตน

6) ด้านความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง ว่าด้วยความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง การควบคุมตนเอง

7) การพัฒนาตนเอง ว่าด้วยการพัฒนาตนเองจะเกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาและทักษะในการปฏิบัติตน

8) ด้านสิทธิเสรีภาพ ว่าด้วยการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล สิทธิมนุษยชน สิทธิในความเป็นพลเมือง

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิต ตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดย่อย

ปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิต	**ตัวชี้วัดหลัก**	**ตัวชี้วัดย่อย**
สภาพอารมณ์ที่ดี	1) ความพอใจ	1) ความพึงพอใจ อารมณ์ และความสุข
	2) อัตมโนทัศน์	2) เอกลักษณ์ของตนเอง การยอมรับตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง
	3) การปราศจากความเครียด	3) ความสามารถในการควบคุม ความสามารถในการพยากรณ์
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	1) การมีปฏิสัมพันธ์	1) เครือข่ายทางสังคม การติดต่อทางสังคม
	2) ญาติพี่น้อง/ คนรู้จัก	2) ครอบครัว เพื่อน
	3) การให้ความช่วยเหลือ	3) ด้านอารมณ์ ด้านกายภาพ ด้านการเงิน ด้านการตอบสนอง
สภาพความเป็นอยู่ที่ดี	1) สถานะทางการเงิน	1) รายได้ สวัสดิการที่ได้รับ
	2) การจ้างงาน	2) งาน/อาชีพ สภาพแวดล้อมของงาน
	3) ที่พักอาศัย	3) ลักษณะของที่พักอาศัย เจ้าของ
การพัฒนาตนเอง	1) การศึกษา	1) ความสำเร็จ สถานภาพ
	2) สมรรถนะส่วนบุคคล	2) ความรู้ สังคม การปรับตัว
	3) การปฏิบัติ/ การกระทำ	3) ความสำเร็จ ผลสัมฤทธิ์ ผลิตภาพ
สภาพร่างกายที่ดี	1) สุขภาพ	1) การปฏิบัติตน โรคภัย
	2) กิจกรรมประจำวัน	2) การออกกำลังกาย อาหาร ทักษะการดูแลตนเอง การเคลื่อนไหว
	3) เวลาว่าง	3) งานอดิเรก สันทนาการ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย
การตัดสินใจด้วยตนเอง	1) ความเป็นอิสระ/ การกำหนดด้วยตนเอง	1) ความอิสระ/ ไม่ขึ้นกับใคร
	2) เป้าหมาย และค่านิยมส่วนบุคคล	2) ความต้องการ ความคาดหวัง
	3) ทางเลือก	3) อำนาจในการเลือก ความชอบ/พอใจ
การรวมกลุ่มทางสังคม	-การมีส่วนร่วมในกลุ่ม บทบาทที่อยู่ในกลุ่ม	-ผู้บริจาค อาสาสมัคร
สิทธิตามกฎหมาย	1) ความเป็นมนุษย์	1) ความน่าเชื่อถือ เกียรติ ความเสมอภาค
	2) ความถูกต้องตามกฎหมาย	2) ความเป็นประชาชน การได้รับสิทธิ์กระบวนการตามกฎหมาย

การศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ในที่นี้ คำว่า “คุณภาพชีวิต” หมายถึง สภาพที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับชีวิต การจัดระบบและบริการทางสังคม รวมถึงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ที่เกิดจากการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุ ในพื้นที่จังหวัดสงขลา

5.7 แนวคิดการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

แนวคิดทฤษฎีเพื่อเสริมศักยภาพให้กับผู้สูงอายุ

1) แนวคิดพฤฒิพลังสู่ผู้สูงอายุ

การมุ่งพัฒนาเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองได้ หรือเป็นพฤฒิพลัง (Active Aging) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี (Healthy) (2) มีความมั่นคงหรือมีหลักประกันในชีวิต (Security) และ (3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Participation) (WHO, 2002) ซึ่งแนวคิดทั้ง 3 ประการนี้สามารถนำมาประยุกต์แนวทางในการวางแผนเพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพให้กับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง ทฤษฎีที่สนับสนุนได้แก่ ทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยา (Jett, 2008)

2) ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)

ผู้สูงอายุที่จะประสบความสำเร็จ (Successful Aging) ต้องมีการทำกิจกรรมอยู่เสมอ โดยกิจกรรมนี้หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากกิจกรรมที่บุคคลกระทำต่อตนเอง จึงเป็นกิจกรรมที่กระทำร่วมกับบุคคลอื่น ได้แก่ เพื่อน ครอบครัว สังคม โดยกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอัตมโนทัศน์ที่ดี ตัวอย่างเช่น กิจกรรมการเพิ่มศักยภาพการดูแลตนเองให้สอดคล้องกับโรคประจำตัว การใช้ internet เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม กิจกรรมการสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้นได้ เป็นต้น

3) ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory)

ทฤษฎีนี้เน้นการพิจารณาปัจจัยความเป็นปัจเจกของผู้สูงอายุ การเกิดแรงจูงใจ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม บุคลิกภาพ ตลอดจนลักษณะนิสัยความยืดหยุ่นและการปรับตัว การเสริมแรงเพื่อให้ผู้สูงอายุได้นำศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์

4) ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory)

กล่าวถึงผู้สูงอายุในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทันสมัยมากขึ้น มีลักษณะการเป็นเมืองมากกว่าชนบท ทำให้ผู้สูงอายุอาจรู้สึกก้าวตามเทคโนโลยีไม่ทันจนอาจถูกมองว่าเป็นผู้ที่ไม่มีคุณค่า ในทฤษฎีนี้อาจเป็นการที่ทำให้ผู้สูงอายุนั้นสามารถอยู่ในสังคมปัจจุบันก้าวทันโลกได้ รวมถึงการปรับทัศนคติของคนรุ่นใหม่ในการมองผู้สูงอายุว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ มีคุณค่า มีประสบการณ์ ที่สั่งสมมาทั้งชีวิต

แนวคิดการเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

คำว่า “ คนแก่ ” ในอดีตอาจมีการสื่อความหมายในเชิงลบว่าเหี่ยวย่น ต่อมาในปี 2506 ได้เกิดการนิยามใหม่ด้วยคำว่า “ ผู้สูงอายุ ” พร้อมกับมีการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศเป็นชมรมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยศาสตราจารย์นายแพทย์ประสพ รัตนากร (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2560) การนิยามมีส่วนช่วยให้เกิด อัตลักษณ์ใหม่ทางสังคมของผู้สูงอายุ เริ่มทำให้สังคมเปลี่ยนมุมมองของบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปยังมีความสามารถในการใช้พลังให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ โดยเฉพาะผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) และผู้สูงอายุวัยกลาง (70-79 ปี)

แนวคิดผู้สูงอายุที่ยังคุณประโยชน์ (Producing Aging) มองว่าผู้สูงอายุเป็นกำลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจของสังคมได้ดี ยังมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ การได้ปฏิบัติเหล่านี้อาจจะได้รับทั้งค่าตอบแทน และไม่ได้รับค่าตอบแทน แต่สิ่งที่ผู้สูงอายุได้ คือ ความสุขทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณผู้สูงอายุที่มีพลัง สามารถช่วยเหลือตนเอง ดูแลตนเอง พึ่งตนเองได้

(self-reliance) การเป็นบุคคลผู้สูงวัยอย่างมีคุณภาพนั้น มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเริ่มเตรียมความพร้อมหรือปรับเปลี่ยนจาก “ ตัวตน ” ของผู้สูงอายุเป็นหลัก ทั้งมุมมอง ทัศนคติ หรือกระทั่งการตีตราตัวเองตามการกำหนดความหมายทางสังคมเหมือนที่ผ่านมา โดยสรุปการเป็นผู้สูงวัยที่มีคุณภาพประกอบด้วย 4 ดี คือ 1) คิดดี ทัศนคติการมองที่คุณค่า พลัง ศักยภาพ ความรู้และความสามารถ 2) ปัญญาดี ความเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สามารถ ใช้ความคิด วิจารณญาณได้ดี ยังพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ก้าวทันเทคโนโลยี 3) สุขภาพดี มีการเตรียมความพร้อมของการดูแลสุขภาพระยะยาว การดูแลสะสมสภาพร่างกายตลอดเวลา และ 4) สังคมดี การรักษาสภาพสังคมแบบไทยที่ให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ

ภายใต้สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมากในช่วงหลายศตวรรษที่ผ่านมา สังคมควรเปิดโอกาส และสร้างพื้นที่ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อใช้ในการแสดงพลังความสามารถ และศักยภาพในตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม เช่น การก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุภายใต้การดูแลของโรงพยาบาลของรัฐ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน การสร้างศูนย์อเนกประสงค์เพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุในชุมชน การทำจิตอาสาในชุมชน และการขยายอายุการทำงานสำหรับบุคคลวัยเกษียณ เป็นต้น

โดยรวมการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในอีก 10 ปีข้างหน้านี้ นอกจากที่สังคมต้องมีการเตรียมความพร้อมทางด้านนโยบายและแผนงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อช่วยเหลือ คุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิต่าง ๆ ในสังคมให้กับผู้สูงอายุแล้วนั้น ผู้สูงอายุเองจำเป็นต้องสร้างความพร้อมให้กับตนเองทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาตามองค์ประกอบ 4 ดี ข้างต้น รวมถึงการส่งเสริมเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

แนวคิดในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีหลักสำคัญที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมที่มีการผสมผสานกันระหว่างความรู้ในระบบและนอกระบบเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่รอบด้าน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในโลกที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง การสนับสนุนให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตนี้ก็เพื่อเป็นการรองรับประชากรผู้สูงอายุที่มีคุณภาพในอนาคต สามารถทำได้ในหลายลักษณะ คือ 1) การเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ได้จากการผ่านประสบการณ์ชีวิตในแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และ 2) การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนทั้งของภาครัฐและเอกชนที่ศึกษาเรียนรู้ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

การสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สูงวัยผ่านการวิจัย จำต้องปรับกรอบคิดเพื่อรับรู้เกี่ยวกับโลกของผู้สูงอายุที่ต้องเปิดมุมมอง นักวิจัยควรระวังไม่ตีกรอบความคิดซึ่งทำให้หลงประเด็นที่ต้องการศึกษาและเรียนรู้ การวิจัยที่เป็นเชิงคุณภาพ ทั้งรูปแบบแนวเล่าเรื่อง หรือรูปแบบการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะทำให้นักวิจัยได้รับความรู้ที่นอกเหนือไปจากประเด็นที่

สนใจตั้งแต่แรก พร้อมทั้งนักวิจัยยังได้เกิดกระบวนการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ภายใต้ประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้ถ่ายทอดออกมาด้วยความเต็มใจ สิ่งเหล่านี้อาจจะนำเสนอเพื่อการพัฒนาไปสู่นโยบายหรือการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุและกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างสอดคล้อง และตอบโจทย์ได้ตรงจุดที่สุด

ตอนที่ 6 นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

6.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

สิทธิของผู้สูงอายุได้รับการกำหนดไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 28 วรรค 2 กำหนดว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปี และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคลยากไร้ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตราที่ 27 การบังคับไม่ให้สังคมเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม หรือ การคุ้มครองในการใช้สิทธิตามกฎหมาย

และรัฐมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว การจัดสรรงบประมาณหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน ตามหมวด 5

6.2 นิยามความหมายผู้สูงอายุตามกฎหมาย

คำว่า ผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดให้ บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์และมีสัญชาติไทย เป็นผู้สูงอายุ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2552) แบ่งกลุ่มผู้สูงอายุได้ 3 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป)

ในระดับสากล องค์การสหประชาชาติ กำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2010) ผู้ที่เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตามสภาพเศรษฐกิจในประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะใช้เกณฑ์ที่อายุ 65 ปี (World Health Organization)

6.3 แนวคิดทางด้านสิทธิมนุษยชนและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

เมื่อโลกเจริญก้าวหน้าเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ทุกประเทศทั่วโลกมีความใกล้ชิดกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกันอย่างอารยะ เพราะทุกประเทศต่างตระหนักแล้วว่าการแบ่งแยกโลก แบ่งแยกภูมิภาคทางกายภาพด้วยเส้นแบ่งภูมิภาค หรือเส้นแบ่งประเทศไม่สามารถแก้ไขปัญหาบางประการที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันในฐานะประชากรโลก การสร้างกติกาสากลเพื่ออยู่ร่วมกันในฐานะประชากรโลก การสร้างกติกาสากลเพื่ออยู่ร่วมกันในฐานะประชากรโลกจึงเริ่มขึ้นโดยมีองค์การสหประชาชาติซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่เป็นองค์กรกลางเข้ามารับหน้าที่เป็นเจ้าภาพ มีประเทศต่าง ๆ ที่เห็นด้วยกับแนวทางนี้เข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวนมาก ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่เป็นสมาชิกที่ดีของสหประชาชาติปฏิบัติตามปฏิญญาสากลที่สหประชาชาติกำหนดมาและประเทศไทยเข้าเป็นภาคีพันธะผูกพันที่ต้องปฏิบัติในหลายระดับ

พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) องค์การสหประชาชาติ (United Nations) จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Committee on Human Rights) ขึ้น โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้จัดทำหลักเกณฑ์ระหว่างประเทศเรื่องสิทธิมนุษยชน ที่เรียกว่า “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติได้มีมติให้การรับรองร่วมกันตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) เป็นต้นมา เนื้อหาของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 30 ข้อ แต่เนื้อหาที่เกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุโดยตรงอยู่ในข้อ 25 (1) ดังนี้

ข้อ 25 (1) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลรักษาทางการแพทย์ และบริการสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในหลักประกันยามว่างงาน เจ็บป่วย พิการ หม้าย วัยชรา หรือปราศจากการดำรงชีพอื่นในสภาวะแวดล้อมนอกเหนือการควบคุมของตน (กรมองค์การระหว่างประเทศ, 2551)

นโยบายขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศว่าด้วยผู้สูงอายุ (International Plan of Action on Aging) แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศเวียนนาว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Vienna International Plan of Action on Aging)

แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้สูงอายุ นับเป็นมาตรการระหว่างประเทศที่กล่าวถึงการปฏิบัติในเรื่องผู้สูงอายุของประชาคมโลก โดยวางแนวความคิดหลัก นโยบายและโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ แผนปฏิบัติการดังกล่าวได้รับการรับรองโดยสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ ใน ค.ศ. 1982 มีมติยอมรับแผนนี้ในการประชุมสมัชชาโลกเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ณ กรุงเวียนนา เครือรัฐออสเตรียหรือที่เรียกกันว่า “ Vienna Plan ” หรือในบางครั้งก็เรียกว่า “ International Plan ” เนื่องจากเกี่ยวข้องกับทุกภูมิภาคในโลกมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้เกิดความมั่นคงในศักยภาพของบรรดารัฐบาล และสังคมทั่วไปในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับระดับอายุของประชากร และมีจุดมุ่งหมายที่กล่าวถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาและความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชากรผู้สูงอายุส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันในระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศ ซึ่งหมายรวมถึงมติรับรอง (Recommendation) จากสมัชชาโลก จำนวน 62 ฉบับ การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ การฝึกอบรม และการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

สรุปสาระสำคัญของ The Vienna International Plan of Action on Aging ประกอบด้วยเป้าหมายของการดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้

1) การส่งเสริมสุขภาพและโภชนาการผู้สูงอายุ (Health and Nutrition)

2) การคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้บริโภค (Production of Elderly Consumers)

3) ที่พักอาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ (Housing and Environment)

4) ครอบครัวกับการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ (Family)

5) สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ (Social Welfare)

6) การศึกษาและการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ (Education)

ทั้งนี้ ในกระบวนการดำเนินงาน ประเทศภาคีสมาชิกจำเป็นต้องมีข้อมูลผู้สูงอายุที่ได้จากการจัดเก็บการศึกษาวิจัย ตลอดจนการวิเคราะห์เพื่อการวางแผนและการกำหนดนโยบาย (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) องค์การสหประชาชาติได้จัดทำหลักการขององค์การสหประชาชาติสำหรับผู้สูงอายุขึ้น (United Nations Principles for Older Persons) โดยมีสาระสำคัญในเรื่องการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมในสังคม การได้รับความดูแล การบรรลุความพึงพอใจของตนเอง การใช้ชีวิตอยู่อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี โดยองค์การสหประชาชาติได้เผยแพร่และขอความร่วมมือให้ประเทศภาคีสมาชิกร่วมกันดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้มีทิศทางที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว (ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์, 2557)

องค์การสหประชาชาติและการประกาศปีผู้สูงอายุสากล

ใน ค.ศ.1999 (พ.ศ. 2542) องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นปีผู้สูงอายุสากล (International Year of Older Persons 1999) และประกาศหลักการในการเคารพสิทธิผู้สูงอายุ และที่สำคัญในบทนำของหลักการดังกล่าว (Preamble) ได้กล่าวถึง การเคารพสิทธิผู้สูงอายุในฐานะ

สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในศักดิ์ศรีและในคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ “ ตามปฏิญญาสากลขององค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนซึ่งได้ประกาศยืนยันถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ภายใต้ศักดิ์ และสิทธิของมนุษยชาติถึงความเท่าเทียมกัน (สิทธิเสมอภาค) ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงหรือชนชาติใดก็ตาม และส่งเสริมสถานภาพทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมกับขยายขอบข่ายเสรีภาพให้มากขึ้น” นอกจากหลักการดังกล่าวแล้ว ผู้สูงอายุสมควรได้รับการเอาใจใส่จากสังคมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ความเป็นอิสระ (Independence)
2) การมีส่วนร่วม (Participation)
3) การดูแลเอาใจใส่ (Care)
4) การพึงพอใจในตนเอง (Self-fulfilment)
5) ความมีศักดิ์ศรี (Dignity)

แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วย เรื่อง ผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Aging)

ณ กรุงมาดริด ประเทศสเปน ในปี พ.ศ. 2545 ผลจากการประชุมคราวนั้นได้ก่อให้เกิดพันธกรณีระหว่างประเทศในเรื่องของผู้สูงอายุที่เรียกว่าได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาผู้สูงอายุใน 3 ประเด็น คือ ผู้สูงอายุกับการพัฒนา (Older persons and development) สูงวัยอย่างสุขภาพดีและมีสุขภาวะ (Advancing health and well-being into old age) และการสร้างความมั่นใจว่าจะมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนและเหมาะสม (Ensuring enabling and supportive environment) ซึ่งเป็นพันธกรณีที่ประเทศภาคีองค์การสหประชาชาติจะต้องร่วมยึดถือเป็นเป้าหมายการดำเนินงานผู้สูงอายุ และร่วมกำหนดทิศทางกลยุทธ์ของการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายดังกล่าวร่วมกัน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561)

ปฏิญญาบรูไนดารุซาลามว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวการดูแล: ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2553 มีเนื้อหาสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการให้การดูแลสนับสนุนผู้สูงอายุในรูปแบบที่เหมาะสมโดยเน้นบทบาทของครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเอง (รพีพรรณ คำหอม, 2554)

ปฏิญญากัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ

การเพิ่มขีดความสามารถของผู้สูงอายุในอาเซียน พ.ศ. 2558 มีเนื้อหาสำคัญในการตระหนักว่าภูมิภาคจำเป็นต้องปรับการดูแลสุขภาพและระบบการสนับสนุนทางสังคมเพื่อตอบสนองความท้าทายที่เกิดขึ้นใหม่ และตระหนักถึงการสร้างเสริมสุขภาวะให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง มีความกระตือรือร้น และสร้างสรรค์ โดยจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและเกื้อหนุน เนื้อหาสำคัญของแถลงการณ์นี้ คือ การส่งเสริมให้ประเด็นเรื่องการสูงวัยอย่างมีคุณภาพให้เป็นระเบียบวาระระดับชาติ โดยเน้นใน 3 เรื่องหลัก คือ การดูแลและสุขภาวะของผู้สูงอายุ การเพิ่มขีดความสามารถทางด้านเศรษฐกิจ และการสร้างสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนต่อการเป็นสังคมที่ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง

สรุปได้ว่า การให้การดูแลผู้สูงอายุตามสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นเรื่องที่ทุกประเทศต้องให้ความตระหนักและปฏิบัติตาม เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศ และเป็นแนวคิดทางด้านสิทธิมนุษยชนที่สหประชาชาติรับรองสิทธิดังกล่าวด้วย (ศิริลักษณ์ มีมาก, มมป.)

ผู้สูงอายุกับสวัสดิการในต่างประเทศ

หลายประเทศในโลกกำลังก้าวสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” อันเนื่องมาจากการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเพิ่มจำนวนประชากรในทุกประเทศทั่วโลก เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาและฟื้นฟูประเทศหลังภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2489-2507) หรือที่เรียกกันว่ายุค Baby Boom ผ่านมา 60 กว่าปีทารกในวันนั้นกลายเป็นผู้สูงอายุในปัจจุบัน กอปรกับในปัจจุบันการพัฒนาทางการแพทย์และสาธารณสุขที่มีความก้าวหน้า เศรษฐกิจ และสังคมเติบโตอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประชากรมีความเป็นอยู่ที่ดี มีอายุยืนยาวมากขึ้น ในประเทศพัฒนาบางประเทศได้แก้ปัญหาโดยการขยายอายุการทำงาน หรือเกษียณให้ยาวนานขึ้น และให้ความสำคัญกับแรงงานกลุ่มนี้มากขึ้นในการมีส่วนร่วมเป็นกำลังการผลิตที่มีฝีมือ และประสบการณ์ ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ บางประเทศถึงกับให้คำจำกัดความประชากรกลุ่มนี้ว่า “ประชากรอาวุโส” (Senior Citizens) แทนคำว่า “ผู้สูงอายุ” (Aging Population)

ด้วยเหตุนี้ หลายประเทศจึงได้วางนโยบายสำคัญเพื่อดูแลผู้สูงอายุในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุด้านต่าง ๆ เช่น การแพทย์ ยารักษาโรค การดูแลชีวิตความเป็นอยู่ การสร้างบ้านพักผู้สูงอายุโดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้สามารถอยู่ตามลำพังได้ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการให้บริการด้านการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อันมีส่วนลดโรคสมองเสื่อมและภาวะโรคซึมเศร้าด้วยการจัดการศึกษาพัฒนา

ศักยภาพผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้ศักยภาพของตัวเองอย่างเต็มที่ไปกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะในต่างประเทศจึงมีนโยบายและสวัสดิการด้านต่าง ๆ ดังเช่น

ประเทศสหรัฐอเมริกา

วิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาเปิดให้ประชาชนที่เกษียณอายุเข้าเรียนในหลักสูตรที่จัดสำหรับผู้สูงอายุ โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยหรือไม่เสียค่าใช้จ่ายเลย และมีที่พักพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้สูงอายุภายในวิทยาลัย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2559)

รัฐบาลของแต่ละรัฐของสหรัฐอเมริกาจะมีบทบาทเป็นตัวกลางในการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวนโยบายสวัสดิการ และการบริหารงานในด้านสุขภาพและการแพทย์ก็ให้เป็นไปตามนโยบายที่รัฐบาลกลางกำหนดไว้ ยกตัวอย่างเช่น ระบบการประกันสังคมที่สำคัญของสหรัฐอเมริกานั้นเป็นไปตามกฎหมายและได้จัดโครงการ ได้แก่

1) การประกันการสูงอายุ ผู้หาเลี้ยงชีพและผู้พิการ (Old-Age, Survivors and Disability Insurance หรือ OASDI) ซึ่งให้การประกันรายได้แก่ประชาชนกว่า 40 ล้านคน

2) โครงการประกันทางการแพทย์สาธารณะที่เรียกว่า Medicare ซึ่งครอบคลุมไปถึงค่าเลี้ยงชีพของผู้สูงอายุ ค่าเลี้ยงชีพแก่ผู้พิการ และคนไข้ที่ป่วยเป็นโรคไตพิการเรื้อรัง

3) โครงการการช่วยเหลือสาธารณะรวมถึงการประกันรายได้เสริม (Supplemental Security Income หรือ SSI) ซึ่งครอบคลุมผู้สูงอายุและผู้พิการ

4) โครงการความช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่ยังมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดู (Aid to Families with Dependent Children หรือ AFDC)

5) โครงการความช่วยเหลือทางด้านการแพทย์ที่เรียกว่า Medicaid สำหรับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มบุคคลที่ได้กล่าวในข้างต้นจะได้รับสิทธิประโยชน์ในความช่วยเหลือสาธารณะเช่นกัน (ช.ชยินทร์ เพ็ชญไพศิษฏ์, 2562: 28)

ประเทศอังกฤษ

มีระบบการประกันสังคมตามกฎหมายที่เรียกว่า พระราชบัญญัติการประกันแห่งชาติ (National Insurance Act) ใน ค.ศ. 1911 ภายใต้ธรรมเนียมประเพณีของสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในประเทศอังกฤษ จึงมีระบบประกันสังคม คือ รายงานเบเวอริดจ์ (Beveridge Report) ถูกจัดพิมพ์ขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 และระบบดังกล่าวได้ดำเนินการอย่างจริงจังภายหลังสงครามโลกสิ้นสุดลงในประเทศอังกฤษ มีแนวความคิดของการบริการทางสังคม มีขอบเขตที่กว้างในการให้บริการในด้านต่าง ๆ เช่น การประกันรายได้ การบริการทางด้านสุขภาพโดยรัฐหรือ

ที่เรียกว่า “National Health Service” (NHS) การบริการทางสังคมเฉพาะบุคคล การบริการทางด้านการเคหะ การบริการทางด้านการศึกษา อัตราของผู้สูงอายุในประเทศอังกฤษ คือ ร้อยละ 15.8 ใน ค.ศ. 1993 แต่ได้มีการคาดการณ์ว่าอัตราดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายหลัง ค.ศ. 2010 การบริการทางด้านสุขภาพและสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศอังกฤษ มีดังนี้

1) การบริการทางด้านการแพทย์ โดย Nation Health Service หรือ NHS ซึ่งดำเนินการโดยรัฐบาลแห่งชาติและโดยองค์กรส่วนท้องถิ่น ในส่วนของรัฐจะให้บริการภายในบ้าน (In home services) หมายรวมถึงการให้คำแนะนำทางด้านสุขภาพและการเยี่ยมเยียนเพื่อให้บริการทางด้านการรักษาพยาบาล

2) การบริการการช่วยเหลืองานบ้าน (Home help services) การบริการทางด้านอาหาร (Meal services) และศูนย์สงเคราะห์ในเวลากลางวัน โดยองค์กรส่วนท้องถิ่น

3) การบริการทางด้านการอำนวยความสะดวก ไม่ว่าจะเป็นในด้านโรงพยาบาล บ้านพักรักษาตัว ที่อยู่อาศัยแก่ประชาชน และความสะดวกต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยรอบ อพาร์ทเมนท์ ที่มีผู้มีหน้าที่ดูแลในช่วงเวลากลางวัน (Sheltered housing) และอพาร์ทเมนท์ที่มีผู้มีหน้าที่ดูแลตลอด 24 ชั่วโมง (Very sheltered housing)

4) สิทธิประโยชน์ทางด้านการเงิน ได้แก่ เงินช่วยเหลือเพื่อการอยู่อาศัยแก่ประชาชนผู้พิการ ก่อนอายุ 65 ปี เงินช่วยเหลือเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้มีหน้าที่ดูแลคนพิการอายุ 65 ปี อยู่ในความดูแล เงินช่วยเหลือเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ดูแลคนพิการที่มีอายุ 65 ปี หรือมากกว่าอยู่ในความดูแล และเงินช่วยเหลือในการดูแลระยะยาวแก่ผู้ดูแลคนพิการทุกคน (ช.ชยินทร์ เพ็ชญไพศิษฎ์, 2562: 37)

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

มีระบบการประกันสังคมที่แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ

1) ระบบความช่วยเหลือทางสังคม เป็นระบบความช่วยเหลือทางสังคมมีรากฐานมาจากกิจกรรมการบริจาคให้โบสถ์และมุ่งให้ความช่วยเหลือโดยตรงต่อประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือทางสังคม ได้แก่ คนพิการ ผู้สูงอายุ และเด็ก สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เช่น ความช่วยเหลือทางด้านการแพทย์ ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุและความช่วยเหลือแก่ครอบครัว แก่ผู้ที่มีข้อจำกัดทางด้านรายได้ของบุคคลในการที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ดังกล่าวนับตั้งแต่ระบบนี้ได้รับการจัดสรรกองทุนโดยเงินภาษีอากร

2) ระบบการประกันสังคม ซึ่งได้รับการจัดสรรกองทุนผ่านทางการจัดเก็บเบี้ยประกัน แบ่งประเภทความคุ้มครองออกเป็นการประกันความเจ็บป่วย การประกันการสูงอายุ (Old-Age insurance system) และเงินช่วยเหลือแก่ครอบครัว โดยขึ้นอยู่กับความเสี่ยงของการประกันภัย

ระบบการประกันการสูงอายุ (Old-Age Insurance System)

ในระบบนี้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับเงินค่าเลี้ยงชีพ หลังการจ่ายเงินให้แก่กองทุนไปแล้ว 37.5 ปี จำนวนเงินค่าเลี้ยงชีพทั้งหมด คือ ร้อยละ 50 ของค่าเฉลี่ยจากค่าจ้างที่สูงสุด 10 ปี และเมื่อนำเงินค่าเลี้ยงชีพส่วนเสริมอื่น ๆ รวมเข้าไปกับเงินจำนวนนี้ ค่าเลี้ยงชีพจะมีจำนวนประมาณร้อยละ 60 ถึง 70 ของค่าจ้างก่อนเกษียณอายุการทำงาน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่เพียงพอแก่ผู้สูงอายุที่จะนำไปใช้ในบั้นปลายชีวิต ต่อมาได้เพิ่มจำนวนปีในการจ่ายเงินเข้ากองทุนเพื่อรับค่าเลี้ยงชีพเต็มจำนวนเป็น 40 ปี และเพิ่มจำนวนปีในการคำนวณค่าจ้างซึ่งเป็นฐานของการจ่ายค่าเลี้ยงชีพจาก 10 ปี เป็น 25 ปี ใน ค.ศ. 1994 ถึงแม้ว่าอายุของผู้สูงอายุที่จะมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพตอน 65 ปี แต่ก็เปลี่ยนเป็น 60 ปีในเวลาต่อมา

นโยบายสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

เป็นนโยบายที่มีลักษณะแนวคิดในการลดการพึ่งพาบริการจากรัฐ และให้ครอบคลุมชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ การดูแลเอาใจใส่ภายในบ้าน (In-home care) คือ พื้นฐานของการให้บริการทางด้านสุขภาพและสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในสาธารณรัฐฝรั่งเศส การช่วยเหลืองานบ้าน (Homemaker-Help) การรักษาพยาบาลภายในบ้าน (In-Home nursing care) การบริการจัดส่งอาหารตามบ้าน (Meal delivery services) คือ การดูแลเอาใจใส่ที่รัฐจัดให้เป็นแนวคิดที่ลดการพึ่งพาบริการจากรัฐ และให้ครอบครัวชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งหมู่บ้านสำหรับผู้สูงอายุ สถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และการให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกระยะยาวให้แก่ผู้สูงอายุอันเป็นส่วนหนึ่งของระบบประกันสังคมอีกด้วย แต่ก็ยังมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามมา ได้แก่ การขาดการประสานงานระหว่างโครงการต่าง ๆ การที่จะต้องจ่ายเงินในการเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมากของประชาชนที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง และภาระทางการเงินของรัฐบาลท้องถิ่นที่เป็นผู้รับผิดชอบในงบประมาณค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (ช.ชยินทร์ เพ็ชญไพศิษฎ์, 2562: 38)

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

กระทรวงสารสนเทศและการสื่อสารของสาธารณรัฐเกาหลี (Ministry of Information and Communication: MIC) จัดโครงการการศึกษาไอซีทีเพื่อผู้สูงอายุ (ICT Education for the Elderly) โดยร่วมกับสถาบันส่งเสริมการใช้ไอซีทีของสาธารณรัฐเกาหลี (Korea Agency for Digital Opportunity and Promotion: KADO) และขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน วิทยาลัยศูนย์สวัสดิการสังคม และศูนย์สวัสดิการผู้ที่อยู่ในวัยเกษียณเพื่ออบรมทักษะไอซีทีแก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป เป็นเวลา 20-30 ชั่วโมง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2559ข)

ประเทศอาเซียนกับสวัสดิการผู้สูงอายุ

อาเซียนประกอบด้วยประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ โดยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ใน พ.ศ. 2561 มากถึง 630 ล้านคน จำนวนประชากรของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันมาก ประเทศที่มีสมาชิกประชากรสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ สาธารณรัฐอินโดนีเซียมีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ ประมาณกว่า 256 ล้านคน รองลงมา คือ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ประมาณ 102 ล้านคน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม คาดว่าจำนวนประชากรประมาณ 93 ล้านคน ขณะที่ประเทศสมาชิกที่มีประชากรน้อยที่สุดสามอันดับ คือ เนอการาบรูไนดารุซาลามมีประชากรน้อยที่สุด คือ ประมาณ 4 แสนคน ถัดมา คือ สาธารณรัฐสิงคโปร์ประมาณ 6 ล้านคน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประชากรราว 7 ล้านคน จากการศึกษาโครงการการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งด้านจำนวนและสัดส่วน ส่งผลให้ใน พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นปีของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการ จะมีประเทศสมาชิกถึง 3 ประเทศที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 หรือเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ได้แก่ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ประเทศไทย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม คาดว่าประเทศสมาชิกอาเซียนอีก 5 ประเทศ จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุภายใน พ.ศ. 2568 และประชาคมอาเซียนจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทั้งหมดภายใน พ.ศ. 2583 และยังพบว่า ผู้สูงอายุในอาเซียนมีแนวโน้มที่จะมีอายุยืนยาวขึ้น และมีผู้สูงอายุหญิงมากกว่าชาย ทั้งนี้ พบว่า แนวโน้มประชากรรวมของประเทศไทยคาดว่าจะลดลงอีกใน 2 ปีข้างหน้า แต่กลับพบว่า สัดส่วนของประชากรสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนมีสัดส่วนสูงที่สุด ในประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2583 โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 32.0 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2558)

ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์ (2558) สรุปข้อมูลจากการประชุม “ เก็บตกมาเล่าจากการประชุมวิชาการ เรื่อง Reginal Workshop and Comparative Study of Social Pensions in the ASEAN ” จากการเข้าร่วมประชุมเวทีวิชาการในการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบบำนาญทางสังคม (Social Pension) หรือเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลสำหรับผู้สูงอายุระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนที่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สรุปได้ว่า

การให้ความช่วยเหลือในรูปของเงินบำนาญทางสังคม (Social Pension) หรือเงินเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ (Old Age Allowance) เป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างหลักประกันด้านรายได้ขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยรัฐบาล นโยบายการจ่ายเงินบำนาญทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ (Social Pension) กำลังเป็นแนวปฏิบัติที่รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคลาตินสหรัฐอเมริกา และแอฟริกาบางประเทศ รวมทั้งประเทศสมาชิกอาเซียนได้มีความพยายามที่จะผลักดันและริเริ่มให้มีการดำเนินการเพื่อให้เงินช่วยเหลือดังกล่าวเป็นรายได้ประจำขั้นพื้นฐานเพื่อใช้ในการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ แนวคิดและที่มาของการจ่ายเงินบำนาญทางสังคม (Social Pension) เป็นการใช้งบประมาณของรัฐบาลที่ได้จากการจัดเก็บภาษีภายในประเทศโดยผู้สูงอายุ (Beneficiaries) ไม่ต้องร่วมจ่ายเงินสมทบ (Non-Contributory Pension) ในทางปฏิบัตินั้นแต่ละประเทศจะมีการกำหนดเงื่อนไขหรือแนวปฏิบัตินการจ่ายเงินบำนาญทางสังคมดังกล่าวที่แตกต่างกันออกไปใน 2 ลักษณะ คือ

1) Pension Test เป็นการจ่ายตามเกณฑ์อายุของผู้สูงอายุตามเงื่อนไขของกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติ

2) Means Test เป็นการจ่ายโดยมีระบบตรวจสอบคัดกรองคุณสมบัติของผู้สูงอายุตามเงื่อนไขที่กำหนดเพื่อที่จะมีสิทธิได้รับเงินบำนาญทางสังคม

สำหรับบำนาญทางสังคม (Social Pension) จากการนำเสนอรายงานของแต่ละประเทศ พบว่า ในภูมิภาคอาเซียนนี้มีเพียง เนอการาบรูไนดารุซาลาม และประเทศไทยเท่านั้นที่มีการจ่ายเงินช่วยเหลือหรือบำนาญทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุแบบถ้วนหน้า (Universal) โดยกำหนดเกณฑ์อายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นเงื่อนไขในการจ่าย สำหรับจำนวนเงินช่วยเหลือหรือบำนาญทางสังคมของเนอการาบรูไนดารุซาลามนั้นจ่ายให้ผู้สูงอายุเป็นรายเดือน ๆ ละ 250 ดอลลาร์บรูไน (ประมาณ 6,000 บาท) และประเทศไทยจ่ายให้ผู้สูงอายุตามเกณฑ์อายุแบบขั้นบันได กล่าวคือ อายุ 60-69 ปี ได้รับเงินช่วยเหลือหรือเบี้ยยังชีพ เดือนละ 700 บาท อายุ 70-79 ปี ได้รับเดือนละ 800 บาท อายุ 80-89 ปี ได้รับเดือนละ 900 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป ได้รับเดือนละ 1,100 บาท ตลอดอายุขัยของผู้สูงอายุ

สำหรับประเทศที่มีการดำเนินการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุตามเงื่อนไขและข้อกำหนดโดยมีการตรวจสอบคุณสมบัติ (Means Test) ได้แก่ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยสาธารณรัฐฟิลิปปินส์กำหนดคุณสมบัติของผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไป และมีฐานะยากจนขาดผู้ดูแล โดยจ่ายเงินช่วยเหลือให้แก่ผู้สูงอายุเป็นรายเดือน ๆ ละ 500 เปโซ (ประมาณ 400 บาท)

สำหรับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุที่อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป ที่มีฐานะยากจน ขาดผู้ดูแล จำนวนเดือนละ 180,000 ด่อง (ประมาณ 300 บาท)

สำหรับประเทศกัมพูชา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสหพันธรัฐมาเลเซีย ยังไม่มีการดำเนินการเรื่องเงินบำนาญทางสังคม แต่มีระบบการสงเคราะห์ช่วยเหลือในรูปของเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม (Social Welfare Assistance) ควบคู่ไปกับการมีระบบประกันสังคม (Social Insurance) ที่ครอบคลุมเรื่องบำนาญชราภาพ (Old Age Pension) ซึ่งผู้ประกันตนที่อยู่ในวัยทำงานจะต้องจ่ายเงินสะสมเข้ากองทุนเป็นรายเดือนโดยมีรัฐบาลร่วมจ่ายเงินสมทบ (Government Contribution) ตามกฎหมายหรือข้อกำหนดเพื่อการรับเงินบำนาญในวัยเกษียณ

สาธารณรัฐสิงคโปร์

ประเด็นเรื่องผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่สาธารณรัฐสิงคโปร์ให้ความสำคัญ เนื่องจากสาธารณรัฐสิงคโปร์มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทุกปี คาดกันว่า ภายใน พ.ศ. 2573 ประชากร 1 ใน 5 จะมีอายุมากกว่า 65 ปี สาธารณรัฐสิงคโปร์มีการจัดตั้ง Ministry of Community Development, Youth and Sports (MCYS) ซึ่งทำงานร่วมกับกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ รวมทั้งมีการจัดตั้ง Ministerial Committee on Aging เมื่อเดือนมีนาคม 2550 มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมและหาแนวทางช่วยเหลือให้กับประชาชนในสังคมผู้สูงอายุ ภายใต้คำขวัญ “Successful Aging for Singapore” มีแนวนโยบาย ดังนี้

1) ส่งเสริมการจ้างงานและความมั่นคงทางด้านการเงิน (Enhance employability and financial security)

2) ให้การดูแลสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวมในราคาย่อมเยา (Provide holistic and affordable healthcare and eldercare) โดยเน้นให้ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพ ราคาประหยัด ตรงกับความต้องการของแต่ละบุคคล

3) ช่วยเหลือผู้สูงอายุในสังคม (Enable aging-in-place) ให้ความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่สาธารณะ และในระบบขนส่งมวลชน และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม

4) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอายุยืน (Promote active aging) โดยการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การบริการผู้สูงอายุในสาธารณรัฐสิงคโปร์แบ่งเป็น

1) การดูแลระยะกลาง ได้แก่ การรักษาตามอาการที่โรงพยาบาลชุมชน และศูนย์ผู้ดูแลผู้สูงอายุแบบเช้าไปเย็นกลับ

2) การดูแลระยะยาว ได้แก่ บ้านพักคนชรา การบริหารด้านการแพทย์พยาบาล และการฟื้นฟูผู้สูงอายุที่บ้าน และสถานที่ดูแลผู้สูงอายุระยะสุดท้าย (Hospice) เป็นต้น

รัฐบาลได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม ผ่านการดูแลของหน่วยงาน ได้แก่ Ministry of Community Development, Youth and Sports (MCYS) และคณะกรรมการกองทุน Central Provident Fund (CPF) Board เพื่อสร้างระบบให้บุคคลในครอบครัวมีหน้าที่ดูแลเลี้ยงดูพ่อแม่ในยามชรา และหากไม่เลี้ยงดูพ่อแม่สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเลี้ยงดูจากบุตรของตนได้ รวมทั้งให้ความสำคัญกับองค์กรชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นกลไกในการดูแลประชาชนที่ประสบความลำบากเพื่อลดภาระให้กับรัฐบาล (ASEAN INFORMATION CENTER, 2556)

ประเทศไทยกับสวัสดิการผู้สูงอายุ

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2560 พบว่า ประชากรประเทศไทยมีจำนวน 67.6 ล้านคน เป็นชาย 33 ล้านคน และหญิง 34.6 ล้านคน มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 11.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ของประชากรทั้งหมด เป็นชาย 5.08 ล้านคน (ร้อยละ 15.4) และหญิง 6.23 ล้านคน (ร้อยละ 18.0) เมื่อแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 3 ช่วงวัย คือ ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) จะพบว่า ผู้สูงอายุของประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วงวัยต้น ร้อยละ 57.4 ของผู้สูงอายุทั้งหมด เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มอัตราของผู้สูงอายุ หมายถึง อัตราส่วนของผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งสิ้น 100 คน พบว่า เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากร้อยละ 6.8 ใน พ.ศ. 2537 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.4 ใน พ.ศ. 2545 เป็นร้อยละ 10.7 ใน พ.ศ. 2550 ร้อยละ 12.2 ใน พ.ศ. 2554 ร้อยละ 14.9 ใน พ.ศ. 2557 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.7 ใน พ.ศ. 2560

สำหรับการทำงานใน พ.ศ. 2560 ผู้สูงอายุที่ทำงานมี 3.9 ล้านคน หรือร้อยละ 35.1 โดยผู้สูงอายุชายที่ยังคงทำงานอยู่มีมากกว่าผู้สูงอายุหญิง ส่วนใหญ่ทำงานในฐานะผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยไม่มีลูกจ้าง สำหรับอาชีพที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำอยู่ใน 5 อันดับแรก ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตร ผู้ปฏิบัติงานบริการและจำหน่ายสินค้า ผู้ประกอบอาชีพขั้นพื้นฐาน ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ปฏิบัติงานด้านเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ให้เหตุผลที่ยังคงต้องทำงานว่าสุขภาพแข็งแรง ยังมีแรงทำงาน ต้องหารายได้เลี้ยงครอบครัวหรือตนเอง และเป็นอาชีพประจำไม่มีผู้ดูแลแทน

แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุส่วนใหญ่มาจากบุตร (ร้อยละ 34.7) มากที่สุด รองลงมาคือ จากการทำงานของผู้สูงอายุเอง (ร้อยละ 31) และได้รับจากเบี้ยยังชีพของทางราชการ ได้แก่ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเบี้ยยังชีพผู้พิการ (ร้อยละ 20) โดยผู้สูงอายุชายมีรายได้เฉลี่ยต่อปี สูงกว่าหญิง และมีความเพียงพอของรายได้ที่ได้รับโดยให้ผู้สูงอายุประเมินความรู้สึกของตนเองโดยไม่ใช้จำนวนเงินมาเป็นเกณฑ์วัด พบว่า เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.3) ผู้สูงอายุตอบว่ามีรายได้เพียงพอ และมีร้อยละ 18.5 ที่ตอบว่ามีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพ

สุขภาพโดยรวมของผู้สูงอายุ (จากการให้ผู้สูงอายุประเมินสุขภาพตนเอง) ส่วนใหญ่ตอบว่าตนเองมีสุขภาพปานกลาง หรือเป็นปกติ (ร้อยละ 43.2) และเกือบร้อยละ 40 ประเมินว่าตนเองมีสุขภาพดี ผู้สูงอายุประเทศไทยยังคงได้รับสิทธิในสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล (ร้อยละ 99.2) ซึ่งสิทธิในสวัสดิการรักษาพยาบาลหลักที่ได้รับส่วนใหญ่ เป็นสิทธิมาจากบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า สิทธิข้าราชการหรือข้าราชการบำนาญและสิทธิประกันสังคมหรือกองทุนเงินทดแทน มีเพียงร้อยละ 0.8 ของผู้สูงอายุเท่านั้นที่ไม่มีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลหลัก ผู้สูงอายุประเทศไทยที่อยู่ลำพังคนเดียว หรืออยู่กับคู่สมรสเท่านั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.3 ใน พ.ศ. 2545 เป็นร้อยละ 10.8 ใน พ.ศ. 2560 ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังกับคู่สมรสเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 17 ใน พ.ศ. 2545 เป็นร้อยละ 23.3 ใน พ.ศ. 2560 ซึ่งหากผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังคนเดียวหรืออยู่กับคู่สมรสเท่านั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นไปอีก ก็จะมีผลต่อการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว

หากพิจารณาอัตราการพึ่งพิงใน พ.ศ. 2560 ซึ่งหมายถึง ประชากรวัยทำงาน 100 คน จะต้องรับภาระประชากรสูงอายุและวัยเด็ก 51 คน และคาดว่าเพิ่มเป็น 64 คน ใน พ.ศ. 2570 สังคมไทยควรจะมีการเตรียมรับมือกับสถานการณ์เหล่านี้อย่างไรในอนาคต เช่น ผู้สูงอายุต้องมีการดูแลสุขภาพกายและการกินอยู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการส่งเสริมการทำอาชีพเสริมและกิจกรรมทางสังคม การปรับสภาพแวดล้อม ที่พักอาศัย และจัดบริการสาธารณะให้มีความเหมาะสม รวมทั้งการขยายอายุการทำงานให้มากกว่าอายุ 60 ปี เป็นต้น การเตรียมรับมือสังคมสูงอายุที่น่าสนใจ

อีกอย่างหนึ่ง คือ Pre-Aging (ผู้ที่มีอายุ 50-59 ปี) เตรียมความพร้อมให้กับตนเองก่อนเป็นผู้สูงวัยในอนาคตเพื่อให้เป็นภาระกับลูกหลานถึงแม้ว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า จะเกิดปรากฏการณ์สูงวัยเต็มเมืองที่มีความสุข และในขณะเดียวกันก็ควรจะมีการดูแลประชากรวัยเด็ก เพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพในอนาคตด้วย

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ก่อให้เกิดภาระความรับผิดชอบแก่ประชาชนในรุ่นหลังที่จะต้องแบกรับค่าใช้จ่ายและเสียภาษีเพื่อเลี้ยงดูผู้เกษียณ ฝ่ายรัฐต้องจัดหาสวัสดิการเพิ่มเติมทั้งในรูปของปริมาณและคุณภาพเพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งทำให้รัฐมีภาระค่าใช้จ่าย และแหล่งเงินทุนสำหรับการจัดหาสวัสดิการผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หลาย ๆ ประเทศจึงเริ่มศึกษาวิจัยและมองหาแนวทางและมาตรการ เพื่อนำมาแก้ปัญหาดังกล่าว เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศเนเธอร์แลนด์เพิ่มอายุเกษียณขั้นต่ำเป็น 67 ปี ในขณะที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสไปปรับอายุขั้นต่ำที่มีสิทธิเริ่มรับบำนาญจาก 60 ปี เป็น 62 ปี และประเทศอังกฤษใช้แนวทางการยกเลิกอายุเกษียณ เพื่อส่งเสริมให้ประชากรที่ยังมีความสามารถทำงานได้ได้ทำงานต่อไปได้นานขึ้นเพื่อลดภาระรัฐในการจ่ายเงินสวัสดิการเลี้ยงดูประชากรในวัยเกษียณ (สถิติบอกอะไรผู้สูงวัยปัจจุบันและอนาคต, 2561) ฯลฯ

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ยังทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะด้านกำลังแรงงานจำเป็นต้องมีผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น จากผลการสำรวจพบว่า ผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 40 เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน คือ มีงานทำ ซึ่งนับวันแรงงานสูงอายุเหล่านี้จะมีมากและสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ ในการช่วยขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่แรงงานผู้สูงอายุเหล่านั้นก็ต้องได้รับการปฏิบัติ และดูแลในลักษณะงานอย่างเหมาะสมจึงจะกลายเป็นแรงงานผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

ในอีกแง่หนึ่งผู้สูงอายุเหล่านั้นก็ยังเป็นปูชนียบุคคลที่ลูกหลานควรเคารพและบูชาด้วย การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม การได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีก็เป็นสิ่งที่รัฐไม่ควรละเลย เป็นภาระหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญและพันธะสัญญาระหว่างประเทศที่รัฐได้เข้าไปผูกพันอย่างเหมาะสมด้วย

จากการศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในต่างประเทศ และศึกษาสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยที่เชื่อกันว่า ผู้สูงอายุเป็นปูชนียบุคคลที่ควรเคารพและบูชา กตัญญู (รู้คุณ) และกตเวที (ตอบแทน) ของทุกครอบครัว ชุมชน เป็นบุคคลที่รัฐควรดูแลเอาใจใส่ เพื่อให้มีวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่มั่นคงและมีหลักประกันทางสังคมที่แน่นอน ได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเทศไทยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาที่ให้ความเคารพบูชา บุพการี บรรพบุรุษ ผู้สูงอายุ โดยพุทธศาสนายกย่องให้พ่อและแม่เป็นพระในบ้าน หรือเป็นพระอรหันต์ของลูก เมื่อกตัญญูรู้คุณที่ท่านเลี้ยงมาจนโต ก็ต้องกตเวทีตอบแทนความรักความเมตตาที่ท่านมอบให้ในวัยทารก จนกระทั่งเติบโตกลายเป็นคนที่ดูแลตนเองได้ ด้วยแนวคิดทางศาสนานี้เอง จึงทำให้คนประเทศไทยทุกคนรักและเคารพผู้สูงอายุและดูแลผู้สูงอายุอย่างดียิ่งเสมอมา ดังเห็นได้จากการจัดสวัสดิการที่รัฐจัดให้

รัฐบาลได้ให้การสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนในรูปของเงินช่วยเหลือเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือน ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 โดยในระยะแรกเป็นการให้เบี้ยยังชีพรายเดือน เดือนละ 200 บาท ผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือนี้จะต้องเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้ มีฐานะยากจน ไม่มีญาติหรือครอบครัวที่จะให้การอุปการะดูแลหรือถูกทอดทิ้ง โดยผู้สูงอายุเหล่านี้จะต้องลงทะเบียนที่ผู้นำชุมชนหรือองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อรับการตรวจสอบคุณสมบัติ และให้การรับรองเพื่อมีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพดังกล่าว โดยในระยะต้นมีการจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนให้แก่ผู้สูงอายุเป็นจำนวน 20,000 รายทั่วประเทศ และต่อมาใน พ.ศ. 2542 รัฐบาลได้เพิ่มจำนวนเบี้ยยังชีพรายเดือนเป็น 300 บาท ขณะเดียวกัน ก็ได้เพิ่มจำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพนี้มากขึ้นอย่างต่อเนื่องใน พ.ศ. 2550 รัฐบาลโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้เพิ่มจำนวนเบี้ยยังชีพรายเดือนเป็น 500 บาท และนับต่อมานับตั้งแต่ใน พ.ศ. 2552 รัฐบาลได้ขยายโอกาสให้ผู้สูงอายุทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับเบี้ยยังชีพอย่างทั่วถึง และเท่าเทียม (ยกเว้นข้าราชการที่มีสิทธิได้รับบำนาญจากรัฐบาลอยู่แล้ว) และใน พ.ศ. 2555 รัฐบาลได้มีการเพิ่มจำนวนเบี้ยยังชีพรายเดือนตามระดับอายุของผู้สูงอายุแบบขั้นบันได ดังนี้ ผู้ที่มีอายุ 60-69 ปี ได้รับเบี้ยยังชีพรายเดือน จำนวน 600 บาท ผู้ที่มีอายุ 70-79 ปี ได้รับเบี้ยยังชีพรายเดือน จำนวน 700 บาท ผู้ที่มีอายุ 80-89 ปี ได้รับเบี้ยยังชีพรายเดือน จำนวน 800 บาท และผู้ที่มีอายุ 90 ปีขึ้นไปได้รับเบี้ยยังชีพรายเดือน จำนวน 1,000 บาท

ปัจจุบันรัฐบาลได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 โดยได้กำหนดแหล่งเงินเพิ่มเติมสำหรับกองทุนผู้สูงอายุ โดยให้กองทุนผู้สูงอายุได้รับเงินบำรุงกองทุนในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีที่เก็บจากสินค้าสุรา และยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต แต่ไม่เกินปีละ 4,000 ล้านบาท

สรุปการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในปัจจุบัน จะได้รับเงินช่วยเหลือเป็นรายเดือนต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ตลอดชีวิต โดยเป็นอัตราเพิ่มขึ้นเป็นขั้นบันไดตามช่วงอายุ ดังนี้

1) อายุ 60-69 ปี ได้รับเงิน 700 บาท/เดือน

2) อายุ 70-79 ปี ได้รับเงิน 800 บาท/เดือน

3) อายุ 80-89 ปี ได้รับเงิน 900 บาท/เดือน

4) อายุ 90 ปีขึ้นไป ได้รับเงิน 1,100 บาท/เดือน

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรียังพิจารณาค่าเช่าบ้านให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีที่อยู่อาศัย เดือนละ 400 บาท อีกด้วย

ประเทศไทยมีหลักประกันด้านความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้สูงอายุในรูปของกฎหมายใน พ.ศ. 2546 ด้วยการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561) มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2547 โดยกำหนดว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ และมีสัญชาติไทย มีสิทธิได้รับการคุ้มครองสนับสนุนทั้งทางสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ รวมทั้งการให้สิทธิประโยชน์ในการได้รับบริการสาธารณะและเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้ง ด้านการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข การอำนวยความสะดวกรวดเร็วเป็นกรณีพิเศษ จัดช่องทางเฉพาะผู้สูงอายุ ด้านการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารการดำเนินชีวิต ด้านการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม ด้านการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารยานพาหนะหรือการบริการทางสาธารณะอื่น การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ การให้ช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกทอดทิ้ง ด้านการให้คำแนะนำ ปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ปัญหาครอบครัว การจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง การสนับสนุนด้านการเงิน เบี้ยยังชีพเป็นรายเดือน เงินทุนกู้ยืมประกอบอาชีพ การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี การลดหย่อนภาษีเงินได้ และการลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้บริจาคทรัพย์สิน เงินให้แก่กองทุนผู้สูงอายุผู้เลี้ยงดูบิดามารดา

สรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นสิ่งที่ยืนยันว่าทุกรัฐบาลของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ และได้บัญญัติรับรองสิทธิผู้สูงอายุไว้ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชน บางฉบับบัญญัติเพิ่มเติมในหมวดที่ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ และฉบับล่าสุดคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติเพิ่มเติมไว้ในหมวดที่ว่าด้วยหน้าที่ของรัฐอีกด้วย นอกจากนี้ประเทศไทยยังปฏิบัติตามแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ และปฏิญญาอาเซียนที่ว่าด้วยการดูแลผู้สูงอายุ โดยพัฒนามาจากแนวคิดการช่วยเหลือผู้สูงอายุแบบสังคมสงเคราะห์มาเป็นการให้บริการ โดยคำนึงถึงสิทธิของประชาชนมากขึ้น นอกจากเป็นการเคารพต่อหลักการสากลแล้วยังสอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมประเทศไทยที่รู้สึกและสำนึกได้ว่า ผู้สูงอายุเป็น

ปูชนียบุคคลที่ควรเคารพบูชาและให้ความสำคัญตามหลักพระพุทธศาสนาที่สอนให้คนไทยเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า

ผู้สูงอายุจึงไม่ใช่บุคคลนอกแรงงาน และเป็นผู้ด้อยโอกาสหรือเป็นภาระของสังคมตามแนวคิดในเชิงสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่อีกต่อไป หากผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างถูกต้อง สามารถเป็นเสาหลัก เป็นแรงงานที่ดีและเป็นพลังพัฒนาสังคมไทยได้อย่างมีคุณภาพ ภาครัฐ สังคม ชุมชน และครอบครัวจึงควรตระหนักถึงศักยภาพ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุซึ่งมีคุณค่าต่อทั้งผู้สูงอายุเอง ครอบครัว และชุมชน และนำศักยภาพ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุมาใช้เพื่อพัฒนาสังคมประเทศไทยต่อไป ผู้สูงอายุจึงควรได้รับการส่งเสริมและเกื้อกูลจากครอบครัว ชุมชน สังคม และรัฐให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีคุณค่า รวมถึงคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพ และความเป็นอยู่ให้นานที่สุด ด้วยเหตุนี้ สำหรับผู้สูงอายุ จึงควรคำนึงถึงความเพียงพอทั่วถึงและเป็นธรรม ความมีศักดิ์ศรี และสามารถดำรงชีพในระดับขั้นพื้นฐานอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างน้อย ไม่ใช่การช่วยเหลือเป็นครั้งคราวในรูปแบบสังคมสงเคราะห์แต่ควรเป็นรูปแบบสวัสดิการสังคมอย่างเป็นระบบ และจัดให้ตามสิทธิที่รองรับไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ

สำหรับการศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ในที่นี้คำว่า “ ผู้สูงอายุ ” หมายถึง บุคคลทั้งเพศชาย และเพศหญิง ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

วิภานันท์ ม่วงสกุล (2558) พบว่าผู้สูงอายุที่จะเป็นผู้สูงวัยที่สามารถดูแลตนเองมีแนวโน้มสูงขึ้น และการเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกวัยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เป็นผู้ที่สามารถพึ่งพาตนเองและสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากการกระตุ้นกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพโดยอาศัยเทคโนโลยีมาเชื่อมต่อสังคม การส่งเสริมให้เกิดการดูแลตนเองเมื่อความเจ็บป่วยที่มี การปรับสภาพแวดล้อม สร้างบริบททางสังคมที่ให้การยอมรับนับถือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง

จุฑารัตน์ แสงทอง (2560) ได้ทำการศึกษาสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ พบว่า สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่ในภาวะสังคมผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนโครงสร้างประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ราว 10-20 ปีข้างหน้านี้สังคมไทยก็จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ถึงเวลานั้นประชากรวัยสูงอายุจะเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว เมื่อการพัฒนาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ประชากรที่กำลังเข้าสู่วัยสูงอายุ และประชากรที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุต้องเร่งตระหนักโดยให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อผู้สูงอายุในสังคมมีความรู้ ความสามารถ และมีศักยภาพ ความพร้อมที่จะช่วยกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมก็จะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จารุวรรณ สนองญาติ (2562) ได้ทำการศึกษาปัจจัยในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของอาจารย์พยาบาล พบว่า หัวใจหลักของการเรียนรู้ของครูรูปแบบหนึ่งที่สำคัญนั่นคือ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเริ่มเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคล คือ ครูที่มารวมตัวกันเพื่อทำงานร่วมกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และแนวทางการพัฒนาการตนเองร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาจารย์พยาบาลให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้ผู้เขียนได้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอแนวทางการเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของอาจารย์พยาบาลจากการทบทวนวรรณกรรมและสังเคราะห์ออกมาเป็นปัจจัยที่ส่งเสริม อันประกอบด้วย 1) การสนับสนุนของผู้บริหาร 2) การสื่อสารทางบวกของสมาชิก และ 3) การจัดการความรู้โดยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เกิดความยั่งยืน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษาหารือ 2) การสะท้อนคิด 3) การเรียนรู้เป็นทีม หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ 4) การทบทวนผลการปฏิบัติงาน และ 5) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ

จินต์ประวีร์ เจริญฉิม (2562) ได้ทำการศึกษารูปแบบกระบวนการถ่ายทอดศักยภาพภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาที่ยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มี 5 ขั้นตอนหลักที่สำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดประเด็นความรู้โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดความรู้ทางด้านภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ 2) การแสวงหาความรู้ถือเป็นการใช้ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในการรับความรู้มาจากแหล่งต่าง ๆ จากทั้งภายในและภายนอก 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถือเป็นการส่งผ่านความรู้ระหว่างตัวบุคคลผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4) การจัดเก็บความรู้มุ่งเน้นการจัดเก็บความรู้ไว้ที่ตัวบุคคล และ 5) การถ่ายทอดความรู้เป็นรูปแบบการถ่ายทอดจากบุคคลสู่บุคคลเป็นหลัก โดยผ่านการปฏิบัติจริง การสาธิตประกอบการบรรยาย การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ผ่านทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เพจ เฟสบุ๊ค และไลน์ รวมถึงการถ่ายทอดให้เฉพาะสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น

นฤมล ดำอ่อน (2562) ได้ทำการศึกษา รูปแบบการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร พบว่า รูปแบบการจัดการเครือข่ายควรประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) รับรู้และตระหนักถึงสถานการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร (2) วิเคราะห์สถานการณ์กำหนดเป้าหมาย และสร้างกฎ ระเบียบร่วมกัน (3) การบริหารจัดการเครือข่ายและปฏิบัติตามแนวทางด้วยกัน (4) การพัฒนาและปรับสู่วิถีชุมชน และ (5) การรักษาความต่อเนื่องและขยายกลุ่ม หรือเครือข่าย ขณะที่องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร มีดังนี้ (1) สมาชิก หรือผู้นำ (2) เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ (3) กิจกรรมของเครือข่ายชุมชน (4) การบริหารจัดการเครือข่าย (5) การประชาสัมพันธ์ หรือการสื่อสาร และ 6) ทุน ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมิน และรับรองโดยผลการประเมินทุกด้าน โดยได้ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.70-4.10 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .31-.56

สิทธิชัย ธรรมเสน่ห์ (2563) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสถานบริการผู้สูงอายุ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ในการดำเนินธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจบริการผู้สูงอายุของประเทศไทย ซึ่งการศึกษาเชิงประจักษ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า CSCIN Model ประกอบด้วย (1) C คือ การยกระดับสมรรถนะในการจัดการธุรกิจบริการผู้สูงอายุ (2) S คือ การส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปัน และแลกเปลี่ยนความรู้ (3) C คือ กระบวนการจัดการความรู้ 4) I คือ การพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมในการให้บริการ และ 5) N คือ การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ

แสงรุนีย์ มีพร (2563) ได้ทำการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ “เส้นทางสู่การพัฒนาวิชาชีพครู” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มุ่งไปสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การร่วมมือ รวมพลัง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้นต้องอาศัยความซื่อสัตย์ และมีมนุษยสัมพันธ์ อีกทั้งยังมีทางเลือก และมีความจริงใจ เปิดเผย มีความอดทน ความเพียรพยายาม ความมีประสิทธิภาพ และความกระตือรือร้น เป็นองค์ประกอบควบคู่กันไปด้วย ซึ่งครูผู้สอนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพต้องเชื่อมั่นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อว่านักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน สะท้อนผลการปฏิบัติการสอน และร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิด

การเรียนรู้ได้ดีที่สุด ซึ่งกระบวนการที่ใช้ในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้นมีหลายกระบวนการด้วยกัน เป็นต้นว่า การจัดการความรู้ การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน กลุ่มศึกษาทั้งคณะ การชี้แนะ ระบบพี่เลี้ยง และชุมชนแห่งการปฏิบัติ ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้มีโอกาสสังเกตการสอนร่วมวิพากษ์ วิจารณ์ และสะท้อนการปฏิบัติการสอนอย่างต่อเนื่อง เช่นนี้จึงจะเกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างสมบูรณ์ อันจะส่งผลให้ครูผู้สอนเกิดการพัฒนาในวิชาชีพครูที่ยั่งยืน

รณรงค์ จันใด (2564) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์กลไกและรูปแบบพื้นที่ห้องปฏิบัติการชุมชนเพื่อสังคมผู้สูงอายุ ผลการศึกษา ปรากฏว่า สถานการณ์บริบทพื้นที่ตำบลบูรณาการส่งเสริมสุขภาพกลุ่มวัย และอนามัยสิ่งแวดล้อมทั้ง 12 พื้นที่มีทั้งจุดแข็ง และจุดอ่อนในการดำเนินงานพัฒนาเป็นพื้นที่ห้องปฏิบัติการชุมชนเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ และปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงาน มีองค์ประกอบหลัก ๆ ดังนี้ (1) ทุนทางสังคมหรือทุนเดิมในชุมชน (2) สภาพแวดล้อมและชุมชน (3) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และ (4) การสร้างนวัตกรรมองค์กร นอกเหนือไปจากนั้นแล้ว กลไกห้องปฏิบัติการชุมชนยังประกอบไปด้วยเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคชุมชน ฉะนั้น รูปแบบพื้นที่ห้องปฏิบัติการชุมชนเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่มีลักษณะเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคมถือเป็นพื้นที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลาย และความร่วมมือของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด การออกแบบ และการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

Jo Saglie and Karl Henrik Sivesind (2018) พบว่า สถาบันประชาสังคมหรือหน่วยงานกึ่งสาธารณะ ข้อบังคับของรัฐ ของภาคี และองค์กรสมัครใจในประเทศนอร์เวย์มีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐนอร์เวย์ในแง่หนึ่งคือพรรคการเมืองและองค์กรสมัครใจ ขณะที่ในอีกแง่หนึ่งนั้น มีพื้นฐานมาจากความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพื่อประเมินข้อเรียกร้องที่ว่าสถาบันภาคประชาสังคมกำลังพัฒนาไปสู่หน่วยงานกึ่งสาธารณะ โดยจากการทบทวนกฎระเบียบขององค์กรและพรรคการเมืองโดยสมัครใจของประเทศนอร์เวย์ ภาครัฐต้องการความรับผิดชอบและความโปร่งใสมากขึ้น เพื่อตอบแทนการระดมทุนของประชาชน แต่หลาย ๆ ด้านก็มีการควบคุมอย่างเข้มงวดหรือควบคุมไม่ได้เลย สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ความไว้วางใจซึ่งกันและกันยังคงมีอยู่ โดยความสัมพันธ์นี้อาจมีลักษณะเป็นหุ้นส่วนบนพื้นฐานของการพึ่งพาซึ่งกันและกันมากกว่าการใช้อำนาจบังคับ

Heidi Rapp Nilsen, Kristin Stromsnes and Ulla Schmidt (2018) พบความร่วมมืออย่างกว้างขวางขององค์กรภาคประชาสังคมเกี่ยวกับการบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศความเข้มแข็งทางการเมือง หรือการสนับสนุนที่ชอบธรรม โดยหนึ่งในร้อยองค์กรที่มีความแตกต่างกันมากได้เข้าร่วมกันก่อนการเลือกตั้งรัฐสภาของประเทศนอร์เวย์ในปี 2013 เพื่อให้การบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดในการรณรงค์เลือกตั้ง โดยพันธมิตร (CE2013) ได้ตกลงกันในข้อเรียกร้องทางการเมืองหกข้อที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาผลกระทบ และพบว่า สามารถจัดหมวดหมู่ 101 องค์กรและมีการติดต่อประสานพูดคุยเกี่ยวกับจุดยืนและวัตถุประสงค์ตามข้อเรียกร้องเหล่านี้ โดยผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าองค์กรต่าง ๆ จะร่วมกันรณรงค์ แต่ความมุ่งมั่นของพวกเขาเหล่านั้นก็ยังค่อนข้างมีความอ่อนแอ โดยมีองค์กรเพียงไม่กี่แห่งที่แสดงให้เห็นว่า พวกเขามีส่วนร่วมใน CE 2013 โดยข้อเรียกร้องทางการเมืองทั้ง 6 ข้อที่แสดงให้ถึงว่าการลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาสาธารณะที่มีความสำคัญ

Imir Rashid and Seamus Simpson (2019) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมการวางแนวยุทธศาสตร์และการกำหนดนโยบายสาธารณะระหว่างประเทศสำหรับคลื่นความถี่ ในการศึกษาได้สังเกตเห็นการเติบโตของความโดดเด่นของภาคประชาสังคมในชีวิตทางการเมือง - เศรษฐกิจระหว่างประเทศ แต่เงื่อนไขที่ภาคประชาสังคมได้รับการพัฒนาวิธีการแสดงออกและผลกระทบของพวกเขายังไม่เข้าใจอย่างสมบูรณ์ การอภิปรายนโยบายระหว่างประเทศล่าสุดเกี่ยวกับการจัดสรรคลื่นความถี่เป็นกรณีที่มีประโยชน์สำหรับการวิจัยที่มุ่งปิดช่องว่างทางความรู้และเป็นจุดสำคัญของการวิจัย แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ แม้ว่าท้ายที่สุดแล้วจะเกิดขึ้นอย่างมากก็ตาม การมีอยู่ของภาคประชาสังคมในการอภิปรายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการอธิบายเรื่องนี้ผ่านการสร้างกรอบของาการจัดแนวยุทธศาสตร์ประชาสังคมระหว่างประเทศ สิ่งนี้ใช้เพื่อแสดงและอธิบายเงื่อนไขที่ทำให้ภาคประชาสังคมสามารถเปล่งเสียง และวิธีการที่จะบรรลุสิ่งนี้ได้ งานวิจัยนี้มีส่วนช่วยเป็นอย่างมากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในการสื่อสารโดยแสดงให้เห็นทั้งความสามารถในการดำเนินการ แต่ยังรวมถึงข้อจำกัด ที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการใช้การจัดแนวกลยุทธ์เพื่อมีส่วนร่วมในการอภิปรายนโยบายสาธารณะระหว่างประเทศ

Paul Chaney (2021) ได้ทำการศึกษารัฐที่มีความสามารถเชิงสถาบัน โดยสำรวจมุมมองของภาคประชาสังคมเกี่ยวกับการดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการในประเทศอินเดีย เพื่อตอบสนองต่อข้อกังวลระหว่างประเทศเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การศึกษาในมาตรฐานเหล่านี้จะวิเคราะห์ความรู้ที่ตั้งอยู่ขององค์กรภาคประชาสังคม และตรวจสอบแนวคิดขององค์กรเหล่านั้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ

ในอินเดีย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า คนพิการยังคงประสบกับการถูกปฏิเสธสิทธิและความสามารถเชิงสถาบันส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการกำหนดนโยบาย และการเข้าถึงสวัสดิการสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นความท้าทายที่แท้จริงเนื่องจากธรรมชาติของระบบ สิ่งสำคัญยิ่งกว่านั้นคือองค์การเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะด้วยตัวเอง และเกิดจากความล้มเหลวในส่วนของรัฐบาลหลังปี พ.ศ. 2550 ที่ต่อเนื่องกันในการวางกลยุทธ์ที่ครอบคลุมสำหรับการดำเนินการตามกรอบ CRPD ในทางกลับกัน สิ่งเหล่านี้ยังเป็นข้อบ่งชี้ถึงการตัดการเชื่อมต่อระหว่างรัฐและราชการพลเรือน ซึ่งขัดขวางการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ และอธิบายถึงความอดทนของการแพทย์ของคนพิการทั่วประเทศอีกด้วย

Thomopoulou et al., (2010) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และความโดดเดี่ยวหรือความว้าเหว่ของผู้สูงอายุ โดยใช้แบบวัดคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ทั้งด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ ครอบครัว สังคมและเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพศชายสูงกว่าเพศหญิง ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-74 ปี สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 75 ปีขึ้นไป ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีสมรรถภาพสมรสสูงกว่าผู้สูงอายุที่หย่าร้างและเป็นหม้าย ตามลำดับ ขณะที่ความโดดเดี่ยวหรือความว้าเหว่ของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสซึ่งมีการติดต่อกับลูกหลานจะมีความโดดเดี่ยวหรือความว้าเหว่น้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพเป็นหม้าย

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในต่างประเทศ Ma and Yu (2010) ได้ทำการสำรวจกระบวนทัศน์การวิจัยด้านการจัดการความรู้ระหว่างปี ค.ศ. 1998-2007 โดยการอ้างอิงและการวิเคราะห์ร่วมการอ้างอิงการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อขอบข่ายของการเกิดความรู้ภายใต้ขอบเขตของการจัดการความรู้ ทำการสร้างแผนผังการไหลของความรู้ระหว่างนักวิชาการด้านการจัดการความรู้ ตลอดจนการระบุความสัมพันธ์ของขอบเขตด้านการจัดการความรู้ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และทำการวิเคราะห์หาความถี่ของความสัมพันธ์ระหว่างงานวิจัยด้านการจัดการความรู้กับการนำไปปฏิบัติในภาคอุตสาหกรรม ผลการศึกษา พบผลกระทบของการวิจัย ความแตกต่างของกระบวนทัศน์การวิจัยในขอบเขตของการศึกษาด้านการจัดการความรู้ วิวัฒนาการงานวิจัยด้านการจัดการความรู้ และช่วยให้เกิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับการวิจัยด้านการจัดการความรู้

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบถึงหลักคิดในผู้สูงอายุ สังคมผู้สูงอายุ แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบและกระบวนการการจัดการความรู้ การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม การวางแนวยุทธศาสตร์และการกำหนดนโยบายสาธารณะ โอกาสและแนวทางการพัฒนานวัตกรรม

การจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ รวมถึงกรอบกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อการวางรูปแบบการจัดการความรู้ สามารถนำมาใช้เป็นฐานคิดในการศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ในครั้งนี้

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง “ รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quanlitative Research) ในการศึกษาเกี่ยวกับบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้ที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินงานด้านการพัฒนาผู้สูงอายุ รวมถึงผลการพัฒนา และผลการใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับการเตรียมพร้อมรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยจำแนกตามระยะของการวิจัย ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมด้านผู้สูงอายุเกี่ยวกับบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

การวิจัยระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบเพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

การวิจัยระยะที่ 3 เพื่อศึกษาการใช้และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาความเหมาะสมในการใช้งานรูปแบบ ฯ ภายหลังจากการนำรูปแบบ ฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ยืนยันรูปแบบ ฯ แล้ว ซึ่งเป็นข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากผลการวิจัยในระยะที่ 2 รวมถึงการประเมินผลและรับรองรูปแบบ ฯ

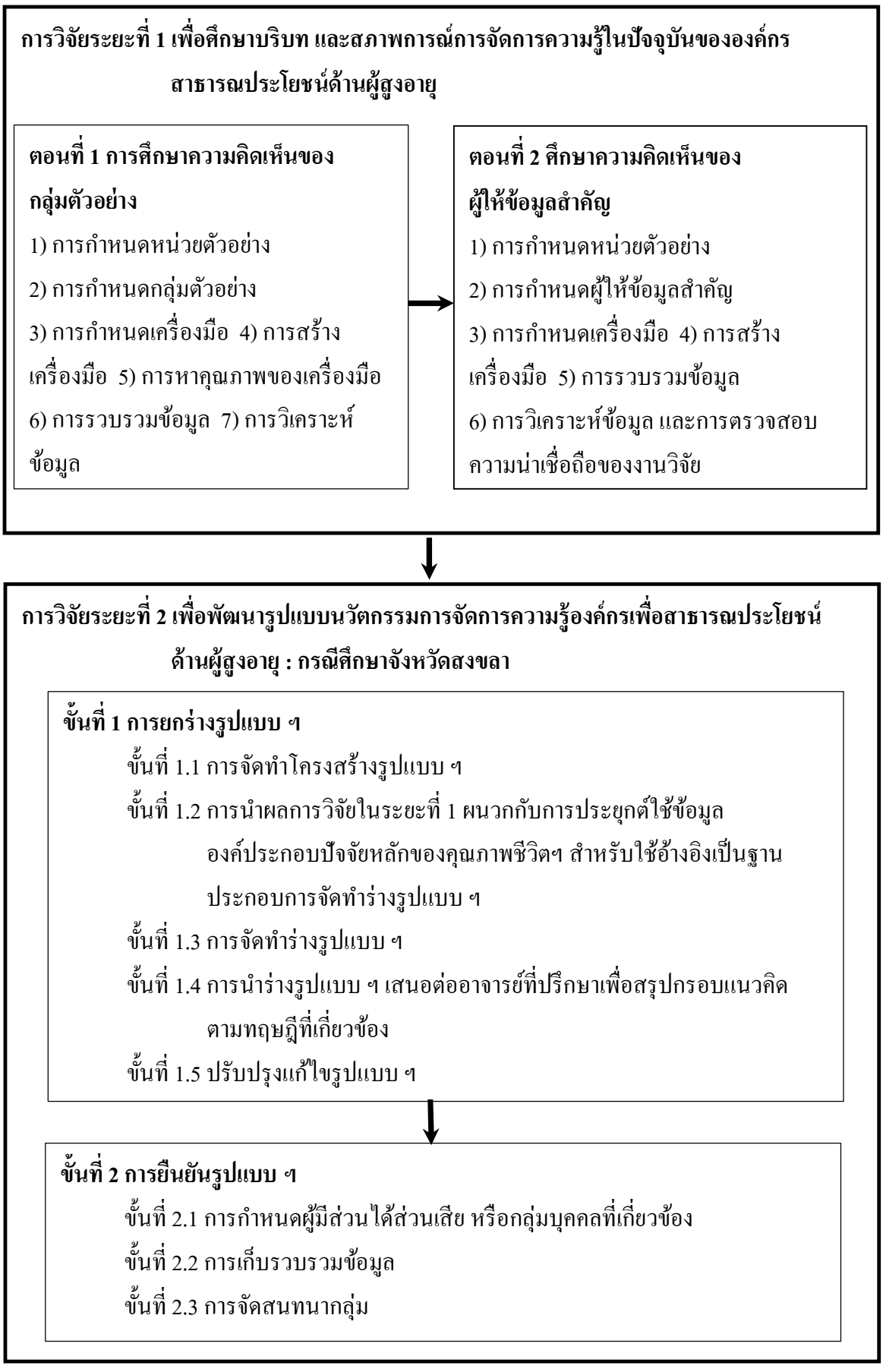
การวิจัยระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ
ตอนที่ 1 การศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
1) การกำหนดหน่วยตัวอย่าง
2) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
3) การกำหนดเครื่องมือ 4) การสร้างเครื่องมือ 5) การหาคุณภาพของเครื่องมือ
6) การรวบรวมข้อมูล 7) การวิเคราะห์ข้อมูล
ตอนที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
1) การกำหนดหน่วยตัวอย่าง
2) การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3) การกำหนดเครื่องมือ 4) การสร้างเครื่องมือ 5) การรวบรวมข้อมูล
6) การวิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัย
การวิจัยระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา
ขั้นที่ 1 การยกร่างรูปแบบ ฯ
ขั้นที่ 1.1 การจัดทำโครงสร้างรูปแบบ ฯ
ขั้นที่ 1.2 การนำผลการวิจัยในระยะที่ 1 ผนวกกับการประยุกต์ใช้ข้อมูลองค์ประกอบปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิตฯ สำหรับใช้อ้างอิงเป็นฐานประกอบการจัดทำร่างรูปแบบ ฯ
ขั้นที่ 1.3 การจัดทำร่างรูปแบบ ฯ
ขั้นที่ 1.4 การนำร่างรูปแบบ ฯ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อสรุปกรอบแนวคิดตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
ขั้นที่ 1.5 ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ ฯ
ขั้นที่ 2 การยืนยันรูปแบบ ฯ
ขั้นที่ 2.1 การกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง
ขั้นที่ 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
ขั้นที่ 2.3 การจัดสนทนากลุ่ม

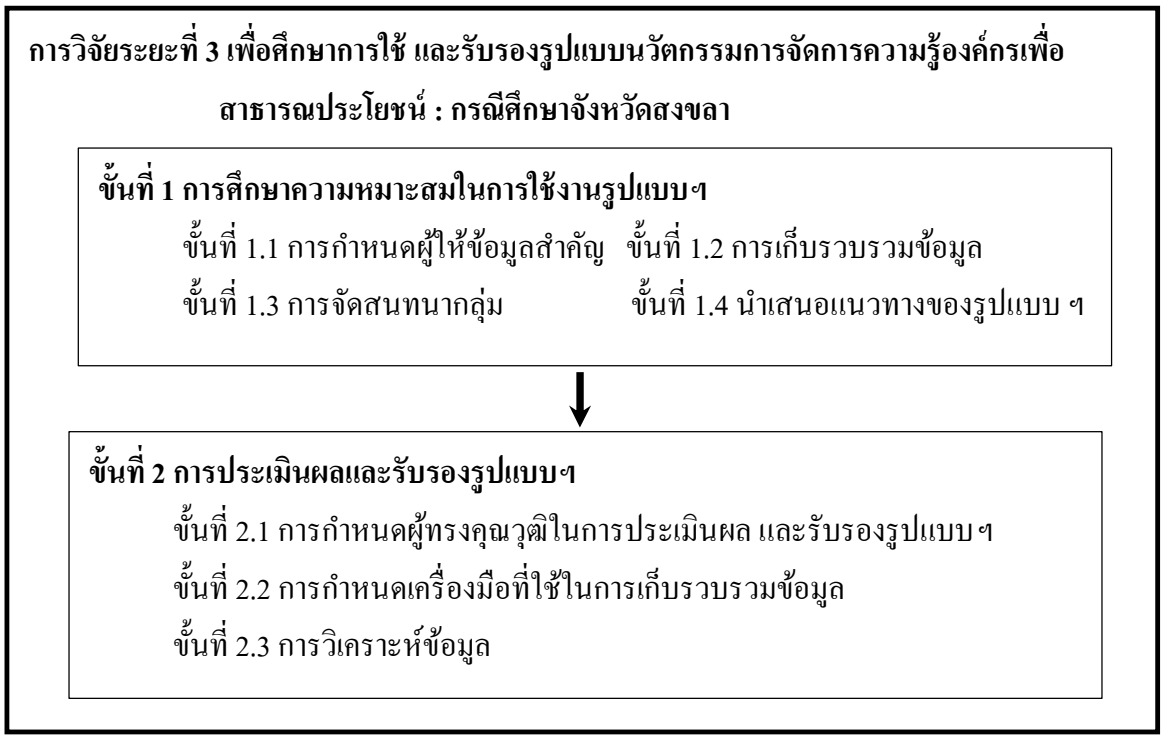

ภาพประกอบที่ 2 แผนภูมิขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ โดยการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงผู้สูงอายุ อาสาสมัครและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมด้านผู้สูงอายุเกี่ยวกับบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ซึ่งการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งตามระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ร่วมกัน คือ ตอนที่ 1 เป็นการใช้กลุ่มตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และตอนที่ 2 เป็นการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไป และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 2 การศึกษานโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงสภาพการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นในการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไป และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

การศึกษาข้อมูลทั่วไป และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาในขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่จะนำไปใช้อ้างอิงเป็นฐานสำหรับการยกร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 หน่วยตัวอย่าง (Sampling Unit) ที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเรื่องรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ดังนั้น หน่วยตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ องค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 แห่ง ซึ่งมีขั้นตอนการคัดเลือกหน่วยตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยรวบรวมบัญชีรายชื่อในทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุประเภทต่าง ๆ (อาทิ สมาคม มูลนิธิ และชมรม ฯลฯ) ของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ซึ่งในปี พ.ศ.2561 มีจำนวนทั้งสิ้น 95 องค์กร (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา, 2561)

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยนำเสนอรายชื่อองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุตามขั้นที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับด้านการดูแลผู้สูงอายุ หรือด้านการจัดสวัสดิการสังคม หรือด้านการศึกษา หรือด้านการบริหารท้องถิ่น หรือด้านสาธารณสุข ไม่ต่ำกว่า 2 ปี จำนวน 3 ท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก ก) พิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่างตามเกณฑ์ดังนี้

1) เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุประเภทต่าง ๆ (อาทิ สมาคม มูลนิธิ และชมรม ฯลฯ) และมีบัญชีรายชื่ออยู่ในทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในปี พ.ศ.2561 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 95 องค์กร (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา, 2561)

2) เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีการดำเนินกิจกรรมให้บริการทั้งในรูปแบบกิจกรรมทั่วไป และกิจกรรมเชิงพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

3) เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ที่สังคมรับรู้ว่าได้มีการดำเนินกิจกรรมให้บริการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมาอย่างต่อเนื่อง และมีผลงานอย่างเป็นรูปธรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

จากเกณฑ์ในการคัดเลือกองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุเพื่อนำมาใช้เป็นหน่วยตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ สามารถกำหนดหน่วยตัวอย่างได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายชื่อองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่ถูกคัดเลือกเป็นหน่วยตัวอย่าง

ที่	หน่วยตัวอย่าง	ที่ตั้งองค์กร (อำเภอ/จังหวัด)
1	ชมรมผู้สูงอายุรักสุขภาพน้ำน้อย	อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2	ชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน	อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
3	ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่	อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
4	ชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวาย	อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
5	ชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่	อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการ และสมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุประเภทต่างๆ (อาทิ สมาคม มูลนิธิ และชมรม ฯลฯ) ที่มีบัญชีรายชื่ออยู่ในทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในปี พ.ศ.2561 ซึ่งในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนทั้งสิ้น 95 องค์กร (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา, 2561)

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการ และสมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุประเภทต่าง ๆ (อาทิ สมาคม มูลนิธิ และชมรม ฯลฯ) ที่มีบัญชีรายชื่ออยู่ในทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในปี พ.ศ.2561 จำนวน 33 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ถูกคัดเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่เป็นหน่วยตัวอย่างแห่งละไม่น้อยกว่า 5 คน รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาเชิงปริมาณจำแนกตามหน่วยตัวอย่าง

ที่	หน่วยตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
1	ชมรมผู้สูงอายุรักสุขภาพน้ำน้อย	1.สมาชิกที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรมฯ	4
		2.คณะกรรมการของชมรม ฯ ฝ่ายทะเบียน	1
		รวม	**5**
2	ชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน	1.สมาชิกที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรมฯ	3
		2.คณะกรรมการของชมรม ฯ	2
		รวม	**5**
3	ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่	1.สมาชิกที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรมฯ	5
		2.คณะกรรมการของชมรมฯ ฝ่ายเหรัญญิก	1
		3.คณะกรรมการของชมรมฯ ฝ่ายประชาสัมพันธ์	1
		รวม	**7**
4	ชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวาย	1.รองประธานชมรม ฯ	1
		2.เลขานุการชมรม ฯ	1
		3.คณะกรรมการของชมรม ฯ ฝ่ายทะเบียน	1
		4.คณะกรรมการของชมรม ฯ ฝ่ายเหรัญญิก	1
		5.สมาชิกที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรม ฯ	4
		รวม	**8**
5	ชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่	1.รองประธานชมรม ฯ คนที่ 1และคนที่ 2	2
		2.คณะกรรมการของชมรม ฯ ฝ่ายเหรัญญิก	1
		3.สมาชิกที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรม ฯ	5
		รวม	**8**
		รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	**33**

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 4 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close-Ended Question) แบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุ ความต้องการจำเป็นในการจัดการความรู้ แหล่งที่มาของแนวคิดใหม่ๆ และประสบการณ์ในการจัดการความรู้ จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการดำเนินงานการจัดการความรู้ของหน่วยงาน/องค์กร สำหรับการพัฒนาผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ โดยมีประเด็นคำถาม 2 ประเด็น คือ

1) ผลการดำเนินงานที่สำคัญในรอบปี และ

2)ปัญหา อุปสรรค ความท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมาของหน่วยงาน/องค์กร

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการความรู้ที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันของหน่วยงาน/องค์กร ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

สภาพการณ์การจัดการความรู้ที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน	**ระดับคะแนน**
มีการดำเนินการน้อยมาก หรือไม่มีการปฏิบัติเลย	1 คะแนน
มีการดำเนินการในระดับน้อย หรือมีการปฏิบัตินานๆครั้ง , ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย 20%	2 คะแนน
มีการดำเนินการในระดับปานกลาง หรือมีการปฏิบัติไม่บ่อย แต่ยังคงปฏิบัติ , ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย 40 %	3 คะแนน
มีการดำเนินการในระดับดี หรือมีการปฏิบัติค่อนข้างมาก แต่ไม่สม่ำเสมอ , ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย 60%	4 คะแนน
มีการดำเนินการในระดับดีมาก หรือมีการปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ , ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย 80 % ขึ้นไป	5 คะแนน

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และแนวทางการสร้างสรรค์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

1.4 การสร้างแบบสอบถาม

1.4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารรวมถึงงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

1.4.2 นำข้อมูลที่ได้จากกการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ที่ทำการวิจัย

1.4.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ และนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.4.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1.4.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัย

1.5 การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

สำหรับวิธีการหาคุณภาพของแบบสอบถามใช้วิธีการตรวจสอบความเป็นปรนัย (Objectivity) ซึ่งดูจากความชัดเจนของข้อคำถามและคำตอบ รวมถึงการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และภาษา โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก ข) เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามดังกล่าว ทั้งนี้ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา และภาษานั้นใช้การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence or IOC) (Rovinelli and Hambleton , 1997) โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

+1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย

0 รู้สึกไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย

-1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย

สำหรับสูตรการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง มีรายละเอียด ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$\sum R$ = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การแปลความค่าดัชนีความสอดคล้อง คือ

ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 – 1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้

ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 พิจารณาปรับปรุง หรือตัดทิ้ง

ทั้งนี้ เมื่อนำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มาคำนวณหาค่า IOC เป็นรายข้อ และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลปรากฏว่าค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.60-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาทำการปรับปรุงแก้ไข และขอความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ก่อนจะนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาทดสอบวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตามลักษณะของข้อกำหนด ซึ่งจะทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach,1970: 161) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1}\left[1-\frac{\sum S_1^2}{S_1^2}\right]$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

n แทน จำนวนข้อในแบบสอบถาม

$\sum S_1^2$ แทน ผลรวมของคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_1^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

สำหรับผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ผลปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72

1.6 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังต่อไปนี้

1.6.1 ผู้วิจัยทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูลจากองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

1.6.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ พร้อมนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการลงพื้นที่เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง

1.6.3 ผู้วิจัยร่วมกับทีมผู้ช่วยผู้วิจัย ดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย รายละเอียดของแบบสอบถาม พร้อมกับขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ และมีสิทธิ์ถอนตัวจากการวิจัยได้ถ้าต้องการ โดยที่ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และใช้ข้อมูลเฉพาะการศึกษานี้เท่านั้น สำหรับการนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวม

1.6.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากบุคลากรในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ โดยประสานความร่วมมือผ่านทางประธานคณะกรรมการขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุทั้ง 5 แห่ง ซึ่งการวิจัยดังกล่าวได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น จำนวน 33 ฉบับ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน จำแนกตามหน่วยตัวอย่าง

หน่วยตัวอย่าง	แบบสอบถามที่ได้รับคืน (ฉบับ)	แบบสอบถามที่สมบูรณ์ (ฉบับ)
1.ชมรมผู้สูงอายุรักสุขภาพน้ำน้อย	5	5
2.ชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน	5	5
3.ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่	7	7
4.ชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวาย	8	8
5.ชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่	8	8
รวม	**33**	**33**

1.6.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำมาจัดระเบียบข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

1.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาจัดหมวดหมู่ โดยทำการคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์ถูกต้อง หลังจากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีค่าสถิติที่ใช้ ดังนี้

1.7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตาราง และเขียนพรรณนา ส่วนคำถามปลายเปิดจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ

1.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการณ์ในการจัดการความรู้ของหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานของผู้สูงอายุ ซึ่งการศึกษาในข้อนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากคำถามปลายเปิดทั้งหมด อันได้แก่ ข้อมูลผลการดำเนินงานที่สำคัญในรอบปี และข้อมูลปัญหาอุปสรรค รวมถึงความท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยอ่านทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถาม พร้อมกำหนดประเด็นหลักจัดหมวดหมู่ของเรื่อง และตีความเชื่อมโยงข้อมูล ตรวจสอบความหมาย และข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนว่ามีความสมบูรณ์ หรือความละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลหรือไม่ จากนั้นนำข้อมูลที่มีความครบถ้วน และเพียงพอไปเรียบเรียงเนื้อหา และนำเสนอแบบพรรณนาความ

1.7.3 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการณ์การจัดการความรู้ที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันขององค์กร/หน่วยงาน สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด , 2556 : 113) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย		**เกณฑ์การแปลความหมาย**
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง	มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยมาก หรือไม่มีการปฏิบัติเลย
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง	มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย หรือมีการปฏิบัตินานๆครั้ง ,ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย 20%
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง	มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง หรือมีการปฏิบัติไม่บ่อย แต่ยังคงปฏิบัติ ,ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย 40 %

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง	มีการดำเนินการอยู่ในระดับดี หรือมีการปฏิบัติค่อนข้างมาก แต่ไม่สม่ำเสมอ ,ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย 60%
ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง	มีการดำเนินการอยู่ในระดับดีมาก หรือมีการปฏิบัติเป็นประจำ สม่ำเสมอ,ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย 80 % ขึ้นไป

1.7.4 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ และแนวทางการสร้างสรรค์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมเนื้อหา แล้วนำมาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และนำเสนอแบบพรรณนาความ

1.7.5 การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาจากแบบสอบถามเพื่อนำไปยกร่างรูปแบบฯ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากแบบสอบถามเพื่อนำมาสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และแบบสอบถาม จึงสรุปเนื้อหาเป็นองค์ความรู้ และกรอบในการพัฒนารูปแบบฯ สำหรับนำไปใช้อ้างอิงเป็นฐานประกอบในการยกร่างรูปแบบฯ

ตอนที่ 2 การศึกษานโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงสภาพการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นในการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ

การศึกษานโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงสภาพการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นในการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุในขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะทำการศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลจากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์รวมกับข้อมูลในการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจากตอนที่ 1 เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่จะนำไปใช้อ้างอิงเป็นฐานสำหรับการยกร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 หน่วยตัวอย่าง

สำหรับหน่วยตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้จะทำการศึกษาข้อมูลจากองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ จำนวน 5 แห่ง ประกอบไปด้วย 1) ชมรมผู้สูงอายุรักสุขภาพน้ำน้อย 2) ชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน 3) ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่ 4) ชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวาย และ 5) ชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่ ซึ่งเป็นหน่วยตัวอย่างที่ถูกคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด โดยรายละเอียดของขั้นตอนการคัดเลือกหน่วยตัวอย่างดังกล่าวปรากฏในตอนที่ 1

2.2 การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ประธานขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกคัดเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่เป็นหน่วยตัวอย่างแห่งละ 1 คน ซึ่งจะทำการศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษานโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ จำแนกตามหน่วยตัวอย่าง

ประเภทผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1	จำนวน (คน)
กลุ่มผู้บริหาร	1. ประธานชมรมผู้สูงอายุรักสุขภาพน้ำน้อย	1
	2. ประธานชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน	1
	3. ประธานชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่	1
	4. ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวาย	1
	5. ประธานชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่	1
	รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ทั้งหมด	**5**

2) กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งสิ้น จำนวน 41 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกคัดเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่เป็นหน่วยตัวอย่างแห่งละไม่น้อยกว่า6 คนซึ่งจะทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์ หรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์ หรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ จำแนกตามหน่วยตัวอย่าง

หน่วยตัวอย่าง	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2	จำนวน (คน)
1.ชมรมผู้สูงอายุรักสุขภาพน้ำน้อย	1.1 อสม. /ผู้ดูแลผู้สูงอายุ	4
	1.2 ผู้สูงอายุ	2
	1.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรมฯ	4
	รวม	**10**
2.ชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน	2.1 อสม./ผู้ดูแลผู้สูงอายุ	2
	2.2 ผู้สูงอายุ	4
	2.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรมฯ	3
	รวม	**9**
3.ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่	3.1 อสม./ผู้ดูแลผู้สูงอายุ	4
	3.2 ผู้สูงอายุ	2
	3.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรมฯ	3
	รวม	**9**
4.ชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวาย	4.1 อสม./ผู้ดูแลผู้สูงอายุ	2
	4.2 ผู้สูงอายุ	1
	4.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรมฯ	3
	รวม	**6**

ตารางที่ 6 (ต่อ)

หน่วยตัวอย่าง	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2	จำนวน (คน)
5. ชมรมผู้สูงอายุ	5.1 อสม./ผู้ดูแลผู้สูงอายุ	3
อบต.วังใหญ่	5.2 ผู้สูงอายุ	2
	5.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรมฯ	2
	รวม	**7**
	รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ทั้งหมด	**41**

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structures interview) ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกแบบสัมภาษณ์ตามประเภทของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และประเด็นที่ต้องการศึกษา ดังนี้

2.3.1 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 คือ ประธานขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำการศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน มีประเด็นการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามทั่วไปที่ต้องการทราบเกี่ยวกับสถานภาพต่าง ๆ ของผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และประสบการณ์ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านนโยบาย ด้านมาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ

2.3.2 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์ หรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ จำนวน 41 คน มีประเด็นการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามทั่วไปที่ต้องการทราบเกี่ยวกับสถานภาพต่าง ๆ ของผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ อายุ ที่อยู่ปัจจุบัน ระดับการศึกษา และอาชีพ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านสภาพการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม และการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ

2.4 การสร้างแบบสัมภาษณ์

2.4.1 ศึกษาเอกสารการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

2.4.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างชุดที่ 1 และชุดที่ 2โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการวิจัยและผลการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในตอนที่ 1 เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามประเด็นการศึกษา

2.4.3 นำแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของสำนวนภาษา ตลอดจนความชัดเจนครบถ้วนสมบูรณ์ และความครอบคลุมของข้อคำถาม แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยผลการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์มีความตรงเชิงเนื้อหา และเหมาะสมทุกข้อ ผู้วิจัยจึงนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.5.1 ผู้วิจัยติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง ในเบื้องต้นผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยแนะนำตนเอง พร้อมกับแจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก การขออนุญาตการบันทึกเสียงสนทนา การเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถยุติการให้ข้อมูลได้ทุกระยะของการสัมภาษณ์ ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ การนำข้อมูลไปเผยแพร่จะนำไปใช้ในการนำเสนอทางวิชาการ และนำเสนอโดยภาพรวมเท่านั้น

2.5.2 ผู้วิจัย และทีมผู้ช่วยผู้วิจัยถามความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนสัมภาษณ์

2.5.3 ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 เบื้องต้นแบบสัมภาษณ์จะต้องผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาจนอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

2.6.1 ผู้วิจัย และทีมผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยติดต่อนัดหมายผู้ที่จะให้สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

2.6.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดกลุ่มข้อมูลเนื้อหาที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ทำการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วนเข้าด้วยกันเพื่อหาข้อสรุปทั้งในภาพรวม และส่วนย่อยของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยสรุปจำแนกตามประเด็นที่ต้องการศึกษา ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 สรุปประเด็นสำคัญแยกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1) ประเด็นคำถามทั่วไปที่ต้องการทราบเกี่ยวกับสถานภาพต่าง ๆ ของผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และประสบการณ์ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

1.2) ประเด็นคำถามในเรื่องข้อมูลด้านนโยบาย ด้านมาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ

2) แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สรุปประเด็นสำคัญแยกเป็น 2 ส่วน คือ

2.1) ประเด็นคำถามทั่วไปที่ต้องการทราบเกี่ยวกับสถานภาพต่าง ๆ ของผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และประสบการณ์ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

2.2) ประเด็นคำถามในเรื่องข้อมูลด้านนโยบาย ด้านมาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ

2.6.3 หลังจากได้ข้อสรุปตามประเด็นที่ต้องการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นมาสรุปกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอ่านทำความเข้าใจ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยืนยันความถูกต้อง หรือปรับข้อมูลให้ถูกต้องตรงตามสภาพการณ์จริงก่อนสร้างข้อสรุปในครั้งสุดท้าย

2.6.4 ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ซึ่งจะทำการ

พิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและตอบปัญหาการวิจัย โดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลพิจารณาในแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ สำหรับในการศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้การตรวจสอบจากแหล่งบุคคลมากที่สุด โดยการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายกลุ่มในคำถามเดียวกัน และจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนเดียวกันจากแหล่งบุคคลหลาย ๆ คน เพื่อเป็นการยืนยันในข้อมูลที่ได้รับว่ามีความถูกต้องกันหรือไม่

2.6.5ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปผลและเรียบเรียงเนื้อหาในลักษณะความเรียงตามวัตถุประสงค์

2.6.6 การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เพื่อนำไปยกร่างรูปแบบฯ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อนำมาสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และการสัมภาษณ์ จึงสรุปเนื้อหาเป็นองค์ความรู้ และกรอบในการพัฒนารูปแบบ ฯ สำหรับนำไปใช้อ้างอิงเป็นฐานประกอบในการยกร่างรูปแบบ ฯ

การวิจัยระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

เป็นระยะในการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 มาสรุปสร้างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ขั้น มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การยกร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 2 การยืนยันรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 1 การยกร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

เป็นการยกร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาซึ่งผู้วิจัยนำผลการวิจัยในระยะที่ 1 มาสร้างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 จัดทำโครงสร้างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาโดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรูปแบบ และการสร้างรูปแบบ รวมถึงการประยุกต์ใช้ข้อมูลองค์ประกอบปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิตตามแนวคิดและทฤษฎีของBeadle-Brown et al. (2016: 182- 200)

ขั้นที่ 1.2 การนำผลการวิจัยในระยะที่1ผนวกกับการประยุกต์ใช้ข้อมูลองค์ประกอบปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิตในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านกายภาพด้านจิตใจและด้านสังคมทั้ง 6 ด้าน ตามแนวคิด และทฤษฎีของ Beadle-Brown et al. (2016: 182- 200) เพื่อใช้เป็นฐานในการกำหนดประเด็นสำหรับการจัดทำร่างรูปแบบฯ

ขั้นที่ 1.3 ผู้วิจัยจัดทำร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาโดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศจากขั้นที่ 1.2 มาอ้างอิงเป็นฐานในการกำหนดประเด็นเพื่อยกร่างรูปแบบ ฯ

ขั้นที่ 1.4 นำร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อสรุปกรอบแนวคิดตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 1.5 ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ ฯ ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นดำเนินการยืนยันรูปแบบฯ ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 2 การยืนยันรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

การยืนยันรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยการสนทนากลุ่มกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 7 ท่าน มีการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 การกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยพิจารณาเลือกจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ หรืออาสาสมัคร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ หรือผู้นำชุมชน หรือแกนนำผู้ก่อตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือผู้รู้เกี่ยวกับการบริหารท้องถิ่น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ประเภทของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวน (คน)
ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือ	1.แกนนำ อสม.ดูแลผู้สูงอายุ (CG)	2
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	2.สมาชิกเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ	2
	3.ผู้บริหารของชมรมผู้สูงอายุ	1
	4.ผอ.รพ.สต.	1
	5.พยาบาลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	1
	รวมกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	**7**

ขั้นที่ 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยติดต่อทาบทามบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบวัน และเวลาที่สะดวกในการสนทนากลุ่ม

2) ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เชิญกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

3) นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พร้อมด้วยโครงร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา และเอกสารแนวทางการสนทนากลุ่มส่งไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 7 ท่าน ก่อนวันสนทนากลุ่มจริง และนัดหมายวัน เวลา สถานที่สำหรับการจัดสนทนากลุ่ม

4) เตรียมความพร้อมในการทำหน้าที่ดำเนินการสนทนากลุ่มโดยศึกษาวิธีการสนทนากลุ่ม เทคนิค และทักษะที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ศึกษาข้อมูลของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม พร้อมทำความเข้าใจประเด็นและแนวทางการสนทนากลุ่ม จัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีความพร้อม เช่น เทปบันทึกเสียง สมุด และปากกาจดบันทึก เป็นต้น เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้อุปกรณ์ดังกล่าว

ขั้นที่ 2.3 ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการกล่าวเปิดการสนทนากลุ่ม

2) ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม

3) ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในระยะที่ 1 ผนวกกับการประยุกต์ใช้ข้อมูลองค์ประกอบปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิตในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านสังคม ทั้ง 6 ด้าน ตามแนวคิด และทฤษฎีของ Beadle-Brown et al. (2016: 182- 200) มาเป็นฐานในการกำหนดประเด็นอ้างอิง ทั้งนี้ ผู้วิจัยเปิดประเด็นการสนทนากลุ่มตามแนวทางในการสนทนากลุ่ม เพื่อยืนยันความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

4) ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่ควบคุมกลุ่มสนทนาให้อยู่ในประเด็น กำกับเวลา กระตุ้นสมาชิกในกลุ่มแสดงความคิดเห็นร่วมกันในประเด็นที่ต้องการ

5) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มร่วมกันวิพากษ์ เพื่อกำหนดรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา เพื่อหาข้อสรุปว่ารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาที่เหมาะสมนั้น ควรเป็นรูปแบบใด

6) หลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำบันทึกเสียงจากเทปมาถอดความโดยละเอียดทั้งหมดเป็นตัวอักษรตามแบบสนทนา เปรียบเทียบกับการจดบันทึกข้อมูลทั้งของผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ต่อจากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลเนื้อหาที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม ทำการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วนเข้าด้วยกันโดยการหาความคล้ายคลึงของข้อมูล เช่น การเปรียบเทียบลักษณะที่เหมือน หรือคล้ายคลึงของข้อเสนอแนะ ข้อแนะนำ หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มแต่ละท่าน เป็นต้น

7) เมื่อได้ข้อค้นพบความเหมือน ความต่างของข้อเสนอแนะ ข้อแนะนำ หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการประมวลข้อมูลเข้าด้วยกัน โดยนำข้อมูลย่อย ๆ มาสรุปจำแนกตามประเด็นต่าง ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะคำนึงถึงกรอบแนวคิด และทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นสำคัญ

8) หลังจากหาข้อสรุปในประเด็นต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสรุป ต่อจากนั้นนำกลับไปให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มอ่านเพื่อให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้ง 7 ท่าน ยืนยันความถูกต้อง หรือปรับข้อมูลให้ถูกต้องตรงตามสภาพการณ์จริงอีกครั้ง ก่อนไปสรุปผลสุดท้ายเพื่อให้ได้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

9) ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าโดยมีรายละเอียดดังนี้

เมื่อได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และจดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัย จึงใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ซึ่งจะทำการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและตอบปัญหาการวิจัย โดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลพิจารณาใน แหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ สำหรับในการศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้การตรวจสอบจากแหล่งบุคคลมากที่สุด โดยการสอบถามข้อมูลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มหลายท่านในคำถามเดียวกัน และจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มคนเดียวกันจากแหล่งบุคคลหลาย ๆ คน เพื่อเป็นการยืนยันในข้อมูลที่ได้รับว่ามีความถูกต้องกันหรือไม่

10) ปรับปรุงข้อมูล และนำเสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา พร้อมกับพัฒนาต่อยอดสร้างเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานของรูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่อไป

การวิจัยระยะที่ 3 เพื่อศึกษาการใช้และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยนำรูปแบบ ฯ ที่สร้างขึ้นอันเป็นผลจากการวิจัยในระยะที่ 2 มาศึกษาความเหมาะสมในการใช้งานโดยกลุ่มผู้ปฏิบัติ พร้อมกับประเมินผล และรับรองรูปแบบ ฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาความเหมาะสมในการใช้งานรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา มีการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยเลือกจากสมาชิกที่เป็นแกนนำของชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสนแบบเจาะจง จำนวน 10 ท่าน ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ปฏิบัติที่จะนำรูปแบบ ฯ จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้งานจริง (ทดสอบการใช้งานแบบจำลองสถานการณ์โดยถ่ายทอดให้กลุ่มผู้ปฏิบัติขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่ได้รับคัดเลือกมาร่วมในสถานการณ์)

ขั้นที่ 1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยติดต่อทาบทามสมาชิกที่เป็นแกนนำของชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสนเพื่อตรวจสอบวัน และเวลาที่สะดวกในการสนทนากลุ่ม

2) เตรียมความพร้อมในการทำหน้าที่ดำเนินการสนทนากลุ่มโดยศึกษาวิธีการสนทนากลุ่ม เทคนิค และทักษะที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ศึกษาข้อมูลของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม พร้อมทำความเข้าใจประเด็นและแนวทางการสนทนากลุ่ม จัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีความพร้อม เช่น เทปบันทึกเสียง สมุด และปากกาจดบันทึก เป็นต้น เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้อุปกรณ์ดังกล่าว

ขั้นที่ 1.3 ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นดำเนินการชี้แจงการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัย และทีมผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม พร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประโยชน์ที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม และเหตุผลที่ได้พิจารณาคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มให้มาสนทนาในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้เสนอหัวข้อเรื่องที่จะศึกษา พร้อมกับขออนุญาตบันทึกการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ด้วย เบื้องต้นผู้วิจัยได้นำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านการจัดการความรู้ และความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยในระยะที่ 2 ในด้านประเด็นการทดลองใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้รับทราบเป็นข้อมูลพื้นฐาน

2) ขั้นการดำเนินการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม มีกรอบและประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทาง และรูปแบบนวัตกรรมกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาเป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา เพื่อให้สมาชิกแกนนำผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลา ทั้ง 10 ท่าน ได้อภิปราย พิจารณา และสรุปผล พร้อมกับเสนอแนะแนวทางของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

3) ขั้นการสิ้นสุดการสนทนากลุ่ม

เมื่อสิ้นสุดการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยวิจัยได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่ได้ให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการสนทนาครั้งนี้ พร้อมกับดำเนินการ ดังนี้

3.1) หลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำบันทึกเสียงจากเทปมาถอดความโดยละเอียดทั้งหมดเป็นตัวอักษรตามแบบสนทนา เปรียบเทียบกับการจดบันทึกข้อมูลทั้งของผู้วิจัย และทีมผู้ช่วยผู้วิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ต่อจากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลเนื้อหาที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม ทำการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วนเข้าด้วยกันโดยการหาความคล้ายคลึงของข้อมูล เช่น การเปรียบเทียบลักษณะที่เหมือน หรือคล้ายคลึงของข้อเสนอแนะ ข้อแนะนำ หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มแต่ละท่าน เป็นต้น

3.2) เมื่อได้ข้อค้นพบความเหมือน ความต่างของข้อเสนอแนะ ข้อแนะนำหรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการประมวลข้อมูลเข้าด้วยกัน โดยนำข้อมูลย่อย ๆ มาสรุปจำแนกตามประเด็นต่าง ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะคำนึงถึงกรอบแนวคิด และทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นสำคัญ

3.3) หลังจากหาข้อสรุปในประเด็นต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสรุป ต่อจากนั้นนำกลับไปให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มอ่านเพื่อให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้ง 10 ท่าน ยืนยันความถูกต้อง หรือปรับข้อมูลให้ถูกต้องตรงตามสภาพการณ์จริงอีกครั้งก่อนไปสรุปผลสุดท้าย

3.4) ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าโดยมีรายละเอียดดังนี้

เมื่อได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และจดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัย จึงใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ซึ่งจะทำการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและตอบปัญหาการวิจัย โดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลพิจารณาในแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ สำหรับในการศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้การตรวจสอบจากแหล่งบุคคลมากที่สุด โดยการสอบถามข้อมูลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มหลายท่านในคำถามเดียวกัน และจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มคนเดียวกันจากแหล่งบุคคลหลาย ๆ คน เพื่อเป็นการยืนยันในข้อมูลที่ได้รับว่ามีความถูกต้องกันหรือไม่

ขั้นที่ 1.4 นำเสนอแนวทางของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงข้อมูลและนำเสนอแนวทางของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2 การประเมินผลและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

หลังจากการศึกษาผลการใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยนำรูปแบบดังกล่าวให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก ค) ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้พิจารณาตรวจสอบ พร้อมกับประเมินผล และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผล และรับรองรูปแบบฯ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มที่ 1 ด้านการจัดการความรู้ หรือด้านการดูแลผู้สูงอายุ หรือด้านสาธารณสุข หรือด้านการจัดสวัสดิการสังคม หรือด้านการบริหารท้องถิ่น หรือด้านการศึกษา จำนวน 4 ท่าน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1.1) เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการทำงานด้านการจัดการความรู้ หรือด้านการดูแลผู้สูงอายุ หรือด้านสาธารณสุข หรือด้านการจัดสวัสดิการสังคม หรือด้านการบริหารท้องถิ่น หรือด้านการศึกษา มากกว่า 5 ปี หรือ

1.2) เป็นผู้มีบทบาททางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการความรู้ หรือด้านการดูแลผู้สูงอายุ หรือด้านสาธารณสุข หรือด้านการจัดสวัสดิการสังคม หรือด้านการบริหารท้องถิ่น หรือด้านการศึกษา ได้แก่ มีผลงานวิจัย หรือตำรา หรือการเข้าร่วมประชุม/การสัมมนาในสาขาดังกล่าวข้างต้น

2) กลุ่มที่ 2 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ จำนวน 1 ท่าน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

2.1) เป็นผู้ที่มีความรู้ หรือมีบทบาททางวิชาการเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ได้แก่ มีผลงานวิจัย หรือตำรา หรือการเข้าร่วมประชุม/การสัมมนาในสาขาดังกล่าวข้างต้น หรือ

2.2) เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการทำงานเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มากกว่า 5 ปี

ขั้นที่ 2.2 การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบประเมินเพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการประเมินและการออกแบบประเมินรับรองรูปแบบ และหลักการสร้างแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

2) สร้างแบบประเมินเพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาโดยแบ่งแบบประเมินออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมิน ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและความเป็นประโยชน์ในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและความเป็นประโยชน์ในระดับปานกลาง

ระดับ 2	หมายถึง	มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและความเป็นประโยชน์ในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและความเป็นประโยชน์ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

3) การประเมินผล และรับรองรูปแบบ ฯ โดยการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยใช้แบบประเมิน ฯ กับผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นที่ 2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินเพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินเพื่ออธิบายลักษณะของผู้ตอบแบบประเมินด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์การให้ความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด , 2556 : 113) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย		**เกณฑ์การแปลความหมาย**
ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์การประเมินผู้วิจัยได้พิจารณาตามความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ให้อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1.00 จึงถือว่ารูปแบบมีคุณภาพดี ผ่านเกณฑ์

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ” เลขที่ REC Number : psu.pn.2-010/64 ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ และการศึกษา ประจำมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ภาคผนวก จ) ซึ่งผู้วิจัยได้แจ้งขออนุญาตดำเนินการวิจัยผ่านองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ทั้ง 5 แห่ง ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหน่วยตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบกับขั้นตอนของการวิจัยผู้วิจัยได้แจ้งผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ โดยการอธิบายด้วยคำพูด และเอกสารตามแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัย พร้อมกับขอความร่วมมือผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ และมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากการวิจัยได้ถ้าต้องการ ในส่วนข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ และใช้ข้อมูลเฉพาะการศึกษานี้เท่านั้น การนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอโดยภาพรวมซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ให้ข้อมูล

โดยสรุปผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 ด้วยวิธีเชิงปริมาณ และวิธีเชิงคุณภาพครบถ้วนแล้ว จึงได้ทราบถึงบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุของจังหวัดสงขลาว่าเป็นอย่างไร รวมถึงได้มุ่งศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาที่มีความเหมาะสมว่าเป็นอย่างไร เพื่อใช้สำหรับเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และผู้ที่สนใจได้เรียนรู้ข้อมูล หรือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อมรับกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไป และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 2 การศึกษานโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงสภาพการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นในการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การยกร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 2 การยืนยันรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาการใช้และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การศึกษาความเหมาะสมในการใช้งานรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 2 การประเมินผลและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาระยะที่ 1 ผลการศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไป และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

จากการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 33 ชุด แยกออกเป็นการศึกษาข้อมูลทั่วไป และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาในขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการและสมาชิกขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ จำนวน 33 ชุด แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างชมรมผู้สูงอายุรักสุขภาพน้ำน้อย จำนวน 5 คน กลุ่มตัวอย่างชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จำนวน 5 คน กลุ่มตัวอย่างชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่ จำนวน 7 คน กลุ่มตัวอย่างชมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวาย จำนวน 8 คน และกลุ่มตัวอย่างชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่ จำนวน 8 คน ซึ่งสามารถสรุปสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างจำแนกได้จำนวน 4 ด้าน ดังตารางต่อไปนี้

1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 33 ชุด โดยจำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่ในองค์กร และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวน และร้อยละข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N=33)

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
-ชาย	1	3.0
-หญิง	32	97.0
อายุ		
-น้อยกว่า 50 ปี	15	45.4
-50-59 ปี	4	12.1
-60-69 ปี	9	27.3
-70 ปีขึ้นไป	5	15.2

ตารางที่ 8 (ต่อ)

(N=33)

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตำแหน่งหน้าที่ในองค์กร		
-รองประธานฯ	2	6.1
-คณะกรรมการฯ ฝ่ายทะเบียน	2	6.1
-คณะกรรรมการฯ ฝ่ายเหรัญญิก	4	12.1
-เลขานุการฯ	1	3.0
-สมาชิกฯ	24	72.7
ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชน (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
-เคยรับการอบรมเพื่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุ	27	81.8
-วิทยากรอบรมสำหรับผู้สูงอายุ	14	42.4
-ผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ	13	39.4
-ผู้บริหารวางแผนพัฒนากิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ	6	18.2
-อื่นๆ ได้แก่ ผู้รับผิดชอบงานเขียนโครงการ คณะทำงานร่วมวางแผนงานฯ และผู้ให้คำปรึกษา แนะนำในเรื่องต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุ	6	18.2

จากตารางที่ 8 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 33 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 97.0 เป็นเพศชาย ร้อยละ 3.0 มีอายุน้อยกว่า 50 ปี มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 45.4 รองลงมา คือ อายุ 60-69 ปี ร้อยละ 27.3 ทั้งนี้ตำแหน่งในองค์กร ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นสมาชิกฯ ร้อยละ 72.7 รองลงมา คือ มีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการฯ ฝ่ายเหรัญญิก ร้อยละ 12.1 โดยประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่เคยรับการอบรมเพื่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุ ร้อยละ 81.8 รองลงมาคือ เป็นวิทยากรอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ร้อยละ 42.4

จากข้อมูลที่ปรากฏตามตารางที่ 8 มีข้อสังเกตในเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวแปรสำคัญที่อาจมีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 97.0 มีระดับอายุที่น้อยกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.4โดยมีตำแหน่งในองค์กรเป็นสมาชิก คิดเป็นร้อยละ72.7 ซึ่งเช่นนี้อาจจะเป็นเหตุทั้งต่อการจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ และต่อการใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา อันจะมีความแตกต่างไปจากกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการแปลผลการศึกษาประสบการณ์การจัดการความรู้รวมถึงความต้องการด้านการจัดการความรู้ที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดในส่วนถัดไป

1.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์การจัดการความรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม รวมถึงความต้องการด้านการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต และแหล่งที่มาของแนวคิดใหม่ ๆ ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูลประสบการณ์การจัดการความรู้ ความต้องการด้านการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต และแหล่งที่มาของแนวคิดใหม่ๆในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 33 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การจัดการความรู้ ความต้องการด้านการจัดการความรู้ และแหล่งที่มาของแนวคิดใหม่ ๆ ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

(N =33)

ประเด็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความคิดเห็นต่อความจำเป็นในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต		
-จำเป็น	17	51.5
-จำเป็นและสนใจเข้าร่วมผลักดัน	16	48.5
-มีภารกิจอื่นที่สำคัญกว่า	-	-
-อื่นๆ (ระบุ)	-	-

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(N =33)

ประเด็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งที่มาของแนวคิดใหม่ ๆ ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
-บุคลากรในหน่วยงาน	17	51.5
-ผู้สูงวัยที่เป็นสมาชิกร่วมกิจกรรม	21	63.6
-เครือข่ายของหน่วยงาน	18	54.5
-อื่นๆ ได้แก่ อสม. ผู้ช่วยผู้ดูแลผู้สูงอายุ แพทย์แผนไทย วิทยากรของ กศน. สมาชิกชมรมต่างๆในพื้นที่ และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขของ รพ.สต.	5	15.2
ประสบการณ์ในการจัดการความรู้		
-เคย ได้แก่ การดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ หลักปฏิบัติในการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ การแพทย์แผนไทย วิธีการป้องกัน COVID-19 เภสัชกรรมเบื้องต้น เทคนิคการสอนภาษาอังกฤษ และการฝึกอาชีพหลักสูตรต่างๆ	28	84.8
-ไม่เคย	5	15.2

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 33 คน ส่วนใหญ่ระบุว่าการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต มีความจำเป็นร้อยละ 51.5 รองลงมาคือ จำเป็น และสนใจเข้าร่วมผลักดัน ร้อยละ 48.5 โดยแหล่งที่มาของแนวคิดใหม่ ๆ ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุมากที่สุด คือ ผู้สูงวัยที่เป็นสมาชิกร่วมกิจกรรม ร้อยละ 63.6 รองลงมา คือ เครือข่ายของหน่วยงาน ร้อยละ 54.5 และส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในการจัดการความรู้ ร้อยละ 84.8 รองลงมาคือ ไม่เคย ร้อยละ 15.2 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็น สามารถสรุปได้ดังนี้

จากข้อมูลความจำเป็นในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.5) เห็นถึงความจำเป็นในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต โดยเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 48.5) เห็นถึงความจำเป็น และสนใจเข้าร่วมผลักดันการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต

แหล่งที่มาของแนวคิดใหม่ ๆ ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าผู้สูงวัยที่เป็นสมาชิกร่วมกิจกรรม เครือข่ายของหน่วยงาน และบุคลากรในหน่วยงานล้วนแล้วแต่เป็นแหล่งที่มาของแนวคิดในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่สำคัญ ร้อยละ 63.6, 54.5 และ 51.5 ตามลำดับ โดยแหล่งอื่น ๆ ประกอบด้วย อสม. ผู้ช่วยผู้ดูแลผู้สูงอายุ แพทย์แผนไทย วิทยากรของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สมาชิกชมรมต่าง ๆ ในพื้นที่ และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ รพ.สต. (ร้อยละ 15.2) อยู่ในอันดับสุดท้าย

ประสบการณ์ในการจัดการความรู้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในการจัดการความรู้ (ร้อยละ 84.8) โดยมีประสบการณ์ในด้านการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ด้านหลักปฏิบัติในการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านวิธีการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID -19) ด้านเภสัชกรรมเบื้องต้น ด้านเทคนิคการสอนภาษาอังกฤษ และด้านการฝึกอาชีพในหลักสูตรต่าง ๆ ขณะที่ผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดการความรู้นั้นมีเพียงร้อยละ 15.2

1.3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการณ์ทั่วไปในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมา

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์ทั่วไปในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้สำหรับพัฒนาผู้สูงอายุ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 33 คน ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ตอบคำถามด้วยการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้าง ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาในส่วนของรายละเอียด สามารถสรุปจำแนกตามลักษณะการเก็บข้อมูลแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1.3.1 ประเด็นที่ 1 สภาพการณ์ทั่วไปในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาสภาพการณ์ทั่วไปในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์กิจกรรมที่ดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมา สามารถจำแนกกิจกรรมต่างๆที่ดำเนินการได้ออกเป็น 6 ด้าน โดยการประยุกต์ใช้ข้อมูลองค์ประกอบปัจจัยหลัก และตัวชี้วัดของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางการสังเคราะห์ของ Schalock and Verdugo (2002 cited in Schalock, 2004: 205- 206) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านสังคม ทั้งนี้ ปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิตทั้ง 6 ด้านที่กล่าวมาข้างต้นประกอบไปด้วย ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญ ดังปรากฏในการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

(1) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ซึ่งมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ กิจกรรมประชุมผู้สูงอายุประจำเดือน และกิจกรรมเยี่ยมผู้สูงอายุติดเตียง ฯลฯ

(2) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ฯลฯ

(3) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่อง “การประกอบอาชีพการสานกระเป๋าจากเส้นพลาสติก” กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่อง “การปรุงอาหารสำหรับผู้สูงอายุ” กิจกรรมสร้างอาชีพให้ชุมชน กิจกรรมให้ความรู้เรื่อง “โภชนาการและอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ” กิจกรรมฝึกอาชีพ และส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ ฯลฯ

(4) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสภาพร่างกายที่ดี ซึ่งมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม “บ้านบนเขา” กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่อง “การดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ” กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่อง “ศาสตร์มณีเวชสำหรับผู้สูงอายุ” กิจกรรมออกกำลังกาย กิจกรรมเดินสุขภาพ กิจกรรมตรวจสุขภาพ กิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพและคัดกรองสุขภาพ กิจกรรมให้ความรู้เรื่อง “กายบริหารสำหรับผู้สูงอายุ” กิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยการใช้สมุนไพร กิจกรรมให้ความรู้เรื่อง “การคัดกรองโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ” และกิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียงด้วยหลัก 5 อ.” ฯลฯ

(5) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ซึ่งมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมสวดมนต์ประจำวันพระ กิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ กิจกรรมสันทนาการด้วยการพาผู้สูงอายุไปทำบุญไหว้พระ กิจกรรมทำบุญวันเกิดให้กับเพื่อน ๆ สมาชิกฯ กิจกรรมถวายเทียนพรรษา กิจกรรมทำบุญทอดกฐิน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมจัดงานวันผู้สูงอายุ กิจกรรมวันปีใหม่และวันสงกรานต์ กิจกรรมศึกษาดูงานทั่วไป กิจกรรมญาลันนันบารู กิจกรรมศึกษาดูงานด้านการส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุ และกิจกรรมจัดงานศพตามประเพณี ฯลฯ

(6) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ ๆ ตามสถานการณ์และกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ฯลฯ

จากผลการศึกษาสภาพการณ์ทั่วไปในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาถึงโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการจำแนกตามปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านสังคม ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดใน 6 ด้านตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พบว่า สภาพปัจจุบันโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เป็นโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งนี้หากนำมาจำแนกแจกแจงเป็นโครงการ/กิจกรรมย่อย เห็นได้ว่ามีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามลักษณะ หรือประเภทของโครงการ/กิจกรรม ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการรวมกลุ่มในวันสำคัญต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมการฝึกอาชีพให้กับผู้สูงอายุ ฯลฯ

ขณะที่โครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านการตัดสินใจด้วยตนเองนั้น กลับเห็นได้ชัดว่ามีการดำเนินการไม่มากนัก ซึ่งหากพิจารณาเห็นได้ว่าโครงการ/กิจกรรมที่จัดอยู่ในประเภทนี้ต่างมุ่งเน้นดำเนินการให้กับผู้สูงอายุโดยตรง กล่าวคือ ผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ/ กิจกรรม คือ ตัวผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ สำหรับในส่วนของผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมจะไม่ได้รับประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางตรง หรือทางอ้อม เช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า สภาพการดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ ยังไม่ครอบคลุมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทุกด้านและยังไม่ครอบคลุมจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมดของจังหวัดสงขลาด้วย

1.3.2 ประเด็นที่ 2 ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมาของหน่วยงาน

ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมาของหน่วยงาน เมื่อพิจารณาลักษณะสภาพปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมา ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปข้อมูลจำแนกตามคุณลักษณะแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ดังนี้

(1) ด้านตัวผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาประเด็นสำคัญดังปรากฏในการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

“ เกิดปัญหาเนื่องด้วยในผู้สูงอายุบางรายไม่มีผู้ดูแล กอปรกับบางครั้งหากมีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ปรากฏว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุกลับติดภารกิจไม่สามารถที่จะเดินทางไปรับ-ส่ง ผู้สูงอายุให้เข้าร่วมกิจกรรมได้ นอกจากนั้นแล้วยังมีผู้สูงอายุบางรายภายหลังเสร็จสิ้นจากเข้าร่วมกิจกรรมไปแล้วกลับเกิดอาการหลง ๆ ลืม ๆ ด้วยเหตุนี้ การจัดกิจกรรมที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ในเรื่องผู้สูงอายุนั้น หากเป็นไปได้ควรขยายฐานกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมไปยังผู้ดูแลผู้สูงอายุด้วย ”

“ ผู้สูงอายุที่เป็นเพศชายมักจะให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมน้อยมาก และในชมรมฯ ส่วนใหญ่สมาชิกล้วนแล้วแต่เป็นเพศหญิง ฉะนั้น สิ่งที่ท้าทายนั่นคือ การหาวิธีการ หรือแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุที่เป็นเพศชายหันมาสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรม ฯ มากขึ้น ”

“ กิจกรรมงานทำบุญวันเกิด ปรากฏว่า มีเพื่อน ๆ สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมน้อย ”

“ ผู้สูงอายุที่เป็นเพศชายมักให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชมรมน้อยมาก ฉะนั้น การสื่อสารภายในองค์กรที่ดีจะช่วยสร้างความเข้าใจ และปัจจัยเหล่านี้จะช่วยส่งผลให้ผู้สูงอายุที่เป็นเพศชายเกิดทัศนคติที่ดีต่อชมรมฯ ขณะเดียวกันการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรปรับรูปแบบให้มีสิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทาย และสามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้สูงอายุที่เป็นเพศชายเข้ามาร่วมกิจกรรมมากขึ้น ”

“ ความไม่สะดวกในการเดินทางไปเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องด้วยผู้สูงอายุไม่มีผู้ดูแล ”

“ ลูกหลานไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพาผู้สูงอายุมาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ”

“ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาอิสลามยังมีน้อย เนื่องด้วยมีความเข้าใจว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกับทางชมรม ฯ นั้น เป็นการกระทำที่ผิดต่อหลักศาสนา ฉะนั้น สิ่งที่ต้องทำหรือท้าทายมากก็คือ การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและการปรับทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาอิสลาม ”

“ สมาชิก ฯ ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ น้อยมาก (< ร้อยละ 50) ”

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัญหา อุปสรรคที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุหากพิจารณาในกรณีที่ผู้สูงอายุดูแลตนเองไม่ได้ และจำเป็นต้องมีผู้ดูแลนั้น เห็นได้ว่าผู้สูงอายุกลุ่มนี้ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมได้ ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองได้นั้น กลับพบปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง นั่นคือ การที่ผู้สูงอายุขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นนี้จึงเป็นปรากฏการณ์ที่จะส่งผลให้โครงการ/กิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ ยังดำเนินการได้ไม่ครอบคลุมประชากรเป้าหมายผู้สูงอายุของจังหวัดสงขลา

(2) ด้านงบประมาณ ดังปรากฏในการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

“ การขาดแคลนในเรื่องงบประมาณ โดยเฉพาะค่าพาหนะเดินทางสำหรับผู้สูงอายุ รวมไปจนถึงวัสดุ หรืออุปกรณ์ที่ใช้สำหรับประกอบการฝึกอบรมต่าง ๆ บางครั้งนั้นผู้สูงอายุต้องใช้งบประมาณส่วนตัวในการจัดซื้อวัสดุ หรืออุปกรณ์ดังกล่าว”

“ งบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนสำหรับจัดกิจกรรมต่างๆ ของชมรมฯ ยังมีน้อย ”

จากผลการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า งบประมาณที่ใช้สำหรับขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมนั้น ยังมีจำนวนน้อย และไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งงบประมาณอุดหนุนส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เป็นงบประมาณที่ผ่านมาจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) โดยมีงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลให้การสนับสนุนเป็นส่วนรองลงไป ด้วยเหตุนี้ งบประมาณที่มีจึงยังไม่ตอบโจทย์ หรือไม่ครอบคลุมการดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลาได้อย่างทั่วถึง และเพียงพอ

(3) ด้านการเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ดังปรากฏในการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

“ ปัญหาในเรื่องการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องด้วยไม่มีรถบริการสำหรับ รับ-ส่งผู้สูงอายุ เหตุเนื่องด้วยบางครั้งผู้ดูแลผู้สูงอายุติดภารกิจ หรือผู้สูงอายุบางรายไม่มีรถส่วนตัว ”

“ การเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ค่อนข้างยากลำบาก ”

“ ผู้สูงอายุขาดความคล่องตัวในการเดินทางเข้าไปร่วมกิจกรรมกับชมรม ฯ ”

จากผลการศึกษาพบว่า สาเหตุหลักซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมได้ นั่นคือ ความไม่สะดวกในการเดินทางเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม ซึ่งหากการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมยังต้องเป็นจุดที่ทางองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรมฯ กำหนดให้เป็นพื้นใดพื้นที่หนึ่งที่จัดให้เป็นบริเวณพื้นที่ทำโครงการ/กิจกรรม ดังนั้น การอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุในเรื่องยานพาหนะ และการเดินทาง จึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องปรับปรุง และแก้ไขเป็นอันดับต้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถเข้ามาร่วมโครงการ/กิจกรรมได้เพิ่มขึ้น แต่ในทางกลับกันหากสามารถปรับเปลี่ยนให้พื้นที่ที่ใช้สำหรับจัดโครงการ/กิจกรรมเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ หรือมีการเดินทางไปร่วมโครงการ/กิจกรรมในระยะทางที่ใกล้ขึ้น หรือเดินทางสะดวกขึ้น เช่นนี้ก็ย่อมจะส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถเดินทางมาเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมได้มากขึ้น อีกทั้งยังครอบคลุมจำนวนผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลาได้เพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน

(4) ด้านการจัดกิจกรรม ดังปรากฏในการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

“ การจัดกิจกรรมบางกิจกรรม ปรากฏว่า มีสมาชิก ฯ เข้าร่วมกิจกรรมน้อย ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากไม่ได้มีการจัดสรรช่วงเวลาให้เหมาะสม หรือตอบโจทย์ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม”

“ ความไม่ยั่งยืนของการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ”

“ การถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิก ฯ ส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เกิดจากการเรียนรู้จากเพื่อนสมาชิกฯ ด้วยกันเอง แต่ในบางขณะการเรียนรู้ในลักษณะนี้ย่อมจะทำให้สมาชิก ฯ เกิดความน่าเบื่อหน่าย ”

“ การขาดความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมบางกิจกรรมของชมรม ฯ ”

“ กิจกรรมบางกิจกรรมเมื่อดำเนินการไปช่วงเวลาหนึ่งแล้วกลับขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง ”

“ มีบางกิจกรรมที่ควรปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ”

“ ช่องทางการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมยังมีน้อย หากเป็นไปได้ควรเพิ่มช่องทางที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสียงตามสาย ”

“ ขาดการส่งเสริมในเรื่องเกี่ยวกับด้านการตลาดสำหรับอาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุ ”

“ การประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้สูงอายุมาเข้าร่วมจัดกิจกรรมยังมีน้อย ”

“ ขาดการให้ความรู้แก่พระสงฆ์ที่เป็นผู้สูงอายุทั้งในเรื่องการดูแลสุขภาพ และการป้องกันโรค ”

จากผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ ในปัจจุบันยังมีผู้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมน้อย ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการดำเนินการให้มีความต่อเนื่อง และขาดการประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาในเชิงของระบบการบริหารจัดการที่จำต้องดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาให้เป็นระบบ และมีลำดับขั้นตอน ฉะนั้น แนวคิดในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ จึงจำต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ หรือรูปแบบ รวมถึงมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ ตลอดจนสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยอาจจะเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัญหา ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงาน ขั้นตอนการประเมินผลและการปรับปรุง เหล่านี้ถือเป็นอีกหนึ่งกลไกที่จะช่วยให้องค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ สามารถขับเคลื่อน หรือผลักดันการดำเนินการโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้บังเกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งยังเกิดประโยชน์กับผู้สูงอายุทั้งในปัจจุบัน และเป็นฐานต่อยอดความรู้สำหรับอนาคตต่อไป

(5) ด้านบุคลากร ดังปรากฏในการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

“ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการสรรหาวิทยากรที่มีความรู้ และความเชี่ยวชาญมาถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ให้กับผู้สูงอายุ ”

“ จิตอาสาในการดูแลผู้สูงอายุยังมีน้อย ”

จากผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ มีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับด้านบุคลากร โดยที่สาเหตุของปัญหาซึ่งเป็นสาเหตุหลักคือ การขาดงบประมาณในการสนับสนุนที่เป็นค่าใช้จ่ายด้านวิทยากร และขาดจิตอาสาที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งหากพิจารณาถึงงบประมาณที่โครงการ/กิจกรรมได้รับแล้ว ปรากฏว่า การใช้วิทยากรจากภายนอกมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้นั้นย่อมต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการ/ กิจกรรมที่จำเป็นต้องมีการสร้างความรู้ หรือองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสนับสนุนงานด้านผู้สูงอายุที่จำต้องทดแทนการใช้บุคลากรเพื่อทำให้สามารถดูแลผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุม และมีประสิทธิภาพต่อไป

(6) ความท้าทายในการดำเนินงาน มีประเด็นสำคัญดังปรากฏในการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

“ ขาดการนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับไปปรับใช้ในการปฏิบัติจริงโดยเฉพาะภายหลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรม ”

“ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องการรักษาโรคด้วยการใช้อาหารเป็นยาตามแนวธรรมชาติบำบัด ”

“ การสร้างการรับรู้ และเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุที่ยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกับชมรมฯ หรือยังไม่ได้เป็นนักเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุ ”

“ การเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุยังมีน้อย โดยเฉพาะในเรื่องการสอบถามความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ ”

“ การขาดโอกาสในการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่างๆทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามหมู่บ้าน หรือชุมชนต่าง ๆ นอกจากนั้นแล้วการสร้างโอกาสด้วยการเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้อภิปราย หรือแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการวางแผนงานก็ยังมีน้อยเช่นเดียวกัน ”

“ ขาดการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเกิดแรงจูงใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับครอบครัวอย่างจริงจัง ”

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงอุปสรรค ปัญหา ในการดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า “ การสร้างนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ” นั้น ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยตอบสนองต่ออุปสรรค และปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมที่ผู้สูงอายุจะสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่ต้องเดินทางออกจากบ้าน หรือการเดินทางไปร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนบ้านในละแวกบ้านใกล้ ๆ กัน สำหรับในแง่ของการบริหารจัดการโครงการ/กิจกรรมที่มีการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ หรือแม้กระทั่งการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในทุก ๆ ขั้นตอนตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการปรับปรุงการดำเนินงานก็ล้วนแล้วแต่เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นแล้วยังมีประเด็นเกี่ยวกับเรื่องภาระงบประมาณรายจ่ายด้านผู้สูงอายุที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดกิจกรรมด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน และที่สำคัญรูปแบบของโครงการ/กิจกรรมเหล่านั้นต้องให้ผลผลิต หรือมีผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพ และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ เห็นได้ชัดว่า “ การจัดการความรู้” นั้นถือเป็นฟันเฟือง หรือเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ ทั้งนี้ เนื่องด้วยองค์ประกอบของการจัดการความรู้มีลักษณะเป็นการสร้างความรู้ และมีอยู่หลายขั้นตอนที่น่าสนใจ อันได้แก่ การสร้างความรู้จากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งโดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคคล (Socialization) ถ่ายโอนจากบุคคลไปสู่ความรู้ชัดแจ้ง (Externalization) รวบรวมความรู้ที่ชัดแจ้งมาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้งใหม่หรือต่อยอดความรู้เดิม (Combination) การสร้างความรู้ชัดแจ้ง หรือความรู้จากการปฏิบัติมาสร้างเป็นความรู้ฝังลึกในตัวบุคคล (Internalization) ซึ่งขั้นตอน หรือกระบวนการทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนแล้วแต่ต้องใช้ระยะเวลา ดังนั้น การดำเนินการเพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ จึงมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดสงขลา

1.4 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์สำหรับพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์สำหรับพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ มีรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงภาพรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้สำหรับพัฒนางานด้านผู้สูงอายุขององค์กรสาธารณประโยชน์ทั้ง 5 แห่ง

N=33

สภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ	**ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)**	**ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)**	**แปลผล**	**อันดับที่**
1.บุคลากรในองค์กร/หน่วยงาน สามารถใช้แหล่งข้อมูล ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ อาทิเช่น อินเทอร์เน็ต Social Media การสัมมนา และการศึกษาดูงาน ฯลฯ	3.91	0.980	ดี	**5
2.ความสนใจและความทุ่มเทของบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานกับการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ	**4.18**	**0.727**	**ดี**	***3**
3.ความสามารถของบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานเกี่ยวกับการสื่อสาร และการถ่ายทอดความคิดเชิงพัฒนา	**4.33**	**0.816**	**ดี**	**1**
4.การมีกิจกรรมพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้แนวคิดริเริ่มมาใช้พัฒนางานด้านผู้สูงอายุ	3.70	0.984	ดี	9
5.การมีกิจกรรมพบปะบุคลากรในองค์กรหน่วยงานเพื่อร่วมสะท้อนคิด (การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์) และสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ๆจากการปฏิบัติงาน	3.91	1.011	ดี	**5
6.การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้สูงอายุในการเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา	4.06	0.747	ดี	4

ตารางที่ 10 (ต่อ)

N=33

สภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล	อันดับที่
7.การขยายเครือข่ายการเรียนรู้สู่ภายนอกองค์กร/หน่วยงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน	3.39	1.144	ปานกลาง	12
8.การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและขยายช่องทางการเสนอความคิดให้กว้างขวางทั้งจากบุคลากรภายในองค์กร/หน่วยงาน และสมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ	3.88	0.992	ดี	6
9.มีที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงในการประยุกต์ความคิดใหม่จากแหล่งต่างๆมาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์เชิงพัฒนาด้านผู้สูงอายุ	**4.27**	**0.911**	**ดี**	**2**
10.ความพร้อมของเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร/หน่วยงานในการสนับสนุนการสร้างสรรค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุให้แก่บุคลากร	3.42	1.062	ปานกลาง	***11
11.องค์กร/หน่วยงานมีระบบการจัดเก็บข้อมูลเอกสารหลักฐานเชิงประจักษ์ ค้นหาได้ง่าย และเพียงพอต่อความจำเป็นในการดำเนินงานในด้านผู้สูงอายุ	3.79	1.053	ดี	8

ตารางที่ 10 (ต่อ)

N=33

สภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล	อันดับที่
12.บุคลากรในองค์กร/หน่วยงานให้ความร่วมมือจดบันทึกข้อมูลจากการปฏิบัติงานตามแบบฟอร์มที่จัดทำขึ้น และจัดเก็บรวบรวมไว้ในฐานข้อมูลที่กำหนด	3.91	0.914	ดี	**5
13.มีการตรวจสอบประกันความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลที่มีการบันทึก (ความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล)	3.30	1.075	ปานกลาง	13
14.มีการนำข้อมูลที่เก็บได้ของหน่วยงานสู่กระบวนการวิจัยเพื่อสังเคราะห์ความรู้ใหม่ หรือการประเมินผลการดำเนินงาน	2.97	1.237	ปานกลาง	15
15.ความสามารถของบุคลากรในการบูรณาการงานวิจัยกับการปฏิบัติงาน อาทิเช่น การทำวิจัยแบบ Routine-to-Research (การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อนำผลงานวิจัยไปพัฒนางานประจำ) ฯลฯ	**2.33**	**0.990**	**น้อย**	**17**
16.การส่งเสริมความคิดริเริ่ม หรือผลงานการพัฒนาด้านผู้สูงอายุของบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานสู่การพัฒนาที่เป็นรูปธรรม	2.94	1.144	ปานกลาง	16

ตารางที่ 10 (ต่อ)

N=33

สภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล	อันดับที่
17.การสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลผลงานการพัฒนาผู้สูงอายุขององค์กร/หน่วยงานให้เกิดผลกระทบที่มีคุณค่าต่อสังคม	3.27	1.306	ปานกลาง	14
18.ความสามารถขององค์กร/หน่วยงานในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และบทเรียนจากการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนงานการพัฒนาผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ	3.82	0.950	ดี	7
19.ความสามารถขององค์กร/หน่วยงานในการจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนแผนงานขององค์กร/หน่วยงาน สำหรับการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง	3.42	1.001	ปานกลาง	***11
20.องค์กร/หน่วยงาน มีการพัฒนาการจัดการความรู้สำหรับงานด้านผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง	3.55	1.277	ดี	10
21.ความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ	**4.18**	**0.769**	**ดี**	***3**
รวมเฉลี่ยทั้งสิ้น	**3.64**	**0.961**	**ดี**	**-**

จากตารางที่ 10 เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์สำหรับพัฒนางานด้านผู้สูงอายุขององค์กรสาธารณประโยชน์ ทั้ง 5 แห่ง พบว่า ในภาพรวมมีสภาพการจัดการความรู้ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.961) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า สภาพการจัดการความรู้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

ความสามารถของบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานเกี่ยวกับการสื่อสาร และการถ่ายทอดความคิดเชิงพัฒนา (ค่าเฉลี่ย 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.816) มีการจัดการความรู้ในระดับดี รองลงมา คือ มีที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงในการประยุกต์ความคิดใหม่จากแหล่งต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์เชิงพัฒนาด้านผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.911) เป็นอันดับที่ 2 ความสนใจและความทุ่มเทของบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานกับการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.727) และความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.769) เป็นอันดับที่ 3 ตามลำดับ ส่วนการจัดการความรู้ที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย คือ ความสามารถของบุคลากรในการบูรณาการงานวิจัยแบบ Routine-to-Research หรือ R2R (การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อนำผลงานวิจัยไปพัฒนางานประจำ) (ค่าเฉลี่ย 2.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.990)

1.5 ผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ หรือแนวทางในการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ใช้สำหรับคณะกรรมการ และสมาชิกขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุ

ความคิดเห็นของสมาชิก ฯ หรือคณะกรรมการ ฯ เกี่ยวกับข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาจากประเด็นสำคัญดังปรากฏในการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยจำแนกตามคุณลักษณะแบ่งออกได้เป็น 8 ประเภท ดังนี้

(1) การสร้างความรู้ด้านกฎหมาย

“ สนับสนุนการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง “ กฎหมายที่ผู้สูงอายุควรรู้” เรื่อง “สิทธิต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุพึงมีพึงได้” เรื่อง “การจัดสรรผลประโยชน์การแบ่งมรดกและทรัพย์สิน” ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมไม่ควรเน้นความสำคัญไปยังกลุ่มผู้สูงอายุแต่เพียงอย่างเดียว หากเป็นไปได้ควรให้มีความครอบคลุมกลุ่มบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปี ขึ้นไปด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อสร้างโอกาสให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้เตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ” (ร้อยละ 40)

(2) การสร้างความรู้ด้านสุขภาพ/ร่างกายของผู้สูงอายุ

“ ควรให้ความสำคัญในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องกายภาพบำบัดสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงเรื่องอื่น ๆ โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมนั้น ควรให้มีความครอบคลุมถึงสมาชิกของครอบครัวต่าง ๆ ที่มีผู้สูงอายุที่จะต้องดูแล และผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ” (ร้อยละ 20)

“ ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง “โภชนบำบัดในผู้สูงอายุ” ให้มากขึ้น รวมถึงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งร้านอาหารสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะร้านอาหารที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อรองรับความต้องการในการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพของสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน ” (ร้อยละ 20)

“ การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุควรเป็นองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบท ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ให้ผู้สูงอายุนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง ยกตัวอย่างเช่น เรื่อง “โภชนาการ” หรือ “การเลือกอาหารผู้สูงอายุอย่างถูกวิธี” ซึ่งปัจจุบันผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักจะไม่ได้ประกอบอาหารรับประทานเอง โดยที่ผู้สูงอายุบางรายอาจจะซื้อกับข้าวสำเร็จรูป หรือออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน ฯลฯ ดังนั้น การถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญครบถ้วนทั้งในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพ และวิธีการเลือกซื้ออาหาร ” (ร้อยละ 10)

“ จัดหาอุปกรณ์ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการออกกำลังกายให้แก่ผู้สูงอายุ ยกตัวอย่างเช่น ไม้พลอง ฯลฯ ” (ร้อยละ 7.69)

“ สนับสนุนการจัดองค์ความรู้ที่ถูกต้องดีงามในการสร้างเสริมสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุ ” (ร้อยละ 44.44)

“ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงด้วยการจัดรูปแบบการออกกำลังกาย หรือการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาที่หลากหลาย และเหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ” (ร้อยละ 11.11)

(3) การสร้างความรู้ด้านการจัดการงบประมาณ

“ สนับสนุนงบประมาณการจัดการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุให้มากขึ้น เนื่องด้วยมีผู้สนใจมาก แต่มีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ ” (ร้อยละ 10)

“ สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ ” (ร้อยละ 15.39)

“ สนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นการส่งเสริมการจัดกิจกรรม และบริการสำหรับผู้สูงอายุให้มากขึ้น ” (ร้อยละ 8.33)

“ จัดงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุให้มากขึ้น ” (ร้อยละ 5.56)

(4) การสร้างความรู้ด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

“ สนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ ให้มากขึ้น ” (ร้อยละ 100)

(5) การสร้างความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

“ สนับสนุนการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องต่างๆ ดังนี้ การดูแลสุขภาพ การสร้างอาชีพ โภชนาการ การออกกำลังกาย (ท่ากายบริหาร) กฎหมาย สิทธิ และสวัสดิการของผู้สูงอายุ วิธีการจัดการอารมณ์ และความเครียด การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าวัยผู้สูงอายุ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ” (ร้อยละ 46.15)

“ สนับสนุนการเสริมสร้างสวัสดิภาพทางการเงินให้กับผู้สูงอายุ (ร้อยละ 7.69) ”

“ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับเพื่อน ๆ เพื่อคลายเหงาด้วยการจัดกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย ” (ร้อยละ 7.69)

“ เพิ่มพูนองค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ โภชนาการ การชะลอวัยด้วยวิธีโภชนบำบัด กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ และสวัสดิการต่าง ๆ และวิธีการดูแลสุขภาพช่องปาก (ด้านทันตกรรม) ” (ร้อยละ 33.33)

“ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้จากหน่วยงานหรือชุมชนต่างๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในด้านการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ และความรู้ที่ได้จะต้องเป็นความรู้ที่ผู้สูงอายุสามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนเองได้จริง ” (ร้อยละ 16.67)

“ สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้/ศึกษาดูงานการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุกับชมรมฯ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ” (ร้อยละ 4.17)

“ ให้ความสำคัญกับการศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรของตนเองได้อย่างเหมาะสม ” (ร้อยละ 5.56)

“ การจัดกิจกรรมอบรมต่าง ๆ นั้น ควรให้ความสำคัญกับการอธิบายเนื้อหาในเชิงวิชาการควบคู่ไปพร้อมกับการลงมือฝึกภาคปฏิบัติจริง ” (ร้อยละ 5.56)

(6) การสนับสนุนทางด้านวิทยากร

“ จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สูงอายุ ” (ร้อยละ 15.39)

“สนับสนุนวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการเคลื่อนไหวสำหรับผู้สูงอายุมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ ” (ร้อยละ 4.17)

“ จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ และเชี่ยวชาญมาถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ” (ร้อยละ 22.21)

(7) การสร้างความรู้ทางด้านอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ

“ เพิ่มคุณค่า และศักยภาพของผู้สูงอายุด้วยการให้ผู้สูงอายุมีงานทำในอาชีพที่เหมาะสม รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมจักสานให้แก่คนรุ่นใหม่ หรือการผลักดันให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นแกนนำด้านสมุนไพร และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อได้ ” (ร้อยละ 29.16)

(8) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ

“ เพิ่มโอกาสการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุให้มากขึ้น” (ร้อยละ 4.17)

“ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสในการแสดงศักยภาพทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัดให้มากขึ้น ” (ร้อยละ 5.56)

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์สำหรับพัฒนางานด้านผู้สูงอายุนั้น พบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุมีความพร้อมในด้านความสามารถของบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานเกี่ยวกับการสื่อสาร และการถ่ายทอดความคิดเชิงพัฒนา มีที่ปรึกษา หรือพี่เลี้ยงในการประยุกต์ความคิดใหม่จากแหล่งต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์เชิงพัฒนาด้านผู้สูงอายุ รวมถึงมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ แต่สิ่งที่ยังขาดอยู่ คือ ความสามารถของบุคลากรในการบูรณาการงานวิจัยแบบ Routine-to-Research หรือ R2R

ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าสภาพการจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรมฯ เป็นการสร้างความรู้ในลักษณะการสร้างความรู้จากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง โดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคคล (Socialization) เท่านั้น ส่วนการบูรณาการงานวิจัย หรือ R2R จะเข้าไปช่วยในการสร้างความรู้ในขั้นของการถ่ายโอนจากบุคคลไปสู่ความรู้ชัดแจ้ง (Externalization) รวบรวมความรู้ที่ชัดแจ้งมาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้งใหม่หรือต่อยอดความรู้เดิม (Combination) การสร้างความรู้ชัดแจ้ง หรือความรู้จากการปฏิบัติมาสร้างเป็นความรู้ฝังลึกในตัวบุคคล (Internalization) ต่อไป

สำหรับในส่วนความคิดเห็นของสมาชิกฯ หรือคณะกรรมการ ฯ มีความเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุใน 8 ลักษณะ ประกอบด้วย

(1) การสร้างความรู้ด้านกฎหมาย

(2) การสร้างความรู้ด้านสุขภาพ/ร่างกายของผู้สูงอายุ

(3) การสร้างความรู้ด้านการจัดการงบประมาณ

(4) การสร้างความรู้ด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

(5) การสร้างความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

(6) การสนับสนุนทางด้านวิทยากร

(7) การสร้างความรู้ทางด้านอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ

(8) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 การศึกษานโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงสภาพการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นในการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ

2.1 การศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุโดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธานขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุแห่งละ 1 คน และในที่นี้มีองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่ได้รับคัดเลือกเพื่อนำมาใช้เป็นหน่วยตัวอย่างจำนวน 5 องค์กร ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด จึงได้จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้น 5 คน ปรากฏรายละเอียดจำแนกตามประเด็นที่ศึกษาได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพต่างๆของผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และประสบการณ์ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้รายละเอียดไว้ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุล้วนแล้วแต่เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ ที่เคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการนโยบายและการกำหนดแผนการดำเนินงานของชมรมให้เป็นไปตามนโยบายที่ตั้งไว้ โดยมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุและชมรมผู้สูงอายุมามากกว่า 10 ปี ขึ้นไป ซึ่งประธานชมรมผู้สูงอายุทั้ง 5 แห่ง มีความเต็มใจที่จะถ่ายทอดข้อมูลและบอกเล่าประสบการณ์การทำงานให้ออกสู่สาธารณะให้ประชาชนที่สนใจได้ทราบถึงกระบวนการการทำงานของชมรมผู้สูงอายุเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านนโยบาย ด้านมาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้รายละเอียดไว้ ดังนี้

ในส่วนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ มีรายละเอียดที่น่าสนใจ คือ

“ ชมรมผู้สูงอายุเป็นชมรมที่จัดตั้งขึ้นภายใต้การดูแลของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพองค์รวมของผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความคิด และสติปัญญา เป็นต้น ซึ่งมีนโยบายเร่งรัดพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ โดยการขยายบริการส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุให้กว้างแบบใกล้ตัว ใกล้ใจให้มากขึ้น ซึ่งชมรม ฯ ได้ดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 15 ปี โดยที่ชมรมฯ ยังไม่ได้จัดให้มีการศึกษาประสิทธิผลในการจัดกิจกรรมเลย ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมถือเป็นหัวใจของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งจะนำพาให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ”

“ ชมรมผู้สูงอายุมักจะได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหลัก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานนั้น พบว่า เป็นระบบการบริหารงานโดยสมาชิกของชมรม ฯ มีการแต่งตั้งกรรมการและผู้บริหารชมรม ฯ เพื่อช่วยกันแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม ฯ ได้ อีกทั้งยังมีหน่วยงานของภาครัฐให้การหนุนเสริม แต่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนโดยเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดซึ่งมักจะมีกิจกรรมและรวมทั้งการให้บริการหลาย ๆ ด้าน ”

“ สำหรับการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุให้เป็นไปได้อย่างต่อเนื่องนั้น มีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ ฯ โดยมีคณะกรรมการ ฯ จำนวน ทั้งสิ้น 16 คน สำหรับการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุนั้น กลไกหลักคือ การบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ผ่านทางโรงเรียนผู้สูงอายุ ”

“ มีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ แยกเป็นคณะกรรมการฝ่ายบริหาร ฝ่ายการเงิน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายสวัสดิการ ฝ่ายแผนและโครงการ และฝ่ายส่งเสริมนันทนาการ สำหรับการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุนั้น กลไกหลักคือ สนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในสังคม ”

“ ชมรมฯ มีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ ฯ แบ่งออกเป็น 4 เขต ตามเขตการเลือกตั้ง ทั้งนี้แต่ละเขตจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดย่อยประมาณ 7-8 คน ในส่วนประธานชุดย่อยของแต่ละเขตนั้นจะได้รับการแต่งตั้งให้มีความเชื่อมโยงกับคณะกรรมการชุดใหญ่ที่เป็นชุดบริหาร สำหรับภารกิจหลักของชมรม ฯ จะดำเนินการขับเคลื่อนระบบสวัสดิการสังคมโดยมุ่งเน้นให้บริการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ ครอบคลุมผู้สูงอายุที่ยากไร้ และผู้สูงอายุที่พิการ ทั้งนี้ เบื้องต้นชมรม ฯ จะดำเนินการจัดทำกรอบแนวคิดในรูปแบบแผนงาน/โครงการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นจะหมุนเวียนสลับกันไปในแต่ละเดือน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมคัดกรองสุขภาพ หรือกิจกรรมอื่น ๆ และที่สำคัญจะมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ลงพื้นที่กำกับ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ”

“ การบริหารจัดการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการตามโครงสร้างขององค์กร ซึ่งปัจจุบันมีคณะกรรมการจำนวนทั้งสิ้น 13 คน ”

“โครงสร้างการบริหารงานของชมรมฯ เป็นแบบคณะกรรมการบริหาร โดยปัจจุบันมีคณะกรรมการจำนวนทั้งสิ้น 10 คน และมีการแบ่งหน้าที่ให้คณะกรรมการทำงานรับผิดชอบตามฝ่ายต่าง ๆ ”

จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุนั้น มีการจัดตั้งองค์กรแบบมีโครงสร้าง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามโครงสร้างขององค์กรตามที่กำหนด โดยการกำหนดนโยบายเป็นไปตามที่คณะกรรมการเห็นชอบ และมีเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งการบริหารงานส่วนใหญ่ยังมีลักษณะการบริหารตามแนวดิ่ง หรือจากบนลงล่าง โดยกำหนดนโยบายให้ระดับปฏิบัติไปปฏิบัติ ฉะนั้น ด้วยการปฏิบัติในลักษณะเช่นนี้จึงส่งผลให้โครงการ/ กิจกรรมในบางประเภทอาจไม่สอดคล้อง และตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ดำเนินการอย่างแท้จริง

สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโอกาสและความท้าทายในการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ มีรายละเอียดที่น่าสนใจ คือ

“โอกาส และความท้าทายในการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุต่าง ๆ นั้น มักจะใช้เวทีในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม ฯ และโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นหลัก แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.)โดยบางกิจกรรมนั้นกลับพบว่าได้มีการระบุเงื่อนไขของการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม ยกตัวอย่างเช่น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับโรงเรียนผู้สูงอายุจะต้องมีอายุ 55 ปี ขึ้นไป บางครั้งสมาชิกของชมรม ฯ ซึ่งเป็น

สมาชิกสมทบที่มีอายุไม่ถึงเกณฑ์ 50 ปี มีความสนใจ และต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมแต่ขาดโอกาสเนื่องด้วยคุณสมบัติไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น ด้วยข้อจำกัดที่แคบลงเช่นนี้ จึงส่งผลให้บางกิจกรรมมีผู้เข้าร่วมน้อย ประกอบกับการที่จะคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไปนั้น จำต้องใช้ระยะเวลานานนับเดือน ฯลฯ ”

“ สมาชิกของชมรมฯ ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 60 ปี ฉะนั้น การขับเคลื่อนกิจกรรมใด ๆ ของชมรม ฯ ในทางปฏิบัติค่อนข้างจะล่าช้า เหตุเนื่องด้วยผู้สูงอายุทำงานได้ไม่ค่อยเต็มที่เหมือนกลุ่มคนวัยหนุ่มสาว และยิ่งไปกว่านั้นกลุ่มคนวัยหนุ่มสาวดังกล่าวกลับให้ความสนใจในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมทบของชมรม ฯ น้อยมาก เช่นนี้ย่อมส่งผลให้ชมรม ฯ ขาดผู้ช่วยวัยหนุ่มสาวที่เป็นพลังสำคัญ ปัญหาเหล่านี้ จึงกลายเป็นเรื่องสำคัญในลำดับต้น ๆ ของชมรม ฯ ที่จะต้องเผชิญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้ชมรม ฯ ที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณต้องดำเนินการขยายผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในวงกว้าง สำหรับในส่วนของความท้าทายนี้เองการปรับเปลี่ยนทัศนคติของกลุ่มคนในวัยหนุ่มสาวให้มองเห็นถึงคุณค่า และประสบการณ์ที่มีค่าของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่องค์กร หรือชมรมต่าง ๆ จำต้องตระหนัก เพราะหากคนในกลุ่มวัยหนุ่มสาวมีทัศนคติที่ดีแล้ว ท้ายที่สุดกลุ่มบุคคลเหล่านี้จะกลายมาเป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนางานสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ”

“ ชมรม ฯ มีโอกาสในการจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ค่อนข้างสูงกว่าองค์กรอื่น ๆ โดยแหล่งเงินทุนที่สำคัญได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) และสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยประจำจังหวัดสงขลา สำหรับผลกระทบมักเกิดจากปัญหาในการเรียนรู้โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคม (Social Media) แบบรู้ไม่เท่าทัน ประกอบกับสังคมไทยในยุคปัจจุบันเป็นสังคมแบบครอบครัวเดี่ยว มีเพียงแต่พ่อ แม่ ลูก ๆ อยู่ด้วยกัน ไม่มีปู่ ย่า ตา ยาย พฤติกรรมเช่นนี้จึงกลายเป็นค่านิยมใหม่ของกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่ให้ความเคารพผู้ใหญ่น้อยลง ระบบอาวุโสค่อย ๆ เลือนหายไปจากสังคม เกิดการทำร้ายจิตใจผู้สูงอายุ ขณะที่ผู้สูงอายุบางรายอาจถูกครอบครัวทอดทิ้ง ดังนั้น ปัจจัยเหล่านี้นับได้ว่าเป็นอีกหนึ่งความท้าทายของการพัฒนางานสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุ ”

“ ชมรม ฯ มีบทบาทสำคัญในเรื่องการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงรักษาสุขภาพที่ดีทั้งกาย และจิต พร้อม ๆ กับการให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ รายได้ และความเป็นอยู่ ตลอดจนการประสานความร่วมมือไปยังองค์กรต่าง ๆ เพื่อบูรณาการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการทำงานขององค์กรภาคีเครือข่ายต่าง ๆ นั้นยังไม่สามารถที่จะตอบสนอง หรือรับรู้ปัญหาแท้จริงของผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ สิ่งนี้จึงเป็นความท้าทายที่ชมรม ฯ จำต้องเผชิญ ฉะนั้น การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ จำต้องปรับวิธีการ และรูปแบบการทำงานใหม่ให้มีความพร้อมสำหรับรองรับความต้องการของผู้สูงอายุ ตลอดจนการสร้างความเข้าใจในปัญหาที่พบให้ถ่องแท้ และสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนอีกหนึ่งความท้าทายคือ การสร้างเสริมองค์ความรู้เพิ่มเติมเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีให้กับชมรม ฯ รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเพศชายเข้าร่วมกิจกรรมกับทางชมรม ฯ มากขึ้น ขณะที่ปัจจัยหลัก 3 ลำดับแรกที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของชมรมฯ คือ ปัจจัยด้านงบประมาณ เพราะขาดความต่อเนื่องในการให้การสนับสนุนงบประมาณ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านทัศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อผู้สูงอายุ โดยรวมมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้สูงอายุ และสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านความร่วมมือภายในองค์กร ส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญในเรื่องนี้น้อย ”

“ การพัฒนางานของชมรม ฯ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้พบปะร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้การดูแลสุขภาพ และรวมกลุ่มทำกิจกรรมสร้างอาชีพ สำหรับความท้าทายมีอยู่ 2 ประการ ดังนี้ (1) ความสามารถในการจัดหา และจัดสรรงบประมาณสำหรับใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ (งบประมาณมีจำกัด) และ (2) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ที่ดึงดูดความสนใจให้ผู้สูงอายุเพศชายเข้ามาร่วมกิจกรรมมากขึ้น ขณะที่สภาพปัญหาของชมรม ฯ ที่ประสบอยู่ ณ ปัจจุบัน คือ การติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างสมาชิกกับชมรม ฯ เป็นเรื่องที่ค่อนข้างลำบาก เนื่องด้วยผู้สูงอายุหลายรายจะมีความกังวลในเรื่องการใช้โทรศัพท์มือถือ (กลัวการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ) และความพร้อมของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการเดินทาง เนื่องด้วยลักษณะทางกายภาพของผู้สูงอายุหลายรายจำเป็นต้องมีผู้ดูแลเพื่อบริการรับ-ส่ง ประกอบกับผู้สูงอายุบางรายไม่มีรถส่วนตัว เหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุหลายรายไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ”

จากผลการศึกษาโอกาสและความท้าทายในการพัฒนางานสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การที่การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุยังมีช่องว่างให้เพิ่มประสิทธิภาพได้นั้น นับได้ว่าโอกาสและความท้าทายขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ ที่จะใช้โอกาสเหล่านั้นเป็นกลไกหลักในการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ

ซึ่งปัญหาด้านผู้สูงอายุที่มักจะพบ ได้แก่ มีการเข้าถึงโครงการ/ กิจกรรมน้อย บางส่วนไม่สะดวกในการเดินทางเข้าร่วมโครงการ/ กิจกรรม งบประมาณที่มีจำกัด การที่มีเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนมากขึ้น รวมทั้งการที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอ และขาดความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ เช่นนี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้องค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ จำต้องพิจารณาหาแนวทางสำหรับปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานของตนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาจะกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับใช้เป็นแนวทางจัดการดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสมในอนาคตต่อไป

ในส่วนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการจัดการความรู้ และระดับการสร้างสรรค์ความรู้และพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ มีรายละเอียดที่น่าสนใจ คือ

“ การจัดการความรู้ในชมรม ฯ เป็นไปในลักษณะการจัดการรูปแบบบูรณาการโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายตามหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุสำหรับรูปแบบ และวิธีการในการดำเนินกิจกรรมขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งนี้จะมีทีมวิทยากรจิตอาสาจากหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ที่เป็นเครือข่ายสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาจัดการองค์ความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงและพัฒนาตนเองได้ อาทิ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ฯลฯ ”

“ การจัดการความรู้มีลักษณะเป็นแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในชมรมฯ อย่างไม่เป็นทางการ บรรยากาศแบบสบาย ๆ โดยมีแกนนำมาถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับมาจากภายนอกให้กับเพื่อนสมาชิก ฯ ที่ไม่ได้รับการอบรมเกิดความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เช่นเดียวกับผู้เข้ารับการอบรมฯ สิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างการรู้เท่าทันให้แก่ผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นด้านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ รวมถึงการลดความเสี่ยงต่อการถูกหลอกโดยง่าย ”

“ การจัดการความรู้ของชมรมฯ เน้นการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐานในการเรียนรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมหรือหลักสูตรจะเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตามแนวทางที่สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ฯ กำหนด ฉะนั้นโรงเรียนผู้สูงอายุจึงนับเป็นอีกหนึ่งเวทีที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อชุมชน และสังคม ”

“ การจัดการความรู้ในชมรม ฯ ส่วนใหญ่เน้นไปที่การสร้างกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ และทักษะในการดูแลตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการส่งเสริมการสร้างรายได้ และการมีงานทำในผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการ รวมถึงการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ การจัดการความรู้ดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดภูมิปัญญา ควบคู่ไปพร้อมกับการได้ร่วมกันวิเคราะห์และเสนอสิ่งดึงดูดใจ หรือแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุเพศชายตัดสินใจมาเข้าร่วมกิจกรรมกับทางชมรม ฯ มากขึ้น ”

“ การจัดการความรู้ในชมรม ฯ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต รวมไปถึงการจัดสภาพแวดล้อมห้องน้ำห้องส้วมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยมีวิทยากรจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมาถ่ายทอดความรู้ ขณะที่การจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะความรู้ด้านอาชีพนั้นจะมีวิทยากรจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสลับหมุนเวียนกันมาถ่ายทอดความรู้ นอกจากนี้ยังพบว่า บางกิจกรรมกลับมีผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมน้อย ซึ่งสาเหตุหลัก ๆ คือ ไม่มีการจัดบริการรถรับ-ส่ง ผู้สูงอายุ และที่สำคัญหลาย ๆ กิจกรรมไม่มีการติดตามผลว่าผู้สูงอายุมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นอย่างไรภายหลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมไปแล้ว

สำหรับเรื่องนโยบายการพัฒนาการจัดการความรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน มีรายละเอียดที่น่าสนใจ คือ

“ การจัดการความรู้ของชมรม ฯ นั้น ควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทและสภาพของชมรมฯ ครอบคลุมไปจนถึงโรงเรียนผู้สูงอายุด้วย ”

“ ชมรม ฯ เน้นความสำคัญไปที่การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมนันทนาการซึ่งเป็นกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย โดยที่รูปแบบของการจัดกิจกรรมนันทนาการแต่ละประเภทจะมีการบูรณาการสอดแทรกกิจกรรมศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อใช้เป็นตัวล่อให้ผู้สูงอายุเกิดการตื่นตัวหันมาสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรม ฯ มากขึ้น นอกเหนือไปจากนั้นแล้วมีข้อเสนอให้มีการผสมผสานเนื้อหาเชิงวิชาการในแง่มุมต่าง ๆ ควบคู่ไปพร้อมกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางนันทนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ความรู้ที่สำคัญสำหรับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกฎหมาย และสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุตลอดรวมถึงวิธีการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ”

“ นโยบายการจัดการความรู้ของชมรม ฯ คือ การขับเคลื่อนผลักดันกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งมีการดำเนินการมาแล้ว 2 รุ่น และในปัจจุบันอยู่ในรุ่นที่ 3 โดยหลัก ๆ การจัดการความรู้จะมุ่งในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ สำหรับในช่วงที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ชมรมฯ ได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการดูแลป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) และการออกกำลังกายด้วยตนเองผ่านสื่อหลายๆ ช่องทางทั้งโทรทัศน์ เสียงตามสาย และสื่อออนไลน์ อย่างเช่น LINE ฯลฯ เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดการรับรู้ และมีความเข้าใจ ตลอดจนสามารถใช้ข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ มาปรับใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองได้ ”

“ นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ที่สำคัญคือ การสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างครอบคลุม รวมไปถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลายให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ ควบคู่กับการขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ การให้บริการความรู้ผ่านเสียงตามสาย หรือสื่อออนไลน์ และการจัดหางบประมาณจากหน่วยงานแหล่งทุนต่าง ๆ ”

“ ชมรม ฯ ได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุคือ การปรับปรุงกลไกในการปฏิบัติงานให้มีลักษณะเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างชมรมฯ คณะกรรมการหมู่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุประสบอยู่ในปัจจุบัน พร้อมกับวางแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ ”

ประเด็นด้านความคิดเห็นต่อกิจกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“ ถือเป็นแนวคิดที่ดีมาก โดยเฉพาะการมุ่งเน้นการประสานและเชื่อมโยงการดำเนินงานการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ มหาวิทยาลัย วัด และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) พร้อมกับมีข้อเสนอให้ดำเนินการจัดการนวัตกรรมห้องสมุดสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนขึ้น เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการค้นหา และเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศของผู้สูงอายุ โดยสื่อสิ่งพิมพ์ หรือตัวหนังสือต่าง ๆ ในห้องสมุดควรปรับให้มีขนาดใหญ่ และจัดอบรมให้บุคลากรห้องสมุดมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการให้บริการผู้สูงอายุ ”

“ ดีมาก ถือเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่จะใช้ในการพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้ หากหากชมรม ฯ มีการจัดการความรู้ด้วยการสร้างนวัตกรรมแล้ว ผลที่ตามมาก็คือมีการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากภาครัฐมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยหนุนเสริมให้การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม ฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นแล้วการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบของโรงเรียนผู้สูงอายุก็จะได้มีการพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ ”

“ ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะหากมีการดำเนินกิจกรรมเช่นนี้แล้วผลดีย่อมเกิดต่อชมรม ฯ อย่างแน่นอน ที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ซึ่งกันและกันภายในชมรม ฯ จนในที่สุดแล้วจะได้องค์ความรู้ที่ดีไว้ใช้ประโยชน์ และก่อให้เกิดการบูรณาการสานสัมพันธ์เป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน เหล่านี้จะเป็นปัจจัยหนุนเสริมที่จะช่วยผลักดันให้ชมรม ฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นแล้วยังได้ให้ข้อเสนอที่น่าสนใจ กล่าวคือโดยพื้นฐานหลัก ๆ การสร้างนวัตกรรมการจัดการความรู้ที่จะตอบโจทย์ความต้องการของผู้สูงอายุได้นั้นจะต้องครอบคลุมมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสื่อ และด้านเทคโนโลยี ”

“ เห็นด้วย เพราะถือเป็นความท้าทายที่จะช่วยสร้างความแปลกใหม่อันเกิดจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง พร้อมกับได้ให้ข้อเสนอแนะซึ่งมีประเด็นหลักสำคัญอยู่ 2 ประการ ดังนี้ (1) ค้นหาแนวทางการจัดกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจ และแรงบันดาลใจให้ผู้สูงอายุที่เป็นเพศชายสนใจหันมาร่วมกิจกรรมมากขึ้น และ (2) การพัฒนาองค์ความรู้สำหรับผู้สูงอายุควรจัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขา อาทิ ด้านกฎหมาย และสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ ฯลฯ ”

“ รูปแบบสำหรับการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ในลักษณะที่มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตามที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ควรดำเนินการให้มีความครอบคลุมทั้งในเรื่องการดูแลสุขภาพ และการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ นอกเหนือไปจากนั้นแล้วยังได้เสนอให้มีการติดตามผลภายหลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมต่าง ๆไปแล้วอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนา และปรับปรุงกิจกรรมอื่น ๆ ในอนาคต ”

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และจะกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ทั้งนี้ยังมีสิ่งที่ต้องพิจารณานั่นก็คือ ความครอบคลุมในทุกส่วนของการดูแลผู้สูงอายุ และความเหมาะสมกับบริบทของผู้สูงอายุ

ในแต่ละพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ ในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา จึงควรพิจารณาทั้งด้านเนื้อหา และด้านบริบทของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่เพื่อให้การนำไปใช้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

2.2 การศึกษาสภาพการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ

เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยผู้สูงอายุอาสาสมัครและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ไม่น้อยกว่า 6 คน สำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ จำนวน 1 องค์กร และในที่นี้มีองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่ได้รับคัดเลือกเพื่อนำมาใช้เป็นหน่วยตัวอย่าง จำนวน 5 องค์กรตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด จึงได้จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งสิ้น 41 คน และสามารถสรุปผลการศึกษา ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุ หรืออาสาสมัคร หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ต่อสภาพการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม และแนวทาง หรือข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยวิจัยได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ หรืออาสาสมัคร หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม และแนวทางหรือข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยหน่วยตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดเลือกทั้งสิ้น จำนวน 5 องค์กรได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุรักสุขภาพน้ำน้อย ชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่ ชมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวาย และชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ หรืออาสาสมัคร หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อสภาพการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม และแนวทาง หรือข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นสำคัญ ๆ ออกเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

(1) ประเด็น เหตุผลที่เข้ามาร่วมงานโครงการ/กิจกรรม

“ ต้องการเข้าร่วมรับบริการ และร่วมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ หรือด้านอาชีพ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยคลายเหงา ลดความเครียด ที่สำคัญยังได้พบปะพูดคุยกับคนวัยเดียวกัน อีกประการหนึ่งคือ มีความเป็นจิตอาสาหรือจิตสาธารณะในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ”

“ได้เข้าสังคมพบปะกับเพื่อนฝูง อีกทั้งยังมีความรู้ ความเข้าใจทั้งในเรื่องการดูแลสุขภาพตนเอง และตัวอย่างการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ ที่สำคัญยังได้รับความสุข และเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานที่ประโยชน์แก่ชุมชน”

“ การมีจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม รวมไปจนถึงการได้ผ่อนคลาย รู้จักใช้เวลาว่างอย่างเป็นประโยชน์ นอกจากนั้นแล้วยังได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านนาฏศิลป์ ส่งต่อให้แก่เพื่อนๆไปจนถึงลูกหลาน และได้พัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลบิดา - มารดาที่เป็นผู้สูงอายุ ”

“ การมีจิตอาสาช่วยเหลือชุมชน และผู้สูงอายุ ส่วนอีกประเด็นคือเพื่อนชักชวน”

“ เพื่อน ๆ ชักชวน อีกประเด็นที่สำคัญคือ การมีจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม พร้อม ๆ กับการได้ดูแลสุขภาพของคนในชุมชน และผู้สูงอายุ ”

(2) ประเด็น ประสบการณ์การมีส่วนร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับโครงการ/กิจกรรม

“ ประเภทกิจกรรมของชมรมรักสุขภาพน้ำน้อยที่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วม หรือมีประสบการณ์มากที่สุดคือ กิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย เดิน-วิ่ง โยคะ ไทเก๊ก รำกลองยาว และรำกะลา คิดเป็นร้อยละ 28.58 รองลงมาคือ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ เย็บปักถักร้อย ทำขนม รวมถึงงานประดิษฐ์ต่าง ๆ ตลอดจนกิจกรรมให้ความรู้ และทักษะในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงทั้งกลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง รวมถึงปัญหาสุขภาพจิตในผู้สูงอายุ ซึ่งมีจำนวนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 14.29 ”

“ ประเภทกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสนที่ผู้สูงอายุอาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วม หรือมีประสบการณ์มากที่สุด คือกิจกรรมดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน/ผู้สูงอายุติดเตียงและแจกของให้ผู้สูงอายุติดเตียง คิดเป็นร้อยละ 21.06 รองลงมามี 2 กิจกรรม ซึ่งมีจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 15.79 ได้แก่ กิจกรรมแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุ และกิจกรรมประชุมประจำเดือน/ประชุมสัญจรนอกสถานที่ ”

“ ประเภทกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่ที่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วม หรือมีประสบการณ์มากที่สุด คือ กิจกรรมให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ การดูแลผู้สูงอายุติดเตียง การดูแลผู้ป่วยจิตเวช อาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การออกกำลังกายที่ถูกวิธี โรคข้อเข่าเสื่อมในผู้สูงอายุ โรคความดันและเบาหวาน และการส่งเสริมอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 36.84 รองลงมาคือ กิจกรรมดนตรีบำบัด และนาฏศิลป์บำบัดสำหรับใช้ในการบริหารกล้ามเนื้อ คิดเป็นร้อยละ 15.78 ”

“ ประเภทกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวายที่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วม หรือมีประสบการณ์มากที่สุด คือ กิจกรรมตรวจคัดกรองสุขภาพ และตรวจคัดกรองป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19) คิดเป็นร้อยละ 38.47 รองลงมา คือ กิจกรรมให้ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุติดเตียง คิดเป็นร้อยละ 30.77 ”

“ ประเภทกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ อบต. วังใหญ่ที่ผู้สูงอายุอาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ กิจกรรมตรวจคัดกรองสุขภาพ และกิจกรรมตรวจรักษาโรคเรื้อรังในผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 35.29 รองลงมา คือ กิจกรรมจัดงานวันขึ้นปีใหม่ และวันผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 23.53 ”

(3) ประเด็น สิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ และการนำไปใช้ประโยชน์

“ สิ่งที่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับชมรมรักสุขภาพน้ำน้อยมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพทั้งของตนเองและผู้สูงอายุ รวมไปถึงหลักการจัดอาหารสำหรับผู้สูงอายุ วิธีการออมเงิน การใช้สมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 34.79 รองลงมาคือ พบปะเพื่อนฝูง ได้ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เกิดความสุขทางใจ และเกิดภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานเป็นจิตอาสา ซึ่งมีจำนวนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 30.43 ”

“ สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ ได้ข้อสรุปว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับชมรมรักสุขภาพน้ำน้อยไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองและปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัวอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะการออกกำลังกาย และการเตรียมอาหารให้กับผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาคือ การนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับสมาชิกในครอบครัว และกระจายความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.33 ”

“ สิ่งที่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสนมากที่สุด คือ มีความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพทั้งสุขภาพกายและจิต โดยเฉพาะการใช้ดนตรีบำบัด รวมถึงวิธีการป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากโรค คิดเป็นร้อยละ 42.11 รองลงมาคือ ได้พบปะเพื่อนฝูง และเข้าสังคม คิดเป็นร้อยละ 26.31 ”

“ สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ ผลการสัมภาษณ์ได้ข้อสรุปว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสนไปถ่ายทอดให้กับคนใกล้ชิด และเพื่อน ๆ อีกทั้งยังนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และการผ่อนคลายความเครียดด้วยการฝึกจิต คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาคือ มี 2 ประเด็น ซึ่งมีจำนวนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 12.50 ประเด็นแรกได้แก่ คลายเหงา ป้องกันโรคซึมเศร้า และประเด็นที่สองไปพัฒนาเป็นต้นแบบในการดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ”

“ สิ่งที่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่มากที่สุด คือ มีความรู้ ความเข้าใจ ทั้งในเรื่องการดูแลสุขภาพตนเองและผู้สูงอายุ รวมถึงโรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 47.06 รองลงมา คือ ได้พบปะเพื่อน ๆ ช่วยผ่อนคลายความเครียด และมีความสุข คิดเป็นร้อยละ 41.18 ”

“ สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ ผลการสัมภาษณ์ได้ข้อสรุปว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่ไปแนะนำลูกหลาน รวมถึงสมาชิกในครอบครัว ทั้งในเรื่องอาหารการกิน และปัญหาการนอนไม่หลับในผู้สูงอายุ นอกจากนั้นแล้วยังสามารถนำองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 88.89 รองลงมาคือ นำไปพัฒนาเป็นอาชีพในการเลี้ยงดูตนเอง คิดเป็นร้อยละ 11.11”

“ สิ่งที่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวายมากที่สุด คือ ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกันของผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาคือได้เรียนรู้วิธีการดูแลสุขภาพ และวิธีการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19) คิดเป็นร้อยละ 33.33 ”

“ สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ ผลการสัมภาษณ์ได้ข้อสรุปว่า ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวายไปประยุกต์ใช้ทั้งต่อตนเอง รวมไปจนถึงครอบครัว และไปถ่ายทอดต่อให้ผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน ในสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ”

“ สิ่งที่ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่มากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียง โรคเรื้อรังต่าง ๆ ในผู้สูงอายุ การพอกสมุนไพรให้กับผู้สูงอายุที่ปวดเข่า การตรวจเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน และการคัดกรองตรวจสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 63.64 รองลงมามี 2 ประเด็น ซึ่งมีจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 18.18 ได้แก่ ความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือสังคม และได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเข้าร่วมกิจกรรม และเกิดการเรียนรู้เข้าใจผู้สูงอายุในครอบครัวและสังคมมากขึ้น ”

“ สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ ผลการสัมภาษณ์ได้ข้อสรุปว่า ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหม่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.50 รองลงมาคือ ดูแลสุขภาพของตนเองด้วยการออกกำลังกายอย่างถูกวิธี คิดเป็นร้อยละ 25.00 ”

(4) ประเด็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการสร้างสรรค์นวัตกรรม

“ กิจกรรมที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็น หรือสะท้อนความคิดในองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมให้ความรู้เรื่องการบริโภคอาหาร กิจกรรมให้ความรู้ด้านการปรับพฤติกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมให้ความรู้เรื่องการตรวจคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ และตรวจคัดกรองป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19) ส่วนกิจกรรมในรูปแบบการคิดสร้างสรรค์นั้นจะได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง พร้อมกับฝึกทักษะการคิดที่หลากหลาย รวมถึงมีการระดมสมองใน

ลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมสานตะกร้าด้วยเชือก กิจกรรมเพ้นท์ผ้า กิจกรรมปักลูกปัดบนผ้าปาเต๊ะ กิจกรรมจิตอาสาทำความสะอาดวัดและพื้นที่ริมคลอง ”

“ กิจกรรมที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมประชุมสัญจรนอกสถานที่ กิจกรรมออกกำลังกาย กิจกรรมเยี่ยมผู้สูงอายุ กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องสุขภาพ ส่วนกิจกรรมที่ในรูปแบบการคิดสร้างสรรค์นั้นจะได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง คือ กิจกรรมดนตรีบำบัด (ตีขิม) และกิจกรรมปลูกพืชสวนครัวเพื่อใช้ในการบริโภคในชุมชน ”

“ กิจกรรมที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ ทักษะการดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสมอง และด้านจิตเวช รวมไปจนถึงความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ ส่วนกิจกรรมที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่จะเน้นการลงมือปฏิบัติจริง ได้แก่ กิจกรรมนันทนาการประเภทต่าง ๆ ประกอบด้วย นาฏศิลป์ รำวงมาตรฐาน กิจกรรมบำบัดจิตด้วยดนตรีไทยประเภทขลุ่ย และอังกะลุง ”

“ กิจกรรมที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ในเรื่องต่างๆ ดังนี้ วิธีการป้องกันตนเองจากโรคติเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การดูแลผู้สูงอายุติดเตียง วิธีการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย และโรคของผู้สูงอายุ ส่วนกิจกรรมที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ คือ การนำองค์ความรู้ด้านเกษตรที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาจัดการและปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ภายในชุมชน ”

“ กิจกรรมที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ กิจกรรมศึกษาดูงานด้านเกษตร และอาชีพภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในการพอกหัวเข่า อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์นั้น ส่วนใหญ่กลับพบว่าจะเน้นการลงมือปฏิบัติจริง ได้แก่ กิจกรรมบริหารร่างกายด้วยการใช้กระบี่กระบอง กิจกรรมแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านด้วยเทคโนโลยีพื้นบ้านอาทิ การทำสบู่ พิมเสน และน้ำมันหอมระเหย ฯลฯ ”

(5) ประเด็น ข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการดำเนินงานโครงการ/ กิจกรรม

“ ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ อันดับแรกคือ จัดกิจกรรมที่เน้นความสำคัญให้กับผู้สูงติดเตียงมากขึ้น โดยเฉพาะการให้ความรู้เรื่องการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงให้กับญาติ การจัดกิจกรรมฟื้นฟูสภาพจิตใจด้วยหลักธรรมทางศาสนา การสนับสนุนให้นักบริบาลชุมชนลงพื้นที่จริงเพื่อฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการให้บริการดูแลสุขภาพ รวมถึงการทำกายภาพบำบัดให้กับผู้สูงอายุติดเตียง และการสนับสนุนการ

จัดหาวัสดุอุปกรณ์เสริมที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุติดเตียง อาทิ หมอน และเบาะ ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ เพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ การเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับสุขภาพ การปฏิบัติธรรม กฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ และหลักการออกกำลังกายที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 26.66 ”

“ ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ อันดับแรกคือ ผลักดันให้มีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมป้องกันโรคในกลุ่มผู้สูงอายุ หรือกิจกรรมการบำบัดฟื้นฟูจิตใจ รวมไปจนถึงกิจกรรมทางสังคมแบบใหม่โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ ส่วนเรื่องอาหารและโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุนั้นควรเจาะลึกลงไปในรายละเอียดให้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ การจัดทำกิจกรรมทางศาสนาให้แก่ผู้สูงอายุนั้น ควรมุ่งเน้นความสำคัญหรือสอดแทรกความรู้เรื่องการส่งเสริมความรักความสามัคคีควบคู่กันไปด้วย คิดเป็นร้อยละ 30.00 ”

“ ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ อันดับแรกคือ ควรเพิ่มพูนความรู้ หรือทักษะที่จำเป็นให้ผู้สูงอายุได้มีความรอบรู้ และสามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมได้ ไม่ว่าจะเป็น เรื่องสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุ การใช้สื่อสังคม (Social Media) การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการของผู้สูงอายุ วิธีการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม และซึมเศร้า คิดเป็นร้อยละ 36.84 รองลงมามี 2 ประเด็น ซึ่งมีจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 15.79 ได้แก่ ขับเคลื่อนการดำเนินงานในด้านการส่งเสริมเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบของโรงเรียนผู้สูงอายุ มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่เป็นระบบ และครอบคลุมในทุกมิติของผู้สูงอายุ และวิทยากรที่เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้สูงอายุต้องเป็นผู้ที่มีภูมิความรู้ และประสบการณ์ในด้านนั้น ๆ ”

“ ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ อันดับแรกคือ การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่องการออกกำลังกายควรเน้นความสำคัญไปที่การนำไปใช้ปฏิบัติในการดูแลสุขภาพได้จริง คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ ส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ที่หลากหลายในเรื่องการจัดการด้านอาหาร หรือเมนูอาหารที่เฉพาะโรคในกลุ่มผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 33.33 ”

“ ผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ อันดับแรกคือ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นต้นแบบให้กับคนรุ่นใหม่ด้วยการปลูกผักกินเองและทำน้ำหมักชีวภาพ คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมามี 3 ประเด็น ซึ่งมีจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ได้แก่ ผลักดันให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับนวัตกรรมการผลิตสมุนไพรโดยเน้นการปลูกสมุนไพรที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นมาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการสุขภาพให้เกิด

ประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ,จัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาถ่ายทอดความรู้ในด้านสุขภาพ รวมถึงด้านกฎหมาย และสิทธิต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ และเพิ่มพูนองค์ความรู้ในเรื่องวิถีชีวิตใหม่ในสังคม New Normal ให้กับผู้สูงอายุ ”

ข้อมูลความคิดเห็นของผู้สูงอายุ หรืออาสาสมัคร หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีผลต่อการจัดกิจกรรม สามารถจำแนกประเด็นสำคัญ ๆ ออกเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

(1) เหตุผลที่เข้ามาร่วมงานโครงการ/กิจกรรม

- ต้องการเข้าร่วมรับบริการ และร่วมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ
- ได้เข้าสังคมพบปะกับเพื่อนฝูง /มีความรู้ ความเข้าใจทั้งในเรื่องการดูแลสุขภาพตนเอง
- การมีจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

(2) ประสบการณ์การมีส่วนร่วมโครงการ/กิจกรรม

- กิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ
- กิจกรรมส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ
- กิจกรรมให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆที่เป็นประโยชน์สำหรับผุ้สูงอายุ
- กิจกรรมตรวจคัดกรองป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19)

(3) ประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ

- ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพทั้งของตนเองและผู้สูงอายุ รวมไปถึงหลักการจัดอาหารสำหรับผู้สูงอายุ วิธีการออมเงิน และการดำเนินชีวิตประจำวัน

(4) โอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

- กิจกรรมที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็น หรือสะท้อนความคิดในองค์ความรู้ต่าง ๆ ส่วนกิจกรรมในรูปแบบการคิดสร้างสรรค์นั้นจะได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง พร้อมกับฝึกทักษะการคิดที่หลากหลาย รวมถึงมีการระดมสมองในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน

(5) แนวทางการพัฒนากิจกรรม

- ผลักดันให้มีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมทางสังคมแบบใหม่ในรูปแบบของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ

- จัดกิจกรรมที่เน้นความสำคัญให้กับผู้สูงติดเตียงมากขึ้น
- สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นต้นแบบให้กับคนรุ่นใหม่

ผลการศึกษาระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 1 การยกร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

การวิจัยในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 ในหลายลักษณะที่จะนำมาใช้ในการสังเคราะห์รูปแบบ ฯ โดยอาศัยการสนทนากลุ่มผู้ที่รับผิดชอบและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำหน้าที่การจัดการความรู้ในพื้นที่ที่ศึกษา และในการสังเคราะห์รูปแบบ ฯ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามทฤษฎีของ Beadle-Brown et al. (2016: 182-200) ด้วยหลักคิดการมีคุณภาพชีวิตที่ดีถือเป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่เป็นที่ต้องการในการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากการวิจัยในระยะที่ 1 สามารถนำมาใช้ในการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ได้ มีดังต่อไปนี้

(1) ผลลัพธ์ของการจัดการความรู้ที่ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่ศึกษาต้องการประกอบด้วย

(1.1) ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี

ด้านลักษณะทางอารมณ์จะเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการงานอาชีพ ที่อยู่อาศัย การช่วยเหลือสนับสนุน ความพึงพอใจในกลุ่มทางสังคมของตนเอง นอกเหนือไปจากนั้นแล้ว ลักษณะทางอารมณ์ยังเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต มโนภาพแห่งตน การไร้ความเครียด รวมถึงความสุขในการดำเนินชีวิต ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า

“ อยากให้มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับเพื่อน ๆ เพื่อคลายเหงาด้วยการจัดกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย ”

“ การจัดให้มีการดูแลผู้สูงอายุติดบ้านและผู้สูงอายุติดเตียงแก่สมาชิก ฯ เพื่อให้สมาชิก ฯ ได้มีแนวปฏิบัติที่ถูกต้องในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ”

“ การใช้ศาสนา หรือหลักธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต การให้ผู้สูงอายุได้ฝึกทำสมาธิ เกิดการตระหนักรู้ตนเองและปล่อยวาง ”

“ การเพิ่มคุณค่าให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุให้กับคนรุ่นหลัง รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรของตนเองได้อย่างเหมาะสม ”

(1.2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการมีมิตรภาพ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายใต้บริบทสถานที่ทำงาน หรือบริบทของครอบครัว ฯลฯ นอกจากนี้แล้วด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังเกี่ยวข้องกับภาวะความโดดเดี่ยวเดียวดาย การสนับสนุนช่วยเหลือจากเครือข่ายทางสังคม ความใกล้ชิดสนิทสนมและความรัก ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า

“ การได้งานทำในอาชีพที่เหมาะสม รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมจักสานให้แก่คนรุ่นใหม่ หรือการผลักดันให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นแกนนำด้านสมุนไพร และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อได้ ”

“ การเพิ่มโอกาสการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุให้มากขึ้น การให้ความสำคัญกับการศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรของตนเองได้อย่างเหมาะสม”

“ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสในการแสดงศักยภาพครอบคลุมทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัดให้มากขึ้น ”

(1.3) ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดีจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ อาชีพการงาน สภาพทางการเงิน การเป็นเจ้าของ (สังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์) ความปลอดภัย สถานภาพทางเศรษฐกิจ ลักษณะที่อยู่อาศัยและการคมนาคมขนส่ง ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า

“ อยากให้มีการสนับสนุนในเรื่องการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้สูงอายุในเรื่องกฎหมายที่ผู้สูงอายุควรรู้ เรื่องสิทธิต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุพึงมีพึงได้ เรื่องการจัดสรรผลประโยชน์ การแบ่งมรดกและทรัพย์สิน ”

“ การคัดเลือกเข้าการอบรมฯ ต่าง ๆ นั้น ไม่ควรเน้นความสำคัญไปยังกลุ่มผู้สูงอายุแต่เพียงอย่างเดียวหากเป็นไปได้ควรจัดให้มีความครอบคลุมกลุ่มบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปี ขึ้นไปด้วย ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้เตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ”

“ควรส่งเสริมสนับสนุนการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ การดูแลสุขภาพ การสร้างอาชีพ โภชนาการ การออกกำลังกาย (ท่ากายบริหาร) กฎหมาย สิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุ วิธีการจัดการอารมณ์ และความเครียด การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าวัยผู้สูงอายุ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมไปถึง การเพิ่มโอกาสด้านอาชีพที่หลากหลายให้แก่ผู้สูงอายุ ”

(1.4) ด้านสภาพร่างกายที่ดี

ความเป็นอยู่ทางกายภาพ หมายถึง ลักษณะทางสุขภาพโดยจะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย การมีสุขภาพดี การมีเวลาพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน กิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ อาหารและโภชนาการ ความสามารถในการเคลื่อนไหวของร่างกาย และการดูแลสุขภาพว่า กิจกรรมทางกายภาพและการเคลื่อนไหวอาจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจอีกด้วย ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์พบว่า

“ ควรให้ความสำคัญในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องกายภาพบำบัดสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงเรื่องอื่น ๆโดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมนั้นควรให้มีความครอบคลุมถึงสมาชิกของครอบครัวต่าง ๆ ที่มีผู้สูงอายุที่จะต้องดูแล และผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ”

“ ส่งเสริมเรื่องโภชนบำบัดในผู้สูงอายุให้มากขึ้น รวมถึงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งร้านอาหารสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะร้านอาหารที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อรองรับความต้องการในการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพของสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน ”

“ สำหรับในเรื่องการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุนั้น ควรเป็นองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบท ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ให้ผู้สูงอายุนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง ยกตัวอย่างเช่น เรื่อง โภชนาการ หรือการเลือกอาหารผู้สูงอายุอย่างถูกวิธี ซึ่งปัจจุบันผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาหารรับประทานเอง โดยที่บางรายซื้อกับข้าวสำเร็จรูป หรือรับประทานอาหารนอกบ้าน ฯลฯ ดังนั้น การถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญทั้งในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพ และวิธีการเลือกซื้ออาหาร ”

“ ควรสนับสนุนการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การดูแลสุขภาพ การสร้างอาชีพ โภชนาการ การออกกำลังกาย (ท่ากายบริหาร) กฎหมาย สิทธิ และสวัสดิการของผู้สูงอายุ วิธีการจัดการอารมณ์ และความเครียด ”

การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าวัยผู้สูงอายุ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเพิ่มพูนองค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องดังต่อไปนี้

“โภชนาการการชะลอวัยด้วยวิธีโภชนบำบัด กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ และสวัสดิการต่าง ๆ และวิธีการดูแลสุขภาพช่องปาก (ด้านทันตกรรม) รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงด้วยการจัดรูปแบบการออกกำลังกายหรือการจัดการแข่งขันกีฬาที่หลากหลาย และเหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ”

(1.5) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม

การรวมกลุ่มทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มทางสังคม การมีส่วนร่วมในกลุ่มทางสังคม สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยที่มีอิทธิพลต่อการรวมกลุ่มทางสังคม บทบาทในการดำเนินชีวิต (เช่น วิถีทางการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อความเหมาะสม รวมถึงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อวิถีการดำเนินชีวิต ฯลฯ) การช่วยเหลือสนับสนุนต่าง ๆ (เช่น ความพึงพอใจในการบริการทางสังคม การยอมรับทางสังคม และสถานภาพทางสังคม ฯลฯ) ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ที่ให้สัมภาษณ์

“ ต้องการที่จะเพิ่มคุณค่า และศักยภาพด้วยการให้ผู้สูงอายุมีงานทำในอาชีพที่เหมาะสม รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมจักสานให้แก่คนรุ่นใหม่ หรือการผลักดันให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นแกนนำด้านสมุนไพร และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อได้ ”

“ ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้จากหน่วยงาน หรือชุมชนต่างๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในด้านการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนั้นแล้วความรู้ที่ได้ยังจะต้องเป็นความรู้ที่ผู้สูงอายุสามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนเองได้จริง ”

(1.6) ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง

ความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตนเองจะเกี่ยวข้องกับความมีอิสรภาพในการตัดสินใจ การควบคุมตนเอง การกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง อิทธิพลของที่อยู่อาศัยที่มีผลต่อความสามารถในการตัดสินใจ การสนับสนุนช่วยเหลือด้วยคำพูดและการแก้ต่างเพื่อตนเอง ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า

“ ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ต้องการที่จะให้สนับสนุนการจัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการเคลื่อนไหวสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงการจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ และเชี่ยวชาญมาถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ ”

โครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้วยเหตุนี้หากนำมาจำแนกแจกแจงเป็นโครงการ/กิจกรรมย่อย จะเห็นได้ชัดว่า มีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามลักษณะหรือประเภทของโครงการ/กิจกรรม ดังเช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการรวมกลุ่มในวันสำคัญต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมการฝึกอาชีพให้กับผู้สูงอายุ ฯลฯ ผลการวิเคราะห์กิจกรรมที่ดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมาผนวกกับการประยุกต์ใช้องค์ประกอบปัจจัยหลัก และตัวชี้วัดของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางการสังเคราะห์ของ Schalock and Verdugo (2002 cited in Schalock , 2004 :205- 206)

(2) การจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากการวิจัยในระยะที่ 1 แสดงให้เห็นว่า

(2.1) ที่มาของความรู้สำหรับการจัดการความรู้กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ที่ทำการศึกษา

ความรู้ที่มาจากกลุ่มผู้สูงอายุ ความรู้ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความรู้ที่สร้างขึ้นใช้ภายในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุโดยผ่านการทำงานร่วมกัน นอกจากนั้นแล้วความรู้ที่ใช้ในการผลิตผลงานหมุนจะประกอบไปด้วยความรู้ที่ยกระดับขึ้นจากการทำงาน และความรู้ที่เกิดจากตัวของสมาชิกองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่ต่างดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกันจนเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นด้วยวิธีการในการนำกระบวนการสร้างความรู้จากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งโดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคคล (Socialization)

มีการถ่ายโอนจากบุคคลไปสู่ความรู้ชัดแจ้ง (Externalization) และการรวบรวมความรู้ที่ชัดแจ้งมาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้งใหม่ หรือต่อยอดความรู้เดิม (Combination) และการสร้างความรู้ชัดแจ้ง หรือความรู้จากการปฏิบัติมาสร้างเป็นความรู้ฝังลึกในตัวบุคคล (Internalization) จะกลายเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ

(2.2) ความสามารถในการใช้ความรู้ของกลุ่มผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นต่อความพยายามที่จะนำความรู้และศักยภาพที่มีในตนเองมาปรับใช้ให้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาตนเองและสังคมเพื่อไม่ให้ตนเองต้องเป็นภาระทางสังคม พฤติกรรมเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวที่มองว่าเป็น

การกระทำ และความรู้สึกของผู้สูงอายุที่ได้มีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภายใน และภายนอกร่างกาย แสดงถึงสภาพจิตใจที่ต้องการปรับตัวใช้ชีวิตให้มีความสุข

(2.3) การจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์สำหรับพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ

พบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ อาจมีความพร้อมทั้งในด้านความสามารถของบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานเกี่ยวกับการสื่อสาร และการถ่ายทอดความคิดเชิงพัฒนา มีที่ปรึกษา หรือพี่เลี้ยงในการประยุกต์ความคิดใหม่จากแหล่งต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์เชิงพัฒนาด้านผู้สูงอายุ รวมถึงมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ

แต่มีสิ่งที่ยังขาดอยู่นั่นก็คือ ความสามารถของบุคลากรในการบูรณาการงานวิจัยแบบ Routine-to-Research หรือ R2R (การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อนำผลงานวิจัยไปพัฒนางานประจำ)

ในขณะที่ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุนั้น มีการจัดตั้งองค์กรแบบมีโครงสร้าง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามโครงสร้างขององค์กรตามที่กำหนด การกำหนดนโยบายเป็นไปตามที่คณะกรรมการเห็นชอบ และมีเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งการบริหารงานส่วนใหญ่ยังมีลักษณะการบริหารตามแนวดิ่ง หรือจากบนลงล่าง โดยกำหนดนโยบายให้ระดับปฏิบัติไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นจุดอ่อนของการบริหารจัดการ มีช่องว่างที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา การสร้างสรรค์งาน ปัญหาที่มักจะพบ ได้แก่ มีการเข้าถึงโครงการ/ กิจกรรมน้อย บางส่วนไม่สะดวกในการเดินทางเข้าร่วมโครงการ/ กิจกรรม งบประมาณที่มีจำกัด

ข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีเพื่อทดแทนการดูแลผู้สูงอายุที่บางครั้งต้องการจำนวนบุคลากรทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย การเสริมช่องทางให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงความรู้ที่ต้องการให้ง่าย สะดวกและรวดเร็วขึ้นได้อย่างไร เป็นประเด็นที่ควรพิจารณาในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาครั้งนี้

(3) การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะกับผู้สูงอายุและดำเนินไปได้อย่างเข้มแข็งโดยองค์กรสาธารณะประโยชน์

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดสงขลาที่ใช้เป็นกรณีศึกษาจากการวิจัยระยะที่ 1 การวิเคราะห์ทั้งในส่วนเป้าหมายผลลัพธ์ที่ต้องการและ

กระบวนการจัดการความรู้ และโครงสร้างองค์กรสาธารณประโยชน์ ทำให้มองเห็นจุดแข็งที่มีอยู่ที่สามารถนำไปสู่รูปแบบการใช้งานได้ และจุดอ่อนที่ควรพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบการทำงานที่มีประสิทธิผลสูงขึ้นยังประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ต้องการ

รูปแบบการจัดการความรู้เบื้องต้นสำหรับผู้สูงอายุตามภาพประกอบที่ 3 แสดงให้เห็นผลลัพธ์ของการจัดการความรู้ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ต้องการให้เกิดขึ้น โดยกระบวนการที่ปรากฏอยู่ในระบบการจัดการของพื้นที่ แม้ว่าจะยังไม่สมบูรณ์ แต่สอดคล้องกับหลักการเชิงทฤษฎี ดังภาพประกอบที่ 3

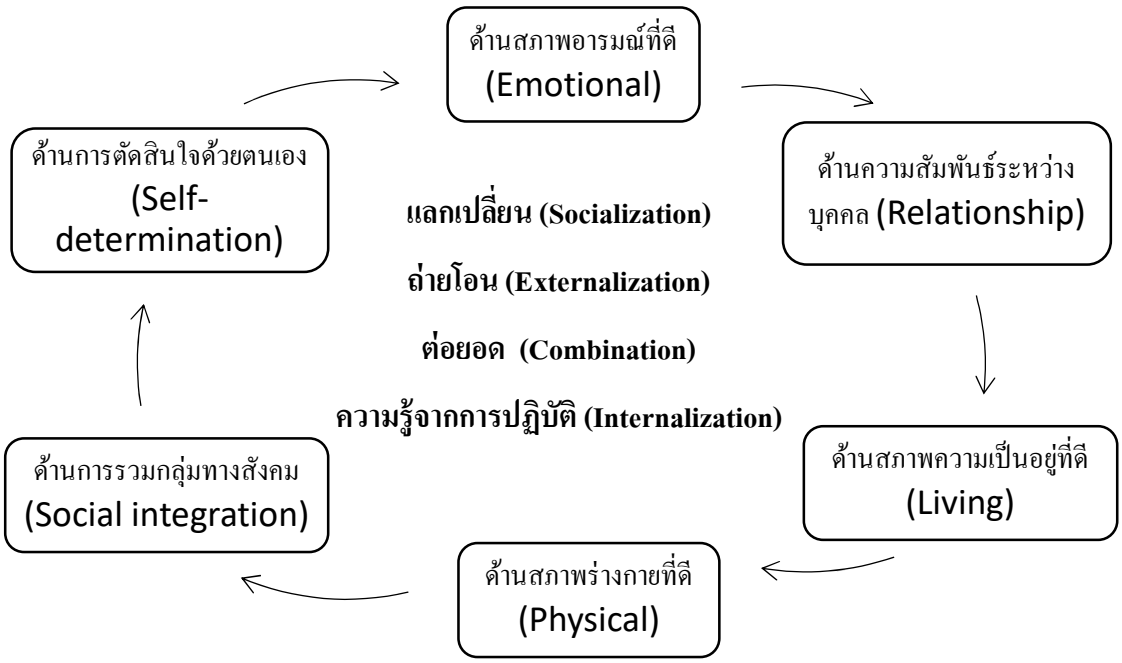

ภาพประกอบที่ 3 ความสัมพันธ์ของการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

ผลลัพธ์ของการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการทั้ง 6 ด้าน จะสะท้อนให้เห็นมิติเนื้อหาของกิจกรรมที่ต้องการและกระบวนการที่ปรากฏแม้จะปรากฏแล้วในระบบแต่ยังไม่สมบูรณ์ดังที่เห็นจุดอ่อนที่ต้องการพัฒนา การศึกษานี้ได้นำเนื้อหาข้อมูลเหล่านี้สู่การสนทนากับตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ผู้นำองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรรมการบริหารชมรมผู้สูงอายุต่างๆ และตัวแทนสมาชิกผู้มีประสบการณ์ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งตัวแทนผู้สูงอายุ และอาสาสมัครที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุเพื่อสร้างสรรค์รูปแบบการจัดการความรู้ให้มีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับการทำงานกับผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาได้เสนอรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ดังภาพประกอบที่ 4 โดยใช้ชื่อว่า **“NHC SPEC”**

การจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสม ควรจะใช้ได้ดีกับองค์กรสาธารณประโยชน์ ต้องประกอบไปด้วย ส่วนที่เป็นเนื้อหาที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้สูงอายุอย่างเพียงพอในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ (1) ระบบบริการด้านพยาบาล (Nursing service) (2) ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน (Home Healthcare) (3) ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน (Community care) และส่วนที่สนับสนุนการดำเนินงานขององค์การให้มีเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ (4) การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ (Skill development) (5) การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ (Platform creation) (6) การผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (Push to Effect) และ (7) การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม (Expand to Cover) ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญ ๆ สรุปได้ดังนี้

(3.1) N-Nursing Service คือ ระบบการบริการด้านพยาบาล หมายถึง ระบบที่ได้มาจากการใช้ความสามารถทางการพยาบาลเพื่อปรับแก้ไขความสมดุลระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองกับความต้องการในการดูแลทั้งหมดของผู้รับบริการ รวมทั้งการปรับการใช้ และพัฒนาความสามารถของผู้ป่วย หรือผู้รับบริการในการดูแลตนเอง หรือปรับการใช้และพัฒนาความสามารถของผู้รับผิดชอบในการสนองตอบต่อความต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลของผู้รับบริการที่ต้องการการพึ่งพา ทั้งนี้ ระบบและรูปแบบการบริการพยาบาลสำหรับการบริการนั้นมีความสำคัญอยู่ที่การบูรณาการการบริการทั้ง 4 มิติไว้ด้วยกัน คือ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันความเจ็บป่วย และการฟื้นฟูสภาพในการปฏิบัติการพยาบาล

(3.2) H-Home Health Care คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน หมายถึง การจัดระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่พ้นระยะเฉียบพลันไปแล้วแต่ยังมีช่องว่างในการให้บริการอยู่ในระบบบริการปฐมภูมิ เนื่องด้วยมีข้อจำกัดด้านบุคลากร ทั้งในแง่ของจำนวน และศักยภาพของบุคลากรในการให้บริการที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ ฉะนั้น ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้านมีความสำคัญอยู่ที่การจัดให้มีทีมบริการเพื่อรองรับการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังมิติด้านสุขภาพของผู้สูงอายุชิงรุกในการดูแลผู้ป่วยที่บ้านโดยมีการบูรณาการทั้งด้านการแพทย์ และด้านสังคมควบคู่กันไป เช่น การจัดให้มีนักกายภาพบำบัดในการให้บริการผู้สูงอายุที่บ้าน ฯลฯ

(3.3) C-Community Care คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน หมายถึง การจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยคณะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขลงพื้นที่ไปติดตามดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน หรือให้คำแนะนำเรื่องการดูแลสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุตามชุมชน หรือหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอาจจะประกอบด้วยบุคลากรหลายด้าน อาทิ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ นักอาชีวบำบัด และอาจจะมีผู้ช่วย ฯลฯ สำหรับรูปแบบ

การดูแลผู้สูงอายุในชุมชนอาจมีหลากหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมบ้าน (Home visit) การดูแลสุขภาพที่บ้าน (Home health care) และการบริการที่จัดในชุมชนเป็นศูนย์รับจัดส่งผู้ดูแลผู้สูงอายุ อย่างครบวงจร ซึ่งมีการจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุในแต่ละวันตามความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นการดูแลผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ ควบคุมดูแล และแนะนำโดยแพทย์ พยาบาล และทีมงานผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงเจ้าหน้าที่ ซึ่งผ่านการอบรมหลักสูตรในการดูแลผู้สูงอายุ พร้อมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสบายอย่างครบครัน

(3.4) S-Skill Development คือ การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ หมายถึง การพัฒนาทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ อาทิ ปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ปัญหาด้านจิตใจผู้สูงอายุมักจะมีอาการซึมเศร้า รู้สึกน้อยใจ ปัญหาสุขภาพร่างกายเสื่อมโทรม ไม่แข็งแรง ทำให้เป็นภาระต่อครอบครัว ฯลฯ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งของครอบครัว ชุมชน และสังคม การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน และกับบุคคลทุกวัย โดยการมีส่วนร่วมทั้งขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน และสถาบันสังคมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์

(3.5) P-Platform Creation คือ การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ หมายถึง การพัฒนาหรือสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งจะต้องเป็นการวางรากฐานองค์ความรู้ และพัฒนาระบบอิเลคทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมคุณภาพการดำเนินชีวิตในสังคมของผู้สูงอายุ สำหรับกรอบการพัฒนาแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุนั้น สิ่งสำคัญคือ ต้องมีความรู้เกี่ยวกับความบกพร่องต่าง ๆ ของร่างกาย ความเข้าใจและทราบถึงความต้องการทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งแพลตฟอร์มที่จะพัฒนาขึ้นจะต้องเป็นตัวที่ช่วยสนับสนุนการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุให้ดำเนินไปอย่างปกติ หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าที่เคยเป็นอยู่ ทำให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศผู้สูงอายุได้ นอกจากนั้นแล้วแพลตฟอร์มที่สร้างต้องเป็นการพัฒนาระบบให้สามารถทำงานได้บนมือถือ และสื่อมัลติมีเดียต่าง ๆ เพื่อปรับปรับปรุงคุณภาพ และความปลอดภัยของการดำเนินชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาแพลตฟอร์มจะต้องประกอบด้วยการศึกษาระบบสารสนเทศที่ใช้สนับสนุนคุณภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ รวมถึงรูปแบบการสนับสนุนการให้บริการสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ที่เน้นสังคมผู้สูงอายุเป็นสำคัญ การพัฒนาซอฟแวร์สำหรับผู้สูงอายุผ่านเทคโนโลยีไร้สาย โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากแนวทางการพัฒนาดังกล่าวจะต้องสามารถนำมาใช้ในการยกระดับการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไปได้

(3.6) E-PushtoEffectคือ การผลักดันให้บรรลุสัมฤทธิ์ หมายถึง การวัดผลการบริหารงาน ซึ่งมีองค์ประกอบหลักได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและการเทียบผลการปฏิบัติงานกับเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้การวัดผลการปฏิบัติงานอาจจะใช้วิธีการวัดแบบที่ใช้ตัวชี้วัดอย่างง่าย หรือใช้ระบบการวัดที่ซับซ้อนสามารถวัดได้หลายแง่มุม ซึ่งตัวบ่งชี้วัดผลงานเหล่านี้จะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารว่าสำเร็จมากน้อยแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร รวมถึงการค้นหาแนวทางในการปรับปรุง และการพัฒนาองค์กรอย่างไรที่จะทำให้องค์กรเหล่านั้นดำรงอยู่ได้

(3.7) C-Expanding toCoverคือ การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม หมายถึง การขยายผลการดำเนินการให้ครอบคลุม การทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้าทั้งปริมาณ และคุณภาพ โดยเฉพาะการนำเอาผลการศึกษาที่ได้ทั้งหมดไปขยายผลต่อในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุอื่นๆ ที่ไม่ใช่ในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่ทำการศึกษา โดยอาจเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุใกล้เคียงที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ใกล้เคียงกัน เพื่อดูผลเปรียบเทียบ จากนั้นอาจจะดำเนินการขยายผลต่อในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค ระดับภาค และระดับประเทศต่อไป

จากองค์ประกอบที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงเป็นแผนภูมิร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ได้ดังภาพประกอบที่ 4

(4) การพัฒนาเทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

จากการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลผลการศึกษาแสดงให้เห็นความสำคัญของแนวคิดการจัดการความรู้ที่ใช้กลวิธีแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันภายในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ โดยอาศัยเครื่องมือและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ตอกย้ำให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนาเครื่องมือที่เป็นตัวอย่างสำหรับสนับสนุนการทำงานของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะจากการสนทนาเพื่อสร้างรูปแบบ ฯ พบว่า การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา องค์กรสาธารณประโยชน์สามารถประยุกต์บูรณาการกับวงจรการจัดการความรู้ อันประกอบด้วย

(4.1) สร้างการตระหนักรู้/คุณค่า และความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในทุกช่วงวัยให้มองเห็นถึงคุณค่า และประสบการณ์ที่มีค่าของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรต่าง ๆ จะต้องตระหนัก เพราะหากคนในทุกช่วงวัยมีทัศนคติที่ดีแล้ว บุคคลเหล่านี้จะเป็นหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนางานสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

(4.2) สำรวจปัญหา/ความต้องการผู้สูงอายุ โดยการทำงานขององค์กรภาคีเครือข่ายต่าง ๆ นั้น ยังไม่สามารถที่จะตอบสนอง หรือรับรู้ปัญหาแท้จริงของผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ ด้วยเหตุนี้ การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุจำต้องปรับวิธีการ และรูปแบบการทำงานใหม่ให้มีความพร้อมสำหรับรองรับความต้องการของผู้สูงอายุ ดังนั้น การเริ่มต้นสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุจะสร้างความเข้าใจในปัญหาที่พบได้อย่างรอบด้าน

(4.3) สร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาร่วมกันโดยองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุจะดำเนินการจัดทำกรอบแนวคิดในรูปแบบแผนงาน/โครงการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นความเห็นชอบร่วมกันของทั้งบุคลากรผู้ดำเนินงาน ผู้สูงอายุที่เป็นผู้รับผลประโยชน์ และชุมชนที่เป็นผู้รับผลประโยชน์ร่วม

(4.4) การบูรณาการเพื่อวางแผนการดำเนินงาน โดยการจัดการความรู้ในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ มีลักษณะการจัดการเป็นรูปแบบบูรณาการด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงการใช้ความรู้ และทรัพยากรจากทุกภาคส่วนร่วมกัน

(4.5) การดำเนินงานตามแผนงานโดยองค์กรสาธารณประโยชน์จะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงรักษาสุขภาพที่ดีทั้งกาย และจิตใจ พร้อมกับให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ รายได้ และความเป็นอยู่ตลอดจนประสานความร่วมมือไปยังองค์กรต่าง ๆ เพื่อบูรณาการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

(4.6) การประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ลงพื้นที่ติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้ผู้สูงอายุสามารถประเมินตนเองได้ในทุกโครงการที่เข้าร่วมผ่านทาง Application

(4.7) การนำข้อมูลปรับปรุงพัฒนางาน โดยการใช้ข้อมูลจากการดำเนินงานมาวิเคราะห์เปรียบเทียบตามนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ที่สำคัญ คือ การสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างครอบคลุม รวมไปถึงการจัด

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลายให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ ควบคู่กับการขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ การให้บริการความรู้ผ่านเสียงตามสาย หรือสื่อออนไลน์ และการจัดหางบประมาณจากหน่วยงานแหล่งทุนต่าง ๆ และสรุปเป็นแนวทางในการดำเนินการในครั้งต่อไป และรวบรวมเป็นฐานข้อมูลในคลังความรู้ของระบบการดูแลผู้สูงอายุ

4.8) การเก็บรวบรวมความรู้ด้านผู้สูงอายุโดยการใช้นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุจะเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ซึ่งกันและกันภายในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ จนในที่สุดแล้วจะได้องค์ความรู้ที่ดีไว้ใช้ประโยชน์ และก่อให้เกิดการบูรณาการสานสัมพันธ์เป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

ร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

“ NHC SPEC ”

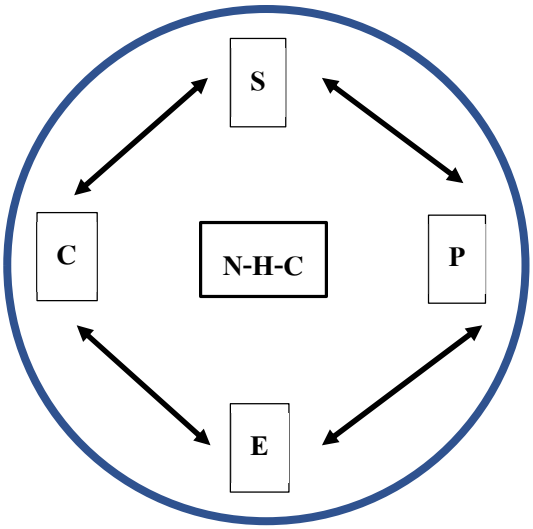

N – Nursing Service
ระบบการบริการ
ด้านพยาบาล

H – Home Health Care
ระบบการดูแลผู้สูงอายุ
โดยบ้าน

C – Community Care
ระบบการดูแลผู้สูงอายุ
โดยชุมชน

S – Skill Development
การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ

E – Push to Effect
การผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

P – Platform Creation
การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศ
ผู้สูงอายุ

C – Expanding to Cover
การขยายผลการดำเนินงาน
ให้ครอบคลุม

ภาพประกอบที่ 4 ร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 2 การยืนยันรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

หลังจากผู้วิจัยได้ยกร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาในขั้นที่ 1 แล้ว เพื่อประกันว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นจะเป็นรูปแบบที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้สูงอายุ และสนับสนุนการทำงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ ผู้วิจัยได้ทำการยืนยันรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยใช้การจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ได้วิพากษ์ และยืนยันการใช้ประโยชน์ของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

สำหรับการจัดเวทีสนทนากลุ่มครั้งนี้ ได้กำหนดจัดขึ้นในวันที่ 24 เมษายน 2564 เวลา 09.30 – 12.00 น. ณ ศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ต้องจัดเวทีการสนทนาผ่านระบบ ZOOM ทั้งนี้ ผลจากการสนทนากลุ่มทำให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ และรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ดังนี้

ผลการยืนยันรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

1.1) ประเด็นระบบการบริการด้านพยาบาล

จากการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มในประเด็น “ระบบการบริการด้านพยาบาล” ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มเห็นว่า

“ระบบการบริการด้านพยาบาลนั้นจะประกอบด้วยมุมมองใน 4 มุมมอง ดังนี้ (1) รูปแบบงานการบริการการพยาบาล อันได้แก่ การบริการพยาบาลแนวส่งเสริมสุขภาพ การบริการการพยาบาลแนวป้องกันความเจ็บป่วยที่รุนแรง การบริการการพยาบาลในแนวทางป้องกันความเสี่ยง และการบริการการพยาบาลในระยะพักฟื้น (2) เป็นการมองระดับเล็กประกอบด้วย การบริการพยาบาลที่มุ่งผลผลิตการพยาบาลองค์รวม และการปฏิบัติการการพยาบาลที่ใช้ครอบครัวเป็นฐาน (3) แนวการจัดการที่จะนำไปสู่คุณภาพการพยาบาลมากยิ่งขึ้น โดยมีการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การเยี่ยมตรวจทางการพยาบาล การใช้รูปแบบการพยาบาล และเอกสารการพยาบาล และ (4) การจัดการเชิงระบบ (System View) ซึ่งหมายถึง โครงสร้างการบริหาร โดยรวมจะต้องเอื้อให้การดำเนินงานที่มุ่งสู่คุณภาพเป็นไปได้อย่างคล่องตัว และเด่นชัด ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้างการบริหาร”

ที่สำคัญ คือ ระบบการบริการด้านพยาบาลต้องสามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามสถานการณ์การเจ็บป่วยของผู้สูงอายุและระบบสุขภาพของประเทศ ผ่านกลไกที่สร้างขึ้นในรูปแบบ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

1.2) ประเด็นระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน

จากการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มในประเด็น “ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน” ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มเห็นว่า

“ การดูแลผู้สูงอายุโดยสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่องที่จำเป็น ถือเป็นต้นกำเนิดของการดูแลผู้สูงอายุด้วยความรัก ความเข้าใจ มีความสนิทใจในความไว้วางใจ มีส่วนช่วยในการรักษาและพัฒนาสุขภาวะทางอารมณ์ของผู้สูงวัย

“ การดูแลผู้สูงอายุที่บ้านถือเป็นเรื่องที่จะละเลยไม่ได้ ต้องให้ความสำคัญทั้งในเรื่องของอาหารการกิน ความเป็นอยู่ การดูแลเรื่องสุขภาพ การดูแลสภาพร่างกายในยามเจ็บป่วย เช่น การให้ผู้สูงอายุได้ขยับร่างกายเพื่อจะได้เป็นการออกกำลังกาย การขับถ่าย การดูแลเรื่องสุขอนามัย และแม้กระทั่งการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ในขณะเดียวกันต้องไม่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตัวเองเป็นภาระของคนที่บ้าน ”

“ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้านนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะส่วนมากผู้สูงอายุจะอยู่ที่บ้าน ถ้าคนในบ้านให้ความสนใจ ใส่ใจ และให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุก็จะทำให้ ผู้สูงอายุไม่รู้สึกว่าตัวเองเป็นภาระ ยิ่งไปกว่านั้นต้องทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตัวเองคือกำลังใจของครอบครัวทุกคนพร้อมและเต็มใจจะคอยดูแลเอาใจใส่ ”

“ เป็นเรื่องที่ดีที่มีระบบนี้เป็นแก่นในรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อผู้สูงอายุ ภารกิจสำคัญต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบที่มีทั้งผู้สูงอายุและบุคคลใกล้ชิด สมาชิกในครอบครัว รูปแบบควรมีกลไกทำงานเชิงรุกของทีมที่ให้บริการ ที่เข้าถึง มีการสื่อสารส่งข้อมูลและติดตามตลอดเวลา ”

“ การให้ข้อมูลมีความคาดหวังให้การดูแลผู้สูงอายุที่เป็นเรื่องกังวลใจของหลายคน แต่ในความจริงหากมีการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวด้วยความรัก และความเข้าใจแล้วการรับมือกับผู้สูงอายุจะกลายเป็นเรื่องง่าย ๆในพริบตา ”

1.3) ประเด็นระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน

จากการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มในประเด็น “ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน” ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มเห็นว่า

“ การจัดให้มีทีมบริการคอยดูแลเรื่องสุขภาพ และความเป็นอยู่ให้กับผู้สูงอายุถือเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น โดยชุมชนจะต้องจัดการให้มีทีมแพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปเยี่ยม หรือถามไถ่สารทุกข์สุขดิบแก่ผู้สูงอายุ สำหรับรูปแบบการดำเนินการนั้น สามารถกระทำได้ทั้งการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุที่บ้าน การดูแลสุขภาพที่บ้าน ซึ่งจะมีลักษณะเป็นการดูแลสุขภาพที่มีแบบแผนการดูแล และเป็นการให้บริการที่เป็นทางการสม่ำเสมอ รวมไปถึงการให้การบริการที่จัดในชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะการจัดให้ชุมชนเป็นศูนย์รับ-ส่ง คอยดูแลผู้สูงอายุในคราวจำเป็น หรือกรณีผู้สูงอายุที่ไม่มีลูก ญาติพี่น้องคอยดูแล ”

ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มมีความเห็นร่วมกันในการสนับสนุนให้มีระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในรูปแบบที่ริเริ่มเป็นนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ให้ชุมชนร่วมใจกันในการดำเนินการภารกิจที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุในชุมชนได้

1.4) ประเด็นการพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ

จากการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มในประเด็น “การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ” ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มเห็นว่า

“ ทักษะผู้สูงอายุ คือ ทักษะหรือความสามารถของผู้สูงอายุ ในการวิเคราะห์สถานการณ์ และการใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมถึงกระบวนการต่างๆ ในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งการแก้ปัญหาของผู้สูงอายุเช่นนี้อาจจะมีผลที่ดีคือ การใช้ประสบการณ์ของผู้สูงอายุเองมาปรับใช้ในการจัดการกับสิ่งที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน แต่ทั้งนี้ด้วยวัยของผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องสุขภาพที่เสื่อมโทรมลงไปทุกวัน ร่างกายที่ไม่แข็งแรง กอปรกับบางคนก็มีโรคประจำตัว ซึ่งมีผลทำให้การดำรงชีวิตในประจำวันจำเป็นต้องพึ่งพิงลูกหลานในการให้ความช่วยเหลือ ด้วยเหตุนี้ ทักษะต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในเบื้องต้นจึงมีความจำเป็น ”

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มได้มีข้อสรุปร่วมกันว่า

“ การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการความรู้ที่เฟ้นหาหัวข้อทักษะที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุยังสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น หรือแม้แต่ทักษะการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในการดำเนินชีวิต เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชน สังคม และตัวผู้สูงอายุเองที่เกิดความรู้สึกยังมีค่า หรืออย่างน้อยควรต้องมีการสนับสนุนทักษะในการดูแลร่างกายของผู้สูงวัยที่นับวันร่างกาย

จะเสริมถอยไป ฉะนั้น การพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้สูงอายุจะได้ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเหลือตัวเองได้ในเบื้องต้น และที่สำคัญจะได้ไม่ต้องคิดว่าตัวเองเป็นภาระแก่ลูกหลาน ”

1.5) ประเด็นการสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ

การนำเสนอให้มีการสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศสำหรับการสื่อสารในระบบกับผู้สูงอายุด้วยนั้น ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มเห็นว่าเป็นความท้าทายที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้สูงอายุอาจเข้าไม่ถึงและขาดทักษะในการใช้งาน แต่อย่างไรก็ตามการใช้เทคโนโลยีกับชีวิตประจำวันนั้นมีข้อดีอยู่มาก ทั้งในเรื่องการสื่อสารที่รวดเร็ว เข้าถึงผู้ใช้รายบุคคลได้ดี รวมถึงการติดตามช่วยเหลือเมื่อจำเป็น ดังตัวอย่างเช่น ภาวะฉุกเฉินที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ ฯลฯ ที่สำคัญยังเป็นเครื่องมือที่มีส่วนช่วยในการประหยัดงบประมาณการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว ดังนั้น จึงให้ความเห็นยืนยันการมีแพลตฟอร์มสารสนเทศในรูปแบบรวมถึงการสร้างโอกาสการพัฒนาให้มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา อันจะเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้กับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยรูปแบบเบื้องต้นควรมีลักษณะดังนี้

“แพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ หรือระบบสารสนเทศผู้สูงอายุจะเป็นระบบที่จัดเก็บฐานข้อมูลต่าง ๆ ของผู้สูงอายุเอาไว้ และอาจจะพัฒนาให้สามารถติดตามผู้สูงอายุ หรือพัฒนาระบบแจ้งเตือนต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบให้สามารถทราบได้ ”

“แพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ ที่จะพัฒนานั้น ต้องมองว่าพัฒนามาเพื่อใคร เพื่อผู้สูงอายุ เพื่อลูกหลาน หรือเพื่อทีมที่ให้บริการ เพราะสิ่งหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือ รูปแบบ หรือการออกแบบ นั้น ต้องสามารถตอบสนองต่อการใช้งานของระบบให้ได้มากที่สุด ”

1.6) ประเด็นการผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มมีความเห็นว่า รูปแบบ ฯ ที่จัดทำขึ้นเป็นเสมือนการสะท้อนบทบาทของสังคมทั้งภาครัฐและเอกชนในการมีส่วนร่วมเข้ามาดูแลกลุ่มผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งในปัจจุบันมีองค์กรจากหลายภาคส่วนที่เข้ามาดูแล แต่ผลที่มองเห็นยังมีช่องว่างที่ยังไม่สามารถสะท้อนภาพความต้องการของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ใช้บริการ ดังนั้นจึงมีความเห็นว่า การผลักดันให้รูปแบบ ฯ บรรลุสัมฤทธิผล ควรต้องต้องคำนึงถึง

“ การมีแผนร่วมกันที่ดี สามารถประสานความร่วมมือในทุกภาคส่วน ”

“ การผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาและดังนั้น การจะผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์นั้น อันดับแรกควรจะหาว่าเจ้าภาพเป็นใคร จากนั้นจึงนำไปสู่การวางแผน การติดตามการประเมินผล ซึ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ต้องใช้ระยะเวลาในการจัดบริหารจัดการมาก ”

“ รูปแบบ ฯ จะต้องมีพลังขับเคลื่อนเป็น the must องค์กรสาธารณประโยชน์ที่จะเข้ามารับหน้าที่นี้จะต้องมีการสร้างผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำ สามารถประสานผู้คนโน้มน้าวให้ภารกิจ กิจกรรม สามารถบรรลุผลได้ รวมถึงจิตสำนึกของลูกทีมในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง”

1.7) ประเด็นการขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม

จากการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มในประเด็น “การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม” ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม ได้สรุปร่วมกันว่า

“ การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมนั้น อันดับแรกต้องพิจารณาในจังหวัดสงขลาก่อนดูว่าผลการปฏิบัติงานมีปัญหา หรืออุปสรรคอะไรบ้าง และแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันในเรื่องใด ซึ่งเมื่อสามารถดำเนินการตอบโจทย์ของคำถามเหล่านั้นได้แล้ว ฉะนั้น สิ่งที่ย่อมจะตามมาก็คือ การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศต่อไป ”

หลังจากพูดคุยเพื่อหาข้อสรุปให้ได้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยที่ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ได้ให้ข้อสรุปร่วมกันว่า

การนำเสนอร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาสู่การพิจารณาทั้งจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการยืนยันความสมบูรณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ ดังภาพประกอบที่ 5 ทำให้รูปแบบที่ร่างขึ้นมีคุณลักษณะที่มั่นใจว่าสามารถนำสู่การใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล อีกทั้งยังได้รับความคิดเห็นที่สนับสนุนลักษณะการมีนวัตกรรมในรูปแบบที่ร่างขึ้นว่าสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนต่อยอดให้มีความทันสมัย และศักยภาพในการเชื่อมต่อกับเทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคต

รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

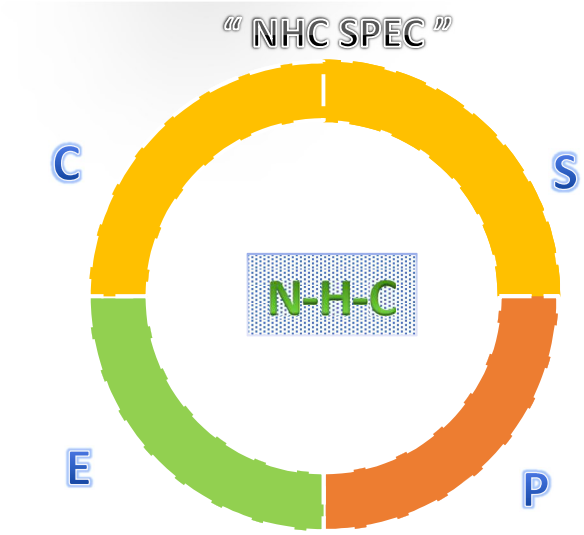

N – Nursing Service
ระบบการบริการด้านพยาบาล

H – Home Health Care
ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน

C – Community Care
ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน

S – Skill Development การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ

P – Platform Creation
การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ

E – Push to Effect การผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

C – Expanding to Cover
การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม

ภาพประกอบที่ 5 รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาการใช้รูปแบบและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 1 การศึกษาความเหมาะสมการใช้งานรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สุงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

การนำรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา หรือ “NHC SPEC” Model ที่ผ่านการกลั่นกรองมาแล้วในการวิจัยระยะที่ 2 นำสู่การทดสอบการใช้งานแบบจำลองสถานการณ์โดยถ่ายทอดให้องค์กรสาธารณประโยชน์ที่คัดเลือกมาร่วมในสถานการณ์ ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลา มีสมาชิกเข้าร่วม 10 คน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติจะต้องนำรูปแบบนี้ไปใช้ในโอกาสต่อไป แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ต้องจัดเวทีการสนทนาผ่านระบบ ZOOM ขึ้นในวันที่29 พฤศจิกายน 2564 เวลา 09.30 – 12.00 น. โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ขั้นดำเนินการชี้แจงการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัย และทีมผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม พร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประโยชน์ที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม และเหตุผลที่ได้พิจารณาคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มให้มาสนทนาในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้เสนอหัวข้อเรื่องที่จะศึกษา พร้อมกับขออนุญาตบันทึกการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ด้วย เบื้องต้นผู้วิจัยได้นำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านการจัดการความรู้ และความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยในระยะที่ 2 ในด้านประเด็นการทดลองใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาที่ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “ NHC SPEC ” ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้รับทราบเป็นข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นที่ 1.2 ขั้นการดำเนินการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มเรื่องรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา มีกรอบและประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทาง และรูปแบบนวัตกรรมกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาเป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “ NHC SPEC ” เพื่อให้สมาชิกแกนนำผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลา ได้ร่วมกันอภิปราย พิจารณา และสรุปผล พร้อมกับเสนอแนะแนวทางของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ฯ โดยมีข้อคำถาม ดังนี้

1) แนวทางอย่างไรที่ทำให้ ระบบการบริการด้านพยาบาล (N - Nursing Service) เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสถานการณ์ปัจจุบัน

2) ความสำคัญของระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน (H - Home Health Care) จะมีลักษณะเป็นอย่างไร และประกอบด้วยแนวทางอะไรบ้าง

3) ความสำคัญของระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน (C - Community Care) จะมีลักษณะเป็นอย่างไร และประกอบด้วยแนวทางอะไรบ้าง

4) ผู้สูงอายุจะให้มีการพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ (S - Skill Development) ในด้านใดบ้างเป็นสำคัญ

5) หากมีการใช้เทคโนโลยี ในการสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ (P - Platform Creation) ผู้สูงอายุจะทำความเข้าใจได้มากน้อยเพียงใด

6) ผู้สูงอายุจะมีการให้ความร่วมมือเพื่อการผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (E - Push to Effect) ในลักษณะใดบ้าง

7) หากมีการใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ใช้ชื่อว่า “NHC SPEC” นี้ สามารถมีแนวทางที่จะทำให้รูปแบบนี้ ขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม (C - Expanding to Cover) ได้ในลักษณะใดบ้าง

ขั้นที่ 1.3 สิ้นสุดการสนทนากลุ่ม

เมื่อสิ้นสุดการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยวิจัยได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่ได้ให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการสนทนาครั้งนี้ ผลจากการอภิปราย และข้อเสนอแนวทางการพัฒนาของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ภายใต้ชื่อ “ NHC SPEC ”

ผลการศึกษาการใช้งานรูปแบบ “ NHC SPEC ” มีดังนี้

1) ระบบการบริการด้านพยาบาล (N-Nursing Service) จากการอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และเครือข่ายของชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาแนวปฏิบัติในระบบการบริการด้านพยาบาล โดยเฉพาะเรื่องการส่งเสริมสุขภาพต่อผู้สูงอายุที่จะช่วยสร้างการป้องกันความเจ็บป่วยขั้นรุนแรงได้นั้น ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้มีการชี้แนวทางที่จะช่วยให้รูปแบบระบบการบริการด้านพยาบาลมีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในสถานการณ์ปัจจุบันไว้ 4 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเชิงระบบ (System View) ที่เอื้อให้การดำเนินงานที่มุ่งไปสู่คุณภาพ ได้แก่

1.1) **แนวทางด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว** ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้เสนอให้แนวทางไว้ว่า “ ต้องการให้สมาชิกของครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้สูงอายุ ทั้งทางด้านสภาพร่างกาย ด้านสภาพจิตใจ ด้านการจัดระบบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับบุคคลในครอบครัว ด้านการดูแลด้านอาหารการกิน ด้านการดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคล ด้านการขับถ่ายของผู้สูงอายุภายในบ้าน และด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ เป็นต้น เพื่อพัฒนาลักษณะความใกล้ชิดของครอบครัวให้เป็นรูปแบบการดูแลซึ่งกันและกัน ”

1.2) **แนวทางการบริการด้านพยาบาลถึงชุมชน** ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้เสนอให้แนวทางไว้ว่า “ ความสะดวกของผู้สูงอายุในการเดินทางไปโรงพยาบาลหรือสถานีอนามัยนั้น บางครั้งก็ไม่สามารถเดินทางได้ เนื่องด้วยสภาพร่างกายของผู้สูงอายุที่ไม่เอื้ออำนวยจึงมีความต้องการที่จะให้การบริการด้านการแพทย์กระจายลงสู่พื้นที่ชุมชนอย่างทั่วถึง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่บุคลากรด้านการสาธารณสุขทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นทีมแพทย์ และทีมพยาบาลสามารถลงพื้นที่บริการตรวจสุขภาพ หรือเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุภายในชุมชนต่าง ๆ ได้ตามวาระ โดยมีเครื่องมือ คือ แฟ้มหรือสมุดบันทึกด้านสุขภาพประจำตัวของผู้สูงอายุไว้ประจำในแต่ละบ้าน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของการรักษาได้อย่างทันท่วงที และยังเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยลดการเดินทางไปโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลให้แก่ผู้สูงอายุได้อีกด้วย ”

1.3) แนวทางด้านการเพิ่มพูนความรู้ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มให้แนวทางไว้ว่า “ ต้องการความรู้ด้านการพยาบาล เพื่อสร้างการเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้สูงอายุ ทั้งนี้จากการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในชมรม ฯ กลับพบว่า ส่วนใหญ่ทีมวิทยากรจะนำเสนอเฉพาะความรู้ในส่วนด้านการพยาบาล และความรู้เกี่ยวกับเรื่องการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชีวิตประจำวัน ฉะนั้น จึงได้มีการหยิบยกองค์ความรู้อีกแขนงหนึ่งมาเป็นประเด็นสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้ นั่นคือ การนำเสนอปัญหาที่ปรากฏในการนำกระบวนการพยาบาลไปปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น การให้ความรู้เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองในเรื่องที่จำเป็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทานยาให้ตรงเวลา การใช้ยาที่ถูกต้องกับอาการที่เกิดขึ้น การดูแลผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง และการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยเนื่องจากโรคประจำตัว เป็นต้น ”

1.4) แนวทางด้านการสร้างชุมชนผู้สูงอายุ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มให้แนวทางไว้ว่า “ ผู้สูงอายุนั้นมีความต้องการมีสังคมเช่นเดียวกับมนุษย์สังคมอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย การเข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการและการเข้าร่วมกิจกรรมงานประดิษฐ์ เป็นต้น ฉะนั้น การเข้าร่วมกิจกรรมเช่นนี้เองจะช่วยทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้ในเรื่องใหม่ ๆ อีกทั้งยัง

ก่อให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จากภูมิปัญญาในแต่ละด้านที่มีอยู่ในตัวของผู้สูงอายุ และเป็นการสืบสานรักษาองค์ความรู้ไว้ให้คนรุ่นหลังได้อีกด้วย”

2) ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน (H-Home Health Care) จากการอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า “การดำเนินงานของทีมพยาบาลที่เน้นรูปแบบการพัฒนางานบริการเชิงรุกนั้นถือได้ว่าเป็นการทำงานที่มีประสิทธิผล และก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชน หรือนัยหนึ่งอาจกล่าวว่าเป็นการมอบโอกาสให้แก่ทีมพยาบาลได้เข้าถึง และดูแลใกล้ชิดกับผู้สูงอายุในแต่ละครัวเรือนได้มากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ทีมพยาบาลสามารถดำเนินงานให้บริการชี้แนะความรู้ และข้อควรปฏิบัติต่าง ๆ ให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างใกล้ชิด ด้วยเหตุนี้ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จึงมีการชี้ลักษณะแนวทางที่จะช่วยทำให้ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้านเหมาะสมกับผู้สูงอายุในสถานการณ์ปัจจุบันไว้ 2 แนวทาง ดังนี้

2.1) แนวทางการประเมินภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ จากการอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลานั้น สรุปได้ว่า “ มีความต้องการให้มีการประเมินสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งจากทีมแพทย์ และทีมพยาบาล ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นกลไก หรือเครื่องมือในการสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีความสามารถในเรื่องการดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น โดยอาจจะดำเนินการผ่านการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ดังเช่น การจัดกิจกรรมออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น ”

2.2) แนวทางตัวแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีของครอบครัว ประกอบด้วย ตัวชี้วัดหลัก 9 ประการ คือ (1) การดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคล (2) การจัดการ เรื่องยา (3) การช่วยเหลือในการเคลื่อนไหว (4) การดูแลแผลกดทับ (5) การจัดอาหารที่เหมาะสม (6) การป้อนอาหาร (7) การดูแลด้านการขับถ่าย (8) การสร้างความมั่นคงทางด้านอารมณ์ และ(9) การดูแลด้านอารมณ์จิตใจ และจิตวิญญาณ

3.ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน (C-Community Care) จากการอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า “ การที่ทีมแพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขลงพื้นที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปปฏิบัติงานด้านการเยี่ยมเยียนดูแลผู้สูงอายุถึงครัวเรือนนั้น การปฏิบัติภารกิจเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นการให้บริการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมออีกรูปแบบหนึ่ง อย่างไรก็ดีการลงปฏิบัติงานในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว หากพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนมีความต้องการในลักษณะที่แตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นทีมแพทย์ หรือพยาบาล

หรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำต้องระดมหาแนวทางในการตอบสนอง และคาดการณ์ความต้องการ หรือความชอบของผู้สูงอายุ ฉะนั้น จุดเริ่มต้นแรกที่จะต้องดำเนินการก็คือการวางแผนการดำเนินงานด้วยการบูรณาการระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการร่วมกันจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพที่เหมาะสมให้แก่ผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต่าง ๆ ในชุมชน ผนวกกับการสนับสนุนให้มีการนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาออกแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการดูแลสุขภาวะของผู้สูงอายุร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชน ยกตัวอย่างเช่น การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมแนะนำผู้สูงอายุเคลื่อนไหวร่างกายทำกิจวัตรประจำวันให้มากขึ้น การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้มอบความรัก ความเอื้ออาทร และความห่วงใยระหว่างกัน การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะทางการรู้คิด หรือสุขภาพทางปัญญาโดยเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักต่อผู้สูงอายุและชุมชนฯลฯ ”

4. การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ (S-Skill Development) จากการอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้และเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า “ ทักษะของผู้สูงอายุ คือ ความสามารถ ประสบการณ์ของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลที่ทำให้เกิดระบบการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนำไปสู่ข้อสรุป หรือองค์ความรู้ใหม่ เช่นนี้ถือเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่องค์ความรู้นั้น ๆ โดยมีสิ่งที่ต้องการคือ การพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อไม่ให้ตนเองกลายเป็นภาระของผู้ใกล้ชิด รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ทางสุขภาพของผู้สูงอายุ และการดูแลตนเองสำหรับผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกันเองเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการดูแลสุขภาพ ”

5. การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ (P-Platform Creation) จากการอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้และเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า “ การที่ผู้สูงอายุจะมีความถนัดในการใช้แพลตฟอร์มสารสนเทศดังกล่าวได้นั้นจำต้องใช้เวลาเพื่อให้เกิดความคุ้นชิน เนื่องด้วยผู้สูงอายุรับรู้ว่าแพลตฟอร์มสารสนเทศ คือเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบหนึ่ง ซึ่งถือเป็นเรื่องไกลตัว อีกทั้งยังมีความกังวล และกลัวความผิดพลาดอันเกิดจากการใช้งาน ส่วนหนึ่งก็ไม่ได้ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้เลย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า มีผู้สูงอายุเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สนใจจะเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองให้มีทักษะ

ที่สามารถใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ได้ ขณะที่ผู้สูงอายุบางรายกลับมีความต้องการให้คนในครอบครัวช่วยเหลือให้คำแนะนำต่างๆเกี่ยวกับขั้นตอน และแนวปฏิบัติในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ยกตัวอย่างเช่น การใช้งาน Application Line ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่ายสะดวก สามารถส่งเป็นภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว โดยเฉพาะการตั้งกลุ่มไลน์ระหว่างทีมแพทย์กับชุมชนเพื่อให้คำปรึกษาด้านการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ หรือกรณีฉุกเฉินก็สามารถใช้กลุ่มไลน์แจ้งเหตุได้ ฯลฯ ”

6. ผู้สูงอายุจะมีการให้ความร่วมมือเพื่อการผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (E-Push to Effect) จากการอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้และเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า “ ผู้สูงอายุต้องการให้มีแนวทางในการจัดทำแผนการพัฒนาความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุดตามศักยภาพ และโอกาสของผู้สูงอายุ โดยขั้นตอนของการจัดทำแผนการพัฒนาความรู้ดังกล่าวเริ่มต้นจำต้องมีการบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ อสม. และหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจหลักในการดำเนินงานส่งเสริมการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการผลักดันให้มีการจัดกิจกรรมที่เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้สูงอายุ และที่สำคัญผู้สูงอายุยังจะได้มีกิจกรรมทำร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้จะเป็นการเพิ่มสมรรถนะให้กับผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพ และสามารถทำตนให้เป็นประโยชน์ ”

7. การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม (C-Expanding to Cover) จากการอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้และเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า “ หากรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ใช้ชื่อว่า “NHC SPEC” นี้ มีแนวทางที่ส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมที่สามารถขยายผลระบบการจัดบริการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน และทุกชุมชนโดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการให้บริการจากแบบดั้งเดิมไปเป็นแบบเข้าถึงใกล้ชิดแล้ว รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ใช้ชื่อว่า “NHC SPEC” ดังกล่าวจะกลายเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาต่อยอดในการสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับเรื่องการส่งเสริมดูแลสุขภาพผู้สูงอายุให้กับชุมชนอื่นได้อีกด้วย ”

สรุปความคิดเห็นต่อการนำรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสารธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ภายใต้ชื่อ “NHC SPEC” ไปใช้ในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากองค์กรผู้ปฏิบัติตัวอย่างมีดังนี้

1) ผู้ปฏิบัติสามารถมองเห็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติของรูปแบบที่นำเสนอได้ ก่อให้เกิดแนวคิดที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงระบบงานบริการผู้สูงอายุขององค์กรสาธารณประโยชน์ได้เป็นอย่างดี มีข้อเสนอที่ดีในการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติในทุกด้านอย่างน่าสนใจดังปรากฏในข้อมูลผลการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาภายใต้ชื่อ “NHC SPEC” นี้ ไปสู่การปฏิบัติในวงกว้าง

2) มีข้อเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัติในรูปแบบ ฯ ที่เสนอจำต้องรู้แนวทางการนำสู่การปฏิบัติที่เป็นระบบ และทำงานเชิงรุกมากกว่าเพียงการปฏิบัติตามหน้าที่ในงานแต่ละส่วนของรูปแบบ ฯ การทำงานเป็นระบบซึ่งจะช่วยให้การทำงานของรูปแบบฯ สามารถแก้ปัญหาส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การมีแนวการทำงานแบบเชิงรุกจะมีส่วนช่วยสนับสนุนผู้สูงอายุได้เข้าถึงบริการในวงกว้างขึ้น และทันต่อความต้องการมากขึ้น

3) ผู้ปฏิบัติยังได้แนวคิดที่จะปรับการปฏิบัติให้ใกล้ชิดกับผู้รับบริการมากขึ้น มองเห็นประโยชน์การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ฯ การพัฒนาทักษะในการเข้าถึงชุมชนจากรูปแบบ ฯ ที่นำเสนอนี้

ขั้นที่ 2 การประเมินผลและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ดังรายนามที่ได้ให้ไว้ในภาคผนวก ค ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาในภาพรวม และรายด้าน

N=5

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ			การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง		
	$\overline{x}$	S.D.	แปลผล	$\overline{x}$	S.D.	แปลผล	$\overline{x}$	S.D.	แปลผล
1.หลักการของรูปแบบ	5.00	0.000	มากที่สุด	4.80	0.447	มากที่สุด	5.00	0.000	มากที่สุด
2.วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	5.00	0.000	มากที่สุด	5.00	0.000	มากที่สุด	5.00	0.000	มากที่สุด
3.องค์ประกอบของรูปแบบ									
3.1 ระบบการบริการด้านพยาบาล (N – Nursing Service)	4.99	0.005	มากที่สุด	4.46	0.156	มาก	4.54	0.120	มากที่สุด
3.2 ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน (H – Home Health Care)	4.97	0.064	มากที่สุด	4.60	0.064	มากที่สุด	4.80	0.120	มากที่สุด
3.3 ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน (C – Community Care)	4.83	0.156	มากที่สุด	4.29	0.000	มาก	4.57	0.000	มากที่สุด

ตารางที่ 11 (ต่อ)

N=5

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ			การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
3.4 การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ (S – Skill Development)	4.89	0.136	มากที่สุด	4.27	0.061	มาก	4.83	0.050	มากที่สุด
3.5 การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ (P – Platform Creation)	4.83	0.156	มากที่สุด	4.29	0.000	มาก	4.57	0.000	มากที่สุด
3.6 การผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (E – Push to Effect)	4.89	0.136	มากที่สุด	4.27	0.182	มาก	4.24	0.055	มาก
3.7 การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม (C – Expanding to Cover)	4.77	0.167	มากที่สุด	4.00	0.000	มาก	4.21	0.061	มาก
รวมองค์ประกอบของรูปแบบ	4.88	0.117	มากที่สุด	4.31	0.066	มาก	4.54	0.058	มากที่สุด
4.ภาพรวมของรูปแบบ	**4.96**	**0.117**	**มากที่สุด**	**4.70**	**0.171**	**มากที่สุด**	**4.85**	**0.058**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 11 พบว่า การประเมินผลและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน โดยมีผลการวิจัย ดังนี้

ด้านความเหมาะสม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ประเมินรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.96, S.D.= 0.117) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ อันดับ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ด้าน คือ หลักการของรูปแบบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\overline{x}$ = 5.00, S.D.= 0.000) และรองลงมาเป็นองค์ประกอบของรูปแบบ ($\overline{x}$ = 4.88, S.D.= 0.117) หากพิจารณารายด้านขององค์ประกอบของรูปแบบ “ NHC SPEC ” พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อับดับแรก ได้ดังนี้ อันดับ 1 คือ ระบบการบริการด้านพยาบาล ($\overline{x}$ = 4.99, S.D.= 0.005) อันดับ 2 คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน ($\overline{x}$ = 4.97, S.D.= 0.064) และอันดับ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ด้าน คือ การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ และการผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ($\overline{x}$ = 4.89, S.D.= 0.136)

ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ประเมินรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาในภาพรวมมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.70, S.D.= 0.171) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ส่วนใหญ่มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ อันดับ 1 คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\overline{x}$ = 5.00, S.D.= 0.000) ส่วนอันดับ 2 คือ หลักการของรูปแบบ ($\overline{x}$ = 4.80, S.D.= 0.447) และอันดับ 3 เป็นองค์ประกอบของรูปแบบ ($\overline{x}$ = 4.31, S.D.= 0.066) หากพิจารณารายด้านขององค์ประกอบของรูปแบบ “ NHC SPEC ” พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อับดับแรก ได้ดังนี้ อันดับ 1 คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน ($\overline{x}$ =4.60, S.D.= 0.064) อันดับ 2 คือ ระบบการบริการด้านพยาบาล ($\overline{x}$ = 4.46, S.D.= 0.156) และอันดับ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ด้าน คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน และการสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ ($\overline{x}$ = 4.29, S.D.= 0.000)

ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ประเมินรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ในภาพรวมมีการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.85, S.D.= 0.058) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ทุกด้านมีการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ อันดับ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ด้าน คือ หลักการของรูปแบบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\overline{x}$ = 5.00, S.D.= 0.000) และรองลงมาเป็นองค์ประกอบของรูปแบบ ($\overline{x}$ = 4.54, S.D.= 0.058) หากพิจารณารายด้านขององค์ประกอบของรูปแบบ " NHC SPEC " พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อับดับแรก ได้ดังนี้ อันดับ 1 คือ การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ ($\overline{x}$ = 4.83, S.D.= 0.050) อันดับ 2 คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน ($\overline{x}$ = 4.80, S.D.= 0.120) และอันดับ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ด้าน คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน และการสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ ($\overline{x}$ = 4.57,S.D.= 0.000)

ดังนั้น ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน จึงเห็นได้ว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้จริง

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

2. เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

3.เพื่อศึกษาการใช้และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยร่วมกิจกรรมด้านผู้สูงอายุเกี่ยวกับบริบท และสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไป และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 2 การศึกษานโยบาย มาตรการ และกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมถึงสภาพการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นในการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 1 การยกร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 2 การยืนยันรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ระยะที่ 3 การศึกษาการใช้และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 1 การศึกษาความเหมาะสมในการใช้งานรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ขั้นที่ 2 การประเมินผลและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สามารถเผยให้เห็นข้อเท็จจริงของระบบการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่เป็นไปตามสภาพบริบทพื้นที่ดังวัตถุประสงค์ของการศึกษา อีกทั้งยังเป็นข้อมูลที่เพียงพอต่อการสร้างแนวคิด และพัฒนาเป็นรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ช่วยให้บุคลากรที่รับผิดชอบสามารถนำไปปฏิบัติสร้างคุณค่าให้แก่ผู้สูงอายุ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพการณ์ความพร้อมขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการดำเนินการการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ

1) บุคลากรขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ มีความรู้และมีความตระหนักถึงคุณค่าของการจัดการความรู้ รวมถึงมีประสบการณ์ในการจัดการความรู้เช่นนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการการจัดการความรู้อีกด้วย ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า การจัดการความรู้ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลามีโอกาสประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความพร้อมของทรัพยากรบุคคล แต่สิ่งที่ยังขาดอยู่ คือ ความสามารถของบุคลากรในการบูรณาการงานวิจัยแบบ Routine-to-Research หรือ R2R (การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อนำผลงานวิจัยไปพัฒนางานประจำ) ซึ่งเช่นนี้สามารถพิจารณาได้ว่า จากสภาพการจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ เป็นการสร้างความรู้ในลักษณะการสร้างความรู้จากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง โดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคคล (Socialization) เท่านั้น ส่วนการบูรณาการงานวิจัย หรือ R2R จะเข้าไปช่วยในการสร้างความรู้ในขั้นของการถ่ายโอนจาก

บุคคลไปสู่ความรู้ชัดแจ้ง (Externalization) รวบรวมความรู้ที่ชัดแจ้งมาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้งใหม่หรือต่อยอดความรู้เดิม (Combination) การสร้างความรู้ชัดแจ้งหรือความรู้จากการปฏิบัติมาสร้างเป็นความรู้ฝังลึกในตัวบุคคล (Internalization) ต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัย จึงเห็นว่า การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา จะช่วยให้การดำเนินภารกิจเกี่ยวกับด้านผู้สูงอายุขององค์กรสาธารณประโยชน์เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานในช่วงเวลาต่อไป

2) สภาพการจัดกิจกรรมฯ แม้ว่าจะมีความพร้อมในการจัดในหลายลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ดังเช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพกิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการรวมกลุ่มในวันสำคัญต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมการฝึกอาชีพให้กับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในแง่ของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อเทียบกับหลักการตามทฤษฎี และงานวิจัยด้านการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุแล้วกลับพบว่า สภาพการดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ ยังไม่ครอบคลุมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทุกด้านสำคัญ และยังไม่ครอบคลุมจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมดของจังหวัดสงขลา ปัญหาการเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุยังเป็นประเด็นอุปสรรคต่อการเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม ฯ นอกจากนี้ประเด็นงบประมาณสำหรับการจัดกิจกรรม ฯ มีจำกัด เป็นความท้าทายในการจัดการอย่างไรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3) การจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุจากกรณีศึกษาได้สะท้อนปัญหาความท้าทายหลายด้านที่องค์กรสาธารณประโยชน์จำเป็นต้องมีการพัฒนาให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการอย่างแท้จริง ที่สำคัญคือ ทำอย่างไรให้เกิดแรงกระตุ้นให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติต่อไปให้เป็นผล แสดงถึงความจำเป็นที่ต้องมีกลไกต่อเนื่องที่สามารถดูแลสนับสนุนผู้สูงอายุต่อเนื่องหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว

4) พบช่องว่างกระบวนการทำงานในระบบการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุที่บั่นทอนความเข้มเข้มแข็งของการดำเนินงานและระบบการพัฒนาความรู้

4.1) การดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมาแล้วเป็นเวลากว่า 15 ปี แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาถึงการจัดกิจกรรมของชมรม ฯ ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมถือเป็นหัวใจของชมรม ฯ ซึ่งจะนำพาให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

4.2)รูปแบบการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุนั้น มีการจัดตั้งองค์กรแบบมีโครงสร้าง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามโครงสร้างขององค์กรตามที่กำหนด การกำหนดนโยบายเป็นไปตามที่คณะกรรมการเห็นชอบ และมีเจ้าหน้าที่

ระดับปฏิบัติการเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งการบริหารงานส่วนใหญ่ยังมีลักษณะการบริหารตามแนวดิ่ง หรือจากบนลงล่าง โดยกำหนดนโยบายให้ระดับปฏิบัติไปปฏิบัติ ฉะนั้น ด้วยการปฏิบัติในลักษณะเช่นนี้จึงส่งผลให้โครงการ/ กิจกรรมในบางประเภทอาจไม่สอดคล้อง และตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ดำเนินการอย่างแท้จริง

2. แนวโน้มทิศทางการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุที่เหมาะสม

1) องค์ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ผู้สูงอายุ สามารถตอบโจทย์การดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้แก่

1.1) ความรู้ด้านกฎหมาย สิทธิต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุพึงมีพึงได้ การจัดสรรผลประโยชน์การแบ่งมรดกและทรัพย์สิน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมไม่ควรเน้นความสำคัญไปยังกลุ่มผู้สูงอายุแต่เพียงอย่างเดียว หากเป็นไปได้ควรให้มีความครอบคลุมกลุ่มบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปี ขึ้นไปด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อสร้างโอกาสให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้เตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

1.2) ความรู้ด้านสุขภาพ โภชนบำบัด วิธีการดูแลสุขภาพช่องปาก (ด้านทันตกรรม) การจัดรูปแบบการออกกำลังกายหรือการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาที่หลากหลาย และเหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมเน้นให้ผู้สูงอายุนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง และพิจารณาความเหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่มของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน

1.3) วิธีการจัดการอารมณ์ และความเครียด การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าวัยผู้สูงอายุ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.4) ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การสร้างอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็น

2) การพัฒนาระบบการให้บริการความรู้แก่ผู้สูงอายุ

2.1) การจัดการงบประมาณการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆให้แก่ผู้สูงอายุให้สามารถรองรับการขยายตัวของผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

2.2) การสร้างความรู้ด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ ให้มากขึ้น

2.3) การสนับสนุนทางด้านวิทยากร โดยการจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สูงอายุ

2.4) ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้จากหน่วยงาน หรือชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในด้านการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ และความรู้ที่ได้จะต้องเป็นความรู้ที่ผู้สูงอายุสามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนเองได้จริง

2.5) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับเพื่อน ๆ เพื่อคลายเหงาด้วยการจัดกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย

2.6) การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมจักสานให้แก่คนรุ่นใหม่ หรือการผลักดันให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นแกนนำด้านสมุนไพร และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อได้

2.7) การพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐานในการเรียนรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ

2.8) การพัฒนาเครือข่ายเพื่อสนับสนุนกิจกรรม เช่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สนับสนุนวิทยากรจิตอาสา สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ สนับสนุนแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2.9) การสร้างองค์ความรู้การรับมือภาวะวิกฤติสำหรับผู้สูงวัย เช่น ความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุสำหรับในช่วงที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยเฉพาะวิธีการดูแลป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

3) การพัฒนาระบบโครงสร้างการบริหารให้เอื้อต่อการบูรณาการไปสู่เป้าหมายภารกิจ

3.1) ภารกิจการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุจะมีชมรมผู้สูงอายุเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แต่ต้องประสานการทำงานกับหน่วยงานหลายระดับ ตั้งแต่ระดับกระทรวงสาธารณสุขที่กำกับเชิงนโยบายการจัดกิจกรรม ในขณะเดียวกันทิศทางการทำงานของชมรม ฯ ยังต้องคำนึงถึงทิศทางความต้องการของหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนภายใต้การกำกับของกระทรวงอื่น ยกตัวอย่างเช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ฯลฯ

3.2) อุปสรรคการทำงานที่มีโอกาสเกิดขึ้น ดังเช่น การบริหารงานส่วนใหญ่ยังมีลักษณะการบริหารตามแนวดิ่ง หรือจากบนลงล่าง โดยกำหนดนโยบายให้ระดับปฏิบัติไปปฏิบัติ ฉะนั้น ด้วยการปฏิบัติในลักษณะเช่นนี้จึงส่งผลให้โครงการ/ กิจกรรมในบางประเภทอาจไม่สอดคล้อง และตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ดำเนินการอย่างแท้จริง

3.3) ดังนั้นประสิทธิภาพการทำงานตามภารกิจอาจขึ้นอยู่กับความสามารถในการประสานงาน และการกระบวนการเรียนรู้วิธีปฏิบัติที่จะช่วยสร้างความสอดคล้องและบูรณาการไปในทิศทางเดียวกัน

3. โอกาสการริเริ่มนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ

ประสบการณ์การจัดกิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ แม้จะเป็นองค์กรในระดับท้องถิ่น แต่ลักษณะเนื้อหากิจกรรมและรูปแบบการจัดมีความหลากหลายจากหลายกลุ่ม หลายหน่วยงาน ได้สะท้อนให้เห็นความนิยมที่มีอยู่มาก รวมทั้งประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุในกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การใช้บริการเพื่อประโยชน์ในด้านสุขภาพร่างกายไปจนถึงด้านอารมณ์และจิตใจ

การขยายโอกาสให้ผู้สูงอายุในการเข้ามามีส่วนร่วมและสามารถเข้าถึงกิจกรรมที่ตนเองต้องการ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากจะเป็นการลดปัญหาภาระการดูแลผู้สูงอายุแล้วยังจะช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและศักยภาพการทำงานเพื่อสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งและยั่งยืนให้แก่สังคมในระยะยาวอีกด้วย ตัวอย่างที่ได้จากการศึกษา เช่น การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงทั้งกลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียง รวมถึงปัญหาสุขภาพจิตในผู้สูงอายุของชมรมรักสุขภาพน้ำน้อย ชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน กิจกรรมดนตรีบำบัดและนาฏศิลป์บำบัดสำหรับใช้ในการบริหารกล้ามเนื้อ การส่งเสริมอาชีพของชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่ และกิจกรรมตรวจรักษาโรคเรื้อรังในผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่ ฯลฯ

การขยายช่องทางการมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิมที่เป็นช่องทางการเข้าถึงข้อมูลความรู้ส่วนใหญ่มาจากการแนะนำต่อกันระหว่างผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมไปยังเพื่อนหรือเครือญาติ

4. รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุ

การศึกษานี้ได้ทำการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ขึ้นใหม่จากข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการที่สะท้อนจากประสบการณ์ผู้ปฏิบัติที่มีทั้งผู้บริหารองค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ใช้บริการ ที่ได้จากการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ผลการวิจัยในระยะที่ 1 พบว่า ความต้องการที่สำคัญของการจัดการความรู้ในผู้สูงอายุ คือการพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตที่มีองค์ประกอบทั้งด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านสังคมสอดคล้องกับหลักทฤษฎีของ Beadle-Brown et al.(2016: 182- 200) ที่ชี้ให้เห็นกระบวนการจัดการความรู้ให้เกิดผลลัพธ์คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นที่มาของการยกร่างรูปแบบเบื้องต้น ดังภาพประกอบที่ 6

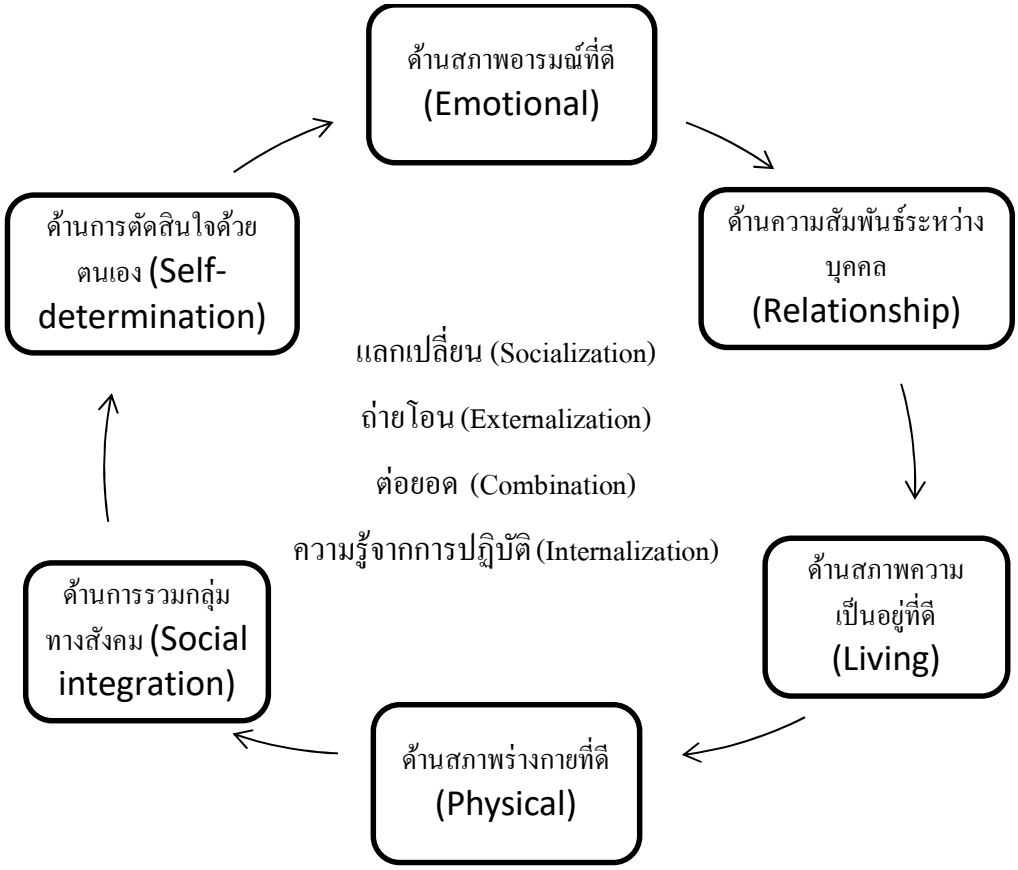

ภาพประกอบที่ 6 กระบวนการการจัดการความรู้เพื่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

การศึกษานี้ได้ทำการศึกษาเพื่อเชื่อมต่อกระบวนการจัดการความรู้กับการปฏิบัติในสภาพความเป็นจริงของการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว พบว่า รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุจำต้องคำนึงถึงระบบสนับสนุนที่เกี่ยวข้องที่มีทั้งระดับนโยบาย ระดับการปฏิบัติในท้องที่ และเครือข่ายสนับสนุนกิจกรรมที่จำเป็น เพื่อให้รูปแบบการจัดการความรู้ที่สร้างขึ้นนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

ผลลัพธ์ของการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการทั้ง 6 ด้านจะสะท้อนให้เห็นมิติเนื้อหาของกิจกรรมที่ต้องการ และกระบวนการที่ปรากฏแม้จะปรากฏแล้วในระบบแต่ยังไม่สมบูรณ์ดังที่เห็นจุดอ่อนที่ต้องการพัฒนา การศึกษานี้ได้นำเนื้อหาข้อมูลเหล่านี้สู่การสนทนากับตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดกิจกรรมประกอบด้วย ผู้นำองค์กร กรรมการบริหารชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ และตัวแทนสมาชิกผู้มีประสบการณ์ขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งตัวแทนผู้สูงอายุ และอาสาสมัครที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุเพื่อสร้างสรรค์รูปแบบการจัดการความรู้ให้มีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับการทำงานกับผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาได้เสนอรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ดังภาพประกอบที่ 5 ใช้ชื่อว่า **“NHC SPEC”** การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาที่เหมาะสมกับบริบท ควรมีองค์ประกอบสำคัญ ประกอบด้วย (1) ระบบบริการด้านพยาบาล (2) ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน (3) ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน (4) การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ (5) การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ (6) การผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ และ(7) การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ และสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ สามารถเรียกเป็นชื่อย่อได้ว่า“ NHC SPEC ” โดยมีรายละเอียดปรากฏดังภาพประกอบที่ 7

ภาพประกอบที่ 7 รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

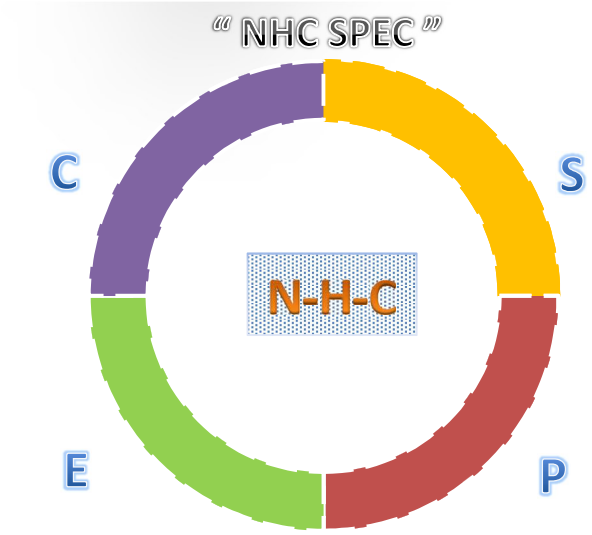

N – Nursing Service
ระบบการบริการ
ด้านพยาบาล

H – Home Health Care
ระบบการดูแลผู้สูงอายุ
โดยบ้าน

C – Community Care
ระบบการดูแลผู้สูงอายุ
โดยชุมชน

S – Skill Development การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ

P – Platform Creation
การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ

E – Push to Effect การผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

C – Expanding to Cover
การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม

N-Nursing Service คือ ระบบการบริการด้านพยาบาล หมายถึง ระบบที่ได้มาจากการใช้ความสามารถทางการพยาบาลเพื่อปรับแก้ไขความสมดุลระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองกับความต้องการในการดูแลทั้งหมดของผู้รับบริการ รวมทั้งการปรับการใช้ และพัฒนาความสามารถของผู้ป่วย หรือผู้รับบริการในการดูแลตนเอง หรือปรับการใช้และพัฒนาความสามารถของผู้รับผิดชอบในการสนองตอบต่อความต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลของผู้รับบริการที่ต้องการการพึ่งพา ทั้งนี้ ระบบและรูปแบบการบริการพยาบาลสำหรับการบริการนั้นมีความสำคัญอยู่ที่การบูรณาการการบริการทั้ง 4 มิติไว้ด้วยกัน นั่นคือ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันความเจ็บป่วย และการฟื้นฟูสภาพในการปฏิบัติการพยาบาล

H-Home Health Care คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน หมายถึง การจัดระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่พ้นระยะเฉียบพลันไปแล้วแต่ยังมีช่องว่างในการให้บริการอยู่ในระบบบริการปฐมภูมิ เนื่องด้วยมีข้อจำกัดด้านบุคลากร ทั้งในแง่ของจำนวน และศักยภาพของบุคลากรในการให้บริการที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ ฉะนั้น ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้านมีความสำคัญอยู่ที่การจัดให้มีทีมบริการเพื่อรองรับการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังมิติด้านสุขภาพของผู้สูงอายุชิงรุกในการดูแลผู้ป่วยที่บ้านโดยมีการบูรณาการทั้งด้านการแพทย์ และด้านสังคมควบคู่กันไป เช่น การจัดให้มีนักกายภาพบำบัดในการให้บริการผู้สูงอายุที่บ้าน ฯลฯ

C-Community Care คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน หมายถึง การจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยคณะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขลงพื้นที่ไปติดตามดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน หรือให้คำแนะนำเรื่องการดูแลสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุตามชุมชน หรือหมู่บ้านต่างๆ ซึ่งทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอาจจะประกอบด้วยบุคลากรหลายด้าน อาทิ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ นักอาชีวบำบัด และอาจจะมีผู้ช่วย ฯลฯ สำหรับรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนอาจมีหลากหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมบ้าน การดูแลสุขภาพที่บ้าน และการบริการที่จัดในชุมชนเป็นศูนย์รับจัดส่งผู้ดูแลผู้สูงอายุ อย่างครบวงจร ซึ่งมีการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุในแต่ละวันตามความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นการดูแลผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ ควบคุมดูแล ควบคู่กับการแนะนำโดยแพทย์ พยาบาล และทีมงานผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงเจ้าหน้าที่ ซึ่งผ่านการอบรมหลักสูตรในการดูแลผู้สูงอายุ พร้อมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสบายอย่างครบครัน

S-Skill Development คือ การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ หมายถึง การพัฒนาทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ อาทิ ปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ปัญหาด้านจิตใจผู้สูงอายุมักจะมีอาการซึมเศร้า รู้สึกน้อยใจ ปัญหาสุขภาพเมื่อสภาพร่างกายเสื่อมโทรมไม่แข็งแรง ทำให้เป็นภาระต่อครอบครัว ฯลฯ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาท

และส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งของครอบครัว ชุมชน และสังคม การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน และกับบุคคลทุกวัย โดยการมีส่วนร่วมทั้งขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน และสถาบันสังคมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์

P-Platform Creation คือ การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ หมายถึง การพัฒนาหรือสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งจะต้องเป็นการวางรากฐานองค์ความรู้ และพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมคุณภาพการดำเนินชีวิตในสังคมของผู้สูงอายุ สำหรับกรอบการพัฒนาแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุนั้น สิ่งสำคัญคือ ต้องมีความรู้เกี่ยวกับความบกพร่องต่าง ๆ ของร่างกาย ความเข้าใจและทราบถึงความต้องการทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งแพลตฟอร์มที่จะพัฒนาขึ้นจะต้องเป็นตัวที่ช่วยสนับสนุนการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุให้ดำเนินไปอย่างปกติ หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าที่เคยเป็นอยู่ ทำให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศผู้สูงอายุได้ นอกจากนั้นแล้วแพลตฟอร์มที่สร้างต้องเป็นการพัฒนาระบบให้สามารถทำงานได้บนมือถือ และสื่อมัลติมีเดียต่าง ๆ เพื่อปรับปรับปรุงคุณภาพ และความปลอดภัยของการดำเนินชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาแพลตฟอร์มจะต้องประกอบด้วยการศึกษาระบบสารสนเทศที่ใช้สนับสนุนคุณภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ รวมถึงรูปแบบการสนับสนุนการให้บริการสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ที่เน้นสังคมผู้สูงอายุเป็นสำคัญ การพัฒนาซอฟแวร์สำหรับผู้สูงอายุผ่านเทคโนโลยีไร้สาย โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากแนวทางการพัฒนาดังกล่าวจะต้องสามารถนำมาใช้ในการยกระดับการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไปได้

E-Push to Effect คือ การผลักดันให้บรรลุสัมฤทธิ์ หมายถึง การวัดผลการบริหารงาน ซึ่งมีองค์ประกอบหลักได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและการเทียบผลการปฏิบัติงานกับเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้การวัดผลการปฏิบัติงานอาจจะใช้วิธีการวัดแบบที่ใช้ตัวชี้วัดอย่างง่าย หรือใช้ระบบการวัดที่ซับซ้อนสามารถวัดได้หลายแง่มุม ซึ่งตัวบ่งชี้วัดผลงานเหล่านี้จะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารว่าสำเร็จมากน้อยแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร รวมถึงการค้นหาแนวทางในการปรับปรุง และการพัฒนาองค์กรอย่างไรที่จะทำให้องค์กรเหล่านั้นดำรงอยู่ได้

C-Expanding to Cover คือ การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม หมายถึง การขยายผลการดำเนินการให้ครอบคลุม การทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้าทั้งปริมาณ และคุณภาพ โดยเฉพาะการนำเอาผลการศึกษาที่ได้ทั้งหมดไปขยายผลต่อในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุที่ทำการศึกษา โดยอาจเป็นองค์กร

สาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุใกล้เคียงที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ใกล้เคียงกัน เพื่อดูผลเปรียบเทียบ จากนั้นอาจจะดำเนินการขยายผลต่อในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค ระดับภาค และระดับประเทศต่อไป

5. การใช้งานรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ที่สร้างขึ้น

รูปแบบนวัตกรรม ฯ ที่สร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบความหมาะสมในการใช้งานในบริบทพื้นที่โดยผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสนับสนุน สามารถนำรูปแบบนวัตกรรมที่สร้างขึ้นสู่การปฏิบัติ โดยให้คำนึงถึงสภาพเงื่อนไขที่ต้องดูแลจัดการตามสถานการณ์ที่เป็นไปได้ ได้แก่

1) ปัจจัยอารมณ์ความรู้สึก การให้ความสำคัญของการดูแลเอาใจใส่การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ ไม่ใช่การปฏิบัติเพียงเป็นหน้าที่ การทำความเข้าใจต่อชุมชนที่มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม

2) ความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ รูปแบบการให้บริการนั้นจำต้องสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

3) ผู้รับผิดชอบกิจกรรมฯ ควรมีความอดทนและทำงานต่อเนื่อง เนื่องจากบางกิจกรรมต้องใช้เวลากว่าจะเห็นผล

4) เห็นด้วยที่จะมีแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ แต่ต้องมองว่า พัฒนามาเพื่อใคร จึงจะได้รูปแบบ หรือการออกแบบที่สามารถตอบสนองต่อการใช้งานของระบบให้ได้มากที่สุด

5) มีความเป็นไปได้ในการขยายผลการดำเนินงานรูปแบบ ฯ ที่สร้างขึ้น แต่การไปประยุกต์ให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศต้องพิจารณาความแตกต่างของบริบทพื้นที่ อาจต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับต่อไป

6. การพัฒนาเครื่องมือที่เป็นตัวอย่างสำหรับสนับสนุนการทำงานของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

การพัฒนาเครื่องมือที่เป็นตัวอย่างสำหรับสนับสนุนการทำงานของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ถือเป็นความท้าทายที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้สูงอายุอาจเข้าไม่ถึงและขาดทักษะในการใช้งาน ที่สำคัญยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่มีส่วนช่วยในการประหยัดงบประมาณการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพทั้งในเรื่องการสื่อสารที่รวดเร็ว ตลอดจนการเข้าถึงผู้ใช้รายบุคคลได้ดี ดังนั้น ข้อเสนอแนะจากการสนทนาเพื่อสร้างรูปแบบ ฯ พบว่า การใช้เทคโนโลยี

สนับสนุนการทำงานของรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา องค์กรสาธารณประโยชน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้บูรณาการกับวงจรการจัดการความรู้ อันประกอบด้วย

1) สร้างการตระหนักรู้/คุณค่า และความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ
2) สำรวจปัญหา/ความต้องการผู้สูงอายุ
3) สร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาร่วมกัน
4) การบูรณาการเพื่อวางแผนการดำเนินงาน
5) การดำเนินงานตามแผนงาน
6) การประเมินผลการปฏิบัติงาน
7) การนำข้อมูลปรับปรุงพัฒนางาน
8) การเก็บรวบรวมความรู้ด้านผู้สูงอายุ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญในการเผยให้เห็นสภาพความเป็นไปของการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุโดยองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น เพื่อนำมาซึ่งการสร้างระบบการจัดการในรูปแบบที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการส่งเสริมสนับสนุนสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในท้องที่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และมีแนวทางการประยุกต์ใช้นวัตกรรมจากวิทยาการเทคโนโลยีมาแก้ปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่ในระบบ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า

องค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งในท้องที่มีความรู้และมีความตระหนักถึงคุณค่าของการจัดการความรู้ รวมถึงมีประสบการณ์ในการจัดการความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุ แต่สภาพการดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรม ฯ ยังไม่ครอบคลุมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทุกด้านสำคัญ และยังไม่ครอบคลุมจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมดของจังหวัดสงขลา ปัญหาการเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุยังเป็นประเด็นอุปสรรคต่อการเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม ฯ นอกจากนี้ ประเด็นงบประมาณสำหรับการจัดกิจกรรมฯ มีจำกัด การบริหารงานส่วนใหญ่ยังมีลักษณะการบริหารตามแนวดิ่ง หรือจากบนลงล่าง ส่งผลให้โครงการ/กิจกรรมในบางประเภทอาจไม่สอดคล้อง และตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ดำเนินการอย่างแท้จริง

ในขณะเดียวกันนโยบายและทิศทางการบริหารระบบการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุมีความชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุ คณะกรรมการและสมาชิกขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ หรือชมรมฯ มีมุมมองต่อการดำเนินการด้านผู้สูงอายุว่ามีความจำเป็นในการที่ต้องมีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุในอนาคต การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิดพฤฒพลัง สอดคล้องกับการศึกษาของ วิภานันท์ ม่วงสกุล (2558) โดยเน้นคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ และด้านครอบครัว (Thomopoulou et al., 2010: 13- 28)

การศึกษานี้จึงได้สังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการขยายโอกาสให้ผู้สูงอายุในการเข้ามามีส่วนร่วม สามารถเข้าถึงกิจกรรมที่ตนเองต้องการ ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและศักยภาพการทำงานเพื่อสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ “NHC-SPEC” โดย NHC แทนระบบบริการที่จำเป็นต้องมีไว้เพื่อการดูแลผู้สูงอายุขั้นพื้นฐาน N-Nursing Service คือ ระบบการบริการด้านพยาบาล ดูแลด้านสภาพสุขภาพร่างกายและจิตใจในยามวิกฤติ H-Home Health Care คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน การใช้ชีวิตที่บุคคลในบ้านสามารถช่วยดูแลได้ C-Community Care คือ ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน การใช้ชีวิตร่วมกับสังคม การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างครอบครัวในชุมชน S-Skill Development คือ การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ การพัฒนาทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ ความสามารถในการใช้ชีวิตให้มีความสุข สามารถมีผลผลิตที่จะแบ่งปันให้ผู้อื่นได้ P-Platform Creation คือ การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อกับโลกสื่อสารทางอิเลคทรอนิกส์ในการหาความรู้ความเพลิดเพลิน E-Push to Effect คือ การผลักดันให้บรรลุสัมฤทธิ์ การผลักดันขับเคลื่อนให้มีการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงออก C-Expanding to Cover คือ การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม สร้างผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้งานเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแนวทางขององค์การอนามัยโลกที่ได้มีนโยบายมุ่งสู่การพัฒนาเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองได้เป็นพฤฒิพลัง คือ (1) การส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดี (2) การส่งเสริมให้มีความมั่นคง หรือการมีหลักประกันในชีวิต และ (3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม (World Health Organization, 2002) ส่งเสริมความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของจารุวรรณ สนองญาติ (2562) และจินต์ประวีร์ เจริญฉิม (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้และความเป็นไปได้ในการพัฒนาภูมิปัญญาที่ยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยนี้นอกจากจะได้คิดค้นรูปแบบที่เป็นนวัตกรรมในการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุให้แก่หน่วยงานที่เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ และยังเผยให้เห็นความเป็นไปได้ในการนำไปใช้งานอย่างเหมาะสมให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ได้จากการศึกษานี้ได้รับการพัฒนาขึ้นจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์โดยตรงของหน่วยงานที่รัฐสนับสนุน และมีการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในแง่ความเหมาะสมในการใช้งาน สร้างความมั่นใจว่าสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสนับสนุนหน่วยงานที่มีลักษณะคล้ายกันไปให้บริการและสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ โดยเฉพาะหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ หรือแม้แต่หน่วยงานภาคเอกชนที่มีภารกิจในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของหน่วยงานนั้น ๆ

อย่างไรก็ตามในภาพรวม การนำรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาที่ได้จากวิจัยนี้ไปปรับใช้ในองค์กรที่มีความแตกต่างกัน ต้องมีการพิจารณาบริบททั้งภายในและภายนอกองค์กรก่อนเสมอเพื่อความสอดคล้องของการใช้งานของรูปแบบ ฯ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้เป็นโอกาสในการเรียนรู้ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดูแล ส่งเสริมผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆในสังคมที่อาศัยอยู่และในภาพรวมของประชาคม ทำให้มองเห็นประเด็นที่ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมให้เกิดความกระจ่างในอนาคตที่สำคัญ ดังนี้

1) การค้นหาแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปเห็นคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุ และการสร้างแรงจูงใจ ให้เข้ามามีส่วนในการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งการศึกษาปัจจัยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวกับผู้สูงอายุ

2) การเสริมสร้างความรู้และทักษะการวิจัย Routine to Research (R2R) ให้แก่บุคลากรของหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุ ให้รู้จักการใช้ประโยชน์ หรือการดำเนินการนำงานประจำไปพัฒนาเป็นงานวิจัยสร้างความรู้ใหม่ในการพัฒนากิจกรรม

3) การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้เป็นสื่อในการสื่อสารกับผู้สูงอายุผ่านทางแอพพลิเคชั่นบนโทรศัพท์มือถือแบบ “Application on Social Media” โดยนำกระบวนการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ตามรูปแบบที่สร้างขึ้นส่งผ่านสื่อบนโทรศัพท์มือถือไปยังผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมาย และเก็บรวบรวมข้อมูลย้อนกลับมาเพื่อใช้ในการพัฒนาปรับปรุงสร้างเป็นวงจรการเรียนรู้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างมีประสิทธิภาพให้แก่ผู้สูงอายุ เป็นการพัฒนาการจัดการความรู้ผู้สูงอายุที่มีความทันสมัย เป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา มีความยืดหยุ่นในการใช้งาน สามารถดำเนินการให้มีความเหมาะสมกับบริบทของผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างกันได้

4) การวิจัยต่อยอดการใช้งานรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ เพื่อดูผลกระทบในเชิงสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ

การศึกษาวิจัยแบบผสมวิธีนั้น มีประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงทางสังคมที่มีธรรมชาติของตัวแปรที่ซับซ้อนหลายลักษณะเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพช่วยทำให้มองเห็นปัจจัยใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันการวิจัยเชิงปริมาณช่วยพิสูจน์ความตรง ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ดังนั้น เชื่อว่าการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้สำหรับผู้สูงอายุในอนาคตยังต้องอาศัยวิธีวิจัยหลายแบบให้มีความเหมาะสมต่อไป

บรรณานุกรม

กนกวรรณ ภู่ไหม. (2559). *การศึกษาปัจจัยสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมองค์กร บริบท ธนาคารพาณิชย์.* วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546.* กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเทพเพ็ญวานิสย์.

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.* กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์กรมหาชน). (2562). *นวัตกรรมเพื่ออนาคต/โดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.* กรุงเทนมหานคร : สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562, 36 หน้า พิมพ์ครั้งที่ 12562.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2558). *สิทธิผู้สูงอายุสหประชาชาติ.* กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2561). *การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545-2559.* กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2546-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 พ.ศ.2561 (เปลี่ยนชื่อเป็นแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ.2545-2565) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 พ.ศ.2561.* คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ.

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). *มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่องสังคมสูงอายุ (ฉบับปรับปรุง).* กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). *รายงานการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ปี พ.ศ.2555-2562.* กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561.

กรมกิจการผู้สูงอายุ.(2562). *ชุดความรู้การดูแลตนเอง และการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ.* กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2559). *ยอดคน: กุญแจแห่งชัยชนะ 20 ดอก.* กรุงเทพฯ: บริษัทซัคเซส มีเดีย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2559 ข). *เรียนให้รู้: ใช้ข้อมูลอย่างผู้ชนะ*.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ: บริษัทซัคเซส มีเดีย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2559 ค). *หลังกำแพงฮาร์วาร์ด: เรียนรู้ความเป็นเลิศทางปัญญา*. กรุงเทพฯ: บริษัทซัคเซส มีเดีย.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จินตนา อาจสันเที๊ยะ และรัชณีย์ ป้อมทอง. (2561). แนวโน้มการดูแลผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพยาบาล. *วารสารพยาบาลพยาบาลทหารบก, 19* (1) มกราคม-เมษายน, 39-60.

จินต์ประวีร์ เจริญฉิม (2562).*รูปแบบกระบวนการถ่ายทอดศักยภาพภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน*.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จารุวรรณ สนองญาติ (2562).*ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข, 25* (2) กรกฎาคม-ธันวาคม , (5-6).

จุฑารัตน์ แสงทอง. (2560, ม.ค.-เม.ย.). *สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์): ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ*. *Rusamilae Journal, 38* (1), 6-28.

จุฑาพร แหยมแก้ว. (2560). รูปแบบการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุในโรงเรียนสร้างสุข ตำบลท้ายดง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์. *รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ (Proceedings) การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17* (หน้า 1401-1412) . พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ช.ชยินทร์ เพ็ชญไพศิษฏ์. (2562). *แนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: โครงการสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ฐานญา สมภู่. (2560). *การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมภาวะพฤฒิพลังของชมรมผู้สูงอายุไทย.* วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2560.

ฐิติมา ดวงวันทอง. (2560). *การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ)*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ณิชาณัช เกศมุกดา และประไพศรี สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2560). การเพิ่มสมรรถนะองค์กรการผลิตโดยการสร้างองค์กรนวัตกรรมผ่านการจัดการความรู้. *วารสารการจัดการสมัยใหม่, 15* (2) กรกฎาคม-ธันวาคม, 91-100.

ณัฐพล รำไพ. (2561). *นวัตกรรม ฉบับนักเทคโนโลยีการศึกษา.* กรุงเทพฯ: วิสต้า อินเตอร์ปริ้นท์.

เดชา สังขวรรณ, วรรณลักษณ์ เมียนเกิด และรุ่งนภา เทพภาพ. (2562). *วารสารสังคมสังเคราะห์ศาสตร์. กลไกการขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุในการส่งเสริมสถานภาพ, 27* (1) มกราคม-มิถุนายน , (12-13).

นนทยา อิทธิชินบัญชร. (2559). แนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารปัญญาภิวัตน์, 8* (1) มกราคม-เมษายน, 111-121.

นฤมล ดำอ่อน. (2562). *รูปแบบการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร.* วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บดินทร์ วิจารณ์. (2553). *การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

ประพนธ์ ผาสุกยืด. (2550). *การจัดการความรู้ฉบับมือใหม่หัดขับ.* กรุงเทพฯ: ใยไหม.

ปิยานันท์ สิงห์โชติ (2555).*แนวคิดเกี่ยวกับรูปบบ.* สืบค้นวันที่วันที่ 22 ธันวาคม 2564. จาก https://www.gotoknow.org/posts/503317.

ปวริศ เมตตา. (2560). *ความรู้และพฤติกรรมในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์.*บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม**.**

พัฒนา พรหมณี. (2560).*แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข.*สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี , 6 (2) กรกฎาคม-ธันวาคม.

เพ็ญจันทร์ พูลศิริ. (2550). *การช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุจากการจราจร ทางบกของเจ้าหน้าที่มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งในเขตกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์พยาบาลมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิยาลัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภูษณิศา เตชเถกิง. (2559). *นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชาเมี่ยงอินทรีย์ สำหรับผู้ประกอบการ ตำบลเสด็จ อำเภอดอยเสก็ด จังหวัดเชียงใหม่.* เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

มนต์ชัย เทียนทอง. (2554). *การเรียนรู้ร่วมกันแบบเพื่อนช่วยคิด Think-Pair-Share โดยประยุกต์ขึ้นใหม่เป็นแบบ Mentor Coached Think-Pair-Share.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2561). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2560* พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2561. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2562). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2561. พิมพ์ครั้งแรกกันยายน 2562.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

รพีพรรณ คำหอม. (2554). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย.* (เอกสารประกอบการสอน วิชาแนวคิดและทฤษฎีปฏิบัติงานสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.* กรุงเทพฯ: นานมีบุคส์ พับลิเคชันส์.

รณรงค์ จันใด. (2564). *การสังเคราะห์กลไกและรูปแบบพื้นที่ห้องปฏิบัติการชุมชนเพื่อสังคมผู้สูงอายุ.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เรวดี ชัยเชาวรัตน์. (2558). *วิถีสร้างครูสู่ศิษย์ : ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : เอกสารประมวลแนวคิดและแนวทางพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับคณะทำงานโครงการพัฒนาระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียน.* กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.

วิจารณ์ พานิช. (2548). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: ตถาตา พับลิเคชั่น.

วิภานันท์ ม่วงสกุล. (2558, ก.ค.-ธ.ค.). การพัฒนาผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิดพฤฒพลัง. *วารสารวิจัยสังคม, 38* (2): 93-112.

วรัตถ์ ศิริชา. (2563). สภาวะสุขภาพและความคาดหวังต่อนโยบายการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม ,4* (8) เมษายน-กันยายน , 48-60.

สิทธิชัย ธรรมเสน่ห์, (2563), *การจัดการความรู้สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสถานบริการผู้สูงอายุ*, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ศิริลักษณ์ มีมาก. (2561). *ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี ประจำปี พ.ศ. 2561-2580.* กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์. (2557). *รายงานข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมสูงอายุของประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ศูนย์สารสนเทศอาเซียน (ASEAN INFORMATION CENTER).(2556).*อาเซียนศึกษา*. สมุทรปราการ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2555). *โครงการการปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2561). *รายงานการศึกษา เรื่อง ประมาณการค่าใช้จ่ายสาธารณะด้านสุขภาพในอีก 15 ปีข้างหน้า การพยากรณ์ของสถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRI (2561)*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.), มีนาคม 2561.

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. (2548). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.

สมชาย นำประเสริฐชัย.(2558).*เทคโนโลยีการจัดการความรู้*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2564. จาก http://www.chumphon.doac.go.th/Knowledge/km5.pdf .

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2556). *สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์ และปฏิบัติงานชุมชน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สันติชัย ใจชุ่มชื่น. (2561). *รูปแบบนวัตกรรมสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สิทธิชัย ธรรมเสน่ห์. (2563). *การจัดการความรู้สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสถานบริการผู้สูงอายุ*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 9 (2) กรกฎาคม – ธันวาคม , (10-11).

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). *คู่มือการจัดการความรู้: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2562).*รายงานประจำปี 2562*.กรุงเทพฯ.สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักนโยบายและยุทธศาตร์. (2560). *คู่มือการบูรณาการความร่วมมือ 4 กระทรวง การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตในช่วงวัยผู้สูงอายุ*. เอกสารประกอบพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัยและผู้สูงอายุ) 30 มีนาคม 2560.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา. (2561). *โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส*. สงขลา: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.). (2552). *รายงานผลการดำเนินการรองรับสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุพ.ศ.2546 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2550* (ตุลาคม 2549–กันยายน 2550).

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา. (2553). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *สถิติบอกอะไรผู้สูงวัยปัจจุบันและอนาคต*.กรุงเทพฯ: กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขานุการกรม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *รายงานการศึกษาข้อสมมุติเพื่อใช้ในการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2533-2583 (ฉบับปรับปรุง).* กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม .

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา. (2562). *การตรวจราชการ และนิเทศงาน กรณีปกติ กระทรวงสาธารณสุข รอบ 2 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562.* จังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ 24-26 กรกฎาคม 2562.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา.(2562). *แผนปฏิบัติการของสาธารณสุขจังหวัดสงขลา.* สงขลา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา.

สำนักยุทธศาสตร์สุขภาพจิต. (2560). *แผนปฏิบัติการกรมสุขภาพจิต ประจำปีงบประมาณ 2560.* กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักยุทธศาสตร์สุขภาพจิต. (2560). *แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564).*กรมสุขภาพจิต กระทวงสาธารณสุข.

สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล. (2561). *วารสารข้าราชการ,* 6 (4), นนทบุรี: สำนักงาน ก.พ. .

สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.(2561). *ระดับกำกับดูแลองค์กรภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. *สิ่งดี ๆ ที่หลากหลายสไตล์ KM รายงานประจำปี 2548.* กรุงเทพฯ : ไซเบอร์เพรส, 2548.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2563). *สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสงรุนีย์ มีพร. (2563). *ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : เส้นทางสู่การพัฒนาวิชาชีพครู.* วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 14 (2) เมษายน - มิถุนายน , (8-12).

อัญชิรญา จันทรปิฎก. (2560). *วารสารคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติของชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี. (2560). *การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2561). *ข้อเสนอการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11* (11) มกราคม-มิถุนายน, 26-46.

เอกคณิต เอี่ยมภักดี. (2556). *ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of. Innovation Theory).* สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2566 .จาก https://socio.buu.ac.th › content › docs › 2016/12.

Adhikari, B.(2011). *Innovation : Tool to create competitive advantage for business.* Retrieved January 21, 2019, from http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1874666.

Batista Vitorino, P.A. and Martins da Silva, F. (2010, September). Level of Quality of Life in the elderly Un ATI-UCB. *Educacao Fisica em Revista, 4* (3), 1.

Beadle-Brown, J., Hutchinson, A. and Mansell, J. (2016, October). Improving quality of life outcomes in supported accommodation for people with intellectual disability: what makes a difference?. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, 31* (2), 182-200.

Benbasat, I. and Zmud, R.W. (1999). Empirical research in information systems: The practice of relevance. *MIS Quarterly, 23* (1), 3-16.

Bilge, Y. (2019). Turkey's tamed civil society: containment and appropriation under a competitive authoritarian regime. *Journal of civil society, 15* (4), 285-306.

Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives, the classification of educational goals-Handbook I: Cognitive Domain.* New York: McKay.

Boon, A.P. (1990). The development of Singapore Law: Historical and socio-Legat perspectives. *International & comparative law quarterly, 41* (4), 961-963.

Botha, P.R.; Meeske, R.; Snyman, H.A. (2008). Kikuyu over-sown with ryegrass and clover; grazing capacity, milk production and milk composition. *Afr. J. Range & Forage Sci, 25* (3), 103-110.

Buanol, D.(2016). Nawat takam kaphwam khit sangsan [Innovation and creativity]. *Journal of Management and Marketing, 3* (1),1-12.

Butler, J. and Ciarrochi, J. (2007). Psychological acceptance and quality of life in the elderly. *Quality of Life Research, 16* (4), 607-15.

Bretscher, P.A. (1999). A two-step, two-signal model for the primary activation of precursor helper T cells. *Proceeding of the National Academy of Sciences, 96* (1), 185-190.

Ceroni, G.B. and others. (2002). Depression in primary care. A nationwide epidemiological survey. *Family Practice, 19* (4), 397-400.

Chait, L.P. (1999). Creating a successful knowledge management system. *Journal of Business Strategy, 20* (2), 23-26.

Froissart ,C. (2014). *Journal of Civil Society. 10* (3), 219-222, 2014. 38.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test.* (5th ed.). New York: Harper Collins.

Cunningham, W.G. (1998). *Educational Administration: A Problem-Based Approach.* Boston: Allyn and Bacon

Doraiswamy, P.M. (2002, March). Prevalence and impact of medical comorbidity in alzheimer's disease. *The Journals of Gerontology: Series A, 57* (3), M173-177.

Doraiswamy, P.M. and others. (2002, March). The spectrum of quality-of-life impairments in recurrent geriatric depression. *The Journals of Gerontology Series A Biological Sciences and Medical Sciences, 57* (2), M134-7.

Derendiajeva, D. (2003). *Skirtingo fizinio aktyvumo student gyvenimo kokybes ir ja itakojanciu veiksniu subjektyvus vertinimas.* Magistro darbas. Kaunas: Lietuvos kuno kulturos akademija.

Dupuis, K. ; Kousaie, S. ,Wittich W. and Spadafora, P. (2007, February). Aging research across disciplines: A student-mentor partnership using the United Nation Principles for Older Persons. *Journal of Educational Gerontology, 33* (4), 273-292.

Ehms, K. and Langen, M. (2001). *Holistic development of knowledge management with KMMM, Siemens AG/Corporate Technology Knowledge Management, and Business Transformation.* Retrieved form Holistic Development of Knowledge Management with KMMM (R) (providersedge.com). Access Feb 2, 2021.

Rogers, E. (1995), Diffusion of Innovations, Fourth edition, New York, Free Press.

Forcese ,R. (1973). *as cited in Brown*, W.B.,8.

Gates, B. (1999). *The Road to the Future. (The Road Ahead)*. Translated by Nopadol Wasawad.

Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education. 3rd ed.* New York: McGraw Hill.

Gupta, J.D. (1999). *Creating knowledge based organizations.* Hershey, PA: Idea Group.

Gurteen, D. (1998). Knowledge, Creativity and Innovation. *Journal of Knowledge Management, 2 (*1), 5-13.

Grundstein, M.(2008). Assessing enterprise's knowledge management maturity level. *International Journal of Knowledge and Learning, 4* (5), 415-426.

Harold, J. (1975). Ideology and Social Knowledge. *Social Forces, 53* (3), 510-511.

Havighurst, RJ, Albrecht R. (1953) .*Older people.* New York: Longmans, Green.

Heidi Rapp Nilsen, K. S and Ulla S.(2018). A broad alliance of civil society organizations on climate change mitigation: political strength or legitimizing support? *Journal of civil society, 14* (1), 20-40.

Herrman, D. and Others. (2002). *Improving Memory and Study Skills: Advances in Theory and Practice.* Cambridge, MA.: Hogrefe and Huber Publishers.

Hills, B. (1982). *Learning Alone.* London: Modern English Publications.

Hofmeister, P. (1994, June). Cognitive Constraints and Island Effects. *Language, 86*: 366-415.

Hough, B. and Duncan, K. (1970). *Teaching description and analysis.* Addison-Westlu.

Imir , S. (2019). Civil society activism, strategic alignment and international public policy making for spectrum. *Journal of civil society, 15* (1), 62-81.

Jett, athleen. (2008). Theories of ageing. In Ebersole, P. et. al. (eds.). *Toward healthy ageing.* 7th ed. (n.p.): Molby Elsevier.

Saglie, J.and Sivesind, K.H. (2018, September). Civil society institutions or semi-public agencies? State regulation of parties and voluntary organization in Norway. *Journal of civil society, 14* (4), 292-310.

Jorge, M.G. (2015, June). Automated knowledge base management: a survey. *Computer Science Review, 18* (5), 1-9.

Joyce, B & Weil, M. (1985). *Models of teaching.* 2 nd ed. New Delhi :Prentice–Hall

Kaplan, A. (1964). *The Conduct of Inquiry: Methodology for Behavioral Science*. San Francisco: Chandler Publishing.

Keeves, P.J.(1998).*Model and model building Education Research*, methodology and measurement : An International Handbook.Oxford : Pegamon Press.

Kruger, C.J. and Snyman, M.M.M. (2005, December). Formulation of a strategic knowledge management maturity model. *South African Journal of Information Management, 7*:1-8.

Kruger, S.(2007). Guidelines for Assessing the Knowledge Management Maturity of Organizations. *South African Journal of Information Management,* 9: 1-12.

Kruger, C.J. and Snyman. (2009, February). Information Management as an Enabler of Knowledge Management Maturity: A South African Perspective. *International Journal of Information Management, 30* (1), 57-67.

Kullkani, U. and Louis, R. (2003). *Organizational Self-Assessment of Knowledge Management Maturity.* Ninth Americas Conference on Information System.

Klynveld , K.Y. KPMG. (1999). *Knowledge Management Framework Assessment Exercise.* Retrieved from http://www.kpmg.co.uk. Access Feb 2, 2021.

Krunger, R.A. and Casey, M.A. (2009). *Focus Group: a practical guide for applied research.* CA.: Thousand Oaks.

Wang, K. Hjelmevik, R. and B, D. (2011). *Prosumer oriented business in the energy market.* Improsume Publication Series # 2, Norwegian Center of Expertise for Smart Energy Markets.

Wang, K. Hjelmervik, O. and Beradal ,B. (2001). *Introduction to knowledge management: principles and practice.* Trondheim: Tapir Academic Press.

Lapid, I.M. and others. (2011, April). Improvement of quality of life in hospitalized depressed elderly. *International Psychogeriatrics, 23* (3), 485-495.

Lapid, Y.; Albert, M. and Jacobson, D. (2001). *Identities, borders, orders: rethinking international relations theory.*

Lawson, S. (2003). *Examining the relationship between organizational culture and knowledge management. Doctor of International Business Administration.* Nova Southeastern University.

Lebowitz, J. (1997, March). Developing knowledge management metrics for measuring intellectual capital. *Journal of Intellectual Capital, 1* (1), 54-67.

Lee, J.N. and Kim. (2001, April). The impact of knowledge sharing, organizational capability and partnership quality on IS outsourcing success. *Information and management, 38* (5), 323-335.

Lin, H.F. (2014, January). Perceptions of senior managers toward knowledge-sharing behavior. *Management Decision, 42* (1), 108-115.

Ma, Z. and Yu, K. (2010, July). Research Paradigms of Contemporary Knowledge Management Studies: 1998-2007. *Journal of Knowledge Management, 14*(2): 368-380.

Marquardt, M.J. (1994). *The Global Learning Organization.* New York: Irwin.

McKenna, M.C. (2001). *Teaching Through Text: Reading and Writing in the Content Areas.* Boston: Pearson Education.

McKeown, M. (2008). *The truth about innovation.* London: Prentice Hall.

Mehta, N.; Hall, D. and Byrd, T. (2014, June). Information technology and knowledge in software development terms: The role of project uncertainly. *Information & Management, 51* (4), 417-429.

Mytko, J.J. and Knight, S.J. (1999, September). Body, mind and spirit: Towards the integration of religiosity and spirituality in cancer quality of life research. *Psycho-Oncology, 8* (5), 439-450.

Moreno, V. and Cavazotte, F. (2015, December). Using Information Systems to Leverage Knowledge Management Process: The Role of Work Context. Job Characteristics and Task-Technology Fit. *Procedia Computer Science, 55* (1), 360-369.

Moreno, J.V. (2019, December). Early human dispersals within the Americans. *Science, 362* (6419), 2621.

Moore, K. (1992). *Classroom Teaching Skills.* New York: McGraw Hill.

Bergsgard, N.A and Nodland, S.I. (2020, November). Open tenders in public procurement of welfare services: professionalization, standardization, and innovation among civil sector providers. *Journal of civil society,* DOI:10.1080/17448689. 2020.1827810.

Nonaka, I. (1991, November-December). The Knowledge-Creating Company. *Harvard Business Review, (Nov.-Dec.)*, 96-104.

Nonaka, I. and Takuechi, H. (1995). *Classic work: Theory of Organization Knowledge Creation.* New York: Oxford University Press.

OECD/Eurostat. (2005). *Oslo Manual, Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*, Paris: OECD.

Paulzen, O. and Perc, P. (2002). *A Maturity Model for Quality Improvement in Knowledge Management.* In Enabling Organizations and Society through Information Systems, Proceedings of the 13th Australasian Conference on Information Systems (ACIS 2002).

Probst, G.R. (2000). *Managing Knowledge: Building Blocks for Success.* Chichester: John Wiley & Sons.

Probst, G.R.; Raub, S. and Romhardt, K. (2000). *Managing Knowledge: Building Blocks for Success.* Chichester: John Wiley & Sons.

Robertson, J.L. and J.Barling. (2005). "*Greening organizations through leaders' influence on employees' pro-environmental behaviors*". Journal of Organizational Behavior, 34:176-194.

Rogers, E. M., & Shoemaker, F. (1972). *Communication of innovations: A cross-cultural approach (2nd ed.).* New York: Free Press.

Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K (1997) . On the use of content specialists in the assessement of Criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal for Educaional* , *2*:49-60.

Rogers, E. M. (2003*). Diffusion of innovations (5 th ed.).* New York: Free Press.

Rosemann, M. and Chan, R. (2001, December). Managing Knowledge In Enterprise System. *Journal of Systems and Information Technology, 5* (2), 37-54.

Ruchlin, H.S. and Morris, N. (1991, April). Impact of Work on the Quality of Life of Community-Residing Young Elderly. *American Journal of Public Health, 81* (4), 498-500.

Ruggles, R. L. (1997). *Tools for knowledge management: An introduction. In knowledge management tools, 1-8.* Boston: Butterworth-Heinemann.

Rummans, T.A.; Bostwick, J.M. and Clark, M.M. (2000, December). Maintaining Quality of Life at the End of Life. *Mayo Clinic Proceedings, 75* (12), 1305-1310.

RuSkus. (1997, July). Nugaros Smegenu Pazeidima Patyrusiu Asmenu Gyvenimo Kokebe Salygojantys Veiksniai. *Specialusis Ugdymas, 2* (21), 35-43.

Schalock, R.L. and Verdugo, M.A. (2002). *Handbook on Quality of Life for Human Service Practitioners.* Washington DC.: American Association on Mental Retardation.

Schalock, R.L. (2004, March). The concept of quality of life: what we know and do not know. *Journal of Intellectual Disability Research, 48* (3), 203 - 216.

Shmuely, Y. (2001, March). Predictors of improvement in health-related quality of life among elderly patients with depression. *International Psychogeriatr, 13* (1), 63 - 73.

SkuCas, K. and MockeviCienE, D. (2009, October). Factors Influencing. The Quality of Life of Person with Spinal Cord Injury. *Special Education, 2* (21), 43 - 50.

Smith, R. H., and Others. (1980). *Measurement : Making Organization Perform*. New York : Macmillan.

Smith, D.J. (2006). *Exploring Innovation (2 ed)* : McGraw-Hill Education.

Sveiby, K.E. (1997). *The New Organizational Wealth: Managing & Measuring Knowledge-based Assets.* Oakland, CA.: Berrett-Koehler Publishers.

Takeuchi, H. and Nonaka, K. (2005). *Classic Work: Theory of Organizational Knowledge Creation.* Mass.: The MIT Press.

Takeuchi, H. & Nonaka, I. (2005). *Hitotsubashi on knowledge management.* Singapore : John Wiley & Sons (Asia).

Teah, H.Y.; Pee, L.G. and Kankanhalli, A. (2006). *Development and application of a General Knowledge Management Maturity Model.* PACIS 2006 - 10th Pacific Asia Conference on Information System: ICT and Innovation Economy: 401 - 416.

The World Health Organization Quality of Life assessment (WHOQOL). (1995, November). The world health organization quality of life assessment: WHOQOL: position paper from the World Health Organization. *Soc Sci Med, 41* (10), 1403 - 9.

Thomopoulou, I., Thomopoulou, D., and Koutsouki, D. (2010, July). The differences at quality of life and loneliness between elderly people. *Biology of Exercise, 6*(2): 13 - 28.

Trapp, H. (1999). *Benefits of an Intranet-Based Knowledge Management System-Measuring the Effects.* Retrieved from http://222.icce2001.org/cd/pdf/p10/pj113 Access Feb , 2021.

Trott, P. (2005). *Innovation management and new product development (3rd ed.).* Harlow: Prentice Hall.

UNESCO. (2005). *School excellence: A training manual for educational management.* United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Capacity Building in Africa.

Unutzer, J. (2000, March). Quality adjusted life years in older adults with depressive symptoms and chronic medical disorders. *International Psychogeriatr, 12* (1), 15-33.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2010). *World Population Prospects: The 2010 Revision.* United Nations, Department of Economic and Social Affairs.

Warner, R.S. (1998, March). Religion and Migration in the United States. *SAGE Journals, 45* (1), 123-134.

Wang, K. and others. (2001, September). Antagonistic controls of autophagy and glycogen accumulation by Snf1p, the yeast homolog of AMP-activated protein kinase, and the cyclin-dependent kinase Pho85p. *Mol Cell Biol, 21* (17): 5742-52.

Willer, D. (1967). *Scientific Sociology: Theory and Method.* New Jersey: Prentice Hall.

Wiig, K. (1993). *Knowledge management Foundations.* Arlington : Schema Press.

World Health Organization. (2002). *The World Health Report 2002-Reducing Risks, Promoting Healthy Life.* Retrieved November 25, 2020 from http://www.whoint/whr/2002/en/.

World Health Organization. (2010). *Definition of an older or elderly person.* Retrieved from http://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefnolder/en/ Access July 3, 2015.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่างสำหรับใช้ในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่างสำหรับใช้ในการวิจัย

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ระดับการศึกษา	ความเชี่ยวชาญ
1.ผศ.ดร.สุดศิริ หิรัญชุณหะ	-อาจารย์ / คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่	-พยาบาลศาสตร ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล	-การพยาบาล ขั้นพื้นฐาน -การพยาบาล สำหรับผู้ป่วยผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ -การบริหาร การวิจัย การประเมิน และ การจัดการความรู้
2.นางจรีรัตน์ กังพานิช	-พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ / รพ.สต.เขารูปช้าง สาขา 2 (เขาแก้ว) อ.เมือง จงสงขลา	-พยาบาลศาสตร มหาบัณฑิต สาขา การพยาบาล เวชปฏิบัติชุมชน มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์	-งานสุขภาพผู้สูงอายุ -งานด้านการ พยาบาล -งานเยี่ยมบ้าน
3.นางสาวอรพินท์ อินทสุวรรณโน	-นักพัฒนาสังคม / ฝ่ายขึ้นทะเบียน องค์กร สาธารณประโยชน์ สำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคง ของมนุษย์จังหวัด สงขลา	3.วิทยาศาสตร บัณฑิต มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์	-งานการจัด สวัสดิการ สำหรับองค์กร สาธารณประโยชน์

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ระดับการศึกษา	ความเชี่ยวชาญ
1.รศ.ดร.กาญจน์สุนภัส บาลทิพย์	-อาจารย์ /สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่	- Doctor of Philosophy (Nursing) Massey University New Zealand	-การพยาบาลแบบองค์รวม -การพยาบาลผู้ใหญ่ -การบริหาร การวิจัย การประเมิน และการจัดการความรู้
2.ดร.ราวี ซามี	-ครู / งานวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคภูเก็ต สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2	-ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการ (นโยบายและยุทธศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	-การบริหารการศึกษา -การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน -การวิจัยการประเมินและการจัดการความรู้
3.ว่าที่ร้อยตรีดร.จิรทีปต์ ช่วยคง	-ครู / โรงเรียนเกาะแต้วพิทยาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา	-ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการ (นโยบายและยุทธศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	-การบริหารการศึกษา -การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน -การวิจัยการประเมินและการจัดการความรู้

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ (ต่อ)

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ระดับการศึกษา	ความเชี่ยวชาญ
4.ดร.บุญส่ง ทองเอียง	-อาจารย์ / สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช	-ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ	-การบริหารการศึกษา -การวิจัย การประเมินและการจัดการความรู้
5.นางปทิตตา ซุ้นซิ่ม	-ผู้อำนวยการ / รพ.สต.คลองแห อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	-สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	-การบริหารสาธารณสุข -งานสุขภาพภาคประชาชน -การวิจัย -การจัดการความรู้ -งานวิชาการด้านสุขภาพจิต

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผล และรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กร เพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ระดับการศึกษา	ความเชี่ยวชาญ
1.รศ.ดร.กาญจน์สุนภัส บาลทิพย์	-อาจารย์ /สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่	- Doctor of Philosophy (Nursing) Massey University New Zealand	-การพยาบาลแบบองค์รวม -การพยาบาลผู้ใหญ่ -การบริหาร การวิจัย การประเมิน และการจัดการความรู้
2.ผศ.ดร.สุดศิริ หิรัญชุณหะ	-อาจารย์ / คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่	-พยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล	-การพยาบาลขั้นพื้นฐาน -การพยาบาลสำหรับผู้ป่วยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ -การบริหาร การวิจัย การประเมิน และการจัดการความรู้
3.ดร.ราวี ซามี	-ครู /งานวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคภูเก็ต สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2	-ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการ (นโยบายและยุทธศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	-การบริหารการศึกษา -การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน -การวิจัยการประเมินและการจัดการความรู้

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กร เพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา (ต่อ)

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ระดับการศึกษา	ความเชี่ยวชาญ
4.ดร.บุญส่ง ทองเอียง	-อาจารย์ / สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช	-ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ	-การบริหารการศึกษา -การวิจัยการประเมินและการจัดการความรู้
5.ดร.อัครินทร์ ทองขาว	-อาจารย์ / ประธานวิชาเอกคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	-ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	-นักพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ประยุกต์ (Programmer) -วิทยากรและที่ปรึกษาด้าน ICT -การวิจัยการประเมินและการจัดการความรู้

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 1 หน้า 1

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย (เครื่องมือฉบับที่ 1)
เรื่อง รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ:
กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา
(สำหรับ คณะกรรมการ และสมาชิกขององค์กรสาธารณประโยชน์
ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมให้บริการในด้านต่างๆ แก่ผู้สูงอายุ)

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อทำดุษฎีนิพนธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบัน รวมถึงผลการพัฒนา และผลการใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ในการจัดทำข้อเสนอสำหรับการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างมีคุณค่า และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมให้เจริญยิ่งขึ้น รวมถึงข้อเสนอเชิงนโยบายต่อภาครัฐในการรับมือกับยุคสังคมผู้สูงวัยของประเทศที่กำลังเป็นไปในทศวรรษนี้

ข้อมูลที่ต้องการประกอบด้วย กิจกรรมที่กำลังดำเนินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริการผู้สูงอายุ ผลการดำเนินงานในช่วง 3-5 ปีที่ผ่านมา และแนวทางการพัฒนาที่มีอยู่รวมถึงข้อคิดเห็นของท่านต่อการพัฒนาปรับปรุงในอนาคต

อนึ่ง ข้อมูลที่ได้จะถือเป็นความลับตามหลักจริยธรรมงานวิจัย และจะนำมาใช้เพียงเพื่อการวิเคราะห์และหาข้อสรุปในภาพรวมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ และจะทำลายข้อมูลที่ได้ภายใน 1 ปี หลังจากเสร็จสิ้นการวิจัยแล้ว

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง <u>ข้อมูลของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมของประเทศต่อไปในอนาคต</u>

นางสาวสมกมล สังขรัตน์
ผู้วิจัย

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 1 หน้า 2

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

<u>คำชี้แจง</u> โปรดกรอกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามลงในช่องว่าง และใส่เครื่องหมาย √ ลงใน ☐

1. ชื่อหน่วยงานที่ท่านสังกัด คือ (ระบุ) ……..
2. เพศ
   ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง
3. อายุ
   ☐ 1) น้อยกว่า 50 ปี ☐ 2) 50-59 ปี
   ☐ 3) 60-69 ปี ☐ 4) 70 ปีขึ้นไป
4. ตำแหน่ง หน้าที่ของท่านในหน่วยงานที่สังกัด (โปรดระบุ)……
5. ประสบการณ์ของท่านเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชน
   (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1ข้อ)
   ☐ 1) เคยรับการอบรมเพื่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุ
   ☐ 2) วิทยากรอบรบรมผู้สูงอายุ
   ☐ 3) ผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ
   ☐ 4) ผู้บริหารวางแผนพัฒนากิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ
   ☐ 5) อื่นๆ (โปรดระบุ)…….....
6. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อความจำเป็นในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนของท่านในอนาคต
   ☐ 1) จำเป็น
   ☐ 2) จำเป็นและสนใจเข้าร่วมผลักดัน
   ☐ 3) มีภารกิจอื่นที่สำคัญกว่า
   ☐ 4) อื่นๆ (โปรดระบุ)…….....
7. โปรดระบุแหล่งที่มาของแนวคิดใหม่ๆในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ (ถ้ามี)
   (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
   ☐ 1) บุคลากรในหน่วยงาน
   ☐ 2) ผู้สูงวัย ที่เป็นสมาชิกร่วมกิจกรรม
   ☐ 3) เครือข่ายของหน่วยงาน
   ☐ 4) อื่นๆ (ระบุ)…….....

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 1 หน้า 3

8. ท่านเคยมีประสบการณ์การจัดการความรู้หรือไม่

☐ 1) เคย (โปรดระบุ) …….....

☐ 2) ไม่เคย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานจัดการความรู้ของหน่วยงานสำหรับการพัฒนาผู้สูงอายุ

1. ผลการดำเนินงานที่สำคัญในรอบปี

กิจกรรมที่ 1 ……

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม……

…….

สิ่งที่ได้รับ ……....

……...

ข้อเสนอแนะ……..

…….

กิจกรรมที่ 2 ……..

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม……..

……...

สิ่งที่ได้รับ ……....

……...

ข้อเสนอแนะ……..

…….

กิจกรรมที่ 3 ……..

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม…….

……..

สิ่งที่ได้รับ ……....

……...

ข้อเสนอแนะ……..

……..

2. ปัญหา /อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมาของหน่วยงาน

……

……

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 1 หน้า 4

ตอนที่ 3 กรุณาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการจัดการความรู้ของหน่วยงานเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย√ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

กำหนดให้ ระดับการปฏิบัติเมื่อเทียบกับความคาดหวังของท่าน ได้แก่

ระดับดีมาก (ทำได้มากกว่า 80%ของความคาดหวัง)

ระดับดี (ทำได้ 60 - 80%)

ระดับปานกลาง (ทำได้ 40 - 60%)

ระดับน้อย (ทำได้ 20 - 40%) และ

ระดับน้อยมาก (0 - 20%)

ลำดับที่	สภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กร/หน่วยงาน	ระดับผลการดำเนินงาน				
		ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยมาก (1)
1	บุคลากรในองค์กร/หน่วยงาน สามารถใช้แหล่งข้อมูลความรู้ใหม่ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ อาทิเช่น อินเทอร์เน็ต Social Media การสัมมนา และการศึกษาดูงาน ฯลฯ					
2	ความสนใจและความทุ่มเทของบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานกับการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ					
3	ความสามารถของบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานเกี่ยวกับการสื่อสาร และการถ่ายทอดความคิดเชิงพัฒนา					
4	การมีกิจกรรมพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้แนวคิดริเริ่มมาใช้พัฒนางานด้านผู้สูงอายุ					
5	การมีกิจกรรมพบปะบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานเพื่อร่วมกันสะท้อนคิด (การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์) และสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ จากการปฏิบัติงาน					

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 1 หน้า 5

ลำดับที่	สภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กร/หน่วยงาน	ระดับผลการดำเนินงาน				
		ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยมาก (1)
6	การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้สูงอายุในการเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา					
7	การขยายเครือข่ายการเรียนรู้สู่ภายนอกองค์กร/หน่วยงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน					
8	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและขยายช่องทางการเสนอความคิดให้กว้างขวางทั้งจากบุคลากรภายในองค์กร/หน่วยงาน และสมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ					
9	มีที่ปรึกษา หรือพี่เลี้ยงในการประยุกต์ความคิดใหม่จากแหล่งต่างๆมาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์เชิงพัฒนาด้านผู้สูงอายุ					
10	ความพร้อมของเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร/หน่วยงานในการสนับสนุนการสร้างสรรค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุให้แก่บุคลากร					
11	องค์กร/หน่วยงาน มีระบบการจัดเก็บข้อมูลเอกสารหลักฐานเชิงประจักษ์ ค้นหาได้ง่าย และเพียงพอต่อความจำเป็นในการดำเนินงานในด้านผู้สูงอายุ					
12	บุคลากรในองค์กร/หน่วยงานให้ความร่วมมือจดบันทึกข้อมูลจาก การปฏิบัติงานตามแบบฟอร์มที่จัดทำขึ้น และจัดเก็บรวบรวมไว้ในฐานข้อมูลที่กำหนด					
13	มีการตรวจสอบประกันความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่มีการบันทึก (ความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล)					

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 1 หน้า 6

ลำดับที่	สภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ขององค์กร/หน่วยงาน	ระดับผลการดำเนินงาน				
		ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยมาก (1)
14	มีการนำข้อมูลที่เก็บได้ของหน่วยงานสู่กระบวนการวิจัยเพื่อสังเคราะห์ความรู้ใหม่ หรือการประเมินผลการดำเนินงาน					
15	ความสามารถของบุคลากรในการบูรณาการงานวิจัยกับการปฏิบัติงาน อาทิเช่น การทำวิจัยแบบ Routine-to-Research การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อนำผลงานวิจัยไปพัฒนางานประจำ) ฯลฯ					
16	การส่งเสริมความคิดริเริ่ม หรือผลงานงานการพัฒนาด้านผู้สูงอายุของบุคลากรในองค์กร/หน่วยงานสู่การพัฒนาที่เป็นรูปธรรม					
17	การสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลผลงานการพัฒนาผู้สูงอายุขององค์กร/หน่วยงานให้เกิดผลกระทบที่มีคุณค่าต่อสังคม					
18	ความสามารถขององค์กร/หน่วยงานในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบทเรียนจากการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนงานการพัฒนาผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ					
19	ความสามารถขององค์กร/หน่วยงานในการจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนแผนงานของหน่วยงานสำหรับการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง					
20	องค์กร/หน่วยงาน มีการพัฒนาการจัดการความรู้สำหรับงานด้านการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง					
21	ความพึงพอใจต่อผลงานด้านการจัดการความรู้สำหรับการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ					

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 1 หน้า 7

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางในการสร้างสรรค์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาและเอื้อเฟื้อข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 2 หน้า 1

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับการวิจัย
เรื่อง รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์
ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา
(สำหรับประธานขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน
ให้บริการด้านผู้สูงอายุ)
(เครื่องมือฉบับที่ 2)

หัวข้อวิจัย: รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผู้วิจัย: นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย :

1.เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

2.เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

3.เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : ประธานขององค์กรสาธารณประโยชน์ซึ่งเป็นหน่วยตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 2 หน้า 2

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อองค์การ.....
สถานที่ตั้งในจังหวัดสงขลา .....
ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
ตำแหน่งและหน้าที่ความรับผิดชอบในองค์กร ……..
ประสบการณ์การทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ ..... ปี

ส่วนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

ประเด็นสัมภาษณ์	บันทึก
1.กรุณาเล่าประวัติความเป็นมาขององค์กร/หน่วยงาน และภารกิจในการก่อตั้งโดยสังเขป	
2.ปัจจุบันองค์กร/หน่วยงานของท่านมีแนวการบริหารจัดการอย่างไรสำหรับการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุให้เป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง	
3.ท่านมองเห็นโอกาสและความท้าทายในการพัฒนางานสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุไปในทิศทางใดในอนาคต และมีปัจจัยใดบ้างที่เข้ามากระทบ	
4.การจัดการความรู้ในองค์กร/หน่วยงานของท่านเป็นอย่างไร มีส่วนช่วยในการสร้างสรรค์ความรู้และพัฒนางานด้านผู้สูงอายุขององค์การได้มากน้อยเพียงใด	
5.องค์กร/หน่วยงานของท่านมีนโยบายเกี่ยวกับพัฒนาการจัดการความรู้อย่างไรในสถานการณ์ปัจจุบัน	
6.ท่านมีความเห็นอย่างไร หากมีกิจกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการความรู้ให้แก่องค์กร/หน่วยงานด้านนี้	

หมายเหตุ : ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์รายบุคคล ใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที

ผู้สัมภาษณ์.....
วันที่สัมภาษณ์.....
สถานที่.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 3 หน้า 1

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับการวิจัย (เครื่องมือฉบับที่ 3)
เรื่อง รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์
ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา
(สำหรับผู้สูงอายุ /อาสาสมัคร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับ
องค์กรสาธารณประโยชน์ที่ให้บริการด้านผู้สูงอายุ)
(เครื่องมือฉบับที่ 3)

หัวข้อวิจัย: รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผู้วิจัย: นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย :

1.เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

2.เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

3.เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : ผู้สูงอายุ /อาสาสมัคร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ให้บริการด้านผู้สูงอายุ

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย เครื่องมือฉบับที่ 3 หน้า 2

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

อายุ.....ปี ที่อยู่ปัจจุบัน.....

ระดับการศึกษา..... อาชีพ.....

ส่วนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

ประเด็นสัมภาษณ์	บันทึก
1.เหตุใดจึงได้เข้ามาร่วมงานกับองค์กรสาธารณประโยชน์แห่งนี้	
2.ประสบการณ์การมีส่วนร่วมโครงการ หรือกิจกรรมกับองค์กร สาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ (ระบุชื่อกิจกรรม) และความรู้สึก ที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้น 2.1……. 2.2…….. 2.3……..	
3.ท่านได้อะไรจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว และได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างไร 3.1 สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรม (ระบุ) 3.2 การนำไปใช้ประโยชน์ (ระบุ)	
4.กรุณาเล่ากิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการสร้างสรรค์นวัตกรรม ที่ท่านมีส่วนร่วมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ	
5.ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรให้แก่องค์กร/หน่วยงานนี้ (โดยเฉพาะเกี่ยวกับด้านการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ในการดำเนินกิจกรรมผู้สูงอายุขององค์กร)	

หมายเหตุ : ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์รายบุคคล ใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที่

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์.....

สถานที่.....

แนวทางการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

(เครื่องมือฉบับที่ 4)

หัวข้อวิจัย: รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผู้วิจัย: นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย :

1.เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การจัดการความรู้ในปัจจุบันขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ

2.เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

3.เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

ผู้เข้าร่วมเวทีการสนทนากลุ่ม : แกนนำ อสม.ดูแลผู้สูงอายุ (CG) สมาชิกเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ ผู้บริหารชมรมผู้สูงอายุ ผู้อำนวยการ รพ.สต. และพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

แนวทางการจัดเวทีสนทนากลุ่ม เครื่องมือฉบับที่ 4 หน้า 2

แนวทางการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1.การเปิดการสนทนาสร้างความคุ้นเคย

เริ่มการสนทนา

-แนะนำตัว และสมาชิกที่เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม พร้อมกับบอกวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีสนทนากลุ่ม

-ขอให้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ไม่มีผลเป็นลบกับผู้สนทนาแต่อย่างใด เพราะจะไม่มีการอ้างอิงเป็นรายบุคคลว่าใครพูด แต่จะนำเสนอเป็นความคิดเห็นส่วนรวม

-ขออนุญาตเริ่มการสนทนา ขออนุญาตบันทึกเทป เพราะอาจจดไม่ทัน แต่เทปนี้จะไม่นำไปเผยแพร่ที่ไหน นอกจากผู้ศึกษาจะนำมาเปิดฟังเพื่อสรุปของผู้ให้ตัวบทให้ถูกต้องเท่านั้น

2.เรื่องราวในประเด็นต่างๆ คือ

2.1 นำเสนอประเด็น : ระบบการบริการด้านพยาบาล

ข้อเสนอของที่ประชุม :……

2.2 นำเสนอประเด็น :ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบ้าน

ข้อเสนอของที่ประชุม :……

2.3 นำเสนอประเด็น: ระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน

ข้อเสนอของที่ประชุม :……

2.4 นำเสนอประเด็น: การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ

ข้อเสนอของที่ประชุม :……

2.5 นำเสนอประเด็น: การสร้างแพลตฟอร์มสารสนเทศผู้สูงอายุ

ข้อเสนอของที่ประชุม :……

2.6 นำเสนอประเด็น: การผลักดันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

ข้อเสนอของที่ประชุม :……

2.7 นำเสนอประเด็น: การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุม

ข้อเสนอของที่ประชุม :……

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ร่วมเวทีสนทนากลุ่มและให้ข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก จ

ผลการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน กองบริหารวิชาการและวิจัยวิทยาเขตปัตตานี โทร. ๕๑๘๐

ที่ มอ ๒๐๑.๓/๖๔-๕๗๗ **วันที่** ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ผลการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เรียน นางสาวสมกมล สังขรัตน์

ตามที่ท่านได้ยื่นเอกสารเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุกรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" (Innovative Model of Eldery Knowledge Management for Public Interest Organization: Case Study of Songkhla Province) (เลขที่โครงการREC Number:psu.pn.๒-๐๑๐/๖๔) นั้น

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และการศึกษา ประจำวิทยาเขตปัตตานี ได้พิจารณาแล้ว มีมติรับรองโครงการวิจัยของท่าน แบบเร่งรัด และขอส่งหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนทิรา ลีลาเกรียงศักดิ์)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาเขตปัตตานี

สำเนาเรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

AF/20-04-v.01.0

Certificate of Approval

The Research Ethics Committee for Humanities, Social Sciences and Education

Prince of Songkla University, Pattani Campus

REC Number : psu.pn.2-010/64

ชื่อโครงการ : รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุกรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

Project titled : Innovative Model of Eldery Knowledge Management for Public Interest Organization: Case Study of Songkhla Province

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวสมกมล สังขรัตน์

Principle Investigator : Miss Somgamol Sangkarat

หน่วยงานที่สังกัด : คณะศึกษาศาสตร์

Affiliation of PI : Faculty of Education

co-investigators : -

Review Method : Expedited

Documents acceptances :

1. Submission Form
2. Self-Assessment Form
3. Information sheet for research participant
4. Informed Consent Form
5. Waiver of Consent Form
6. Research Project
7. Research tool

have been reviewed by the Human Research Ethics Committee in full compliance with the Declaration of Helsinki and the Belmont Report. Please submit the report at least once annually or submit the final report if finished.

.....

Asst. Prof. Najmee Madmarn

Chairman of Human Research Ethics Committee

Date of approval : 15 March 2021

Date of expiration : 14 March 2022

Prince of Songkla University, Pattani Campus.
181 Charoenpradit Road, Rusamilae, Muang, pattani 94000
Tel. +66-(0)6469 5 2922

ภาคผนวก ฉ

หนังสือเชิญ และขอความอนุเคราะห์

-หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่างฯ

-หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

-หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิจัย

-หนังสือขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๘

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่างเพื่อทำการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.สุดศิริ หิรัญชุณหะ

นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านร่วมพิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่าง (Sampling Unit) พร้อมกับให้ข้อเสนอแนะต่างๆเพื่อใช้เป็นแนวทางการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยต่อไป ทั้งนี้ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เรชา ชูสุวรรณ)
รองคณบดีฝ่ายบริหารและทรัพยากรบุคคล รักษาการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๘

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่างเพื่อทำการวิจัย

เรียน นางจรีรัตน์ กังพานิช

นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านร่วมพิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่าง (Sampling Unit) พร้อมกับให้ข้อเสนอแนะต่างๆเพื่อใช้เป็นแนวทางการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยต่อไป ทั้งนี้ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เรชา ชูสุวรรณ)
รองคณบดีฝ่ายบริหารและทรัพยากรบุคคล รักษาการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๘

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่างเพื่อทำการวิจัย

เรียน นางสาวอรพินท์ อินทสุวรรณโน

นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านร่วมพิจารณาคัดเลือกหน่วยตัวอย่าง (Sampling Unit) พร้อมกับให้ข้อเสนอแนะต่างๆเพื่อใช้เป็นแนวทางการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยต่อไป ทั้งนี้ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เรชา ชูสุวรรณ)
รองคณบดีฝ่ายบริหารและทรัพยากรบุคคล รักษาการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๖

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน รศ.ดร.กาญจน์สุนภัส บาลทิพย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.เอกสารเค้าโครงงานวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๓.แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๔.แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๖

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ราวี ซามี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.เอกสารเค้าโครงงานวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๓.แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๔.แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๖

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ว่าที่ร้อยตรี ดร.จิรทีปต์ ช่วยคง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.เอกสารเค้าโครงงานวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๓.แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๔.แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๖

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.บุญส่ง ทองเอียง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.เอกสารเค้าโครงงานวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๓.แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๔.แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๖

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นางปทิตตา ชุ้นชิ่ม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.เอกสารเค้าโครงงานวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๓.แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๔.แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิจัย

เรียน ประธานชมรมผู้สูงอายุรักสุขภาพน้ำน้อย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด

นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัยดังกล่าว ทั้งนี้ ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิจัย

เรียน ประธานชมรมผู้สูงอายุสวนสน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด

นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัยดังกล่าว ทั้งนี้ ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิจัย

เรียน ประธานชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครหาดใหญ่

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด

นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัยดังกล่าว ทั้งนี้ ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิจัย

เรียน ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลขุนตัดหวาย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด

นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัยดังกล่าว ทั้งนี้ ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว ๘๓๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิจัย

เรียน ประธานชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฯ จำนวน ๑ ชุด

นางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัย เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัยดังกล่าว ทั้งนี้ท่านสามารถประสานงานกับ นางสาวสมกมล สังขรัตน์ เบอร์โทร ๐๙๑-๘๔๕๗๔๕๓

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร. ๐๗๓-๓๓๑๓๐๑
โทรสาร ๐๗๓-๓๔๘๓๒๒

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว๖๔-๗๔๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน **นายคมน์ ชมอินทร์ ประธานชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนที่สถานที่จัดกิจกรรมฯ

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำ และนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) พร้อมกับร่วมกิจกรรมอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุในวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๓๐ น. ณ ศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ นักศึกษาจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่มฯ ในวันและเวลาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ รวมถึงประโยชน์ต่อการนำไปใช้สำหรับพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมองค์กรของท่านต่อไป ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
โทร. ๐๗๓-๓๑๓๙๒๘-๕๐ ต่อ ๑๖๒๗
โทรสาร ๐๗๓ ๓๓๗๓๘๔

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว๖๔-๓๔๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน **นางปทิตตา ชุ้นชิ่ม ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองแห**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนที่สถานที่จัดกิจกรรมฯ

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำ และนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) พร้อมกับร่วมกิจกรรมอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุในวันที่ **๒๔ เมษายน ๒๕๖๔** เวลา **๐๙.๓๐ น.** ณ **ศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา** ทั้งนี้ นักศึกษาจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่มฯ ในวันและเวลาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ รวมถึงประโยชน์ต่อการนำไปใช้สำหรับพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมองค์กรของท่านต่อไป ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
โทร. ๐๗๓-๓๑๓๙๒๘-๕๐ ต่อ ๑๖๒๗
โทรสาร ๐๗๓ ๓๓๗๓๘๔

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว๖๔-๓๔๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน **นางสุรี มงคลนิสภกุล (แกนนำ อสม. ดูแลผู้สูงอายุ)**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนที่สถานที่จัดกิจกรรมฯ

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำ และนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) พร้อมกับร่วมกิจกรรมอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุในวันที่ **๒๔ เมษายน ๒๕๖๔** เวลา **๐๙.๓๐ น.** ณ **ศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา** ทั้งนี้ นักศึกษาจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่มฯ ในวันและเวลาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ รวมถึงประโยชน์ต่อการนำไปใช้สำหรับพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมองค์กรของท่านต่อไป ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
โทร. ๐๗๓-๓๑๓๙๒๘-๕๐ ต่อ ๑๖๒๗
โทรสาร ๐๗๓ ๓๓๗๓๘๔

ที่ อว ๖๘๒๐๖/ว๖๔-๓๔๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน **นายชัชวาล ยกกระมิตร รองประธานชมรมผู้สูงอายุ อบต.วังใหญ่**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนที่สถานที่จัดกิจกรรมฯ

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำ และนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) พร้อมกับร่วมกิจกรรมอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุในวันที่ **๒๔ เมษายน ๒๕๖๔** เวลา **๐๙.๓๐ น.** ณ **ศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา** ทั้งนี้ นักศึกษาจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่มฯ ในวันและเวลาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ รวมถึงประโยชน์ต่อการนำไปใช้สำหรับพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมองค์กรของท่านต่อไป ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
โทร. ๐๗๓-๓๑๓๙๒๘-๕๐ ต่อ ๑๖๒๗
โทรสาร ๐๗๓ ๓๓๗๓๘๔

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว๖๔-๓๔๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน **นางจรีรัตน์ กัวพานิช พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขารูปช้าง**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนที่สถานที่จัดกิจกรรมฯ

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำ และนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) พร้อมกับร่วมกิจกรรมอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุในวันที่ **๒๔ เมษายน ๒๕๖๔** เวลา **๐๙.๓๐ น.** ณ **ศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา** ทั้งนี้ นักศึกษาจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่มฯ ในวันและเวลาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ รวมถึงประโยชน์ต่อการนำไปใช้สำหรับพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมองค์กรของท่านต่อไป ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
โทร. ๐๗๓-๓๑๓๙๒๘-๕๐ ต่อ ๑๖๒๗
โทรสาร ๐๗๓ ๓๓๗๓๘๔

ที่ อว ๖๘๒๐๒/ว๖๔-๓๔๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน **นางถวิล คงเอียง แกนนำสมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านสวนสน**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนที่สถานที่จัดกิจกรรมฯ

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำ และนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) พร้อมกับร่วมกิจกรรมอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุในวันที่ **๒๔ เมษายน ๒๕๖๔** เวลา **๐๙.๓๐ น.** ณ **ศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา** ทั้งนี้ นักศึกษาจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่มฯ ในวันและเวลาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ รวมถึงประโยชน์ต่อการนำไปใช้สำหรับพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมองค์กรของท่านต่อไป ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
โทร. ๐๗๓-๓๑๓๓๙๒๘-๕๐ ต่อ ๑๖๒๗
โทรสาร ๐๗๓ ๓๓๗๓๘๔

ที่ อว ๖๘๒๐๖/ว๖๔-๓๔๗

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน **นางอรนุช มณีสะอาด (แกนนำ อสม. ดูแลผู้สูงอายุ)**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนที่สถานที่จัดกิจกรรมฯ

ด้วยนางสาวสมกมล สังขรัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำ และนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) พร้อมกับร่วมกิจกรรมอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านผู้สูงอายุในวันที่ **๒๔ เมษายน ๒๕๖๔** เวลา **๐๙.๓๐ น.** ณ **ศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา** ทั้งนี้ นักศึกษาจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่มฯ ในวันและเวลาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ รวมถึงประโยชน์ต่อการนำไปใช้สำหรับพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมองค์กรของท่านต่อไป ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิต นวัตกรรมและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
โทร. ๐๗๓-๓๑๓๙๒๘-๕๐ ต่อ ๑๖๒๗
โทรสาร ๐๗๓ ๓๓๗๓๘๔

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นางสาวสมกมล สังขรัตน์

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5820130109

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	สถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเคมี	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่	พ.ศ.2541
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	พ.ศ.2546
ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) สาขาวิชาการบริหารรัฐกิจ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	พ.ศ.2553

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

พ.ศ.2541	Q.A.SUPERVISOR บริษัทปัตตานีผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด
พ.ศ.2543	วิทยากรนำชม/วิทยากรบรรยายดาว ประจำศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจังหวัดยะลา
พ.ศ.2545	วิทยากรนำชม/วิทยากรบรรยายดาว ประจำศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจังหวัดตรัง
พ.ศ.2548	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3 เทศบาลตำบลโคกหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
พ.ศ.2554	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน 6ว กองแผนและงบประมาณ ฝ่ายติดตามและประเมินผล องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา
พ.ศ.2563-ปัจจุบัน	หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร กองการเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

1.สมกมล สังขรัตน์ (2564). “ รูปแบบเชิงนวัตกรรมการจัดการความรู้องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ” นำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติ ศึกษาศาสตร์วิจัย ครั้งที่ 8 “ นวศึกษาที่ยั่งยืนในช่วงเวลาแห่งความท้าทาย ” วันที่ 2 มิถุนายน 2564 ผ่านระบบออนไลน์.

2.วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2565